ديوان سانگي حصه ۱

از

هز هائينس مير عبدالحسين خان (سانگي)

قيمت ۰-۰-۳

مسلم ادبي پريس، حيدرآباد سنڌ.

سورھ سنڌي ادب

Soorih Sindhi Adab

جي لهوارو لوڪ وهي ، تون لوچو وڃ لوپار

صاحب خان ”سورھ“ ميرائي

Cell No: 0344 3919786
0300 3404488

ديوان سانگي حصه ١

از

هز هائنيس مير عبدالحسين خان (سانگي)

جلد ١٠٠٠] ١٩٥٢ع [قيمت ٠-٠-٣

مُسلِم ادبي پريس
حيدرآباد سنڌ

Soorih Mirani

هز هائينس مير عبدالحسين خان (سانگي)

(١٨٥١ع کان ١٩٢٤ع تائين)

هز هائينس مير عبدالحسين خان ولد مير عباس علي خان، سنڌ جي آخرين ٽالپر حڪمران مير محمد نصير خان جو پوٽو ۽ هز هائينس مير محمد حسن علي خان (حسن) جو سڳو ڀائٽيو هو. مير عباس علي خان جڏهن پنهنجي والد مير محمد نصير خان سان گڏ ڪلڪتي ۾ نظر بند هو. تڏهن يورپين آفيسرن ۽ منجهن جي ڏسندي سندرين ٻيلي ۾ يڪيسر تلوار سان شينهن جو مقابلو ڪري انکي مار ڀڳو هئائين. انهيءَ ڪري هڪڙي يورپين ميم صاحبه گهڻي چاهه مان مير عباس علي خان سان شادي ڪئي، جنهن مان هجري ١٢٦٨ مطابق ١٨٥١ع ۾ هز هائينس مير عبدالحسين خان فرزند ڪلڪتي ۾ ئي ڄائيس، شايد انهيءَ ڪري ئي سانگي صاحب هڪڙي هنڌ چيو آهي :-

"پيارج نوش جو پيالو الايا ايها الساقي
اسانجو ملڪ بنگالو الايا ايها الساقي

(ديوان سانگي جلد ١ صفحه ١٠٢)

مير عبدالحسين خان اڃا ڇهن ورهن جو مس هو، ته سندس والد صاحب الهي ڪلڪتي ۾ ئي وفات ڪئي جنهنجو لاش حيدرآباد ۾ آڻي پٽس جي ڀيرسان ميرن جي قبن تي دفن ڪيائون. انهيءَ وقت کان وٺي مير عبدالحسين خان پنهنجي چاچي هز هائينس مير محمد حسن علي خان (حسن) جي سنڀال هيٺ رهيو، جنهن کيس ڪان ئي اردو، فارسي، ۽ انگريزي تعليم جو بندوبست ڪرائي ڏنس. مير عبدالحسين خان جڏهن ٻارهن ورهن جي عمر جو هو، تڏهن پنهنجي چاچي مير حسن علي سان گڏ جي ١٨٦٣ع ۾ پنهنجو ڏاڏاڻو ملڪ يعني سنڌ اچي ڏٺائين. سنڌ ۾ اچڻ کان

پوءِ بہ سندس تعليم ۽ تربيت تي سندس چاچو ڇڱي چوکي نظر رکندو آيو.

نوجوانيءَ ۾ مهراڻ جي ڪنڌيءَ (درياهه جي ٻن ڪنارن جي نزديڪ گهڻو تڪر ۽ درياهه جي وچ ۾ آهي) هرڻن جي شڪار ڪندي مير صاحب پاڻ هڪڙي فارسي غزل ۾ چوي ٿو:-

„شوقي وشڪار داشتم بعدي،
آخر يفتم شد ڪ، خود شڪارم."

(ج ۱ ص ٦٧)

معنيٰ:- شڪار جو شوق تمام گهڻو هوندو هوم، ليڪن آخر ۾ پاڻ ئي شڪار ٿي چڪو آهيان. جنهن جو مطلب آهي اوائلي عمر جي ٻنهن سانگي سڀ ڪنهن کي آزاري ڇڏيا هئا، ليڪن هن نوجوان شهزادي بہ پنهنجي معشوق جا مٺا مائٽ آزاري راضي ڪيا ۽ عقد ونائين.

" اسانجو عشق عالمگير هاڻي بر ٿيو آهي،
ڪيئين لڪيو ٿي، هاڻي سو خود لکيو ٿيو آهي،
جو مهراڻ جي ڪنڌيءَ ۾ ڪندا رو آهه گهاري جو،
سو سارو سفر حاصل عمر جو ڪشمير ٿيو آهي،
پري ڪان ٿي ڏٺو هوون منگهر ٻه مجلس ۾ مرڪيو تي،
ڏسي مولکي سو سهڻو صورت تصوير ٿيو آهي.
ٿڌهن دل مهنجي ديوالي ٿي آهي مست لايعقل،
پوڻ لڳي زلف يار جو جڏهن زنجير ٿيو آهي."

(ج ۲ صفحہ ٨٦)

هڪڙي هنڌ ٿا مير صاحب ڪلهو ڪلايو چوي ٿو:-

مٺار ملي يار کي صورت ڏني موليٰ
مولکي الهيءَ مهر وجي محبت ڏني موليٰ
الله آهن مهنجو ڪهن ٻروئون
مٺار مليو روح کي راحت ڏني موليٰ

حاصل ٿيو وٽن کي جدائيءَ جو جهٽڪو
سانگي کي لڳو جيڪري آهي "جنت" ڏي موليا

(ج ٢ ص ٧)

ان مائيءَ ۾ جهڙي سونهن واري ڀلائي ۽ اخلاق سان مير صاحب کي حد کان زياده موهي وڌو هو. مائيءَ جي حياتي ٿوري هئي، تنهن ٿورن ئي ڏينهن بعد وفات ڪئي. مائيءَ جي وفات ڪرڻ ۾ مير صاحب جو پاڻ سان اڪري وڃڻ. پوءِ حيدرآباد ۽ شاه جي پٽ جي وچ اڳهاڙان پيو ان اچڻ وڃڻ واتين جون واليون ڪنهي ٽڪر لي سنجي والڳر ۾ پٿون ڪرڻ مجنون ۽ وامق کي ۾ شهر ڏي پٺي چڏڻ.

١- "هليا سون واري مجنون ڏي هٿندا ليتهن جو نعرو
چيوٽي چاه مان هرهڪ اجهي سانگي سفر لڪتا."

(ج ١ ص ١١)

٢- "دردن کي ڏوم ڏام دل ٽالو ان لئي
صدمه هزار منهنجي رسيا آهن جان تي.
واچوڙي والگي ٿر لڏو ونان آءُ روز شب
آهيان ڪڏهن زمين تي ڪڏهن آسمان تي

(ج ١ ص ١١)

هز هائينس مير محمد حسنعلي خان کي پنهنجي پاڻتي جي پريشان حاليءَ جو تمام گهڻو فڪر ٿي پيو، انهن ڪن اور وڏن عملدارن جي صلاح ۽ مدد سان ۾ ٿي مددگارن مير صاحب جي خدمت ۾ چڙهيون، الهيءَ لاءِ ته، ڪڏهن ان طرح الهي ڏهڊ ڏ دل دام ۾ اچي ۽ هو جهان جي دستور موجب هلي چلي.

آخر ڊاڪٽر رائٽ صاحب جي ڌيءَ مس رائٽ صاحبه الهيءَ ڪم ۾ منتخب ٿي ۽ مير صاحب کي اڳيان دمر سب وساوڻي چڙ پاڻين.
مير حسنعلي خان مس رائٽ صاحبه جي عزيزن ۽ وارثن کي سندن مرضيءَ موجب خوش ڪيو ۽ سنه ١٨٧٧ع ۾ مس ممدوحه کي

مسلمان ڪري مير صاحب سان شادي ڪرايائين. هزهائينس مير عبدالحسين خان پوءِ زمانه سازيءَ سان بلڪل پورو وهندو آيو ۽ انهيءَ گهر مان ۾ فرزند ٿيس.

جڏهن عشق جي مستيءَ جا اثر پورا مير صاحب جي دماغ تان لهي ويا، تڏهن ائين فرمائي:-

"جڏهن مولکي لئي ڏٺو،
لئي جيئن لٽون چوڙو چوڙو
پنهنجي پرين ڏي سون
جو ڏٺو لئي وڙو وڙو
فرقت ۾ پنهنجي حال لئي
مون ساڻ لئي وٺو
سيکڻون جيئن لي عشق جو
دولگر دردمند دورو
سچ اهو منڪب سڪب
ڪيان انسان سنگدل
جن ري ٿي دم سڙو لي
سو سانگي سڙو سڙيو".

(ج ١ ص ٩)

هزهائينس مير عبدالحسين خان نوجوانيءَ جي وقت ۾ ڪئي حضرت شاه ڀٽائي جو پورو پورو معتقد ۽ انهيءَ ڪلام جو سچو پياسي هوندو هو.

١- "لطف لطيف شامل حال اگر نه هو
تو شاهراه عشق مين ميرا گذر نه هو".

(ج ١ ص ٩٦)

٢- "هادي راه هدا آهي ڀٽائي پرڄهلو،
ياد ڪو هردم ڪريان ٿنهن مرشد ۽ مولي کي آءٌ".

(ج ١ ص ١٠٣)

٣- "مولڪي مرشد کان ٿيو خدا حاصل
گل سان بلبل ٿيو آشنا مولڪي".

(ج ١ ص ١١٨)

مير صاحب پنهنجي معشوق جو لاشو، شاهه جي پٽ تي دفن ڪرايو هو.

مير صاحب ڪجهه ڪان وٺي فقيري خيال جو ماڻهو هو، عشقبازيءَ لاءِ آئي ناهي ته فقير بڻائي ڇڏيو هوس. جيتوڻيڪ ميراڻي زندگي بسر پيو ڪندو هو، تڏهن به دل توڙ ناگين فقيريءَ جي رنگ ۾ رتل هيس. پاڻ فرمائي ٿو.

١- "ڪين مورڳون مت ڪريان سو
سڪ آءٌ هڪڙي سور سان،
فقر ۽ فاقو لاءِ پاڙيان
دولت فغفور سان.
هٿ جي پولي لاءِ سمجهان
ڪالڪ ڪالڪير ڪري.
مفت هو ملن مڙن ڪيو
ماهر و منصور سان".

(ج ١ ص •

مير صاحب جي فقيري دل جي ڳالهه اها آهي، جو هڪڙو اميرزادو ٿي ڪري، پنهنجو تخلص رکيائين "سالڪي" (ڪجهه وقت گذاري هليو وڃڻ وارو) ۽ اهو چال چلايو. ان بابت پاڻ فرمائي ٿو:-

١- "سالڪ دنيا ته آهه اي سالڪي،
سمجهيو ساٿيه جنهن سو نادان ٿيو".

(ج ١ ص ٩٦)

٣- "ساٿيهه ناهه هي ته گذر جو مڪان آهه،
دنيا جي سالڪ ۾ اوهين سالڪي سنڀالجو".

سالڪ صاحب جا وڏا مائٽ پڪا اثنا عشري شيعا هئا، پاڻ به اهلبيت اطهار جو سچو عاشق هو، ۽ حضرت علي المرتضيٰ ڪرم الله وجهه) ۽ ان جي صفت ۽ ساراهه پنهنجي ڪلام ۾ جهجهي ڪئي ڪندو ويو آهي، پر اصحاب سڳورن جو به گهڻو ادب ڪندو هو. شيعه يا سني سڏائڻ جي بدران پاڻ کي صوفي سڏائيندو هو ۽ مذهبي بحث کان سخت نفرت هوندي هيس. ان بابت سندس رايا هي آهن:-

١- ”جا آيت تطهير آهي شان ۾ جن جي،
سي آءُ جزاز عترت اطهر لئو چاڻان،
مرشد ڪان هي ارشاد ليو دزراه تصوف،
مولا کو بجز ساقي ڪوثر لئو چاڻان“.
مرسل جا جي اصحاب آهن صدق جا صاحب،

(ج ١ ص ١٠)

٢- ”جو شيعن ۽ سنين ۾ هلندڙ آهي،
اي زاهد سو آهي شريعت جو بحث،
اسان سان جي جهڳڙو آهي تان ڪريو،
حقيقت جون ڳالهيون طريقت جو بحث.

(ج ١ ص ٢٤)

٣- ” نه شيعو آه نه سني آهي محي الدين،
سو آه صافي و صوفي وو رهنماء طريق.
تفاوت آه پنهي ۾ ڪهو ملن مسلن،
ڪهو مون مشرب و مذهب جو تهدلئون تحقيق.“

(ج ٢ ص ٢٤)

مير صاحب کي سرڪار مان ٻارهن سو رپيا ماهوار پوليٽيڪل پينشن ملندي هئي. سندس امبراطي الائي جي ڪري اها پينشن تورِي هئي پر گهر نهايت دانا ۽ تعليم يافته پوروپئن خاتون هيس، جا سڄي الائي جي خرچ جو انتظام بلڪل سهڻي نموني سان رکندي ايندي هئي ۽ مير صاحب

ڪني ڪاٻ دست اندازي ڪرڻ ڪان پاڻ ٻچائيندا هئا.

مير صاحب فرسٽ ڪلاس اسپيشل مئجسٽريٽ جي ڪاريهر حسن تدبير ۽ هوشياريءَ سان لوڙ تائين نباهيائون. ان بابت پاڻ هن ريت فرمائي ٿو:-

"وري ڪا ڪجهه اهڙي موزون نوا،
ڪري طبع مضمون جي آڏي پيا.
اسان پهرئين درجي جو مئجسٽريٽ،
ڪريان ڪم فرمائي مولي خدا.
اهو ٿيا چون آهه عهدو وڪيل،
زبان ۾ هئي تاثير جنهن جي صفا.
آهي شاعري ۽ وڪالت ٻئي،
صفا هڪڙي سالڪ ۾ ٿئيل جدا.
علم ري رکو ڪنهنجو ناهي مدار،
مگر حق تعاليٰ جي آهي عطا.
جي بئريسٽر آهي ڇا ٿي پيو،
جي سالڪ آهن سي ٻئي نام جا.
پڙهيا ڪولهه سيڪاري ڪاليج ۾ ڪو،
اهو جوهر ذاتي آهي ڀيا.
اسان ڪا ڪڏهن ڪانه ڪورٽ ڏٺي،
ڪي قاعدا ڪي پڙهي مون ڏٺا.
وجهي ٻار پاسون توڪل ڪري،
ڪندي ڪم ويه گذري بارهن وڃا.
غنيمت آهي گذري جو دم ٿئي،
بہ امن و امان ۽ بصلح و صفا."

(ج ١ ص ١٧)

هيٺين شاعرن سان مير صاحب جي خاص محبت هوندي هئي:- (١) سيد غلام محمد شاه (گدا) سندس استاد هو ۽ هو. (٢) ميان وڏل علوي (حيدري) وينل سيد پور تعلقہ گوني (٣)

ٻيو ميان علي محمد شاه (عرف سائين) سجاده نشين شاه پٽ، سندس مرشد زادو هو. (۴) ٻيو ميان صاحبڏنو شاهه سجاده نشين ٻلڙي تعلقي گوني. (۵) حافظ حاجي حامد ٽکڙائي (۶) ميرزا قليچ بيگ. (۷) سيد عبدالحسن هندستاني.

مير صاحب گدو بندر کان ڏيڍ ميل کن ڏکڻ طرف درياءَ جي ڪپ تي مير مير محمد خان جي ٽنڊي ۾ رهندو هو. جنهنکي عام طرح ڪانپ (ڪئمپ) ڪري سڏيندا هئا. هز هائينس مير محمد حسن علي خان وري الهيءَ ڪئمپ ۽ گدو بندر جي وچ تي مير نور محمد خان جي ٽنڊي ۾ رهندو هو.

سانگي صاحب شاعرن جي مجلسن، راڳيندڙن جي محفلن ۽ درويشن جي صحبتن ۾ گهڻي ڀاڱي گذاريندو هو، ته ڪورٽ جو ڪم ٿوري ڀاڱي سنڀاليندو هو. هر سال سانوڻ ۽ سياري ۾ شڪار تي ويندو هو، ڪڏهن ڪيرٿر جبل ڏانهن، ڪڏهن ڪيٽين ڏانهن ۽ ڪڏهن ٽوڙهي پٽن ۾.

مير سانگي صاحب چوهتر ورهن جي عمر ۾، لائق فائق فرزند ڇڏي ۱۹۲۴ع ۾ رحلت ڪئي. سندس لاش سندس وصيت موجب شاه جي پٽ لي وڃي دفن ڪيائون.

سانگي جو ڪلام.

سانگي ننڍي جواني جي وقت ۾ ٻهراڳين علم موسيقي جي اصل تي ڪافيون چوندو هو. "سُر سانگي" نالي هڪڙو ڪافين جو داستان تيار ڪيو هئائين، جو گم ٿي ويس، تنهن کانپوءِ موزون ڪلام (غزل) لکڻ شروع ڪيائين. ۱۹۰۴ع تائين "ديوان سانگي" جا ٽي جلد تيار ڪيائين، جي ڇپيل آهن. پهرين جلد ۾ اٽڪل سو کن غزل ۽ قصيدا آهن ۽ ٻئي جلد ۾ ٻه سو کن غزل ۽ قصيدا ۽ هڪ سو اٺاويهه ڪافيون ۽ ٽي سي حرفيون آهن.

"ديوان سانگي" جا ٻئي جلد ليٿو گراف ۾ ڇاپيل آهن. جن کي ڪن ڏکين لفظن جون معنائون به حاشيه تي لکي ڇڏيون

آهن، مگر پروف تي پوري نظر نه ٿي سگهڻ ڪري ڇاپي جون غلطيون گهڻيون رهجي ويون آهن.

ٻنهي جلدن ۾ غزلن تي جيڪي نمبر لڳل نه آهن، جي هئڻ ضروري هئا.

انهن ٻنهي جلدن جي ڇاپجڻ کانپوءِ به، ويهه ورق سانگي جا لکيل هئا هو ۽ ڪيترائي غزل، قصيدا ۽ ڪافيون ڳولهي هٿ ڪيون، جي سندن وارثن وٽ موجود آهن. اهو ويهه سالن ڪلام جو دستخط حالت ۾ آهي سو هن ڇاپيل ڪلام سان ملائي "ڪليات سانگي" جو ڪو ٻيو دفعو اسڪر شايع ڪرايو وڃي ته بهتر.

سانگي صاحب ته وڏو فارسي، اردو ۽ سنڌي شعر لاءِ هڪ زبردست شاعر هو، اهو فارسي ديوان جو مالڪ هو. "لطائف لطيفي" نالي فارسي ڪتاب لکيو اٿس، جنهن جو اصل دستخط حالت ۾ آهي. ان ۾ فارسي نظم ۽ نثر ۾ ڪيترائي لکيا اٿس. هن ڪتاب ۾ حضرت شاه لطيف جو احوال ۽ ٻين مرشد صاحبن جيڪي الهيءَ درگاه جون عاشقون ڪيون ذڪر ۽ ڪرامتون لکيا ۽ چٽڪا چڱي نموني سان لکيل آهن.

اسان هتي فقط "ديوان سانگي" جي ٻن جلدن ۾ شامل ڪلام تي اڏاهين نظر سان غور فرمائي ڪندا سون.

سانگي صاحب جي ڪلام ۾ خصوصيتون ۽ ايجادون.

۱- سانگي پنهنجي زندگي جا احوال جهڙي ڪهاڻي ۽ چٽائيءَ سان پنهنجي ڪلام ۾ جدا جدا طرزن سان سمائيندو ويو آهي، اولڙي انداز ۾ ۽ اهڙيءَ خوبيءَ سان ٻيءَ ڪنهن شاعر پنهنجي سنڌي ڪلام ۾ پنهنجي زندگيءَ جا واقعا بيان نه ڪيا آهن. ڪٿي ڪٿي ته وري سڌ ڏيندو ويو آهي. جئن ته چوٽيتاليهن ورهن جي عمر وقت پنهنجو شخصي حال ۽ درد جي پوڙ جو ذڪر هن طرح ڪيو اٿس:-

صرف سڀ عمر در سچائي ،
بارڪ الله سا سچائي ٿي .
وڃي واڻن مان هٿي جا ڪارائي ،
آخر اها اڇي صفائي ٿي .
نه اکين ۾ رهي ڪڪروائي ،
آهي عينڪ مان آشنائي ٿي .
چهل وچار سال بعد عمان ،
هي زماني جي بي وفائي ٿي .
نه اهو رنگ روپ رونق آهه ،
پنهنجي جانم ٿي سا پرائي ٿي .
آهي پيري وسي جوانيءَ مان ،
ٿي ڇڳائي منجهان مڏائي ٿي .
نه رهيو اقتدار جسماني ،
پختگيءَ ۾ اچي ڪچائي ٿي .
ٿي جواني نه بي وفائي آخر ،
جا پرائي هئي سا پرائي ٿي .
ڪن جوانن مان نڪري ويا آهيون
ڪمر مان نڪري جٿن ملائي ٿي .

١٣١٢

هڪ هزار وسه صدودو آهه ،
جنهن ۾ دريا جي هٿي چڙهائي ٿي .
جنهن پاڻي ڪڏهن هو ڪوڙ آيو ،
اهو ميدان ۾ ويو لڙائي ٿي .
ڪيترا ڳوٺ پوڻ ڪيا برهم ،
متو طـن ويـا لـڙائي ٿي .
نهڻ ڪم آيو بنگلا جيڪب جو ،
وڃي ويا سون دل ٻڃائي ٿي .

سير حاصل جبل تي هو بنگلو،

دل کي مرغوب خوشنمائي ٿي.

بنگلي هيٺي ۾ مير شاهنواز،

اچي سالڪن ٿيو سالڪ پائي ٿي.

خير خوبي سان ڏينهن ويا گذري،

گذري جا عمر سا پرائي ٿي.

(جلد ١ ص ١١٧)

نوٽ - مٿين احوال مان تسلي ٿئي ٿي ته سن سالڪي هجري ١٣١٢ ۾ ٤٤ ورهين جو هو يعني سندس ولادت جو سن ١٢٦٨ هجري برابر ١٨٥١ع هو.

٢- شاه ڀٽائي عليه الرحمه جي ڪلام وانگر سالڪ جي ڪلام ۾ به ديس جي طرحين طرحين شين ۽ ڏڻن وهنوارن مان سبق ورتا ويا آهن ۽ اهڙي تمثيل طور يا ڪنهن حد تشبيهن طور ڪم آندو ويو آهي. آخوند گل محمد جي ڪلام ۾ اها خصوصيت آهي، پر گهٽ انداز ۾، مگر آخوند قاسم، فاضل شاه يا ٻين سنڌي شاعرن جي ڪلامن ۾ اها خصوصيت اڻ لڀ آهي. جئن ته ڀوڪ ۽ هاريءَ جا تمثيل، تار ۽ هرلا، ريل گاڏي، ٻارهين الله، پيس ڪورٽ راند عشق جي ڪورٽ ۾ عاشق جو حسن تي فرياد، عقل وڪيل جي تقرير ۽ عشق مئجسٽريٽ جي فتوي وغيره وغيره. ڪيترائي نوان نوان تمثيل ڪلام ۾ ڪم آندا آهن. جي نه ڪنهن اڳين شاعر ڪم آندا آهن ۽ نه ڪنهن پوئين. ٻه ٽي مثال هيٺ ڏجن ٿا:-

١- هينري مارٽن جي ڪارخاني جون ٺهيل بندوقون ۽ رائفلون مشهور آهن. حضرت سالڪ صاحب هيٺين شعر ۾ عاشق جي "آه" کي هينري مارٽن جي بندوق سان تشبيهه ڏني ٿو:-

"عاشقن جي نه آه لاءِ رقيب،

هينري مارٽن جي آه تفنگ."

(ج ١ ص ٥٨)

٢- ٺٽن سان "پيس ڪوٽ" وارد ڪرڻ رواج جو جتي ڪٿي عالم آهي، پر ان مان ڪنهن عقلي يا اخلاقي سبق حاصل ڪرڻ ڏانهن ڪنهن جو ڌيان ئي نه ويندو آهي. سانگي انهيءَ خسيس وارد مان به قيمتي سبق ڪڍي ٿو:-

١- "ٺٽن جي ڏسي وارد مولڪي عجب هي آئو،
جي حڪم ڪِهڙي شاهه کي ماري وٺي گولو".

(ج ١ ص ٨٥)

٢- "وارد ۾ پئي ضرور زور جو آهي،
حڪم ڪاهي اچيو وڃي ٿي پيس".

(ج ٢ ص ٤٠)

٣- عشق ۽ عقل جي جنگ، ۽ ان جنگي ميدان جو نقشو سانگي نرالي ۽ عجيب رنگ سان چٽيو آهي، سو هيٺ ڏجي ٿو. ان جي مراد ۽ فلسفو سمجهڻ لاءِ پڙهندڙن کي غور ڪرڻ جي ضرورت آهي.

"مضمون تراش ٿي زبان تيز لوهو
توکي ڏيان ٿو آهي قسم ذوالفقار جو
جوهر ڏيکار اهڙا ڪا خنجر زبان
جنهن مان ڪيو ڪڍي نه ڪڍهن قدردان کو
ظاهر نشان نظر جا پر چم ڪليل آهن
ٿين عقل و عشق ناڻو هاڻي تا جنگجو
فوج سخن جي لٿي وڃي في الفور صف ڪشي
ڏس قلب گاهه ۾ جنگ جو آهي طبل وڳو
منزل پري نه آهه همٿ ڪارزار جي
شبدير فڪر تي آهي هسوار عقل جو
باطن ۾ گرچه ٿلهڪي نه آهي ذرو به زور
ظاهر ۾ طمطراق آهي عقل جو وڏو

طرفين کان اڏو ٿي ٽلهڻ ڪٿي لڏا
سالڪو نه گهرجي هاڻ ڪرڻ سر جو سرڪشو
تيغ زبان جي هاڻ ٿيو برش جو وقت آهه
فڪري ٻري مان جو هجي عاقل پڙهيل ٻڪو
قاضي اچي قريب ٿي يا محتسب اچي
زاهد اچي ويا اچي واعظ ويا ڪو ٻيو
هن طرف کان نه مست اچي يا حسن پرست
هڪو وڏائي ٻيو ڪي ڪڇو اچي لڪو
تاڪه اچي ٿيو معرڪه گيرو دار گرم
اهڙي لڳي هوا جو هوا ٿي ويو حوصلو
آواز ڪرناء ڪيو گوش سڀهو ڪر
مستن ۽ عاقلن جو اچي ٿيو مقابلو
سڀ سرفروش عشق جا اهڙا وڙهڻ لڳا
ڪنهنکي حواس ڪونه هو ڪنهنکي نه هوش هو
نڪري وڃي نصيحت ۽ پند ٿي پري
هيءَ جاءِ جنگ جي هتي نه هو وقت گفتگو
پاڻ و سيو پري کان نه پڳڙي پري پٽي
ملن جي منهن سڀر ڪهو هنيو مست مرچڙو
واعظ ورائي منهن هليو ميدان جنگ مان
پهرئين لڪاء ساڻ نه زاهد بچي ويو
تسبيح عقل جو نه ملهو ڏاڙهي ڏاڙهي ڪي
قاضي ڇڏي ڪتاب ڀڳو محتسب ڀڳو
ناموس ننگ کي ڇڏي سلطان عشق وٽ
پالهوڻ ٿڏي ادب سان اچي عقل پيش ٿيو
تڏهن عشق چيو عقل کي نه اي مرد نامرد
ميدان معرڪه ۾ ڪيو مستن وڏو مزو
هاسوڻ اصل اسين شهد و شير ٻاڻهو

ملن منجهان آهه سمورو هي مسئلو

طرفين سان تعلق لهڻڪي ڏورڙهو

سانگي پري کان ئي ڏٺو هي معرڪو متو".

(ج ٢ ص ٧٤)

٣- سانگيءَ جي ڪلام ۾ هيءَ به خصوصيت آهي، جو انهن حسن پرستي ۽ عشقبازيءَ جو مضمون اهڙو کليو کلايو ۽ گهڻي انداز ۾ موجود آهي، جهڙو ٻئي ڪنهن به شاعر جي ڪلام ۾ نه آهي. آخوند قاسم پنهنجي ڪلام ۾ پاڻ کي شيخ سعدي عليه الرحمه وانگر صوفيانه اصول تي گهڻو پوسٽ ثابت ڪيو آهي، ته سانگيءَ وري مولانا جاميءَ ۽ ملا نظاميءَ وانگر صوفيانا اصول تي پاڻ کي زنانه حسن جو ثنا خوان ثابت ڪيو آهي. پاڻ فرمائي ٿو:-

" ادا ڙي اسين آهيون عاشق مزاج،

آهي سر اسانجي تي وارن جو تاج.

ليس شاد شوخن سان شاديون ڪري،

ڏکن سان مليو سڀ ڏمر ڏوت ڏاج.

ٿو ڏين ٻنهي هٿين ڪي هندوستان،

نه ڇڙهاءِ پالهن تي اي ٻار عاج.

بره جا نه بيمار آهيون اسين،

اسانجو ڪندو ڪير احمق علاج.

اسان عشق کي آهه مشهور ڪيو،

اسان کان لڌو عشقبازي رواج.

برابر نه وهندو سو سهڻن سوا،

اي سانگي اسانجو مزاج وهاج ."

(ج ١ ص ٢٥)

٤- " آهي برهي کان بيمار لذيذ،

مرغ شيرين شالدار لذيذ.

صاف اورن کان ليا عجمن جا،

دُر دندان آبدار لڌيئڊ.
جي هٿان پنهنجي ڏي پرين پيارو،
تني مٺائي کان زهر مار لڌيئڊ.
وصل جا هوندو نيو جڏهن آهي،
اي مٺا تنهن جو انتظار لڌيئڊ.
ٻمبئي جي انبن والمن کان،
سرخ رخسار نازدار لڌيئڊ.
سانگي ميون کان ۽ مٺائي کان،
لب شيرين شوخ يار لڌيئڊ."

(ج ٢ ص ٢٩)

٤- سانگي جي ڪلام ۾ هڪ خصوصيت آهي، جو منجهس انگريزي ٻوليءَ جا لفظ گهڻي انداز ۾ ڪم آيل آهن. آخوند گل محمد پنهنجي ڪلام ۾ انگريزي ٻوليءَ جا ٻه ٽي لفظ ڪم آندا آهن، مگر ٻيوءِ سانگي کانسواءِ ڪنهن ٻئي شاعر ڪم نه آندا آهن.

مثال-

١- "مٺن ماڻهن جي ابروءَ جو اشارو،
سو سانگي لاءِ سرڪاري سمن آ."

٢- "مئجسٽريٽ عشق جي ڪورٽ ۾ حڪم ڪيو،
اغيار با وقار رهي يار بي وقار."

(ج ١ ص ٣٤)

٣- "ملڪ سخن ۾ آهه مولڪي دسترس وڏي،
آءٌ گورنر آهيان ٻه اقبال و اقتدار.
آءٌ منچولر ۽ ڪرئان مضمون جي مال جو،
آهيان ڪمشنر آءٌ ڪليڪٽر ۽ ڪاردار.
معلوم مولڪي آهه سڀ انداز نظم جو،
سرويئر آءٌ نقشه ڪشف آءٌ طنا دار.

تيغ زبان سان ٿو وٺان اقليم نظم جي،
لفٽننٽ آهن ميجر ۽ آهن ڪمانڊار."

(ج ١ ص ٣٦)

ازانسواءِ وچستو، سٽالمپ ڪالمپ (ڪئمپ)، لئمپ، گلاس، آفيس، گئس وغيره وغيره انگريزي ٻوليءَ جا لفظ ڪم آيل آهن.

٥- پنهنجن هم عصر شاعرن کي ياد ڪرڻ ۽ انهن کي پنهنجي ڪلام ۾ داد سخن ڏيڻ به سالڪ جي ايجاد آهي. کانس اڳ ڪنهن به شاعر ائين نه ڪيو هو.

مثال:-

مطرب خوشخوان کي گهرجي ساز تي آڻي سرود،
ڇڙي غزل تصنيف طبع شاعران هوشيار.
ڪي غزل ٺاهن گدا جهڙي سخنور جا ڇڙي،
بي مثل جو آهه اقليم سخن جو شهسوار.
آهه سو هن وقت ۾ ٿيو ايسو نيسان سخن،
اوڪئي دل جي صدف مان صاف دُرِ آبدار.
ٺهڪالپوءِ پڙهجن وري تصنيف موزون دلفريب،
حرف هر ڪنهن ۾ هجي جنهنجي فصاحت بيشمار.
شاعر عالي دماغ آهي اهو مرزا قليچ،
سر زمين شعر ۾ جنهن کي ٿيو سڪي اقتدار.
حيدري جي نظم کي ٻوڌ چئو ٻه آواز بلند،
شاعر نازڪ خيال ۽ آهه جو يارن جو يار.
ٺهڪالپوءِ چلجن وري حامد سندا اشعار خاص.
جي آهن تسبيح جئن پوتل جئون دُر شاهوار.
آهه ٻيا فاضل محمد شعر ناظم جو مددو،
دل سندس آهي غم آل عبا ۾ داغدار.
پيا به آهن ڪيترا استاد شاعر سنڌ ۾،
با فصاحت چاهي جنهن جن تصنيفون هزار.

سانگي جناب گدا صاحب کي پنهنجو استاد ڪري مڃيندو هو ۽ انهي ساراه پنهنجي ڪلام ۾ جاءِ بجاءِ ڪئي اٿس. حيدريءَ سان ته کو خاص قرب هوس، جو ان کي ته ڇپي لئي ياد ڪيو ۽ ساراهيو اٿس. سيد مرتضائي نقوي، ميان صاحبڏنو شاه بلڙي وارو، سيد ابوالحسن هندستاني، ميان لطف الله مصنف گل خندان ۽ ٻين شاعرن جا به نالا سانگي پنهنجي ڪلام آندا آهن ۽ انهنکي سخن جو داد ڏنو اٿس.

٨- سنڌي ٻوليءَ ۾ "واسع الشفتين" ڪلام (اهڙو ڪلام جنهنجي پڙهندي پڙهندي چپ هڪ ٻئي سان نه لڳن) چوڻ به سانگي جي ايجاد آهي. هيٺ غزل ڏجي ٿو، سڄو پڙهي وڃي ڇيهه ڪبو ته ڪٿي به چپ هڪ ٻئي سان نه لڳندا:-

" يار اکڙين نار گلرخسار جاني دل جا يار،
شاه سر سرواه سائين آءٌ ڪريان تولان نثار.
عاشقن کي هاڻ حاصل ٿئي نه تسڪين وسڪون،
هن طرح هر جا نه آهن عشق جا ٿيا اشتهار.
سي اگرچ ٿا گذارن دولت دنيا کان ڏار،
حسن جي سرڪار جا عشاق آهن ڪاردار.
تنهنجي ڪاڪل تان ڪريان صدقه ڪڪوريءَ جا ڪرا،
عين آهوءَ جي اي جاني تنهنجي نيڻن تان نثار.
عقل جي انداز کان سي دور آهن درد ڪش،
نهو وصرف عشق کان هر طرح آهن هوشيار.
دل ونڻ عاشق جي اي دلدار آهي تنهنجي ڪار،
عاشقن کي دل ڏيڻ جو آهي ڪلي اختيار.
سو اسانجو آه هادي شان جنهنجو آه هي،
لافتيٰ إلا علي لاسيف إلا ذوالفقار.
اچ گدا، حيدري هن شعر لکين کي ڏسي،
شاعر لکڻ سان گڏجي ٿا ڪڍن کي انتظار.

"ناسخ ۽ آتش سان گڏجي شاعر ٿيا ويا،
نوڪري سالڪ ته غزلن جي غزالن جا شڪار."
(ج ١ ص ٣٣)

٦- جيئن شاهه لطيف "رسالي" جي جدا جدا سرن ۾ ڪن شهرن ۽ مڪانن جا نالا ڪم آندا آهن، تيئن مير سالڪ مرحوم وري موزون ڪلام ۾ ڪن شهرن ۽ مڪانن جا نالا نرالي ۽ دلچسپ طريقي سان ڪم آندا آهن، جا سندس نئين ايجاد آهي. حافظ صاحب کان سواءِ ٻئي ڪنهن به موزون ڪلام چوندڙ شاعر جي ڪلام ۾ اهو نمونو نظر نٿو اچي.

مثال:-

(١) هالا پراڻا ۽ نوان:-

"سلف کان در خلف عمدا ٿيا گل باغ هستيءَ ۾،
پراڻن کان نوان آباد اي گل هاڻ ٿيا هالا."
(ج ١ ص ٩)

(٢) لاڙ جا چلا ۽ لئي:-

(الف) "لاڙ جا لاڙي چاشنيءَ کان چڱا،
تا پڇائين چاسورن جا چلا."
(ج ١ ص ٦)

(ب) "گلن کان ۽ گلستان کان ٻرڻن کان ۽ ٻرستان کان،
وطن سالڪ جي لئي "لئي"، آهي هاڻ ادڙدڙو."
(ج ٢ ص ٧٩)

(٣) ٻاڪا جون ملاون:-

"ان ٻاڪائن جي سي ٽن ڪاڪي ٿيون گران،
داڪي مذهبان طلب ٿيون ملائن جي ملاون."
(ج ٢ ص ٦٨)

مضمون:-

جيتوڻيڪ سانگي جي ڪلام ۾ شراب، جام، ساقي، گل بلبل، لالہ ۽ سنبل، خط و خال وغيره ايراني لفظي مضمون بلڪل گهڻو آهي، پر انهن مضمونن جي ادائگيءَ جي طرز سانگي بلڪل نرالي ۽ انوکي ڪم آندي آهي، جا ڪنهن به ايراني شاعر ۽ سانگي جي ڪلامن کي پڙهڻ سان آسان طرح معلوم ٿي سگهي ٿي. سانگي صاحب پنهنجي ڪلام ۾ پنهنجو سچو پچو حال صاف صاف واءِ ۽ حياتيءَ جا تجربا بيان ڪندو ويو آهي، پر هن انهن کي ڪٿي ايراني لباس ۾ ڪاڙهيو اٿس، نہ ڪٿي هندي، ڪٿي سرائڪي لباس پهرايو اٿس، نہ ڪٿي صاف سنڌي.

ادبي مد نظر سان سانگي جي ڪلام ۾ هيٺيون مضمون آهي. (۱) صوفيانو مضمون (۲) اخلاقي مضمون (۳) عاشقانہ (۴) فطرت نگاري ۽ سيرت نگاري (۵) مدحيہ، هجويہ ۽ مذاقيہ مضمون.

فطرت نگاري، واقعہ نگاري ۽ سيرت نگاري وارا مضمون.

قدرتي نظارن کي دلچسپ نموني سان نروار ڪرڻ، ڪنهن به واقعي کي اثرائتن لفظن ۾ بيان ڪرڻ ۽ ڪن ماڻهن جي نشست برخاست ۽ هلت چلت جو پورو پورو نقشو عام فهم عبارت ۾ پيش ڪرڻ اهي شاعريءَ جون زبردست لياقتون آهن، جي سانگي جهڙين خوبين سان ادا ڪيون آهن، تهڙين نزاڪتن سان سواءِ حافظ حامد جي ٻئي ڪنهن بہ اڳين يا پوئين شاعر ادا نہ ڪيون آهن. مير سانگي پنهنجين غزلن خواہ ڪافين ۾ ڪٿي ڪوهہ جبل ۽ لس ملڪ جو برسالي نظارو، شڪار ڪندڙن ۽ جهنگلي جانورن جون حالتون، ڪٿي پکين ۽ ڪيٽن ۽ ڊاٻن جا چهچٽا ۽ انهيءَ شڪاراڙيءَ جون موجون، ڪٿي برسات ۽ پوڙن جا واقعا، نہ سهڻيءَ ۽ سسئيءَ ۽ مارئيءَ جي سيرت، نہ ڪٿي وري جهنگ ۾ گذاريندڙن غريبن جا ارڪان ۽ افعال جدا جدا طرزن ۽ اصولن ۾ نروار ڪندو ويو آهي. اسين نموني خاطر ٻہ ٽي مثال هيٺ ڏيڻ ڪافي ٿا سمجهون.

مثال:-

(ا) کيرٿر جبل، انجي ٽڪرين ۽ ٽهرن جو نظارو:-

"خير شوخن جي ۽ بغير شڪار،
دل کي هرگز اچي ڪين قرار.
وسي مينهن ڪيو ملڪ سڀ سرسبز،
ميسر حاصل ٿيو سڄو ڪهسار.
سهڻي ٿي ٿئن جبل جي آهي گاهه،
جنهن سهڻن جي آهن سينڌ تي وار.
قابل ديد آهي ڪاٺ ٻلي،
سبز لواز خط رخ دلدار.
سرس سا ٿيون ۾ ٿي سبزي،
سبز سالهڃي آهه سڀ يڪبار.
ٿمو سرهاڙو سڄو آهي سرهو،
آهي جنت سڄي ٿي جنت وار.
ٿيو مٿاري ۾ گاهه آهي مرڪ.
ٿي ڪٻر ڪل سڄي آهي سرشار.
آهي بالڏاڪا ٿما سڄا سارا،
سبز سڀ آهي دامن ڪهسار.
آهي ڇمو ڇون چشمه ڪوثر،
لما لڙارن واري ۾ آهن لڙار.
ڪورڪل ۾ ۽ سورجاٽي ۾،
مون هرڻ ۽ سره ڪيا ٿي شڪار.
پڻ واري ۾ ٿي ٻهرن ساوڪ،
آهي ڪهسار غيرمس گلدار.
نامور ٿئي جا آهي بارن جي،
آبرو بخشي ٿنهن کي ابر بهار.

صاف ڏوريءَ ۾ ساري ڪير ڍڪي،
ڪيا مينهن آهن وڏا وسڪار.
آهه مڪياءَ ليو سچو مڪٽي،
لنب لهريون هڻي ٿو دريا وار.
جهنگهڙي اهڙي زور ساڻ وهي،
جڏهن ڏٺي لنهن چيو ڏسي ۾ مار.
گاهه پاڻاٽي ۾ آهه ٿيو بي حد،
ٿي پهڻ ٽيا آهن زمرد وار
هن جبل ۾ وطن هو وڻ وڻ هيڪ،
خوشدلي هئي هئي فزون ز شمار
هئي هرڻن جا ها چنن ۾ چڪا،
ٿي پٽڻ ٽي ڏلسا غزال هزار.
هئي شڪارن جو شغل هو بي حد.
وهيو اسباب جشن جو تيار.
هئي عجب رنگ روپ ٿي ڪڏرڻا،
موسم برشڪال ۾ انبار.
ڪيترا ڏينهن ٿيا ڏٺي ڏونگر،
ڏ لنگهڻ ٿي ٿو هاڻ ڏريا پار.
ٿيو اسانجي سو کهڙي ڪم جو هاڻ،
سانگي جي ڪوهسار ۾ ٿيو شڪار.
(ج ١ ص ٣٠)

ملير ۾ مينهن جا نظارا:-

” اُنا مينهن مارن ٿي بي انتها،
ڦٽا ڦوڪ ساوا ٿيا سر جا بجا.
وساري جي آهيان وڌهيچن ڌ چا،
وريا پلا مولڪي ڪڻن وسرندا.
ڏ ٿا سار سرون ۾ مڇهن جي لهن،

ويڙهيچن کي وسري آهن سومرا.

پيو هون نه منهنجي ڪا پروا ڪيئي،

اباڻن جي خاطر مون هي حال ڪيا.

عمرڪوٽ ۾ اچي آهيان ٿي اسير.

سزا مون چکيا ڪيترا قيد جا.

ڪڙاڪوٽ ڪٽن منهنجي دل لي ٿون،

ملڻ منهنجا مارو آهن ٿو ٿيا.

اباڻن عمرڪوٽ لاهي ڏٺو،

هنن جو ڀلا آهي شهوڻ سان چا.

مون هي حال هيءِ هيءَ ڪيا جنجي ڏکاڻ،

نه ڪئي موانسان تن ڪا ويڙهيچن وفا.

ڏسڻ ۾ اچن اڄ ٿا ڪارا ڪڪر،

اپرندي ڏي آهن وڄون وڏ وڏا.

سٺو آهه گوندن جي ٻاسي ٿي گوڙ،

اڃها اڄ لڳي ٿي آلي جي هوا.

آهي ميڻهن مارن ڏي پيو وڏ ڦڙو،

چڙون تار ڏسڻ ليون ۽ چيچ پا يا.

سڪان لي سدا ٿر جي ٿڌڪڙي،

پٽن لي لڳي جا ٿي باد صبا.

هٽن لعب لهرين ٿا ميدان ۾،

آهي سبز ساڙيهه سڀ خوشنما.

پيون اڄ ڳنڍيون ۾ آهن ڳنڍيون،

سڪا جي هوا وڄ سي ۽ سارا ٿيا.

لطفا ڪ ڪن اڪر هو هلي،

ٿڌ هن پي سڪيا آهن مارو مٺا.

آهي ڏ ت ڏولن جي ٻاسي ڪو،

ٿيو سالڪ سيارج ۽ مکڻي صفا.

ٻڪن جي ٻارن ٿي ٻري پنھنجا ٻانڌ،
چيڙ چولڙي آڻين سرتيون سدا.
سدا منھنجا مارو مدا مڇھ مليرَ،
ٻين ۽ ڳوٺاڻن مان ماڻن مزا.
لٽو لس موڙو آھي ملڪ ۾،
منگھا موڪ، ميھن آھن پٽ پريا.
ڏنو ڌارن جي آھي ٻسي سان ٻريت،
سگھر سڀڪي ڪائن سانگي سدا."

(ج ۲ ص ۸)

ڪن ۾ ڏوسر ڏھار:-

"شاهد گل ٿيو آھي رونق فزا،
چار سو بلبل جا آھن چھچٽا.
صحن چمن ۾ ٻوٽن آھن اشرفيون،
آھي سخاوت ڪئي باغ سخا.
لاڏ مان سنبل جون ٿيون جعدون لڏن.
آھن ڪنڌار ڪليا جا بجا.
لعل ڪان ٿيو لعل آھي گل انار،
موتين کان صاف آھن موتيا.
نرگس شهلا ٿي ڏسي ناز مان،
سوسن، صدبرگ سمن جا مزا.
ٿئي ٿو وڻن جوش کان رونق ۽ رنگ،
سرخ ڪئي گل تين لا ۽ ڪي صفا.
سبز آھي صحن چمن سراسر،
لسترن ۽ ياسمن آھن ڪرٻيا.
گل ڪسي ۽ بلبل ڏسي باغ ۾،
دائودي، ديدار تصدق ڏنا.
زنبق گلدار ٿيا گلزار جا گل،
تلسي ولڪما ٿيا آھن خوشنما.

آهي ليو شبو کان معطر مشام،
سرهي آهي جنهن کان لي باد صبا.
باغ ۾ بو بخش آهي بيد مشڪ،
آهن سوري ۽ صنوبر ڪليا.
آهي اتو زور سان ابر بهار،
چئولڪ چلها چار طرف تار ليا.
هي ٻ هيئر چلڪو آهي چار ڏينهن،
موسم گل سانگي نہ رهندي سدا.
(ج ٣ ص ٥)

مدحيہ ۽ دعايہ مضمون :—

مدحيہ (ساراہ ڏيکاريندڙ) مضمون عام طرح ٿورو گهڻو سڀڪنهن شاعر ڪم آندو آهي، دعايہ (ڪنهن کي دعا ڪرڻ وارو) مضمون ۾ سانگي گهڻي قدر ڪم آندو آهي، جنهن ۾ اڳين شاعرن کان ڪثر ڪئي ويو آهي. سانگي حضرت علي المرتضيٰ (عليہ السلام) جي ساراہ جاءِ بجاءِ ڪندو ويو آهي، اهلبيت اطهار (عليهم السلام) جي تعريف، پنهنجي استاد سيد غلام محمد شاہ (گدا) جي واکاڻ، ميان وڏل (حيدري) ۽ ٻين هم عصر چندن چيدن شاعرن جي قابليت جو اعتراف ٻہ جاءِ بجاءِ ڳائيندو ويو آهي.

پنهنجي ڪلام جي مقبوليت لاءِ دعا :—

١— ”يا رب منهنجي فرياد ۾ تاثير عطا ڪر،
بلبل کان ٻہ وڌ لذت تقرير عطا ڪر.
آباد وهي منهنجو هي گلزار سخن جو،
اهڙي اي نسيم سحري هير عطا ڪر.
مضمون جي ڌهن طبع وسا منهنجي کي آباد،
اقليم سخن جي منجهان جاگير عطا ڪر.
جنہ ڪتڪ ڪ فراهم لي فصيحن جي جماعت،
الله اتي طبع کي توقير عطا ڪر.

٢- "يا رب چمن نظم سدا تازه و تر ٿئي،
سو سبز سدا منهنجي نه مضمون جو شجر ٿئي.
سدا حاصل سرسبز ٿئي گلزار سخن جو،
گل اهڙا ٽڙن جن کان ڦڪو عطر اگر ٿئي.
جپ پنهنجا چٽيندو وڃي جيڪو پڙهي تنهنکي،
اي شاگرد سيرين سخن از شهد و شڪر ٿئي."
(ج ٢ ص ٩٩)

هجويه ۽ مذاقيه مضمون :-

سالڪ جي ساري ڪلام ۾ ڪنهن به شخص جي هجو (گلا يا ٺٺولي) جو مضمون ڪم آيل نه آهي، باقي مذاقيه يا ظريفانو ڪلام جام آهي. جيتوڻيڪ ظريفانه يا مذاقيه ڪلام ۾ ڪاڄس ٻيو ڪي شاعر گهڻي ڪثر ڪٽي ويا آهن، جهڙوڪ بلبل، مخلص وغيره، ته به سندس هم عصرن ۾ ٻئي ڪنهن به شاعر جهڙس مذاقيه يا ظريفانه ڪلام نه چيو آهي. شاه پٺاڻي ۽ خليفه گل وانگر سڀ سالڪ جي ظريفانه ڪلام جو به گهڻو تڻو بهار رکو انهن ملن ۽ زاهدن تي چٽيل آهي، جن کي هاٿيءَ وانگر کائڻ جا ڏند هڪڙا ته ڏيکارڻ لاءِ ٻيا هوندا آهن. باقي ٻوريءَ جي حالتن ۽ ٻين انساني خصلتن تي سالڪ جيڪا مذاق ۽ ظرافت ڪم آندي آهي، تنهن ۾ به پنهنجو مٽ پاڻ آهي.

مثال :-

١- ملان ۽ زاهد :-

١- "نظاميءَ آهيان هن عهد جو آهيان جامي،
غزل ۾ منهنجي ڪٿي ڪا لڪا آهي خامي.
پڪا پوس ۾ لما سون ڪندي ڪچڙي ڪي،
اسان سان حق آهي هر حال ۾ تيمو حامي.
پلا ڪو هوندو محبت جو مان ملن ۾،
جا رمز خاص آهي تنهن مان ڇا ڄاڻي عامي؟

ملن کي ڪيئن رهي معلوم مان مستن جو؟
گدڙ کي کهڙي خبر ڇاهي زور ضرغامي؟

ڏاڙهيءَ کي ڪيس :—

"مون لاڳو ڪيس وارن کي ته ٿئي ڏاڙهي وري ڪاري،
ٻڌي هوا وار قسمت سان سفيد ۽ سرخ زنگاري.
اڃا هو فڪر وارن ڪريان ڪاري جوانيءَ جئن،
وري ٻيهري ٿري آئي ادا مون کي نه ڇوڙي.
اڃا آلان ڏنل آهن جي اڙٻنگ ويا ته ٿيو مشڪل،
ڪڏهن ڏندان مصنوعي سان پچندي ڪين سوڀاري.
ڳلن ۾ گهنج پيا اڪثر ۽ جسم سڙو ڙو ڙو،
ته گويا لکتم سيمين لهو آهي قلم ڪاري.
ٿيو ڪنهن طرح سان قادر اڪو ڪاري ٿي اي سانگي،
جڏهن ٻڌي ته ٻيوءِ ۾ امان ڪان تي گنهگاري.

تاريخ ادب (۲) خالبهاڻر حاجي محمد صديق تان ورتل —

دِيوان سانگي

جلد اوّل

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِيمِ

رَدِيف اَلِف

ماهِ تابان آهه اي مه رُوئِ رخشان شما
آبروئِ خوبي از چاهِ زنخدان شما
اي زمانه تنهنجي لوڏن کان ته آهيون جان بلب
بازگردد يا برآيد چيست فرمانِ شما
هي آهي مرغ هوا ۽ هو آهي دامِ بلا
خاطرِ مجموع ما زلفِ پريشانِ شما
بهتري جي اي زمانه تو مان ڪا ناهي اميد
به بفروشند مستوري بدمستانِ شما
بخت بيدار اي ڪان گذريو بيو ڦِري ٿِي اهڙو ننڊ
زانکه زد بر ديده آبِ رُوئِ رخشان شما
عهد اهڙو آهه آيو سخت جنهن کان الامان
زينهار اي دوستان جانِ من و جانِ شما
هُئي سندو دولت زيا اي حاڪمان ٿيو تبي
گرچه جامِ ما نشد پُر مَيِّ به دورانِ شما
قاصدا هُن شوخ بي پروا کي ڏج منهنجو پيام
کاي سرِ ناحق شناسان گوئِ ميدان شما
دستِ بزپوشانِ لطيفي کي تمنا ڏي هي پيام
بندهٔ شاهِ شمائيم و ثنا خوانِ شما
حاڪمو هلجو هتي دامن سنڀالي خوف کان
کاندرين رَه کُشته بسيا وند قربانِ شما
آئيو مڪي ۽ مدينه مروهيا ۽ ڪربلا
تا به بوسه همچو گردون خاکِ ايوانِ شما

توکهي دلبر دعا ڌا نظ سان گڏ عبدالحسين
روزيِّ ما باد لعلِ شکرافشانِ شما

تڏهن تهڪِ وطن کيو سو جڏهن اهلِ وطن بگڙيا
جي بگڙي جانه ها اهڙا به يارانِ کهڻ بگڙيا
آهي اهڙو واچي آخر مِ قسمت کي خزان ورتو
چمن جو سير کيو سو جي نه مرغانِ چمن بگڙيا
جڏهن سنهنجي رهي نوبت ڪيڏي شمشيرِ ابرو ڀي
ڏسو قسمت بُتانِ ماهوش جي تيغ زن بگڙيا

دلين جي عام ڦاسائڻ جو ڄاتو دام هو دلبر
جڏهن ڦاسڻ لڳس آءٌ تہ زلفِ پُرشکن بگڙيا

ڏٺو ڪو ڏولاهن حالت ۾ پارو نواجن کي
مِٺي مُنهن مهلقاجيکي ڏسي آهن مؤمن بگڙيا

هوا اهڙي لڳي آهي جو پنهنجي پنهنجي مذهب کان
مسلمان و ڪرستان و يهود و برهمن بگڙيا

زمانہ رهزن سا ورني جا آهي راءِ حاڪم جي
ڏسو برهمن کان پنهنجي يڪ قلم سڀ مرد و زن بگڙيا

اثر صحبت جو بيشڪ ٿئي ٿو مونکي تيو يقين آهي
زمانہ جي بگڙجڻ کان تہ فردن جا سخن بگڙيا

رڳا سون رنگ نهين جو رنڍ اوّل رنگ ورتو سون
سي بگڙيا پاڻ آهن جي اسانکي تا ڇڱن بگڙيا

نہ بگڙي دل گهريو دلدار منهنجو مهلقا مون سان
رقيبِ رُوسياه جهڙا اهڙا اهڙين مَرَ دَتَن بگڙيا

زمانہ ۾ سچائيءَ پاڪ سرداري رهي آهي
اي سانگي ڏس تهن وارن کان ڪيئي آهن تهن بگڙيا

آهن معشوق اَجا جي ڄجي جلائڻ وارا
پر آدا نُو رهڙا اهڙيندا کي ٻيا ئڻ وارا

پيچ باز آهن ڪاڪل کي جي پائڻ تا پيچ
زلف پيچان بہ آتن دِل کي ڦسائڻ وارا

بيوفا ذات حسينن جي اصل کان آهي
پورهڙا پائين آهن اهي پائڻ وارا

مشڪل آهي جو ملي دوست سچو دنيا ۾
ڪانئو آهين گهڻا پيار تہ ڪائڻ وارا

ميندڙي کي ٿي مُٺيءَ ڪينئن سدائي ۾ ملِ
اهي حيوان بہ ويا پار مِلائڻ وارا

دام سين ناهن پابند جي ڪَنِ طائرِ دل
آهن محبوب گهڻا زلف ڪِنڊائڻ وارا

توڏسان آهن ٿيا تيار نچڻ لئي ناچو
پر نہ ڏسجن تاڪتي کي بہ نچائڻ وارا

چوطرف ناچ ۾ ڦيرائي نظر يار جيو
سر آهن پر نہ آهن گهور گهمائڻ وارا

زور ۾ ڪم آهي شايد ٿي ڪمانِ اَبرو
ورنہ هي تيرِ مژه آهن گهمائڻ وارا

دل ڪسڻ درد ڏيڻ ڪم نہ آهي هر ڪنهن جو
پيچ اَلفت جا سي پائين جي پائڻ وارا

ڪيرا ڏي ڏيندو اَذا وَت ويا اُذائي ڏينہ
جي هينئر آهن ، آهن سي لُڏائڻ وارا

سِڙ وڃي جان جلي پر نہ کُلي راز نهان
سانگي عاشق نہ آهن سوز سَلائڻ وارا

هڪڙو آءٌ آهيان هينئر نُڪتہ موهو دمثال
ماگهڻان هِن کان اَڳي سانگي سڏائڻ وارا

فدا بر فرق او سازم همه دنيا و عقبىٰ را
جي اِها مهر ڪري موندي نظر ڪا مهرباني جي
آ ٿي مهراڻ جي ڪيئي سائين گهاري سانمٺ پاسا
سدا سهڻن ادا و ناز يا انداز غمزن سان
خداداد حسن جهنکي آهه سو بس بي نياز آهي
جڏهه وحدت مان ڪثرت ۾ ٿيو يوسف ته
ته ڪئي وحدت مان ڪثرت تي ۽ ڪثرت تي وري وحدت
عمل تهنجي تاڪن دل سان قبو ليو ۽ چگو جاڻن
پلا مرڪڻ جو جا مذڪور ڪهڙو لطف هوندو

اگر آن ترک شيرازي بدست آرد دلِ ما را
بخالِ هندوش بخشم سمرقند و بخارا را
کنارِ آب رکن آباد گلگشت مصلّىٰ را
چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان يغما را
بآب و رنگ خال و خط چه حاجت روئي زيبا را
که عشق از پردهٔ عصمت برون آرد زليخا را
که کس نه کشود نکشايد بحکمت اين معمّا را
جوانانِ سعادتمند پندِ پيرِ دانا را
جوابِ تلخ ميزيبد لبِ لعلِ شکر خا را

سُڻي سانگي سخن تهنجا جوي حافظ روا باشد
که بر نظمِ تو افشاند فلک عقدِ ثريّا را

ڪيا ڪا رنا ما اسان ڪهڙا ڪهڙا
ڪڏهه ڪا نه ڪنهن جي ڪا پروا ڪئي سون
فصاحت بلاغت نزاڪت جا جوهر
ادا حضرت عشق جي نوڪري ۾
محبت جا الفت جا دلداديءَ جا
جڏهه حسن جي فوج جي تي چڙهائي
برن جي ڪمان ۾ پري تير مژگان
پري پر پيالا پيت مان پيار يا
نظامي و جامي حافظ ۽ صائب
رقيبن سان جڏهن گفتگو ڪئي تي دلبر
ڪتي آهن فرهاد و مجنون ۽ وامق
فريدون جمشيد ڪائوس و ڪئي جا
ڪري قهر ما تي ڪناري قبر ۾

ڪيا تهنجا يارو بيان ڪهڙا ڪهڙا
ڪيا رنگ تي آسمان ڪهڙا ڪهڙا
عيان ڪيا تي تيغ زبان ڪهڙا ڪهڙا
ڏنا سون ڏکيا امتحان ڪهڙا ڪهڙا
هليا تي سخن درميان ڪهڙا ڪهڙا
ويا خاڪ تي خاندان ڪهڙا ڪهڙا
ڇنيا نت تي نيڻن نشان ڪهڙا ڪهڙا
ڪيا لطف پيرِ مغان ڪهڙا ڪهڙا
ٿيا حسن جا مدح خوان ڪهڙا ڪهڙا
اٿيا تڏهه دل تي گمان ڪهڙا ڪهڙا
اسان جا سي ها رازدان ڪهڙا ڪهڙا
هما کي مليا استخوان ڪهڙا ڪهڙا
قراري ٿيا صاحب قران ڪهڙا ڪهڙا

وڃي وڄائي دنيا مان نوبت ويا دار | ملائڪ صفت مهربان ڪهڙا ڪهڙا
لڏي ويا اڏي ويا سخن جي عمارت | وضعدار شيرين زبان ڪهڙا ڪهڙا
جتي تون ڏسين ٿو اُتي آهي انجو مظهر | ڪيا لامڪانيءَ مڪان ڪهڙا ڪهڙا
ڪري پست پيري ۽ زمان و ستم | پُرت ڪان پلا پهلوان ڪهڙا ڪهڙا
جواني ۾ منهنجي چيو ٿي اي يارو | ڪيا رنگ ٿي برگ پان ڪهڙا ڪهڙا

اي ساڱي ساپيري آهي جنهن سدائين
ڏٺائي تمنا ڪيا جوان ڪهڙا ڪهڙا

سکيا سون سالڪن کان سيئي رستا پارسائيءَ جا | هزارين ڏٺا سون دلبرن جي دلربائيءَ جا
غني و مفلس آهن ٻئي مقيد تنهنجا اي دلبر | هي زنجير آهنيءَ جا ۽ هو زنجير طلائيءَ جا
ڏٺا مون هن زماني ۾ آهن هر قوم ۾ اڪثر | ٿيا قائل ڪيترا عشاق خوبن جي خدائيءَ جا
قتيل تنهن تيغ ابروءَ جا ڏٺا سون ڪيترا عاشق | ڪُل آهن هزارين دوست جي دستحنائيءَ جا
سنا منهنجي ميءَ جا چپ آهن قند مڪرر کان | آهن تنهنجي اکيان شرمنده ٿيا اولامنائيءَ جا
پسند آيو نه دنيا جو شغل ٿي شوق ڪو ٻيو ٿيو | رهيا سون شوخ چشمن جي تماشائي آشنائيءَ جا
هميشه نه ٻيا نازنين جا ٻيا جا ستم | حسينن جا سدا ياتم اشارا ڪنهن ادائيءَ جا
گهريا مون مه جبينن کان رخ و رخسار جا بوسه | سيکاريا شوق دل جي مون کي هي رستا گدائيءَ جا
سدا هئي عشق جي ڪان آهي سدا درس محبت | ڪري ويس پاس در جا ڪيترا دل جي صفائيءَ جا
ڏٺا سون عابد و زاهد سيئي نه پرست آهن | اسان مستن جي مجلس ۾ نه لائق آهن پائيءَ جا
خدا پهنجوا ساڱي ڏي ا گهڻو هئي يا ٻجي تور و | اسين طامع نه ٿيندا سون ڪڏهن دولت پرائيءَ جا
اساڱي پاس ڪر تون امتحان هو عشقبازيءَ جو | ڪياسون ياد تنهن لئي قاعدا سارا سچائيءَ جا

حسينن سان ته ٿي ڪو نه ٿو ڪوس هلي ڪنهنجو
قواعد ڪيترا جاڻون ٿا اي ساڱي لڙائيءَ جا

ڪهڙا ڪهڙا نه تماشا ٿي نظر ٿي پسنا | هائي هي رنگ اچي ديده ترٿي پهتا
اڳ نه ايڏو هو رقيبن کي ذري جيترو زور | ٿيا گڏ شبنهن جنهن ته يار جي در ٿي پهتا

جهجي هُئي جن ملڪ کي نه ڪنڻ جي طاقت — اُٺ صبا بار بره جا سڀئي بشر تي پهتا

دل بري تا ھجھ جڏهن اي پرين پيارا تنهنجا — تير مژگان اچي سينه جي سپر تي ڏهنا

رشڪ کان تنهنجي رخ صاف جي اي غيرتِ ماه — داغ حسرت جا آهن روئِ قمر تي پهتا

بارڪ الله رسائي ڪئي سنلو بخت تهان — زلف تنهنجا اي صبا يا رِڪمرِ تي پهتا

پنهنجون سانگي ڪيون الله اميدون پوريون
چاڪ سيني جا ڪي نيٺ جگر تي پهتا

سدا مونکي سڏي منتار وهن تا وهارن تا — گجي يا ئي گلن جا هار وهن تا وهارن تا

عجب ني لطف تو تهندم لهن يڪدم دلين تا — جڏهه يارن سان گڏجي يار وهن تا وهارن تا

بناز و غمزه و نخوت اگيان عشاق سپ آئي — سڀڻ سهڻا ڪري دربار وهن تا وهارن تا

قيامت ۾ سهي قامت قيامت کي تا ڪن برپا — يڪايڪ فتنه بيدار وهن تا وهارن تا

مِثلما ٺو اڳيان منهنجي عجائب عنبرين جوڙي — ڏسو ڪئي خال بر رخسار وهن تا وهارن تا

محبت سان محفل ۾ مهرباني ڪري مونکي — سي سهڻا سونهن جا سردار وهن تا وهارن تا

ڪري مهر مهرباني وهن تا مون سان گڏ گوڏي — رقيب روسياه کي ڏار وهن تا وهارن تا

نقط ڪري دلاسي سان تا لاهن وه وهن جا — اسانجا درد دل يڪبار وهن تا وهارن تا

دلين کي دام دها پائي پنهنجي آڻ ۾ آڻي — سڀڻ واسيو ويٺهيو وار وهن تا وهارن تا

آهي رخسار تي خمدار ڪاهل ڪار ڪئي کهڙي — ڪٿي تي مهلقا ڪئي مار وهن تا وهارن تا

اسانجي شوق کي تازو ڪري لئي ڪن تا دلجوئي — اسانجو جوش دل دلدار وهن تا وهارن تا

غلط فهمي آهي جنکي چون معشوق عاشق کي — پرت مان پاري سپ اقرار وهن تا وهارن تا

اچي منهنجي اڳڙ پنهنجي ته بيماري چشم مخموري — اسانجي عشق جو خمار وهن تا وهارن تا

سيني سهنبل سمجھي پنهنجو پنهنجي بزم رنگين ۾ — اسانگي مست ڪي هشيار وهن تا وهارن تا

پرت مان پاڻ سان پيارا مهرباني ڪري مونکي
سڄڻ سانگي ڪري سپهگار وهن تا وهارن تا

چاڪنه شيڙ ڪوگدڻ جي گاو — ڪن بلائي اهي جي مون بلاء

چيو زاهد تي زور سي آهن
بره وارا زبان جو ٻلا

وار جنهن ۾ وڏائي جو ناهي
وڃ غريبي سندا رليون رلا

لاڙ جا لاڙي چاشني کان چڱا
تا پچائين چانورن جا چلا

سي نه پهچن به منزلِ مقصود
جن جا ڏڍا طلب جا آهن ڍلا

مست هندي چيو تي محفل ۾
مئي بي غش اي ساقي جکو ٻلا

مون ملڪ لاءِ ماڻهن جي
وادي قيس ۾ ڪيا تي چلا

ٿيا محبت جي درج بندي ۾
بره جا ٻُڌ ٻڌائي يار ٻلا

دل ڏهي مونئي انتها آهي
دلربائي تي ختم ٿي ڍلا

تخت تي وينو آلبرت هفتم
سر تي پنهنجي رکي سو تاجِ طلا

مون ڪيا انصاف عشقبازي ۾
مشق ساڱي ڏنا سي ساري صلا

ابروئي يار تي ٿيو خال معنبر پيدا
سيڪڙن جانو ٿيو تيغ جو جوهر پيدا

ابروئي يار جي تصوير ڪڍي پير نڪ
ماڊ نو آهي اهو نقش مُنوّر پيدا

دربدر آهي چنگن ڪي ڪمند ڏهي پير نڪ
مو خورشيد کي ٿيو حُسن کي جهڪ پيدا

بوءِ الفت جي اچي ڪا نه ڏرو تي ڪنهن مان
ڪيا زمانه گهڻا محبوب سمنبر پيدا

ڪين تسڪين ڪڏه ڏيندا نه مُحسن تيندا
ٿيا گرفتاري دل لاءِ جي دلبر پيدا

يار سو تو ڏسان اغيار هزارين آهن
هن زمانه ۾ ٿين يار ٿا ڪمتر پيدا

بند بر بند جڏهن تي تو اُو الفت ڪان تمام
نيشڪرمان تي تڏهن يار وٽي شڪر پيدا

ٿيندو دشمن جي نه نطفي مان ڪڏهن پيدا
خشڪ ٽاري مان ڪڏهن ٿيو ڪو گلِ تر پيدا

ملڪ گيري به ڪڏه تي آهي لشڪر ڪا نسوا
۽ نه لشڪر ۾ ڪڏهن ٿئي تو جبر پيدا

ڪانه ڪا جاءِ ملي انکي بجز قيد فرنگ
تي زماني ۾ اسانجي جي سڪندر پيدا

حبشر طاهر تي آهي ظاهر وباطن رشن
دلِ صافي تي آهي اوّل و آخر پيدا

جانو سيڪڙن هو تڏهن دين خلف ٿيو تخت
ڪفر حيدر ۾ ٿي جا تيغ دو پيڪر پيدا

خانهٔ حق به تڏهن ڪفر جي تمنبر ڪا نه جتو
جان هن ان گهر ۾ ٿيو حيدر صفدر پيدا

رتبهٔ آل عبا آهي خدا وٽ ڪيڏڙو
مينهن وسندي مٿي تن لاءِ نه ڇادر پيدا

ڪيترا رنگ سندس هوندا ڪري ڪو انصاف
سبز تاريءَ مان ڪري جو گل احمر پيدا

سنگ خارا مان ڪري لعل بدخشان ايجاد
قطرهٔ آب مان جو ڪري گوهر پيدا

حيدري ٻڌجو اسانکي نٿو معلوم ٿئي عرض
پاڻ ٿي ٿيڻو پلاءِ ڪٿن ڏٿي جوهر پيدا

عقدهٔ لا ينحل هي حل ڪو ڪري اي سانگي
پاڻ هو آهي وَيا انجو ٿيو مظهر پيدا

(١٢)

اهل دنيا را وفا مي بود ميديديم ما
ڪار خوبان جز جفا مي بود ميديديم ما

غمزهٔ آن نازنين آخر زمن خاطر ربود
دزد دل دزد حنا مي بود ميديديم ما

حسن را مانع نگردد پردهٔ ديوار و در
گلرخان را گر حيا مي بود ميديديم ما

در ڪتابت هاي حڪمت غير وصل يار خود
درد دل را گر دوا مي بود ميديديم ما

وادي مجنون زبس راحت فزا آمد مرا
غير او ديگر فضا مي بود ميديديم ما

وحشت معشوق نبود بي سبب ڪرده يقين
روئي عاشق خوشنما مي بود ميديديم ما

در ڪتب بس ديده ام توصيف هاي اينچنين
لب چو لعل بي بها مي بود ميديديم ما

شاعر گويد رخ دلبر بود چون مهر و ماه
روئي خوبان را ضيا مي بود ميديديم ما

ڪاڪل پيچيده را مار سيه گفتن غلط
زلف دلبر گر بلا مي بود ميديديم ما

بوي خوش هرگز نمي آيد ازان داغ سياه
خال گر مشڪ ختا مي بود ميديديم ما

جز سخن ديگر نباشد تا برو پيغام يار
اينچنين باد صبا مي بود ميديديم ما

ديده بازي بس نمودم ليڪ در باغ سخا
گر گل فرحت فزا مي بود ميديديم ما

اين شڪايتها مگر از نارسائي بوده است
شوق در پيري بجا مي بود ميديديم ما

دور گردون بر مراد ما نميگردد اگر
هيچڪس با مدّعا مي بود ميديديم ما

دل فريبي ختم باشد بر زن دنياي دون
غير او هم دلربا مي بود ميديديم ما

اوّل و آخر بود هر چيز دنيا را سگه
طمع را گر انتها مي بود ميديديم ما

حق تعالى مر مرا ايمن بدارد از سوال
ليڪ اهل را سخا مي بود ميديديم ما

خواهش زر هر ڪسي را ميڪند خوار و ذليل
محتسب گر بي ريا مي بود ميديديم ما

اهل دنيارا نباشد صدق نيّت صافدل — روئ زنگي گر صفا مي بود ميديديم ما
زاهدا بيهوده ام از پارسائي ميزني — گر ترا عشق خدا مي بود ميديديم ما
هان كسي از زاهدان وعابدان در عصر ما — هادئ راهِ هُدیٰ مي بود ميديديم ما
ناصحا تنها نه من از معصيت كردم گناه — هيچ انسان بي خطا مي بود ميديديم ما
گر كسي گويد مرا شاعر كجا يا در كُنَم — گر چنين طبع رسا مي بود ميديديم ما
جز خيال حق تعاليٰ در سماع و وجد و رقص — در حضورِ او لبا مي بود ميديديم ما
غير حيدر ديگري در لشكرِ خيرالوريٰ — شيرِ حق خيبر كشا مي بود ميديديم ما
جُز عليّ المرتضيٰ در خندق و بدر و حنين — صاحبِ سيفِ وغا مي بود ميديديم ما

شاكر و صابر دگر عبد الحسين در راه حق
جز شهيدِ كربلا مي بود ميديديم ما

هي چئن مصرعن ۾ هڪ بيت پورو ٿيندو

جي سهڻو ياڻ سڏائي ويا
چپ چاشني دار چکائي ويا
اجا هاڻ هِتي ها يارَ پرين
غمخوار مِٺا منٺارَ پرين
هِتي دردن جا نه دکان هُئا
وڏا شوخن جا هتِ شان هُئا
هامعشوقن جا ماگ هتي
هابره وارن جا ياگ هتي
هتي حُسن کئي ني حکمراني
هلي دردن جي هتِ دربا ني
هِتِ عاشق ها اترنگ ادا
هِتِ عشق جا ها آترنگ ادا
هتِ عشق جا ها طوفان ودا

البيليون اکيون انکائي ويا
سُئي سورن کي نه جگائي ويا
دلبند سڄڻ دلدار پرين
جي پيچ پيارل پائي ويا
هتِ سورن جا نه سامان هُئا
سي هائي ماگ مٽائي ويا
ها رنگ ۽ روپ ۽ راگ هتي
سي ڦيري ڏيئي ڦٽائي ويا
هُئي سورن جي نت سلطاني
سي هائي حکم هلائي ويا
هتِ سهڻا ها گل رنگ ادا
پرسرتي وره وسائي ويا
ها سورن جا سامان وڏا

هنيان ٻيهن هني نه نشان وڏا — سي وارو ويهه وڃائي ويا
جي جيئن ڏينهن لئي يار ٿيا — ڏيئي درد سي آخر ڌار ٿيا
وجي پاڻ ڪٿي نه قرار ٿيا — منهنجو مفت ۾ منٿ و مُنهائي ويا
رهيا دنيا ۾ خوش جي دم پل — هلي هر سو جنجي ٿي پل پل
ڏنا تنکي جلد زماني جل — سي روئهان درد دکائي ويا
ٿي سسئي روئي جيو هر هر — ووڙهڻ هاڻ پيا وند رجا ور
آيو پيش پنهل لئي سخت سفر — سونکي ڏاڍو ڏيهه ڏکائي ويا
استاد اُهي جن پاڙهيو ٿي — جن درهن محبت ڪاريو ٿي
جن سورن ساڻ سيڪاريو ٿي — سڻون سورن جون سمجھائي ويا
جن مرڪنهن ساڻ رهائي ڪئي — تن پنهنجي پاڻ رهائي ڪئي
جن سهڻن ڪاڻ سچائي ڪئي — سي ڪنهن ساڪين وڃائي ويا
تن شاهن جا ويا شان ڪٿي — ويا نوبت ۽ نيشان ڪٿي
سي دهليون ۽ دربان ڪٿي — جي ماڙيون محل اڏائي ويا

ڏڻ نيهن منجهان نروار جوان ؛ سي عاشق آئون سردار جوان
سي پيارا پنهنجا يار جوان ؛ سي ساڱي پاڻ سڏائي ويا

اي سهڻا سيمتن ساقي ڀري ڏي پرت جا پيالا — ميئ احمر دو سالو پي ٿيون مخمور متوالا
رقيبن ڪيترا جور و جفا آهن ڪيا مونتي — پوي ڪوشي ۾ منهنجو منهنجي شوخ وشنگ کي شالا
چيم دلدار حال زار ۽ غمخوار پنهنجي کان — چکيم جو چليو جيالا ۽ پيرن ۾ پئي چالا
پرين پنبڻين جي پيڪان سان پورزه کيڙ بيدل — اي مهرو منهنجي سيني ڀري هر طرح جا ڀالا
خجل بلبل ٿي جذبه گل سان مقابل منهنجو ٿيو گلن — الهي حسرت سان ڏيکاري ٿي پنهنجا داغ دل لالا
سلف کان در خلف عمده ٿيا گل باغ هستي ۾ — پراڻن کان نوان آباد اي گل هاڻ ٿيا هالا
خدا وڻ آبرو آهي اي زاهد ويهه وارن جي — ليا تا ۽ نه آهن عاشقن جا زخم دل آلا
اکيئي سهڻو ويڙهه زيبا ٿيو ابتر حال عاشق جو — ويو وس کان ڏسي دلبر جي ڪيئن مور وڌل والا
جو ٻڌ نس [illegible] ڇنڊين ۾ هوند سو ڪند ڪي — مهرباني ڀين ٿي جنجا جاني ڪيئن ٿو نالا

نه مائٽ ڏين ٿا ايذا مگر ڪائين ٿا ايذا
ڪٽي سهرا وچن سؤتن کان ورثو سڀني سالا

سڄڻ سائين تون ساڳي کي مِنا مُرڪڻ سان موهين ٿو
پرا ٽا چاڪ دل چوري ٿو اي دلبر ڪرين چالا

(١٣)

مکو جي مچي ها نه سواسين به ڏسون ها
دلبر جي اچي ها نه سواسين به ڏسون ها

رهندن کيو لفتان مثل آه بلا شڪ
زاهد جي ٻچي ها نه سواسين به ڏسون ها

دلبر جي ڪکو ربل جا آهي چشمر شالي
ريءَ رنگ رچي ها نه سواسين به ڏسون ها

عاشق جي هچي يا هُئي ڪو مجازي
طعانن کان بچي ها نه سواسين به ڏسون ها

محبّت سبب سپ ٿيا محنت جا گرفتار
ڪوتّهن کان بچي ها نه سواسين به ڏسون ها

جي آه جي آتراه ۾ رقيب روانه ي
ڪامي ءَ آ بچي ها نه سواسين به ڏسون ها

ساڳي جي سڄڻ ناوڪ مژگان سان سند ءِ دل
تيرائي ڦچي ها نه سواسين به ڏسون ها

(١٤)

ڪنهن سنئي کي آءُ الفت جي برابر نٿو ڄاڻان
دنيا ۾ ڪو دلبر کان نه ڀهتر نٿو ڄاڻان

حيدر کان سوا ڪنهن کي آءُ صفدر نٿو ڄاڻان
ٻئي ڪنهن کي آءُ جان پيمبر نٿو ڄاڻان

گورنگ نهاني جا ڏسي حيرت افزا
هان آئينهٔ دل کي ته ششدر نٿو ڄاڻان

آءُ خاڪ نشين آهيان سندم فخر آهي فقر
سچ تاج ۽ ديهيم کي افسر نٿو ڄاڻان

هر ذرّه کي جنهن اذن سوا ناهه تحرّڪ
تنهن ڪنهنکي دلبر جي ته ڪافر نٿو ڄاڻان

وسعت ني تڪلف جنهن ه منظور ڪيو مالڪ
خدمت کان تنهن ڪنهنکي آءُ باهر نٿو ڄاڻان

جا آيهٔ تطهير آهي شان ۾ جن جي
سي آءُ بجز عترتِ اطهر نٿو ڄاڻان

مرشد کان هي ارشاد ٿيو از راه تصوّف
مولا ڪو بجز ساقي ڪوثر نٿو ڄاڻان

مُرسَل جا جي اصحاب آهن صدق جا صاحب
سي مرتبه ۾ هڪ ٻئي کان ڪمتر نٿو ڄاڻان

ڏس حيدري جي نظم کي جا آهه حلاوت
مَٽ تنهنجي نه آئون قند مڪرّر نٿو ڄاڻان

هر ڪوئي نه مرضي تي مقدّر جي هلي ٿو
دنيا ۾ نه ساڳي ڪو ستمگر نٿو ڄاڻان

هن غزل جي پڙهڻ جو ڍول آهي ته جي ٻه گيون پهريون مصراعون پڙهي وڃبيون ته سڄو سنڌي غزل پڙهڻ ۾ ايندو، ۽ جي فقط پويون مصراعون پڙهيون وڃبيون ته سمورو فارسي غزل پڙهبو ۽ جي دستور موجب پڙهجي ته هڪ مصرع سنڌي هڪ پارسي پڙهبي

تون شهه خيبر شڪن شيرِ خدا — يا اَمِيرُ المؤمنين مُشڪل ڪُشا
لَحمُڪ لَحمِي چيو تو کي مصطفیٰ — خواند نفس خود ترا خير الوریٰ
مومنو سڀ بعد خَتمُ الاَنبيا — بهترين خلق باشد مرتضیٰ
آهِ حيدر هاديءَ راهِ هُدیٰ — والد حسنين شاهِ لا فتیٰ
ڪيا خدا ٻارهن امام آهن ادا — مومنان را رهنما و پيشوا
مومنن جو آسرو آهن سدا — آل حيدر تا به مهدي مقتدا
بي گمان بدر و اُحد ۾ تي ڪُنا — دشمنانِ دين شهه خيبر ڪشا
ذوالفقار ۽ تلاه دين ڪافرن ڊا — ڪشته ڪشته ڪرد عالم را صفا
ٿيو شهه خيبر شڪن شير خدا — باعث اظهار دين مصطفیٰ
بعد مُرسَل مومنن جو پيشوا — ڪيست جز مولا علي مشڪل ڪشا
آهِ منهنجي دل جو آئينه صفا — از طفيل خاصگانِ ڪبريا

موڪي سانگي هن سوا ٻيو گهرجي ڇا
در جهان عبد الحسينم بس مرا

محبّت جي شجر جا مُن موهن تازا ثمر نڪتا — اڃي درد و غم و اندوه ارمان جا اثر نڪتا
ورائي عشق ڪيا آگم ٻٽو ٻاران نيڻن جو — جُڳي جي زخم وياها وري سي تازه تر نڪتا
جي ماڻهو سمرتي پورا هاري سڀي موتي سي ماريا — جي عاشق هاسي دنيا ما اداتي دربدر نڪتا
نهي دستي قيامت ۾ اي واعظ ڪار گر سنڌي — ڪرمين ڪيا ڪرم تن تي جي گهرما بي ثمر نڪتا
ڏسڻ سا ڏو ڪي مون جا تو آهين سترسيماني جو — ڪري سينگار سڀ سهڻا جڏهن تي جلوه گر نڪتا
رسائي بخت منهنجي ڪا سندءِ زلفِ رسا آخر — جي هادوش مبارڪ تي وڏي سي تا ڪمر نڪتا
پلو مسڪي ۾ پيهجو ڪٿي ڪيان فرهاد ڪي هظ سر — سندءِ شيرين لب شيرين ڪان شيرين تر نڪتا
ڪيٽي بازي زمين وٽي آسمان ڪان حُسن بازي ✓ — نه مَت تُهنجو مثا ڪو ٿيو ڪرڙين جي قمر نڪتا

ڏسي مونڏي مهربان ٿي مِني منٺار مُرڪيو ٿي
مون چاتو ڏند ڏسائُون پر عوض اُنجي گهر نڪتا

ڪمان ابروهنيا تو ايترا پيڪان پنبڻ جا
ڏنو جن تن چيو بي شائبه عاشق کي پر نڪتا

هليا سون واديءِ مجنون ڏي هٺڙ اُنهن جو نعرو
چيو ٿي چاهه مان هر هڪ اِجهي سانگي سفر نڪتا

جب پريشان صنم زلف رو تا ڪرديگا
دلِ ديوانه ڪو زنجير بپا ڪرديگا

ايڪ بوسه جو فقيرون ڪو عطا ڪرديگا
اي صنم ميرا خدا تيرا ڀلا ڪرديگا

ديکهنا تب ميري اُس ماه لقا ڪا چرچا
رُخ پر نور ڪو جب جلوه نما ڪرديگا

ميرا محبوب لب جان بخش ڪا بوسه ديکي
اپني بيمار کي دلدار دوا ڪرديگا

حال تب هوگا ميرا کيا وه صنم جام شراب
جب رقيبون کي تئين مجهڪو دکها ڪرديگا

تيري مشتاق ڪا برسا جو اگر بادل چشم
مزرعه خشڪ محبت ڪو هرا ڪرديگا

ڪيا ضرورت هئي چراغون ڪي اگر يار آيا
رخ پر نور سي اُس گهر مين ضيا ڪرديگا

چشم تر ابر هي ميرا تو دهن ڪا طوفان
آه ڪي دم سي رقيبون ڪو هوا ڪرديگا

ايڪ دن بوسهٔ رخسار وه مهرو مجهڪو
مين نه مانگونگا وهي آپ بڀلا ڪرديگا

ڪسڪو معلوم تها دلدار جو جادو ڪر هي
پيچ ڪر ڪاڪل پيچان ڪو بلا ڪرديگا

ديکهڪر مجهڪو ڪها پير مغان ني شاباش
مست تو وه هي ڪه مينخانه صفا ڪرديگا

حالتِ رقص مين اب بار بتا ڪرتا هئ
دلِ خوني ڪا پتا رنگ حنا ڪرديگا

حيدري مين نه تهي اسطرح ڪبي اميد ڪبهي
لاڙ جاويگا تو يارون ڪو ڀلا ڪرديگا

رهگيا هوگا جو مضمون ڪوئي مجهسي مخفي
ترملاءِ اسڪو يقين شاه گدا ڪرديگا

لطف اپني سي ڀلا عبد الحسينا تيرا
هو نه سکهتا هئ جو تجهسي وه خدا ڪرديگا

سرني سهڻن جي نه سهڻا تا پڌائن سهرا
سُرخيءِ رنگ ٿي تا سرخ سُهائن سهرا

رُخ جان بخش تي جهونا جٺن ڪائن سهرا
دشمنن جي دل وچان تئن تا جلائن سهرا

آب ۽ تاب ۾ مهتاب کان جو آهي ملوڪ
تنهنجي مُنهن جي اکيان موتين جا لڄائن سهرا

هي عجب آهه جتي جي ته جتا ني ڏسجي
آستين رخ سان گلن جا ٿا لڳائن سهرا

مجلسِ عيش ۾ مطرب کان به آواز سليم
چاه مان منهنجا ڇيل سڀ ٿا چوائن سهرا

ڪاج ۾ لاڏلي لاڏي جي مُغنّي گڏجي
نازوانداز وڪرشمه سان ٿا ڳائن سهرا

همنشين نيڪ ماڻهو ڪنهنکي رهي ٿي نيڪي
سهڻي صورت ۾ سهج مان ٿا سهائن سهرا

رسم موجب ٿا ڪجن سات سڳن شادي جا
حُسن کي ٿا نه وڌائن نه گهٽائن سهرا

منهن تي مهتاب جي جنهن طرح ٿو سا مهوتي سجا
رُخ پرنور تي ٿا تيئن جهرلائن سهرا

عَرَقِ شرم ڪا سيج سارو چمن ٿئي ٿو گلاب
مُنهن سان گل روجي جڏهن منهن ٿا ملائن سهرا

سڀ ملائي نئي وم ڏنگ دف وچنگ و ستار
صَيت موزون سان سخن سنج سڻائن سهرا

مُنهن مني ماه لقا جي ني ته اتڪلي لٽڪي
ٿا لڪائن ۽ سڪائن کي سڪائن سهرا

حُسن جي پاسر ته هرهڪ کي صفا ڏسجي ٿي
سانگي سهڻي جي اکيان سر تا نمائن سهرا

بلبل صفت طبع رسا پائي ته ني نغمه سرا
تنهن گل ني جو رونق فزا يڪتائي در باغ سخا

اي خنجر تيغ زبان ڪرپنهنجي برش توڻ عيان
مضمون تراش اهڙا انوا ن سيکو ڏسي چئي مرحبا

تيغ زبان بس من وعن ڏيکا رجو هرجي جن
زلفِ رسا جئن پُر شڪن پيچيده ورونق فزا

توڻ تهد ليو طبع رسا زلفِ رو ٿا جي ڪر ثنا
دل جي پريشان ني ته جا تو ڏکه پنيا سکه ڏئي خدا

فرمايو هئن حق جي اسد من طلب شيئا جد و جد
هي قول آهي باسند دلکي اها آهي رجا

چو رو دلبر کان رهون جا لاءِ گوندر ۾ کهون
فرقت جا جو صدما سهون جي مهربا هئي هلق

جي درد ۾ دل ني حزين بيحد به يادِ نازنين
يا جامعُ المتفرّقين سانگي اها گهرجي دُعا

ويا شوخن جي سا مهون ٿا نکري شاندارن جا
ڏنم شان محبّت ۾ متا ڪو ته بل منارن جا

ڪئي مون عمر ساري صرف پنهنجي عشقبازي ۾
ستم سرتي سوين صدما پيا ماڻ پنهنجي سارن جا

نه مطرب آه ني سا ني اچيو آئين سچيو سا نوه
سڙي ني دل صفا منهنجي سڻي آواز نارن

جڏهن اُن سڳلرو سا گرمِ صحبت منهنجي هنديءَ هئي — تڏهن نگيندا لڳن کي ڪين ڪي هاسيءَ سيارن جا
پريشاني ۽ هي سودا اسانجو بي سبب نا هي — وٽن تا منهنجي دلڪي واهرونگرا وصفا ر ن جا
ڏنگا ڏوترا ڏنگيندا ڪنهنکي جي ڏمريل هئي تجن تا — سندءِ دلبر وجهن تا ئم ونگا و اسينگ وارن جا
ڪڏهن هو مهربان آهي ڪڏهن نا مهربان آهي — هي نا هن ناز معشوقي انگل آهين يارن جا
اهو دنيا مرتن جو طنطنہ ۽ طمطراق آهي — هلي ڏسندا سين مُنهن ملڪِ عدم مر ملڪدارن جا

سندءِ هيءَ آزاري بيقراري بي سبب ناهي
اي سانگي سچ چوان توکي پون تا پور يارن جا

چشم سي ساقي ڪي مين مدهوش تا — درد و غم و رنج فراموش تا
خرمن گل پر مين ميري دوش تا — گلبدن و گلرخ و گلپوش تا
وجد تا مطرب کي خوش آواز پر — غير ڪي باتون پہ ڪسي گوش تا
زمرهٔ رندان مين تا مين سرفراز — نام ميرا بهي ڪبهي مئنوش تا
پيري مين معلوم هوا حال سب — هاءِ جواني ڪا عجب جوش تا

وصل سوا يار ڪي عبد الحسين
ڪچهہ نہ دواءِ دل بيهوش تا

خوبون ني عقل و هوش مين ميري خلل ديا — ناموس و ننگ و نام کو مٽي مين مل ديا
کيا دشمني ازل سي ٿني جو عاشقون کي تئين — لڙون جفا شعار ني ڪيسي نہ جل ديا
مشڪل تو اپنا قلعهٔ فولاد تها مگر — نامِ علي ولي خدا اني پگهل ديا
سب دوست نام کي رهي سب يار بات کي — اس غل دوستي ني تو ڀيکائي پهل ديا
يارون مين جب نہ مزهٔ الفت رها تو مين — هان تنگ هوکي وادئ مجنون کو چل ديا
دستار قاضيانہ جو زهد و ريا سي تهي — سر پر سي اپني مين ني وه بوجها اچل ديا
ساقي نمود مئي عوضِ نشہ بيخودي — پير مغان ني آج مگر مئي بدل ديا
هر پيچ پيچ مين دلِ عاشق کي هئي اجل — مشاطہ زلفِ يار مين بيجا نہ بل ديا

مشاطه اهِ روءِ سڄڻ پر نه پايا داغ
بِسمِ اللهِ پڙهي ابرو تي وسمه ڪل ڏيا

الفت سي بوسئه لب جان بخش يار کي
عبدالحسين آج ديا جون ڪل ديا

صبحدم آن رُوی رخشان یاد می آید مرا
شامگه زلفِ پریشان یاد می آید مرا

پائ من پُر آبله گشته ز گلگشت چمن
ای جنون خارِ بیابان یاد می آید مرا

سرو را دیده ستاده در چمن باراسهي
آن قدِ دلجوئ جانان یاد می آید مرا

می رَوَم از خویش جان بر لب همی آید ز غم
چون وداع دوستداران یاد می آید مرا

زلفِ مشکین بر لبِ جانان چو دیدم روز وصل
آن شبِ یلدائ هجران یاد می آید مرا

مي خلد چون خار گل در چشم من عبدالحسين
چون گلِ رخسار خوبان ياد مي آيد مرا

اهي محبوب نوخيز اسڄو عالم ڳچائيندا
پرت مان نيهن جا نوراجاڻ پيرن مرياسئيندا

اساڻي عشق جون ڳالهيون ادا ڳوڻن ڳم ڳائيندا
اسانجي نظم کي مطرب ته سازن سان سرائيندا

چپو مشاطه زلفِ نازنيني آهن نندا آخر
بلائي جان تڏهه ٿيندا جڏهن هي پيچ پائيندا

مقرر اصل کان جوش جنون آهي جوانن لئي
اداسي سور سهندا جي اجا عاشق سڏائيندا

متل چوطرف کاڏسجي تو چرچو بيوفائي جو
مگر ڪي هوندا جيڪي نيهن جو ناتو نڀائيندا

اِهي تنهنجي نصيحت چوڻ ته بڌندو ڪير اي زاهد
نغارا نيهن جا ويهي جتي عاشق وڄائيندا

مخالف عاشقن جا جيڪي هوندا تنهنجا پروا
هي آهن مست هو پنهنجو ادا ويسه وڃائيندا

وفا جي جي نه هئي طاقت تنهجو دعوي تنهجي
لڪائيندا اکيون لائي وري جي ڦڏ منائيندا

خواري ۽ خرابي جو سبب آخر اهو ٿيندو
ڪچا عاشق ڪچا ٿي مور سنگتين کي سلائيندا

آهي مهون او قاتن ني مرڪاسئي ڪئي يار
جي عاشق شيخ ٿيندا سي فقط ماٺ ڪلائيندا

ڪچا عاشق ڪچائي سان ڪندا جي قرب جي دعوي
اهو ڪهڙو واسطو ڪئن ٿئي جنهن مِ سانگي دل نه لائيندا

نڪراڻي ويندا اهاڻ لگام لوند جا — اهڙا خيال طبع جي آهن سمند جا

ڄاڻان مون ورتا ذائقا سڀ شهد قند جا — بوسه وٺان جي تنهنجي لب دلپسند جا

ڪارا جي زلف يار آهن مار نهر دار — عادي اسين به آهيون اصل ان گزند جا

سانوڻ جو ميهن آيو نه آيو سنڌم سڄڻ — آلا وري ٿيا داغ دلِ درد مند جا

ان ماهروڪي لاهي وٺان آسمان تان — ڇڇا ڏسان نه آءُ پنهنجي بختِ بلند جا

ناصح نه ڪر تون وعظ و نصيحت م سر زني — مستِ الست ناهن پابند پند جا

(٢٦) ڪر عمر ساڱي تون طلب يار م تمام
مطلوب زرگي جنکي سي طالب ٿيا اگند جا

اگر خواهش کنم گاهي ز در دلبر شود پيدا — بجاي آن رقيبِ روسيه چون خر شود پيدا

شبِ اميد بر روي سيه پيرِ فلک دانم — بجاي اخترِ اقبال ما اخگر شود پيدا

يقين دانم درِ غلطان نصيب ديگران باشد — ز اشکِ ديده‌ام همچون گوهر شود پيدا

عجائب قسمتي دارم که بهرِ رفع سودايم — بجاي زلف مشکين صورت اژدر شود پيدا

پئ تسکين سودايم حکيمي با خبر داري — اگر نشتر زند بر نبض من خنجر شود پيدا

تماشاگاه دنيا با نظر باريک ديدستم — به وصفش گر رقم سازم دو صد دفتر شود پيدا

بناداري يقين فوج مخالف مي شود افزون — به نزد از بهر ياري هر کجا لشکر شود پيدا

شنيدستم که اوّل نيش آخر نوش مي آيد — گه در نيشکر افتد ازان شکر شود پيدا

ايا زاهد تو جنتِ دخترِ رز را تماشا کن — مقلّب گر کني يک لخت از وي زر شود پيدا

دهن چون نکتهٔ موهوم مي دارد دلارامم — ببوسم گر نشانِ از لبِ احمر شود پيدا

ضميرِ خاقانم گر ديد حبِّ آل پيغمبر — کجا جاي دگر باشد در و ديگر شود پيدا

اميرانطنن کهدي يا فرمودي پسران مدّحت — تو خوش باشي و شعرت هم ازين خوشتر شود پيدا

کجا ياران يکرنگم کجا آن بزمها رنگين — به بيرنگي کجا شعرم ازين خوشتر شود پيدا

(٢٧) همين نازم بخوش قسمت که من عبد الحسين هستم
براي دشمنانِ من مگر محشر شود پيدا

وري ڪاڪبي اهڙي موزون نوا   ڪري طبع مضمون جي آڏي پڇا
آهيان پهرئين درجه جو مئجسٽريٽ   ڪريان ڪم جو فرما ئي مونکي خدا
اهوئا چون آهه عسد و وڪيل   زبان ۾ هئي تاثير جنهنجي صفا
آهي شاعري ۽ وڪالت بئي   صفا ڪڙي سانجي ۾ پلٽيل جدا
علم ني رگو تنهنجو ناهي مدار   مگر حق تعالیٰ جي آهي عطا
جي بار بيسٽر آهي نه ڇا ٿي پيو   جي سالسٽر آهن سي پي ناڙجا
پڇا ڪو نه سيڪاري ڪالج ۾ ڪو   اهو جو هر ذاتي آهي بجا
اسان ڪاڪڙهن ڪانه ڪورٽ ڏني   نه ڪي قاعدا ڪي پڙهي مون سکيا
وڃي پارپيا سون توڪّل ڪري   ڪندي ڪم وڙهه گذري پاڙهن ويا
غنيمت آهي گذري جو ڏمر بخير   به امن وامانِ به صبح و مسا
ڪجي ڳالهه جا سڀ ڪي ٿي دلپسند   ڪجي ڪم جو سڀ لاءِ ٿئي خوشنما
وري چاهه مان هاڻ چئجن غزل   فصاحت بلاغت نزاڪت ڀريا
روان بيگمان ٿئي ٿي طبع روان   ڏيکاري ٿي انداز سي نظم جا
لڳي آهه بادِ صبا خوشگوار   وري سيڙ حاصل ٿيو باغ سجا
وسڻ جا ڪيا ويس ابرِ بهار   سڀئي آهن موتين جي لئي مٿهن ٻڌيا
وري انب پوکيا ۽ ٻيرين کيا پوڳ   سڀئي وڻ ۽ ٽڻ آهن ساوا ٿيا
ٽڙيل گل ٿا ڦاڙين ٿي ڏسجن هزار   ڪيا بلبلين چارسو چهڇهما
چمن ۾ وهي آيو آبِ روان   چلها چوڙنڪ چوطرف آهن ڀريا
ڏسي باغ هستي جو رونق ۽ رنگ   ڪجي تنهنجي موجد جي ساري ثنا
اي ساقي مئي پرتڪالي پيار   پيرڻ ڪان پئين جنهنجي محڪم نشا
وري خال وخط جو ڪريان ٿو بيان   حسينن کي هاڻي ڪريان ٿو دعا
وڻ ٿيون وڙ ٿيون وڻ ٿيون وڻ   خمار عجيبن جون اکڙيون سدا
سڀئي مٿهن مبارڪ ٿي باآب وتاب   سدا پيچ پائين ڪاڪل ڪنڌيا
دلين ٿي وجهن دام ڌهار درهست   دلارام جا زور زلفِ دوتا
سڀ جو سو سرهو نهدا نجو سيب   اسانجي سا سودا جي آهي دوا
هوا ڏسجي جي ڪين غيراز غبار   آهي عالم ايجاد مثلِ هوا

گل رخسار حيدر ري ديکهي / تهين گلزار سي غرض مطلب
سنگدل يار سي ملا کهر دل / هوا کهسار سي غرض مطلب

مين هون عبدالحسين اي زاهد
کيا مجهي نار سي غرض مطلب

رديف "پ"

زلفِ دلبر کا هئي جو کالا سانپ / وُه تو ميرا هئي هاٿه پالا سانپ
زلف دلبر کا زهر والا سانپ / کيسا مشّاطي سنڀالا سانپ
زلف دلبر کا هئي مکين بہ گنج / رخ دلدار کي هئي بالا سانپ
تيرا باسم هئي يا ميرا زهري / اپنا جوگي تو جلد جالا سانپ
کيسا صانع بہ ساخهٔ قدرت / زلف کا مشک مي هئي بهلا سانپ
کاٹ ليتا وجود سي دل کو / زلف کا سب سي هئي نرالا سانپ

ليکي عبدالحسين کا کل يار
اپني گردن مين آپ ڈالا سانپ

رديف "ت"

ساقي پري ڏي جام ميئي خوشگوار تي / تيان امر ومست جو نہ تيان هوشيار تي
جي بامري چڙهي هو دلآرام دلپسند / ڪر ڪيئي وتان پري ڪان آءُ سرڪي نثار تي
بيلي جي ملي وڃي مونکي رقيب سو / بذروق سان ڦهين کي ڪريان آءُ شڪار تي
نادم ٿيو آهيان نيٺ آءُ تنهنجي فراق ۾ / منهنجي خبر تون وٺ اي منا منهنجا ر تي

سانگي جي توسان دشمن کو دشمني ڪندو
تنهنجي مدد تي ايندو سنهن ذوالفقار تي

حضرتِ عشق کان آهي مليو | موکي مجنون جيڏ وخطاب
گودڙي منهنجي مون لئي آهِ | مخمل وسنجاب وکيمخواب
بانه ملي ٿي شاهن کي | آهي ڪلاه نمد، ڪمياب

هي غزل ٿئي | سانگي موکي آهي اُمّيد، حيدري ڏينده جلد جواب | نمونه جو آهي

يارجوان تو باادب ؛ اهڙو مناکو ٿئي سلب | توسان مجا آءِ روز شب ؛ سينه به سينه لب به لب
اهڙو سبب کو يار ٿئي ؛ هند ۾ ياڪِ در عرب | توسان مجا جبي ڪٿي ؛ سينه به سينه لب به لب
قرب اسانجو ٿئي نه ڪم ؛ اهڙو ڪو ٿئي مهين سبب | شال اسين رهون دم ؛ سينه به سينه لب به لب
پل نه پرين تيا سجڻ ؛ موکي اها آهي طلب | توسان مجان اي جانمن ؛ سينه به سينه لب به لب
اهڙي ڪا ٿيم بيخودي ؛ جئن نه ڪيا نشا ڪنب | تنهن سان آئون ٿيان ورهي ؛ سينه به سينه لب به لب
سام جڏهن ٿئي گلبدن ؛ تنهجي تڏهن اچان ڪنب | توسان مجان اي مهن ؛ سينه به سينه لب به لب
دم نه دوست ڏار ٿي ؛ غم نه ڏي نڪو تعب | يار توسان يار ٿي ؛ سينه به سينه لب به لب
هت مجان ويا فرنگ ؛ توڙي وڃان ورهي حلب | توسان مجان اي شوخ شنگ ؛ سينه به سينه لب به لب
وصل جو تا چون چڱا ؛ وقت سو آهه بس عجب | تنهن ۾ تنهجي سو يار سان ؛ سينه به سينه لب به لب

سمجهه يقين تون اي صنم ؛ سانگي تڏهن ٿي باطرب
توسان جڏهن ٿي دم بدم ؛ سينه به سينه لب به لب

اپنا دلدار سي غرض مطلب | نهين اغيار سي غرض مطلب
دل کا سودا لگا هئي يوسف سي | نهين بازار سي غرض مطلب
بام پرچڙهکي رخ دکها دلبر | اپنا ديدار سي غرض مطلب
ڪاڪلِ يار مين هئي تا بردل | زلف خمدار سي غرض مطلب
خال هندو سي دل لگا اپنا | آب هئي زنّار سي غرض مطلب
نهين زاهد سي مجکو خوف ورجا | جب رهايا رهي غرض مطلب
يا امام بحق سدا اپنا | تيري سرڪار سي غرض مطلب

آهي دوستن کي سدا دلپسند
اي سانگي سندءِ شعر راحت فزا

غزل در رديف باءِ

ماهرو منهن تان پنهنجي لاٿو نقاب — نڪتو خورشيد از حجاب سحاب
آءُ پري پرت مان پيارل پيرَ — هيڏي ايندي حبيب ڪر نه حجاب
اچي شينجي ۾ سڀ مسا ڪنديون — در گذر آهه شوخ وقت شباب
گلبدن تنهنجي ئي عرق اي عجيب — ڪيو بيقدر آهي عطر وگلاب
مِهر ڪر ماهرو مٿا موني — مَن موهن مار جن رقيب خراب
ڪين حاصل ٿيو هوشياري مان — مونکي ساقي پري ڏي جام شراب
سوز وارن جي صحبت آهي عجيب — سالڪن کي سلوڪ آهي صواب

منهن مبارڪ ڏسڻ ملوڪن جو
آهه سانگي ادا نه عين ثواب

مون ساقيءَ کان طلبيو آب — مونکي ڏنائين جام شراب
چو تو ڪرين اي يار حجاب — لاهه مٿا تون منهن تان نقاب
مون ۾ دلبر نه آهي تاب — تون نه ڪرين تو عتاب وخطاب
نڪتو سحاب مان جڻ خورشيد — منهن تان جو لاٿو يار نقاب
تنهنجي عرق بدن جي اڱيان — بي بوءِ آهن عطر و گلاب
مهر ڪري آءُ موٽندا نون — چو تو ڪرين اي حبيب حجاب
پاڻ پيارا پيار ڪريون — خار ٿيون ڪاڻي رقيب خراب
مطرب سنهنجي مهر رڏن — پڙهه هي غزل با چنگ ورباب
سخت دلي دلبر جي ڏس — ڪيئن تو موني ڪري عتاب

ورهن کان نه والله بي وائي نه آهي وات
موکي اي منا تنهنجي طلب تنهنجي آهي بات

پوري کري اميد سندم قاضي الحلجات
منهنجي کري هن ماه لقا سان ملاقات

الفت جي نه اقليم جو سيار آءُ آهيان
ڏوري مون ڏنا جي ها محبت جا مقامات

ارواح اسانجو رهيو حورن جي حوالي
سهڻن جو جڏهن عشق اسانئي ٿيو ثبات

اينڊو نه کڏهن راز محبت جو زبان تي
جي شوق وڌي ويندو ته پوئبند ي شطحيات

تنهن وقت سڄو عالم ايجاد ٿيو ايجاد
جنهن وقت نهالي ۾ وسي برهه جي برسات

تهدل طلب يار ۾ بي طبع رهيا تي
جو بن جي خيالات مان تي ٿي علم خيالات

خوبن جو نه شيوو آهي بس شوخي و سنگي
زور آور ظالم نه حسين جي آهي ذات

اي شوخ آءُ سامت جي کريان کهڙي شکايت
گذري ويئي گوندر ۾ سڄي يار سڄي رات

اي گلبدن آءُ توکي ڏسي نغمه سرا ٿيان
بلبل تي کري باغ ۾ جئن لاڏ منجهان لات

لاريب حسينن کي آهي حسن خدا داد
منهن سهڻي سڄڻ جو ڏسي سانگي پڙهه صلوات

تبارک الله که او بنده پروري آموخت
که نازنين من اخلاص دلبري آموخت

ازان زمانه به تسخير عشق او هستم
که مهر پرور من شيوهٔ پري آموخت

يقين نمودم آنگهه که چوب مي خواهد
رقيب روسيه چون عادت خري آموخت

بهادري کند حاصل به نزد بادشهان
کسيکه همت علم و بهادري آموخت

زچاه موج حوادث به دهر ايمن شد
کسي به بحر توکل شناوري آموخت

ميان خلق مقلب شود به ديوانه
درين زمانه کسي گر سخنوري آموخت

به نزد صاحب انصاف و عدل و فهم و قياس
عزيز گشت هر آن کو که شاعري آموخت

اگرچه سفله به بخت سکندري برسد
زپا بيفتد گويا سکندري آموخت

زمانه گر بفتد او ستاده مي باشد
زاوستاده جهان گر قلندري آموخت

يقين بدان که رسد او به لامکان لاريب
چون مرغ خاطر به پرواز بي پري آموخت

نزا چه خوف ز روز حساب عبد حسين
چون مبده پرور ما بنده پروري آموخت

رهي دلبر سان ساري رات صحبت
ڏنا سون پاڻ ۾ داد محبّت

کلي دل دلستان کي ڏني مون
اصل کان مئي عجيبن جي امانت

خدا واحد آهي شاهد تي ڏ سچي
عجيبن جي ڏسڻ مان عين عبرت

ادا عاشق مزاج آهيان اصل کان
آهي مونکي عجيبن سان الفت

سچي دنيا مان مونکي دلپسند آهه
مِٺي مالهڻ سندي مٺڙي مودّت

چمن جي چاشني آهي چڱي مون
نه گهرجي سنگدل مونکي توشوبت

گهُريم پاڻي ڏنئين مَئِ جو پيالو
سنده ساقيءَ ڪئي کهڙي ڪرامت

رهيس آءُ ڪين ڪي پورو پرت ۾
اِها رهجي وئي هئڻ ات حسرت

ڇپن جون چاهه مان مونکي ڇميون ڏي
قرب مان ڪرڻ مونتي سخاوت

جڏه زنجير پيا پيرن ۾ منهنجي
ڏني مونکي اچي مستن بشارت

ادا تڙي اصل ڪان آهي اسانتي
صفا وهي وئي سنوڪن جي شوڪت

بره وارن تي ڪن تا بادشاهي
حسينن کي حُسن جي آهه حشمت

تواريخون ڏسي مون ڪئي تسلّي
نه سوهڻن سان هلي ڪنهنجي سنجائت

ترڪي تي سرڪيڙ آليو هيندڙو
مٺان خوبن جي سامهون ٿئي خجالت

غزل ۾ مختلف مضمون آيا
نه رهندي عاشقن جي هڪڙي حالت

وڃي دل ورچ ۾ ويڙهي جڏيائون
ڏني مون ماهروين جي مهرّت

جڏهن ماجسٽريٽن کي ملي مال
وڪيلن جي هلي کهڙي وڪالت

مسلمان يا ڪرستان يا ڪه هندو
اي سانگي سڀ سان رکه صاحب سلامت

ڏسجي نٿو خوبن ۾ ڪو خواهان محبّت
ورنه هتي موجود آهي سامان محبّت

هن وقت ۾ ڪو پاڻ جي ديو سڌائي
تسخير ۾ آڻيس سليمان محبّت

مون سان محبّت نه ڪڏهن ڪين رهايو
تنهن حال سان آهيان آءٌ ثناخوان محبّت

گل تين معطّر جي هنيو آهن غنچه
سوسبز رهي نهال گلستان محبّت

بس قرب ۽ الفت ۾ ڪمال آهه ڪيو مون
تي منهنجي محبّت نئين قربان محبّت

آئينه به ششدر ٿيو ڏسي مونکي منهنجو شوءِ
هي حال ڏسي منهنجو ٿي حيران محبت

تردامن تڪلف کان ڪڏهن ڪين ڪيو آءُ
رياسرني وسي بيحد باران محبت

جنهن سان صدا تت نه ڪيو تنهن ڪئي تڪلف
مونکي ڏسي منهنجو ڪيو احسان محبت

ٿيو سارو جهان منهنجو سراسر آهي دشمن
الله رهي شال نگهبان محبت

مضمون مخالف ناهي موهوم به تنهن ۾
مون آه مطالع ڪيو ديوان محبت

هر معرڪي ۾ نام و نشان تنهن ڪيو منهنجو
سانگي سوا ساني آهي احسان محبت

رديف "ت"

ڪنوڻ جا ماڇڪار ڪڏهن ڪڏهن ڪٿ
ٿيڻ جا ماوسڪار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

بلبل جي هئي گفتار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ
گل سان ٿي به گلزار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

هر حال ۾ هر وقت ۾ هر جاءِ ۾ مونسان
مولا ٿيو مددگار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

دلبر جي ڪڏهن دربي ڪڏهن بام تي حاصل
ٿي دولت ديدار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

جئن ميڻهن ٿا ملڪن ۾ وسن تئن رهيو مضمون
ٿي طبع گوهربار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

سستي جي نه مئخاني ۾ مسجد ۾ هي ۾
هئي گرمئي بازار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

ٿولاءِ ٿوائي ٿيو زنان تنهنجي طلب ۾
اي ماه لقا يار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

محفل ۾ نه تنهنجي غلط انداز نظر هئي
اي سونهن جا سردار ڪڏهه ڪٿ ڪڏهه ڪٿ

هڪ حال تي هرگز نه زمانه جو رهي زور
درياءَ جا آهن آر ڪڏهن ڪٿ ڪڏهن ڪٿ

ولهار ٿيو آهن وسي ابر بهاري
ڪيا چوهه مان چڪار ڪڏهه ڪٿ ڪڏهه ڪٿ

اولهه تي ايرندي تي اتر تي ۽ ڏکڻ تي
جنبان ٿيا اشجار ڪڏهن ڪٿ ڪڏهه ڪٿ

وڏهيٺ ڪڏهه سايهءِ ديوار ۾ آهي
سانگي سندي سرڪار ڪڏهه ڪٿ ڪڏهه ڪٿ

رديف "ٿ"

عمر گذري هئي ميري يار عبث — غم هجران مين بيقرار عبث
گلبدن سي هوا نه اپنا وصال — رهگيا دل مين خارخار عبث
اب هين چاليس دو برس گذري — تب جواني کا انتظار عبث
آسري ليکي کي نازنينون کي — کيا اسقدر حال زار عبث
رخ پرنور کو چهپاتا هئي — کاکل مشکبار عبث
نفس اپني کو مار لي حاکم — اور کرتا هئي کيون شکار عبث

مين هون عبد الحسين اي زاهد
مجهي ديتا هئي خوف نار عبث

ڪجي من موهن سان محبت جو بحث — جو آهي اصل کان امانت جو بحث
ڪريان پنهنجي قسمت سان يا ڪهڙو بيان — غم و ياس ۽ درد فرقت جو بحث
جو شيعن ۽ سنين ۾ هلندڙ آهي — اي زاهد سو آهي شريعت جو بحث
اسان سان جي ڪرڙ آهي نا ڪريو — دقيقت جون ڳالهيون طريقت جو بحث
هلي نيم خواندن سو ڪهڙو بيان — بليغن اڳيان ڪو بلاغت جو بحث
[illegible] — نه ڪر ڪاه مون سان نڪاهت جو بحث
هليو ڪو ميدان آهن سوخن ڪيا — شجاعن جو پنهنجي شجاعت جو بحث
آهي سرو جو ڪنده ناتراش — ڪند و يار سان ڪهڙو قامت جو بحث
نه بلبل تي مون سان تون نغمه سنج — نه ڪر يار سان گل نزاکت جو بحث
ادا تڙي اصل کان اي هڪڙو آهي — قد يار جو ۽ قيامت جو بحث
ڪندا جيا نمڪخوار آهن صبيح — مليحن سان ڪهڙو ملاحت جو بحث

نه خلقيو هذا حسن ڪهڙو ڪو بيو
اهو آهي سانگي صداقت جو بحث

رديف "ج"

آڳي هو حڪمتِ يونان جو زياده رواج
پر عاشقن جو ڪيو عشق حڪيم ڪو نه علاج

طبيب ڪين ڪڏهن سمجھي عاشقن جو مزاج
حڪيم مطلق مسلن جو ڪيو مزاج وهاج

رقيب روسيه جو ڪري اسانجي هــاج
اگرچه انکي ولي ڪين ٿي اسانجي هاج

چڙهي جي دست سنده ڪنهن طرح رقيب ليو
وٺا نسل هٿ و ولي باز جهڙن طرح دراج

ڪري جو ٿيو جو چوڙ ته ٿو چارهي چوڙ ڳڀ
هو ڪيڏي ساعدِ سيمين هي ڪيڏي ٿيو علاج

ڏنو جو بوسه لب مونکي بعد مدّت يار
مليو سو نقد مشقت مه لقا کان وياج

جڏهن کان مون ڪيو آهي طواف خانه يار
تڏهن کان مست ٿا مونکي سڏين خير الحاج

ٿيو سڃ تيز نه شادي جي معرڪي جڏهن
چون جو خلد برين سو نه عاشقن جو ڏاج

هي دلپسند آهي گرچه ناه لوڪ پسند
آهي ڪلاه عند منهنجي مون لئي شاهي تاج

اسانجي جلوه فروشي ڪري جڏهن زاهد
مَلَڪ فلڪ مٿي تڏهن ڪن ملشڻا استخراج

بلا شڪ آهين تون سرخيل عاشقان ساڱي
حسينن تنهنجي حسين ڪي جڏهن ڏين ٿا ڏاج

پيدا ٿي اسين آهيون عاشق مزاج
آهي سر اسانجي ٿي وارن جو تاج

ٿيس شاد شوخن سان شادي ڪري
ڏکن سان مليو سڀ ڏمر ڏوٿا ڏاج

منا مونکي ڏي تون چپن جي چهي
سچ طور کان پهرين مونکي ڏي وياج

تو ڏين ياد هاڻي ڪي هندوستان
نه چارها ء بالفن ٿي اي يار عاج

برهه جانه بيمار آهيون اسين
اسانجو ڪندو ڪير احمق علاج

اسان عشق کي آلا مشهور ڪيو
اسان کان ٿو عشقبازي رواج

چميون پائي يا ڪر وڃي دل ڏئي
حسن جي حسينن کان ور نهرا ج

برابر رهندا سو سهڻي سوا
اي ساڱي اسانجو مزاجِ وهاج

ردلف "ج"

ڇو من ۾ آهي محبت جو مچ　　سڙي ڪوڙ سڀ ويو رهيو آهه سچ
رهي من ۾ منهنجي نه سلجن جي سڪ　　پڄي پوري ٿي سڀ ويو ڪائو ڪچ
ڏکا تير پيارل جي پنبڻن جا سي　　جگر جن ڪيو منهنجي ٽڪرن ڪي ڪيو پچ
حسينن جي سا تيغ ابرو جي تيغ　　مٿيرن جي لاهي لڳين مان ٿي پچ
جي پائي نه مشهور ٿيان عشقبازن　　وڃي جيئري پرين ۾ ناچو ٿي نچ
يگانن جي پائي نه يارن سان ٿي　　نه تون رهه صورت محبت ۾ رچ

پرت ماڻهو پري پير پيارا پرين
اي سهڻا اگڻ تون نه ساڻگي جي اچ

حق ڏنو آهي سيل وارن سچ　　ڏنو ڪوڙن آهي قادر ڪچ
مونکي دلبر جيو نه موتوڻ اڄ　　هاڻ رولو رقيب سڙهي پچ
منهنجي روزي عئي وصال خدا　　نه ڪوڪارو ڪيو مون تنهنجو ڳچ
عاشقن کي ٿي توڪرايو ناچ　　هاڻ نادان رقيب پاڻ پيو نچ
جئن وصال آهي تئن ڪري پڙڪا　　جو محبت جو آهه من ۾ مچ

ڪيئن خدا وٽ به سو پسند نه آهي
آهه هرجا پسند ساڻگي سچ

رديف "ح"

بيوفائي نه آهي يار صلاح　　هي ڏنگائي نه آهه يار صلاح
مونکي پهرو نه ڏي تون منهن تي جواب　　بي حيائي نه آهه يار صلاح
هن زماني ۾ ڪابه ڪنهن سان ڪرڻ　　آشنائي نه آهه يار صلاح
جنهن حيائي تي چار ڏينهن تڏهن　　خود نمائي نه آهه يار صلاح
چو برائي پلاڪجي ڪنهن سان　　جي جڳائي نه آهه يار صلاح
منهن رقيبن جو ۾ هجي ڪنارو　　جي صفائي نه آهه يار صلاح

دل رکھی توں نجذھں نہ جاتی تذھں دلوبائی نہ آئی یا رسلاح

غیر سانگی جو جی کرہن نکو ہو
حال پائی نہ آئی یار صلاح

اے نازنین ہو اگر قتل عاشقان بہ صلاح
تھا رات بھر تیری زلفِ سیاہ کا سودا
یقین ہوا تیری ابرو پہ دیکھ چشم کا صاد
دکھائی وصل نہ ہا مجکو خوبیٔ قسمت
رقیب نے کھا ہوں قفل تیری حاجت کا
چراغ گر نہ ہو کاشانہ میں مہی تو کیا
سوا کشتیٔ حُبِّ علیؑ ہوا ہوں میں

تحمل اسمیں نہ کر اصل وہ ہئی جنت مباح
خیال روئی منوّر فزون ہوا بہ صباح
کہ یہ بیاض زکلکِ قضا ہوا اصلاح
خدا کری کہ میری ہاتھ ہون تیری اشباح
کھا یون میں اسی آہ میری ہئی مفتاح
فقیر خانہ کا خود ماہتاب ہئی مصباح
نہ چاہتا ہون تیری آگبوٹ ای ملاح

جو دیکھتا مجھی عبد الحسین کھتا ہئی
اي زاہد ہی قوی تہ مجھی امید فلاح

ردیف "خ"

کہاں وہ شاھد خندان کھان میں وہ نفاخ
غریب کو تو میسّر نہیں ہئی کاشانہ
برآر صحبت کسطرح ہو باین حالت
دھن ہئی نکتہ مو ہو مر تنگ تر جسکا
مین آجکل ہون برابر بہ وامق و مجنون
مین چھپکی لعل لبِ یار چوم لیتا ہون
کیا بیان جو دلبر سی مین نی حال حزین
زسروِ جبھی دلدار دولتی دارم
پس از رسول دگر ہم بہ مثل حیدر بود

حسین جشن کی خواہان میرا ہئی راحت راخ
بتون کی واسطی پیدا کری وہ کونکر کاخ
کہان وہ شاھد گلگون کدھر ہیں سو کھی شاخ
ہئی اسکی وصف مین میری ہوئی زبان نفراخ
نہ ھمسری کری مجھسی رقیب احمق و ماخ
رقیب جلتا ہی یون دیکھکر مجھی گستاخ
تو اسنی بند کیا انگلیون سی اپنا صماخ
لباس کنتر بادِ خنک سحاب نفاخ
چو جبرئیل بگوید مرا نگہ دد واخ

تبارڪ الله ڪِ عبد الحسين مي باشم — مراست از غمِ آن شاه دل پُر از سوراخ

ٿيو آهيان پنهنجي يار سان گستاخ — وضع سان وصفدار سان گستاخ

آءُ بلبل صفت ٿيس پنهنجي — گلبدن گلعذار سان گستاخ

اي پرين پاڻ سان مونکي ڪر — يار بوس و ڪنار سان گستاخ

هي عجب آهه غير منتر جي — آهي مُشّاطه مار سان گستاخ

دل نه صد پاره آهه شانه صفت — زلف جي تار تار سان گستاخ

جيئو بلبل ڪريان نه ڪئن دانهون — گل جڏهن آهه خار سان گستاخ

پاڻ عاشق سڏائي سوجو ٿئي — مثل منصور دار سان گستاخ

آسرو سَر جو لاهي جيڪو سو — هڪڙي سر تي هزار سان گستاخ

دشمني مون سان سو ڪري نه ڪي — جيڪو ٿئي ذوالفقار سان گستاخ

بارڪ الله آهين تون سانگي — ننگ پرور نگار سان گستاخ

رديف ”د“

عالم الغيب ڪان مليو ارشاد — وادئ قيس تو ڪريان آباد

ياد پلپل پويٿو مونکي پرين — جي پوان ٿو ته پنهنجي يار ڪي ياد

مونکي ڪيو مست آهه تنهن موجد — جنهن ڪيو ايجاد عالم ايجاد

پرت جو پاس امتحان ڪيم — حضرت عشق منهنجو ٿيو استاد

مهلقا يار مهربان مون تي — چاه مان ڪرمنا جي امداد

صيد سو خوش نصيب آهيان صفا — جنهنجو سهڻو سهڻ آهي صياد

اسين آهيون مڪين محبت جا — دليس آهي اسانجو حسن آباد

راستبازي ۽ سرفرازي ڪان — باغ ۾ سرو ٿيو آهي آزاد

خود نمائي نه آهه اي سانگي — فرقتِ يار ڪان آهي فرياد

٧

پيوند منهنجي دل کي ڏنو زلف جي ڪمند — هو زلف بي نياز سندءِ دل نياز مند

پشمي لباس مونکي وڻي ٿيو اي زاهدو — دلکي پسند آهي نه ٿي لوڪ کي پسند

ايذاءُ ٿي ڏيندو آهه اسانکي رُليو رقيب — اَفعي نژاد آهه تنهن تو هيٺ گزند

دل منهنجي آهه آتشِ فرقت کان دمبدمُ — اي جيد ري هميشه ٽپاد سورتِ سپند

حافظ سان همزبان ٿي چوان ٿو اي زاهدو — ما نيستيم معتقدِ مرد خود پسند

جهنجو ڏسڻ هو حافظِ شيراز کي بشاق — سو ڏيکي آئون ڏسان ۾ حريفان مئي خرند

سانگي ٿيو طائرِ دل پابند زلف يار — بل منهنجو بره ۾ ٿيو هر بند بند

کردم چون شکوهٔ گردون دون — زلزله در خسرو خاور فتاد

شرک گرفته ست کنون شرق و غرب — ضعف چون در دين پيمبر فتاد

نيست ز حُکّام کسي دادگر — داد ز بيداد به داور فتاد

بي گهري گويِ شرافت ربود — هر که درين عصر توانگر فتاد

ذي حسبي گرچه بدارد هُنر — عيب شمارند چو بي زر فتاد

بي گهران را چون رسيد آبرو — رنگ ز گُل آب ز گوهر فتاد

دوش بمن بلبلِ مسکين بگفت — رفت صبا کار به صرصر فتاد

در کفِ ديوند پري پيکران — کاش به عقرب مه انور فتاد

قابلِ خوردن نبود اي عزيز — چون نمک شور به شکّر فتاد

به سر خود سنگ ز طفلان خورد — هر که درين عهد سخنور فتاد

باشد خونِ شرفا کئ به تن — برگ شريان چونکه نشتر فتاد

نيست تفکر که به روزِ حساب — ضامنِ من ساقيِ کوثر فتاد

بيشکه آسان روم از پلصراط — دستم در دامنِ حيدر فتاد

شکوهٔ گردون مکن عبد الحسين — چونکه چنين حکم مقدّر فتاد

اسکی پروا نہ رہی میری بلا میری بعد
کہ الٹ جاوے زمانہ کی ہوا میری بعد

لطف کرتا ہے تو کر لے اے پیاری ورنہ
میرا کیا گر نہ کرے مہر و وفا میری بعد

جب نہ مجنون ہے نہ وامق ہے نہ قیس نہ فرہاد
کون اٹھائیگا محبت کی لوا میری بعد

جو کہ فرہاد کا سجادہ نشین ہو وہ میری
نظم شیرین کا اٹھائیگا مزا میری بعد

گل رخسار پہ تیری چمن ہستی مین
کون سی بلبل ہو نغمہ سرا میری بعد

ہے یہ افسوس نہ دیکھون گا مین چرچا انشا
کسکو پابند کرے زلف دوتا میری بعد

خون میری کا پتا تجھسے ملیگا آخر
رنگ لاویگا ترا رنگ حنا میری بعد

کسکو دکھلا ئوگی اے یار کرشمہ کرکے
کون دیکھیگا تیرا ناز و ادا میری بعد

گر تجھے قدر نہین لیکہ زمانہ مین یقین
یاد رکھاوے میری مہر و وفا میری بعد

عشقبازون کا ہوا خاتمہ بالخیر الہی
عالم الغیب سے آویگی ندا میری بعد

حق سے مجکو ہے ملا عبد حسینی کا خطاب
نام میری ہے سے ہوا میری شفا میری بعد

ردیف "ذ"

بے گمان قند مکرر سے ہے بسیار لذیذ
لب دلدار ملذذ سخن یار لذیذ

لذت سیب ذقن اور ہے از قدرت حق
گرچہ دنیا مین بہت ہوتے ہین اثمار لذیذ

خاکساری مین بھی ہے سنگ گذاری سبکو
حضرت عشق کی کسقدر ہے سرکار لذیذ

بے تحمل ہوا فرہاد صنعت سنگتراش
لب شیرین سے جو سنئے سنے گفتار لذیذ

اپنی چلنی کو سفا بھول گئے کبک دری
دیکھ کی یار کی رفتار وضعدار لذیذ

قصر فردوس کی تعریف نہ کر اے زاہد
اس سے دلدار کا ہے سایہ دیوار لذیذ

مولوی سید ابوالحسن مقدس القاب
شہد و شکر سے ہوا آپکا اشعار لذیذ

بیقراری مین قرار آتا ہے جب لیتا ہون
کس قدر ہے اسم حیدر کرار لذیذ

مومنون کو ہے ملا عبد حسینی کا مزا
سب سے انکو ہوا نام شہ ابرار لذیذ

رديف "ر"

اي طبع رسا جوهر ذاتي ڪر اظهار
اي حسن بيان جلوه صفاتي ڪر اظهار

ابروءَ جي ڪمان سان ٻڌي ناوڪِ مژگان
جي تيرِ هڻي يار نہ جياتي ڪر اظهار

با مخمل و ڪمخاب جي مُنعِم تي زري پوش
تون پنهنجي بہ پوشاڪ بناتي ڪر اظهار

جي شهد شڪر قند مُڪرّر جي تي تعريف
اُتِ وصفِ لبِ يار نباتي ڪر اظهار

ديوار تان دلدار مِٺي منهن ڪري موڙي
جا پيارل پاتي هُئي جهاتي ڪر اظهار

آغاز ۾ باغمزهٔ و با ناز و ڪرشمہ
ڪيئن پِرت پيارل هُئي پاتي ڪر اظهار

جي يار پڇي تُهنجو اليس آهه ڪو سانگي
تڏهن درد و غم و رنج سڀ پاتي ڪر اظهار

يا خدا موني مهرباني ڪر
مهربان موني مهنجو جاني ڪر

ڪڏهن منهنجي اڱڻ بہ پير ٿيا پاءِ
ناتوان دلِ اچي تواني ڪر

توکي دل مون ڏني تون مونکي ڏي
دل گهُريا يار قدرداني ڪر

هُر آءِ چؤطرف مچريو سڏ جاٽ
من موهن منهنجي دل ديواني ڪر

بن ڪمن مان نہ هڪڙو ڪر دلبر
دِلِ ڏهي پاڪ دلستاني ڪر

يار واثق ڪيو وصل جو وعدو
دلِ ناشاد شادساني ڪر

جي تون پاڻين نہ روح تنيءَ راضي
ماهروين جي مدح خواني ڪر

ڪهڙ وير واڻ بي پيريءَ ۾ ڪندو
مرغ دل کي نہ آشياني ڪر

حڪمراني جڏهن ٿئي آهه ذليل
تہ ن تڏهن شوق رشتاني ڪر

پنهنجي پيٽين جي يار پلئه جو
غمزه و ناز کي ڪماني ڪر

قرب مان يار مون سان ڪر ڪشتي
اي پرين ڪانہ پهلواني ڪر

با وفان آهيان بيوفا نہ ٿيان
اهڙي مونڏي نہ بدگماني ڪر

پير پيريءَ ۾ پيا اچي سانگي
ياد پنهنجي وري جواني ڪر

غم دوريءَ ۾ يار سان ڪيئي ڪار ... وَقِنا رَبّنا عذاب النّار
فرقتِ يار جو بيان ڪهڙو ... آهه ڪريان ناهه طاقتِ گفتار
ڏوھ آهن سڄڻ ڪئي ڪنچور ... ڪئي عاشق ڪئي آهي دلدار
ڪين ڦاسي ٿي دل حسينن سان ... جي مقدّر ۾ ناهه سو آزار
سونهن لاهيندو لطف ڇهڻي سان ... جنهن ڏنو درد دوريءَ دلدار
سو ڪنهن و شاد جنهن ڪيو ناشاد ... سو دوا ڏيندو جنهن ڪيو بيمار
دل تي صدمو سو آهه فرقت جو ... جنهن جو ڪهڙو ڪري سگهان اظهار
غير غم جي نڪو ٻڌم عاشق ... نه ڪو خالي ڪو گل ڏٺم از خار
مون سا منٿار جو ملڻ جو ڪيو ... صورت اقرار ۾ سو هو انڪار
يا خدا ڪر دعا سندم مقبول ... ملي محبوب مَن گھريو منٿار
سڀ ڪجهه موجود آهي پر نه آهي ... قسمت نيڪ تنهن ڪان ٿيو لاچار
دل ڏيڻ جاءِ دلستانيءَ جا ... ڪهڙا ڪهڙا انهن ڏنا اسرار
حسن موهي ڇڏيا ڪرشمه و ناز ... دل گرفتار وضع ڪئي يڪبار
هڪ طرف آه شور گهنگهرن ڪيو ... ٻئي طرف آهي ناز جي رفتار
ڪاڪل پيچدار ڏس ڪهڙي ... لال رخسار يار ني ڪيئي ڪار
طرز رفتار دل ڪئي قابو ... منهنجو من موهيو يار جي ديدار
خال هندوءَ يار جي ڏسندي ... مون ڳچيءَ پاتو زلف جو زنّار
تان ٿي معلوم ترهشيءَ فرقت ... يار ڇهڻي ڏي ٿو مڃان آچار
سر فروشي اسان جو ڪم آهي ... پر خريدار ناهه ڪو زنهار

آهن عاشق سپاهه حسن ملڪ
تن ۾ سانگي آهي سپهسالار

هر گهڙي هر لحظه منهنجو ورد آهي يار يار ... دل گهريا دلبند منهنجا من موهن منٿار يار
هن غريب دم ۾ ڪيو قلم درد والم سڀ دور ٿين ... جي اگر منهنجي اچين اي دلربا دلدار يار
بوسه لب ڏي ٿي لالو پوءِ وٺجي ڳلو پيري ... حسن جي سرڪار جو تون آهين شاهوڪار يار

مهرباني ڪر منا مشتاق پنهنجي تي مدام — پرت وارن سان پرين پيارا نه ڪر پيڪار يار

باوفا مونکي ڏسي با مهرباني مهرباني — قرب جي قربه ۾ مونکي ڪيو آهي ڪمدار يار

گلستان هستي ۾ سڀ ڪا سرسن آءُ گمنام هون — نازبه ور نازنين تنهنجي نيهن ڪيس نروار يار

تنهنجي گلرو کي ڏسي گلزار ۾ گل آب ٿيو — تنهنجي اکڙين کي ڏسي نرگس به ٿي بيمار يار

حسن جو جوهر و آهين سر دار تقوي سخي — چاه مان مونکي ڇڏين جو ڏي جيئون يڪبار يار

دولت ديدار جي اکڙين کي آهي آرزو — ڪن گهڙي تا تان سڻن سهڻي سندي گفتار يار

مهرباني ڪر منا مستار ترن منهنجي اکيان — هٽ رقيب روسيه کي اي پرين پيزار يار

ڏوه تنهنجو ناه منهنجو بخت آهي نارسا — هڪڙو پورو ٿيو نه تنهنجو عهد ۽ اقرار يار

مطرب خوشخوان غزل منهنجو به چؤ مستار ت — سرڪي طنبور و مرڏنگ زرف چوتار يار

مون در دولت تي تنهنجي ڪئي غلامي اختيار — تنهنجي هٿ آئي جڏهن ڪر سو جي سه ڪار يار

همسري ڪهڙي قد دلجو سان تنهنجي تمنا ڪيئي آه — تو کي آهي سا نه آهي سرو کي رفتار يار

طبع منهنجي مان بمدح آتشين رخسار روز — پئي به پئي ڪاهيو اچن سڦن آتش بار بار

ني سرو و ساما ڪيو سانگي کي جنهن سهڻي سٽ — سو پرين پيارو نه آهي سون جو سردار يار

هن غزل کي واسع الشفتين چوندا آهن جو پڙهڻ ۾ چپ چپ سان نه ڪين لڳندو

يار اکڙين نار گل رخسار جا ني دل جا يار — ساه سر سر واه سائين آءُ ڪريان تو تي نثار

عاشقن کي هاڻ حاصل ني نه تسڪين و سڪون — هن طرح هر جا نه آهن عشق جا ٿيا اشتهار

سي اگرچه تا گذارن دولت دنيا کان ڌار — حسن جي سرڪار جا عشاق آهن ڪاردار

تنهنجي ڪاڪلن تان ڪريان صدقي ڪتوري جا ڪلا — عين آهوءَ جي اي جاني تنهنجي نيڻن تان نثار

عقل جي الله از ڪان سي دور آهن دردڪش — نحو و صرف عشق کان هر طرح آهن هوشيار

دل وٺڻ عاشق جي اي دلدار آهي تنهنجي ڪار — عاشقن کي دل ڏيڻ جو آه ڪلي اختيار

فصل گل آيو وري آهي رهي هي آرزو — ساقي گلرو اچي لاهيندو دل جو خار خار

سوا سائنجو آه هادي سان جهنجو آه هي — لا فتيٰ الا علي لا سيف الا ذو الفقار

اڄ گدا وحيدري هن شعر رنگين کي ڏسي — شاعر ٽڪر سان گڏ جي تا ڪين ڪي انتظار

ناسخ و آتش جهڙا گڏجي شاعر شروان ڏسي
ٿو ڪري سانگي نه غزلن جي غزالن جا شڪار

اي گلعذار يار اي سهڻا سڀني سينگار
بلبل سان گڏجي منهنجا تون سُڻ ٽهڪڙا به چار

تنهنجي ڪمان ابرو جو انصاف جا ٽڪرس
تير مژه جي منهنجي جگر ما ٿئي آر پار

منهنجي نه من ۾ تنهنجي محبت ٿي موجزن
دريا دل اکيان تنهنجي طلب ۾ سدائين نار

گستاخ جيڪو ٿيندو ڇهاڻيندو سندس گزند
آهي سياه مار زهردار زلف يار

پاڻهي آءُ اهڙي پيٺڊ ۾ پابند ڪئين نه ٿيان
پياري پرين جو پيارو آهي زلف پيچدار

ميناڄو ڪم ٿيو تخته سيمين تي خوشنما
رخسار صاف يار تي ڪاڪل جي آهي ڪار

بيتاب جئن ٿيان نه ٿئي تي آبرو سندم
ڪاڪل قريب جا نه آهن آب و تاب دار

ماري نظر سان شوخ اسان جهڙا شيردل
آهوءِ چشم سان ڪري شينهن جا ٿو شڪار

ساقي پيار پاڻ نه ٿئي لطف مئڪشي
جي من ۾ موهن نه آهه نه مئي آهه زهرمار

آهن اسانجي دل تي نه داغن جا داغ پيا
لالا جو گل به باغ ۾ جي آهه داغدار

سرڪار حسن ۾ نه رهي منهنجي آبرو
هن محڪمه ۾ عشق جي عاشق ڪئي پڪار

هر جا ڏسون ٿا آهه رقيبن جو زور شور
دربار دلستان ۾ هلائن ٿا اختيار

بيهي وڏو بيان ڏنو عقل جي وڪيل
ڏاڍي برهه جو بار کنيو هن جو ابدار

تعظيم تهمتي جي رهي ڪا نه ڪا ڪٿي
پاڻهي رکيائين هنجو محبت مٿي مدار

مستي ڪان هن ته ننگ ۽ ناموس سڀ ڇڏيا
عاشق جڏهن ٿيو عشق جو پنهنجو رکياءِ بار

هي عاقلن جي آهي نه ڪم ڪار ڪان ڪريو
آهي اوهانجو تهمتي اوهانجو ٿيو اختيار

اغيار هي نه ناهي مگر يار غار آهه
ماريو يا جياريو اوهانجو ٿيو اقتدار

منصف نيٺ عشق جي ڪورٽ ۾ حڪم ڪيو
اغيار باوقار رهي يار بي وقار

في الفور فيصلو ٻڌي سياڻا سڀئي ويا
مستق چيو رهي اهو انصاف پائدار

ٻڌندي سان فيصلي جي اسان جون اکيون ٽريون
منصف نيٺ آهه مڪوط مان جدا ڪيو وار

جئنڪو هي چلبلي جو ٿيو چالو جهان ۾
سانگي سندءِ سخن هي نه يارن ۾ يادگار

ڪر عطا ساقي شراب ارغواني خوشگوار — آهه تنهن جي شش جنون آيو وري فصل بهار

ڏي شراب پرتڪالي جا پيالا پُر ڪري — ڪيو خدا تنهنجو خراباتن تي آهي اختيار

بلبل جا چار سو آهن چمن ۾ چهچها — ۽ ترنم نازنين تي گل ڏسجن ٿا هزار

ڪيو معطّر اڄ چمن کي ياسمين ونسترن — جنبش بادِ صبا سنبل جو ڪيو تار تار

آهه نيلوفر کان ٿيو صحنِ چمن سڀ نيلگون — زعفران وارغوان ڏي آهه نرگس جي بهار

ٿي رهيا هر دم گل سوري جي سوجهه ڏي نظر — سوسن وريحان ۽ صدبرگ آهن بيشمار

هُئي زياده سال سال دائم آبروءِ باغبان — سبزه زارِ بوستان ڏي تي روانئي جويبار

مزرع کان هرجا زمرد زار ڏسجي ٿي زمين — آهه شب بو کان معطّر ٿيو مشامِ روزگار

موتين جي باس کان آهي معطّر ٿيو دماغ — چؤطرف صحنِ چمن ۾ آهه نڪمن جي قطار

باغ ۾ بيد بلا شڪ آهه بوءِ بيد مشڪ — دائودي جي ڏس ڏٺي مفلس ڪيا دينار دار

آهه لالائي کان لالا جي ٿيو گلزار لعل — انب بوريا گل جهليا ڪچنار نڪتا ڪِ ڪنار

ساقيا مونکي سندءِ رخسار احمر جو قسم — سرخ گون آهي سڄي گلزار کي ڪيو گل انار

آهه خوشبو عرق ۾ تنهنجي بر از آبِ گلاب — گلبدن تنهنجي تي اي گلرخ گلِ احمر نثار

ساقيا آءُ مئي ۽ مئخانه کان مستغني آهيان — ڪيو ڇڙهيو سونکي نه تنهنجي آهه چشمِ پر خمار

منت بادِ صبا کان بي گمان شايان آهه — سروني قمري هر صبح ڪوڪو ڪري بي اختيار

مطربِ خوشخوان کي گهرجي ساز ۾ آڻ سرود — سُرڪري طنبور مردنگ وزف و چنگ و ستار

۽ ڪري محفل ۾ ويهي سيت موزون دلنواز — جيئي غزل تصنيف طرح شاعرن هوشيار

جئي غزل پڙهي ڳالهه جهڙي سخنور جا جئي — بي مثل جو آهي اقليم سخن جو شهسوار

آهه سوهڻ عصر ۾ ٿيو ابرِ نيسانِ سخن — ٿو ڪيدي دل جي صدف ۾ ماصاف دُرِ آبدار

تنهن کان ٿيو پڙهجن وڃي تصنيف موزون دلغريب — حرف هر ڪنهن ۾ جهي جهنجي فصاحت بيشمار

شاعرِ عالي دماغ آهي اهو مرزا قليچ — سر زمينِ شعر ۾ جهنڪي ٿيو ڪيِ اختيار

حيدري جي نظم کي بو جيو نه آوازِ بلند — شاعرِ نازڪ خيال ۽ آهه جوبارن جو يار

قادري ۽ علوي ميوو ڏل نالو سندس — نظم جنهجا دلنواز ۽ آهه سوسوني سچار

تنهن کا پوءِ جئي وڃي حامد سندا اشعار خاص — جي آهن تبسم جئن پوئل جو ڏر شاهوار

آهه با فضل محمد شعر ماتم جو مٿو — دل سندس آهي غمِ آلِ عبا ۾ داغدار

پيا بہ آهن ڪيترا استاد شاعر سنڌ ۾ | بافصاحت جا ڀڄن جن جون ٿيون تصنيفون هزار

نئون وسايا آهن هي مضمون موزون جا تگرگ
طبع تنهنجي آ اسانگي يا آهي ابرِ بهار

آهي تگو جو آهيان آءُ خاقانِ روزگار | موتين ٿي منهنجو سڪو مضمون آبدار
ملڪ سخن ۾ آهه مونکي دسترس وڏي | آءُ گويا آهيان با اقبال واقتدار
آءُ مير چوندا ٿو ڪيان مضمون جي مال جي | آهيان ڪمشنر آءُ ڪليڪٽر ۽ ڪاردار
معلوم مونکي آهه سڀ انداز نظم جو | سرويرا آءُ نقش بکف آءُ طنابدار
تيغِ زبان سان ٿو وٺان اقليم نظم جي | لفٽنٽ آئون ميجر ۽ آءُ ڪماندار
طبع رسا جي پلٽڻ جي پياده يا نہ جاڻ | هي هڪڙو هڪڙو فرد سندم آهه شهسوار
نوڪ سنا کان نوڪ قلم آهه تيز تر | سنگين کان نہ آهي سا سنگين نوڪدار
بااين همه جلال و حشم طمطراق وجاه | آهيان اصل کان آءُ نہ پابند زلفِ يار
زلفِ دراز ۽ ڏُر دندان نازنين | هو آبدار آهن هي آهن تابدار
سو پيچ بازڪئن نہ هوئي دلدار دلفريب | جو وار وار جهنجو سندا آهه پيچدار
ابرو ڪمان تنهنجي جو انصاف اي عجيب | تيرِ مژہ نہ منهنجي جگر مان ٿيو آرپار
جلوه ڏسان جميل سڄڻ جي جمال جو | جا ٿيو گلن کان جي ٿيو گلزار جلوه دار
بتجن ٿا باغ ۾ وري بلبل جا جهڄها | آثار آهن بهار جي آمد جا آشڪار
يڪسان رهي ٿو هاڻ اسانجو مزاج مست | سيارو هجي يا نيا نوڙ و يا بهار
تردامن آهيون تا آهيون روزِ الست کان | باران برهہ سر ٿي وسايا سون بي شمار

ڪنهنکي نہ ڏوه ڏيان ڪري قسمت کان جا سندس
سهڻو سڄڻ جي منهنجي اي سانگي لکي سيار

جنهن ڏينهن کان آهي ٿي سنهو گل سا سرڪار | بلبل کا نسوا کو نہ ٿو سمجهي منهنجي گفتار
ميدان مصفا ۾ بہ سبزي ٿي نمودار | سيرِ جا سل آهي ٿي سڀ دامن ڪوهسار
گرچہ نہ وٺو آهه اجا ابر بهاري | پر ٿي سڀ ٿو سر سبز سڀ جو آهه ٿيو گلزار

هڪ بئي مان نمايش آهي هر چيز کي ڪنهن
فياض آهي جاڪس وناڪس بئي نوازي
نظار ڪري فخر سان گردن ۾ آئي پايان
مئي آهي ۽ مطرب آهي ۽ چنگ ودف آهي
جنهن جهڙو زمانه جي حسينن ۾ نه هوندو
لاريب جوانيءَ نه سندس منهن لئق آهي
هر روز نوان رنگ نوان ڍنگ ڏسائي
هن عصر ۾ سردار سو تو پاڻکي جاڻي
ڪو منهنجو نه دشمن آهي ڪنهن سان نه الم ور
دنيا ۾ آهي مونکي اچا ڪنهن نه سيا تو
مستي ۾ اچي مون ڪئي عيسى نفسي آه
شاعر ته گدا آهي ۽ بيو حيدري آهي

خورشيد جي ٿيا نور کان ذرات نمودار
آباد زمانه ۾ رهي حسن جي سرڪار
تنهن يار سندي زلف رساجي جي ملي تار
باقي آهي مطلوب سنده يار وضعدار
منشار آهي منهنجو اهو يار طرحدار
غره جو ٿيو غرب جي جانب ڏي نمودار
هي عالم اسباب آهي قابل ديدار
دلي ڪان وڏي جو تو مٿي تي رکي دستار
اغيار نه جاڻان ته آهن يار وفادار
ڪو مست تو مونکي چوي ۽ ڪو چوي هشيار
زنده مون ڪيا وامق و فرهاد دگربار
ٿئي طبع کان تنهنجي ڪو غزل اهڙو نمودار

مضمون جي آهي اوج فلڪ تي ويو اڏامي
سائلي نه سندءِ طبع جو هي طائر طيار

اي مهجبا مثا ماه لقا يار ڪرم ڪر
اي دوست پرين دل گهريا دلدار ڪرم ڪر
نهر آ ورجو زور ضعيف سان ٿو لائين
ڪر ڪا غلط انداز نظر مون ڏي اي مهرو
تنهنجي دولت تان وري جهڙي ۽ جاڻي
آهيان تنهنجي سرڪار جو سر ويچ سپاهي
هٺ نير مژه قون پري ابرو جي ڪمان ۾
جيئن جيئن تو پري مونکي ڪرين پاڻ کان پيارا
مرڪام لڳي ڪارو جي ڪر آهن نتسڪي
مطلوب نه نان آهي آهيان ما جو طالب

تون پنهنجي نه طالب تي طرحدار ڪرم ڪر
ورهن جي وڪوڙيل تي وضعدار ڪرم ڪر
بيشڪ آءٌ آهيان برهه جو بيمار ڪرم ڪر
آءٌ تنهنجو آهيان طالب ديدار ڪرم ڪر
وينل سونهن ڪڏهن آهيان وفادار ڪرم ڪر
مون تي تون اي سهڻا سندا سردار ڪرم ڪر
هڪڙو نه خطا ٿئي سو ڪماندار ڪرم ڪر
ٿئن ٿئن تو ڪريان پرت منجهان پيار ڪرم ڪر
موڪل تون لکي مونڏي خبر چار ڪرم ڪر
تو وٽ جي اچان سونکي تون ڪيڪار ڪرم ڪر

جاڏان تو رقيب آهين در يار تي دربان
عاشق آءُ آهيان مون تي جمعدار ڪرم ڪر

اي سهڻا سڄڻ سيمتن اي يار زري پوش
اولهي نه ڪرين تا وني ڪلدار ڪرم ڪر

هڪڙي نه ملت ڪراي هيئن تار نڪر يار
جي آهين گران نازگران بار ڪرم ڪر

جي ذرب نه آهي تا ڪجي لوڪ بياري
دلسان نه ڪرين يار اچار ڪرم ڪر

بيزار منهنجي عاشق زار آهيان آءُ تهنجو
هر بار اچان يار تون هر بار ڪرم ڪر

پوريون ڪر پرورڪان پني منهنجون مرادون
سانگي تي تون عبّاس علمدار ڪرم ڪر

ساز سارنگيون ڇڙي اچلي دف وچنگ و ستار
تي مغنّي ڪيو مطالع هن غزل کي بار بار

طبع منهنجي جي آهي گلزار کي آيو بهار
گل ته تيل ڏسجن تا هر جانب قطار اندر قطار

طبع منهنجي آه بيشڪ غيرتِ ابرِ بهار
تو صدف جئن پر ڪريان ڪاغذ ته دُرِّ شاهوار

جي روانِي منهنجي هن طبع رسا جي تا ڏسن
تا چون ني نظم جي گلشن ڏي جاري جوئبار

نغمه سنج آهي سندم ني بلبلِ طبع روان
جهڄهن ڪان جهڄهي آيو جوش ۾ آهي نهار

ڇهڇهن منهنجي ڪي مرغان چمن جو ڇڄو
مون ترنّم ڪيئي نه طوطيءَ کي وئي وسري تنوار

سر هين شعر کي يڪبارگي ڪايو وحي
طبع جي دريا ڪيو مضمون جي جانب آه آر

طبع منهنجي جون هنيءَ لهرون ني لهرون تيزن جئن هن
موجزن ٿيو آه درياءِ محبّت بيڪنار

پيئي نه پيئي هيئن طبع کان مضمون موتي جئن تا
جئن اچن قلزم مان ٿيون لهرون جي لهرون بي شمار

مون قلم هن نظم ۾ آهسته آهسته ڪيو
تان متان ٿئي توسن طبع روان بي اختيار

منهنجي هن فوج سخن جو آه اهڙو بند و بست
جهن ۾ هڪڙو ناهه پيادو سڀ آهن شهسوار

تيز تر نوڪِ سنان کان آهه تي نوڪ قلم
ڪنهن ۾ تر سي ڪين ني نڪري وڃي ني آر پار

نوڪ تان جهنڊو ته تفنگِ ڪلڪ تهنجو مر نڪريا
شعر جي ميدان ۾ غزلن جي غزالن جا شڪار

نظم منهنجو آه جهنجو مشتري ٿيو مشتري
توڪ تهنجي ڪري عقد ثرّيا کي نثار

جو سي تو بي خطا تهن کان ني نڪري واه واه
هيڪا ۾ آهي ويا آهي ڪرامت آشڪار

ڪا ڪهن ۾ طاقت هئي نه هن منهنجي غزل جو ڏئي جواب
ڪيو آهي طبع رسا منهنجي هي جاري اشتهار

ٿي چيو ملڪ سماءِ ڏن نه ڇو عبدالحسين
لافتيٰ الا علي لاسيف الا ذوالفقار

سکھایا مین نے ہے نازنینونکو بیوفائی وفا وفا کر
حطا کا بادہ ہے نیرا خاطی تو اسپی لائو عطا عطا کر
غلام اپنی بھی بخت و دولت کیا ہے آزاد انکو مثنی
جیبی فصاحت کی اب مضامین ترالہ اپنی غزل کی ایسی
بدست معشوق رہتی مفتون ہی بعد مردن بھی دیکھ زاہد
دکھاکی دانا جو خال مشکین ہے لعل رخسار نازنین پر
کمند زلف سیہ مین ہمرو کی پھر نہ پھسنی کی آرزو ہی

پھرایا مجکو ہے راستی سے بتون نے بانیہا ادا ادا کر
ہوا ہون تیری عطا کا باعث اے بہ سے جالو خطا خطا کر
طبل بجاتی ہین جو سلاطین مین نے انکو چھوڑ دیا بجا کر
بھگاتی ہے سوار شرطہ بین آپ جسطرح سے بلا بلا کر
لگایا ہاتھون پہ خون عاشق ہے نازنین نے حنا حنا کر
کیا مقید ہے مرغ دل کو بدام کاکل پھسا پھسا کر
چھٹی ہے جان اپنو عاشقی سے بوقت پیری خدا خدا کر

یقین عبد الحسین ہے مین ہین صعوبات سے ہون خائف
کریگا کیا اب رقیب رہزن بزیر صورت جفا جفا کر

تری خدمت مین اے دلدار رہجاؤنگا رہ رہ کر
شب یلدا مین تارے آسمان پہ جو نمایان ہین
فصاحت اور بلاغت اور نزاکت سے بھرا پاکی
وہ دیوانہ ہون گر مجکو سکندر بادشاہی دی
کیا پیری نے مجکو مجلس رندون سے ہے خارج
مین بھی اس نغمہ سنجان چمن سے ایک ہوسانی
چھپا تھا بام پر وہ غیرت مہ ماہ رمضان مین
تجلی طور ظاہر ہے رخ پر نور دلبر مین
حسینون کو محبت کی عوض ہے نقد بی ہمتا
لب لعل و رخ احمر مین اس دلدار رنگین کی

رقیبونکا تری خاطر جفا و جور سہ سہ کر
وہ شعلہ میری آنکھون کی ہین جو جھڑتی ہین بھڑک کر
جو سنتا ہے غزل میری وہ رہجاتا ہے وہ وہ کر
تسوئی وادئ مجنون نکل جاؤنگا نہ نہ کر
کبھی مین بھی تھا اس زمرہ مین جو ہنستے ہین قہ قہ کر
گئین جو بلبلین اس گلشن ہستی سے چہ چہ کر
وہ صائم تھا گئی آنکھ تھی مسجد چھوڑ مہ مہ کر
رکیگا کب نقابون سے رہین گر لاکھ تہ تہ کر
ملی گر روپیہ بھنگی ہی گن لیوینگی وہ دہ کر
زبان میری ہوئی ہے لعل لب تعریف کہ کہ کر

یقین عبد الحسینا جو جاری تیری اشکون کا
بہا لیجاویگا تجکو تسوئی یار بہ بہ کر

چون کمان ابروئی خوبان یاد کر
جھکتی قدمن تی یتی یا نی جانئی بی

رت سسدن بیٹی جا بی کان یاد کر
دل الہو ستن و خراسان یاد کر

جي ڪيئي پيئي ڪنهن به سرهيءَ تي نظر   پنجهءِ دلبر جو مرجان يادڪر

مرغ دل جنهن پيچ پيچيده ڪيو   يار جا سي زلف پيچان يادڪر

هو ڦِڪو جنهن کان ٿيو قند و نبات   سي لبِ شيرين زبانان يادڪر

فرقتِ دلبر جي باشوق تمام   زخمِ دل ٿيندا خندان يادڪر

ياد ۾ دلبر جي مجنونءَ ساڻ گڏ   تي گهميس سي دل بيابان يادڪر

وجد ۾ موجود ها چنگ و رباب   سانگي سي مستيءَ جا سامان يادڪر

غير شوخن جي ۽ بغير شڪار   دل کي هرگز اچي ٿو ڪين قرار

گلبدن دلربا اٿم دهڪار   سمن ويا سمن سان ڪالهيڪار

جعد سنبل پيئي آهي گل تي   اول رخسار تي ڪئي ڪاڪل ڪار

دل کي ساڙي ٿو سوز دلبر جو   وقنا ربّنا عذاب النّار

دار دنيا ۾ سڀڪو جپي ٿو صفا   سڀ کان موچارو آهه منهنجو يار

وسي مينهن ڪيو ملڪ سرسبز   سڀ حاصل ٿيو سڄو ڪهسار

سبز جي ٿئي جبل تي آهي گاهه   جڻ سهڻي جي آهن سبزه جا وار

قابل ديد آهه ڪاڻ پٽي   سبزتِ از خطِ رخ دلدار

سرس سانيرهن ۾ ٿي سبزي   سبز سان هيڪجي آهي سڀ يڪبار

ٿيو سرهاڻو سڄو آهي سرهو   آهه جنّت سڄي ٿي جنّت وار

ٻيو ميناري ۾ گاهه موڪ آهي   ٿي ڪبر ڪل سڄي آهي سرشار

مال کاهي قصاب جيڏي ويا   ٿي ڏٺي واري قابلِ ديدار

آهن پانڌاڪا ٿيا سڀ ساوا   سبز سڀ آهه دامنِ ڪهسار

آهه چشمو چشمهءِ ڪوثر   ٿيا ليارنِ واري ۾ آهن لبار

ڪورڪل ۾ ۽ سوهجائي ۾   مون هرڻ ۽ سره ڪيا ٿي شڪار

پٽ واريءَ ۾ ٿي ڀون ساڙڪ   آهه ڪهسار غيرتِ گلزار

ناموري ٿئي جا آهه بارن جي   آبرو بخشي ٿنڪي ابر بهار

صاف ڌرتي تي ساري ڪيرڌ هئي — ڪيا مينهن آهن وڏا وسڪار
آهي مڪياءِ يتو سڄو مسڪيٽ — لنب لهرين سيٽي ٿو دريا وار
جنگهڙي امڙي زور ساڻ وهي — جنهن ڏٺو تنهن چيو ڏسي ٿي ڀمار
گاهه پاڻاٺي ۾ آهي بيحد — ٿي پڇط پيا آهن زمرد وار
هن جبل ۾ وطن هووڻ وڻ ٺهين — خوشدلي هئي هتي فزون ز شمار
هتي مرڻ جا هاچين ۾ جيڳا — ٿي پتن تي ڏنا غزال هزار
هت شڪارن جو شغل هو بيحد — رهيو اسباب جشن جو تيار
هت عجب رنگ روپ تي گذريا — موسم برشڪال ۾ بسيار
ڪيترا ڏينهن تيا ڏني ڙونگو — نه لنگهڻ هاڻ ٿئي ٿو دريا پار

ٿيوا سانڄي سو ڪهڙي ڪم جو هاڻ
سانگي جي ڪوهسار ۾ ٿيو شڪار

رديف "ڙ"

ڏسي مونکي ٻليتن ڙاڙ — ڏسو ڪيڏي ڪئي رقيبن ڙاڙ
مون نه تنکي ذره بہ ڪين چيو — بي گنهه ڪئي آهي ڪمينن ڙاڙ
خير تن ڪان نه تيندو ڪنهنجو ڪڏهن — شر اٿارڻ لئي ڪئي سڙين ڙاڙ
مونوٽ آيو ميتو رقيب رُليا — تنهن لئي نازي ڪئي ذليلن ڙاڙ
عمر هجران ۾ اُف نه ڪيم اي عجيب — ڪاڪڙهن ڪئي آهي اصيلن ڙاڙ

آءٌ عبدالحسين، آهيان ڌڙهن
مون سان آهي ڪئي يزيدن ڙاڙ

اي رقيبِ زشته روح تو ٿئي تون تنا خو — تو ڪرين تون چارسو ڪوبکو ڙاڙ ڙاڙ
اي رقيب وڃ پڇي عقل تنهنجو ويو ڪجي — تنهنجي ٿي پئي سچي گفتگو ڙاڙ ڙاڙ
هيڏ ڀين جو بکون بڪين مفت تو متو هئين — تون نه ڪرين تو جنهن ساڻي دوبدو ڙاڙ ڙاڙ

اي رقيب بد گمر جو ڪرين تو شور وشر
تنهنجو ٿي پيو مگر موٽمو ڙاڙ ڙاڙ
چو ڪرين گدڙ گلا عاشقن جي جا بجا
تو ڪرين ٿو ٿي بي خطا سو بسو ڙاڙ ڙاڙ

توکي اي رقيب هو سوز سانگي کو ڏنو
جهڙي تو ٿا ڪرين اچيو رسيو ڙاڙ ڙاڙ

رديف "ز"

مالڪ ملڪ حسن صاحب ناز
منهنجو مرغوب دلربا دمساز
ابروئ يار جو ڏسڻ مه نو
عيد رمضان جي آءِ پڙهان تو نماز
ڏس اشاري سان ڪئن اتامي ويو
اشهب طبع آسمان پرواز
عاشق آهن غريب پر آهي
حضرت عشق بس غريب نواز
جي محبت ۾ سر وڃي نه وڃي
باز ايندو نه عاشق جانباز
پاڻ پهچا پيام تو نا هي
آه روڳي رقيب بس دمباز

محب مستار منهنجو مرڪي تو
هن ۾ سانگي کو آه مخفي راز

مونکي ملايو منهنجو خدا يار دلنواز
هاڻ نه ڪر رقيب رلايا تون زبان دراز
آهي ظهور سارو نمونو بطون جو
ٿيندو حقيقي عشق جو باعث آهي مجاز
زاهد ڏنو مون آهن پنهنجو اڪيو سڀني
جيڪي پريون نڌي تا اچن حاجي از حجاز
نت عشق عاشقن تي پوي ٿو اي زاهد
دراج کي هوا مان ڪري جئن تو شاهباز
زاهد جو زور جد مي ظلم خلق تي
جانڻي نٿو نه راضي آهي جا ٻي نياز
رهيس ۾ اوچتو مونکي رليو رقيب
مهاڙي جي ڳتي مانکڏيو گويا منهن گراز
ساربان سدا تو وامق و فرهاد قيس کي
هم راز ڪولهي جهڙن سان ڪريان آءُ دلبجو راز
ڏيهه جهڙي تون آءُ ڪريان تو تي نثار
ڪو ناز نازنين پرين آءُ ڪريان نياز
آهيان غلام تنهنجو تون سائين آهين بنده نواز
محمود آهين منهنجو آهيان تنهنجو آءُ اياز

گذري وئي عمر هاڻ آهي لڄ لطيف تي
سانگي آهي ڪريم نه هر ڪنهن جو ڪارساز

نه هوا مهربان يار هنوز — رها اپنا وه حال زار هنوز
مين تيري ساته هي پيا سو پيا — كون كرتا هئي زهر مار هنوز
كيا كرون مين شراب كو كه مجهي — چشم ساقي سي هئي خمار هنوز
جو تهي اوّل مين عشقبازي كي — وهي اپني هئي كاروبار هنوز
تهك گيا پياده پا هو عقل معاش — حضرت عشق هئي سوار هنوز
ميري بالون مين اب پڙا كافور — زلف دلبر هئي مشكبار هنوز

مين هون عبدالحسين اي زاهد
غم شهدا مين داغدار هنوز

آهه منهنجو اهڙو بت بي نياز — اصل کان جو جاڙي تو انداز ناز
سڀ ڦٽا سرڪش کي ڪري سرنگون — سندءِ زور زنجير زلف دراز
ڏسي وار ونگڙا سڀ ٽڄا سياه — پرت مان پڙهان شام جي تون نماز
اچي دل وڃي پنجهءِ عشق ۾ — وڃي جان تو درّ اچ کي شاهباز
برابر تا جاڻن جيڪو ءِ منو — عجيبن کي ڪهڙو آهي امتياز
ڪرين تو اي ناصح نصيحت سين آ — ڪٿان عشق کان ڪين ايندا سون باز
حسينن سان صاحب سلاوت رکي — ادا آهيان مشهور تيو عشقباز
شريعت طريقت حقيقت نه جا — آهي مصدر معرفت جي مجاز
اچي جو ءِ پنهنجي مان جو پرين — دلاسو ڏئي دل کي سڀ ڏو دلنواز
تون مطلوب آءُ تنهنجو طالب سڄو — تون محمود آءُ تنهنجو آهيان اياز
نه غيرن سان ڳالهيون ڪجن قرب جون — تون ڪر روح پرور پرين مون سان راز

وڏو يا ننڍو يا جيڪو يا منو
سين ساڻ سانگي رکن گهر جي ساز

رديف "س"

ڪنهن سان ڪين وڃائيندس — نا تو نيهن نڀائيندس
يار نه پائيندو مونکي — پائين تو آءٌ پائيندس
ياد ڪري آءٌ يار پرين — پنهنجو روح رنجائيندس
شوخ جي شوخ ڪڏهن ٿيندو — پيار کي پرچائيندس
يار ڪندو جي وڃڻ وائي — روئي تنهنکي رهائيندس
سڄو ساڱو لاهي پوءِ — عاشق پاڻ سڏائيندس
يار سان زور نه جي هلندو — پاند ڳچيءَ ۾ پائيندس
ظاهر زهر پرين پيارو — ڪارا ٿيندو ڪائيندس
شعر سخن کي ساري سدا — پرت ۾ پاڻ پڄائيندس
پنهنجا ڳل آءٌ پيارا پرين — تنهنجي ڳلن سان لائيندس
هيڪڙ جي هنگام وڃ — لٿ منات منائيندس
پنهن سان پوري پوءِ — ساڄن کي سرچائيندس

ڪاڏهن ڪهنکي سوز انده
ساڱي ڪين سڏائيندس

هاڻ دلدار سان منهنجي بس — محب مستار ساڻ منهنجي بس
آءٌ قمري جي جو بڌان ڪوڪو — سرو گلزار ساڻ منهنجي بس
پاڻ پروا ستا ڪيرون ڪهنجي — يار اغيار ساڻ منهنجي بس
آءٌ بلبل جا چهچها نه سڻان — گل بيخار ساڻ منهنجي بس
واسند سرڪي ين دام ڪاڪل ۾ — زلف خمدار ساڻ منهنجي بس
مونکي ڪاوڙ جي آئي قسمت تي — چوندس يار ساڻ منهنجي بس
جا هلي ٿي نه منهنجي مرضي تي — تنهن دل زار ساڻ منهنجي بس
بي اثر جي وفا ني ٢ جي — آلا بيڪار ساڻ منهنجي بس

سياه تنهنجي چمن جو ڪين ڪنهن س
لال رخسار ساڻ منهنجي بس

سوز سان ساز مون ڪيو سانگي
آهه غمخوار ساڻ منهنجي بس

آءُ منهنجي اکڙ ڪر مونتي ترس
ڪر منهنجا مناڪو مون سان رس
آهه منهنجي اکڙين کي وسوس
هي وقت بہ هئي هئي ويو گذري
آهي پوڇي پوڇي پاڙ وسي
تا ڪارُو تنهن تي جو ڪامڻ
ابروجي اشاري ساڻ سڄڻ
جو موندي نتو مڪتوب مُنجهين
آءُ ٿڪل ڪان طالب تنهنجو
آءُ چوندس ٿيو گمراه آهيان
سچ تنهنجي نيڻ ڪيا سي نشا

اي ترسا ازادا ڪين ترس
هن حال ۾ مونکي ڪهو رس
ڪيو برهه سڄڻ تنهنجي بيوس
ڏئي سر هر تو آواز جرس
بيدل ڪاڻ نہ آهه تن کي بس
آيو مونوٽ اوعمر وسمس
مونکي پار مرت جا پيارل ڏس
ڪاغذ ڪيهي يا ناهي مس
آهي تنهنجي ملڻ جو ارهوس
مونکي راهه ۾ رکيو اچي عشق
جي پينگ نہ ڪيا نہ شراب جرس

ٿيون تنهنجون اکيون دريا سانگي
وينديس آءُ وهي جو آهيان بنس

پهنجون ئي يار جون اڙائيندس
آءُ ڪنهن سان نہ نيهن لائيندس
زلف پيچان جي دام ۾ پائي
وري سوداءِ زلف برهم ۾
عشقبازي ۾ ٿيو آهيان يڪتا
جيڪو جهڙي ڪندو ادا مون سان
پاڻ ڪان پڻ چڱو ڪندس ظاهر

آءُ اکين سان اکيون اڙائيندس
جان پنهنجي جنجل نہ پائيندس
طائر دل نہ آءُ واسائيندس
مفت منڌو نہ آءُ منجهائيندس
مست آءُ پاڻ کي سڏائيندس
ٿڙ اگرڻ تنهنجا آءُ ڳائيندس
پاڻ کي جي صفا وڃائيندس

جو نہ پائيندو تنھنکي جو پايان — جيکو پائيندو تنھنکي پائيندس
جو نہ دل لائي تنھن سان جو لايان — جيکو لائيندو تنھن سان لائيندس
عشقبازي کان آءٌ نہ منھن موڙيان — پاڻ پيري ۾ گھٽي لڳائيندس
منھنجو ھر نکري نيھن ۾ نالو — تنھنجي خاطر آءٌ زور لائيندس
آءٌ محبت جي معرکي ماکندا — پير پائي پوئون نہ کين پائيندس
آسمان تي دماغ منھنجو آھ — مھلقا ساڻ ٿن ملائيندس
يار مونسان ٿڌن نيھنجو ناتو — جي نڀائيندين آءٌ نڀائيندس
ھي غزل بي بدل آءٌ شوق منجھان — حيدري کي پڙھي سڻائيندس

ھي ڪڪر منھنجي ترب جو وسندو
سانگي ڏسندين گلزار وسائيندس

ماڙين ۾ مالن تي لڳي ڪٿي ڪر لڳائيندس — ويڙھين کي وساري ھٿ ويھي جا ورھائيندس
ھي ڪاڄ کان تنھنجا نہ مرڪامي مران تنھنکا — وڃي ترڪ تورن جي ڪناري کير کائيندس
جنھن آءٌ ويڙھ ڏي . نيڻيس نہ ويڙھين ۾ — عمر لين ۾ کٿورن ھيٺ گذر گاھين ۾ گاھيندس
موڙھل سنواري پھنجا واسي ولھر ويڙھي ھٿ — نکي آءٌ پاڻ تان ڪانھ ۾ پانڙ جا ڪلائيندس
آڏو وٺڙ ۾ وڻجان ھٿي پائي نہ سر پايان — لوئي لاڪي مٿي نالاھي تنھنجا پٽ نہ پائيندس
ستر توڙ سومرا آھين زمانہ ۾ مگر آءٌ — عماڻي نار آھيان نہ ڀڙن جا وٺ وجھائيندس
ھي آھون ۾ دانھون منھنجون بلڪل بي اثر ناھن — عمر تنھنجا ڪت ۾ ڪوٽ آءٌ اف سا اڏائيندس
پنھوارن جي پکي ۾ ھي ھي ياکي پھن جي جي — اي سانگي سوز دل جو آءٌ سڄڻ کي سڏائيندس

اسين سانگي پيت سڄھون ڄڻت ٿا کين ڪي جا ٿون
ڪڙن ڪونن ۾ مارن جو منو نھنڈو نيا سڏيندس

از پي اعدا زبانم تيغ بران ست بس — الامن بھر رقيبان نار سوزانست بس
جمله عشاقان دنيارا شدم سرخيل من — يار من در ماھرويان شاه خوبانست بس
خضر را کي من شدم آن سرو قد نازنين — داخل چاه زنخدان آب حيوانست بس

ابروئی دلدار محراب دعائی ما شده — قبلهٔ حاجات رندان روی جانانست بس
روز روشن در خیال روی جانان شام شد — در شب یلدا به یاد زلف پیچانست بس
اینقدر مستی مرا سودائی زلف یار داد — باعث بیتابیم آن روی تابانست بس
هر بن مویم ز هجرش آتش سوزان گرفت — این وجود من مگر سر و چراغانست بس
من نه تنها گشته ام ششدر ز دید ار صنم — در خیال روی او آئینه حیرانست بس
چشم یار من چو دید از رشک چندان شر گرفت — آهوئی رم خورده اکنون در بیابانست بس
نی برائی زاهد از یاد لب لعل نگار — ورد کفر هر زبان آن تسبیح مرجانست بس
مر مرا از سوز عشق آتشین رخسار یار — خاطرم در سینه مثل مرغ بریانست بس
یار خواهد خاطر عاشق کند غربال وار — بهر آن ابرو کمان و تیر مژگانست بس
جان بلب گشتم ز هجرش گاه یاد من نکرد — زین تغافل در دل من سخت ارمانست بس
غیر رویت نیست رندان را به چیزی التفات — زاهدان را باغ جنت حور غلمانست بس
کثرت گریه ببین چو لولوئی غلطان شده — آن گریبان گیر اشکم تا به دامانست بس
آن رقیب روسیه با من فضولی میکند — گرگ مسکین کنون شیر نیستانست بس
کار دنیا را سر انجام است از عقل معاش — خواندن کنز و قدوری کار طفلانست بس
ای دلا از گردش گردون ببین مشتاق — این جهان از بهر مومن عین زندانست بس
زن اگر باشد یقین مائل شود سوی زنان — مرد را با صدق میل شاه مردانست بس
زاهدا خواهی که آنرا هم بگیری چون فدک — وادیٔ مجنون که در میراث رندانست بس

کس گرفت آتش پرستی کس شده انجم پرست
دین عبد الحسین رادین ایمانست بس

اجا عشق عجیب جو نور بندس — کین نالو نیهن جو نور بندس
اسین مست اسانوت جا هوندو — سر ساه سجڻ تان گهور بندس
سچ تنهنجي محبت کاڻ مهرو — منهن یار مٺا کین موڙ بندس
نون ناصح ناحق تو رهڻاين — نکيو لوح قلم جو لوڙ بندس
نکا هيون بچهرئين صورت جوڻ — آءٌ پنهنجي عجيب ساڻ اور بندس

ھيٺ سسئي سرتين کي تي چيو — وڃي ڏک وند رجا ووڙيندي ئيس
جي بحر محبت موج ڪندو — آءٌ پاڻ برهه ۾ ٻوڙيندي ئيس
آءٌ سست نه آهيان سسئي ڪان — سڀ ڏسجو ڏونگر ڏوهيندي ئيس

جي جوڪندو سانگي سهڻو
آءٌ يار اگيان هٿ جوڙيندي ئس

رديف "ش"

منهنجي ساه کي تنهنجي يار ڪشش — آهي دل کي اي دلدار ڪشش
هتي هيچ مان آءٌ هلي آئيس — ڪئي دلبر جي ديدار ڪشش
آءٌ پهرين پرت ۾ پورو هوس — ڪئي يار وري بيمار ڪشش
وري وادي مجنون ڏي ٿو وڃان — ڪئي مونکي آهي ڪهسار ڪشش
چيو سهڻي تار تريو تي وڃان — ميهار جي تمرهن پار ڪشش
ڪٿي ميندڙي کي مهر جي سوڙ — ڪمهوڪاڪ ڏي ٻيون ٻکار ڪشش

سانگي ساه کي جا سيبائي ٿي
سا تنهنجي منا منار ڪشش

دي پر پيالۂ مئ مجهي مهجبان اي ساقي ماه وش — هون ترا بکش هون ترا بکش هون ترا بکش هون ترا به
يه عجب هئ جب هوا پير هم هوا عشق تيرا اي صنم — باين ريش فش باين ريش فش باين ريش فش باين
الفت مين گلعذار کي مجهو خار رقيب سي — رهي يه خلش رهي يه خلش رهي يه خلش رهي يه
جاتا تها مسجد کو فلان کي تيري کوچه مين آيا — يه تيري کشش يه تيري کشش يه تيري کشش يه تيري
کهلجائون مين ني حال پهر تيرا خال ديکهه بلال — نه گيا حبش نه گيا حبش نه گيا حبش نه گيا حبش
نه خراب تها مين شراب سي تيرا نکلا رخ جو نقاب سي — مجهي آيا غش مجهي آيا غش مجهي آيا غش مجهي آيا غش
لاچار کر گفتار سي مجهي کام اپني يار سي — ميري يه روش ميري يه روش ميري يه روش ميري
عبدالحسين نه ملا کبهي چاه زنخ سي آب بهي — يه رهي عطش يه رهي عطش يه رهي عطش يه رهي

ردیف "ص"

ذرّہ کو ہئی خورشید کا ہر بار تفحص
خوابیدہ ہوا بخت ہئی بیدار ہمارا
ای مہ لقا اپنا تو دیدار دکھا دی
ثانی نہ زمانہ مین کوئی یار کا پایا
دربار مین تیری نہ رہا بار ہمارا
کیا فکر جو دنیا مین گنہگار مین ٹھہرا
اپنا تو رفیق حیدر کرّار کو پایا
اس طرز مین کچھ طبع روانی نہین کرتی
زاہد کو نہین زمرۂ رندون مین ہو توقیر
تعریف خط و خال مین ہئی ذہن نہ دنیا

خورشید کو ذرّہ کا نہ درکار تفحص
سنتا ہون تو کرتا ہئی مدارا یار تفحص
کب تک مین کرونگا پس دیوار تفحص
ہر بار کیا مئنی ہئی صد بار تفحص
اب اور کرونگا کوئی سرکار تفحص
عاصی کی کری رحمت غفّار تفحص
جب حق سی کیا احمد مختار تفحص
پھر کیا کرون مضمون وضعدار تفحص
جب تک وہ کری جبّہ و دستار تفحص
پھر کرتا ہئی کیون حسن کا دیدار تفحص

ای عبد حسین ہئی وہی خواہش موجد
کرتا ہئی جو ایجاد کی آثار تفحص

ردیف "ض"

نی کفر سی ہئی کام نہ اسلام سی غرض
مداح ہون تیرا مجھی اک بوسہ ہو عطا
وعدہ وصال کا جو کیا یار نی ابھی
ہندوئی خال یار مسلمان ہو گیا
بلبل ہون چاہئی مجھی محبوب گلبدن
تب سی جو عندلیب رہا نغمہ سنج مین
سرمست عشق ہون مجھی زاہد کریگا کیا
طالب جو عندلیب بہار وصال ہون

آکر پڑا ہئی اس بت خودکام سی غرض
ای یار مجھکو ہئی تیری انعام سی غرض
انجام ماہرو کی ہئی انجام سی غرض
کافر رقیب تیرا کیا اسلام سی غرض
زاہد نہ تیری حور کی گلفام سی غرض
جب سی ہوا مجھی بت گلفام سی غرض
پختہ ہون عشق کا نہ مجھی خام سی غرض
دل کو رہا ہئی اپنی گل اندام سی غرض

کب روئی یار یاد هئی کب کاکل سیاه
کب صبح سي هئی کام کبهی شام سی غرض

جب سي هئی طائرِ دل پابند زلف یار
تب سي هي اپنا رهتا هئی اس دام سي غرض

هونٹهون سی خُم لگاؤن جو ساقي کا حکم هو
وه مست هون جو رهتا نهین جام سی غرض

یا مولوي مقدّس سیّد ابو الحسین
مجکو هئی تیری جدّ سی انعام سی غرض

خلقہ بگوش درگہ شاه شهید هون
عبد الحسین کو نهین خدّام سی غرض

ردیف "ط"

یار کی رخسار پر اب نکل آیا هئی خط
عاشقون کی قتل کا اس نی یه پایا هئی خط

یار کی رخسار پر خال کی دانہ کو دیکه
طائرِ دل کی لئی دام بنایا هئی خط

نام لی قاصد مرا پوچهي دل آرام اگر
خون دلِ زار سي کسنی لکهایا هئی خط

خط کا جو چاها جواب مُنی دل آرام سي
شوخ کها شوخ هو کسنی پڑهایا هئی خط

ذبح کبوتر کو کر پهینکدیا یار نی
بال مین عاشق کا باندهکا هیکو لایا هئی خط

یار نی یون کر کها مٹی مین ملجا تا تو
خوب اي بادِ صبا تونی نه لایا هئی خط

آج رقیبون کا هئی روئی سیه سر بسر
یار نی شاید مرا انکو دکهایا هئی خط

فکر ز روز جزا کیا کری عبد الحسین جو
حق سي رهائی کا جب اُسنی تو پایا هئی خط

ردیف ظ

ساقي جامِ شراب پلایا اس سی بهجد پایا حظ
مطرب کي موزون صدا نی مجکو بهجد لایا حظ

بوسۂ لب دلدار سي پاکی شکر خدا کا کرتا هون
جو تها بعید تمیز سي اپنی مولا نی وه ملایا حظ

موئی میا هئی تنگ دهن هئی جسکا سیمین بدن سارا ان
اس سي هوتا وصل کا تب تو آیا حظ

مجلس کی کیا دهوم مچي تهی تها وه تماشا قدرتکا
آئی رقیب کی الٹ پلٹ گر جاتا رها وه سارا حظ

پيارا باتين تيري پياري سُنكي مُنشي هماري پيار
كيس سي پهر كهي باتِ هنين كي يار مين تها وه پيار لفظ

زاهد سي كيا كام هئي مجكو مشرب رندي كهتا هو
واعظ كركهي وعظ نصيحت مفت مين آكي مارا حظ

آپ لي طرز پسند بهي كي مين لي بهي تب لي وه راه
بحر قمع مين گر هوتا نظم زياده لاتا حظ

خاك شفا هئي دار وا اپنا ناد علي هئي اپنا ورد
ديتا عبد حسيني كو هوئي زخم جگر كا آلا حظ

منهنجو تو سان آهي نگار لحاظ
تو رکيو مون سان كو نه يار لحاظ

آهيان فرهاد تنهنجو اي شيرين
بي ستون مونتي تنهنجو بار لحاظ

بيقراري نه منهنجي بيجا جانُ
مونكي كيو آهِ بيقرار لحاظ

جاءِ انگشت داشت بي آهي
دل کئي آهِ داغدار لحاظ

ساڙي فرقت ۾ مونكي كيو فاني
مون نه جاتو ته ٿيندو نار لحاظ

ٿيو خزان كان نه خاصيت ۾ خراب
چمنِ دل ۾ كيو بهار لحاظ

روزِ محشر جي اي سچ سهڻا
چو نه ٿيندو حوابدار لحاظ

پيچبازي ادا كئي مون سان
پيچبازن پيچدار لحاظ

ناصحا كوڙن كي تنهنجي كا پروا
ٿئي سچارن بي تو سوار لحاظ

شتر مست بي خطا جا ٿي
مونكي ياتي مِٺي ٿيا لحاظ

جيئي ژبان ها چتو جي جاماڻا
ڪين ٿيندو مونكا بار لحاظ

سچ چوانٿو اي سانگي سهڻا جي
مونكي سوڙن كيو شكار لحاظ

رديف ”ع“

كا نوري شمع كاخ ملك ۾ كيو شعاع
كاشانه ۾ منهنجي آهي ٿيندو جو شعاع

روشن ته في الحقيقت او گهر كيو خدا
جت شمع رُو جي رُوئي منوّر جو ٿيو شعاع

تارا به خاصيت ڪين سدا تا منهنجي او
چهڻ سر زمان بي ته جي تنهنجي ٿيو شعاع

حاشا نقاب آهه رُخِ يار تي پيو
خورشيد جو ڀِڄا اڇڻ سان نيو شعاع

خورشيد وانگر آهن سانگي سندءِ غزل
فارس ۾ هند سنڌ ۾ جنهنجو ويو شعاع

ظاهر ٿئي ٿي حال دلِ بيقرار شمع
هُجي شام کان به تا به سحر اشڪبار شمع

پروانو هوءِ ضعيف مگر زورِ عشق کان
پروانو ڪيائين ٿي ويو آخر نثار شمع

خورشيد روءِ يار منور ڪئي منهنجو ڪاخ
اڄ يا سعادت روز منهنجو ٿو گهر جي شرار شمع

گاهه ٿيندي اشڪ رشڪ کان ساري سيرن ٻڪي
پيدا ٿي ڪيو جهنجو دُود ڏسي زلف يار شمع

چوندا آهن ته آهي دلين کي دلين ڏي راهه
پروانه ڏي نه ڪو نه ڏنو سون پيار شمع

مونکي نظر نه آئي نظر از وقت وصل
مون ڏي ڪڏهن ڪڏهن ته هئي تو ڏي لگاتار شمع

ماڪي جيئي مون تنهنجي چپن جي ٿي چاهه ما
تنهن کان سڙي پکي ٿي رڃي بار بار شمع

جو وقت وصل جي وري ٿيڻاٿي وسار جي
مون ٿي نه ٿولي آهه لکن ٿي ته بار شمع

تنهنجي اچڻ کان منهنجو منور ٿيو مڪان
هاڻي نه مونکي آهه ذره انتظار شمع

هئي ميڻ جي تڏهن به مکن جي فراق ۾
ساري وئي سڙي سا صداقت شعار شمع

عاشق اسين به ٿيا آهيون سهڻن سڀڻ جي لاءِ
سانگي سڙڻ جي ڪاڻ جي آهي تيار شمع

رديف "غ"

عاشق جو صبر کان ٿيو خالي آهي دماغ
واعظ جو سر ڙهي کان نه خالي آهي دماغ

ٽڙيل کان تنهنجي زاهد پيڪام ٿيو تباهه
صوفي ٿيڻ آهين تنهنجو سوالي آهي دماغ

بيهڪ نه آهه تنهنکي نه هڪڙي خيال تي
عاشق جو اصل کان نه خيالي آهي دماغ

خوبن جي پيچ ۽ خيال ۾ سارو ٿيڪ ٿيو
سودا ۾ زلف جي ڪئي ڪمالي آهي دماغ

وابسته ٿيو خيال ۾ تنهنجي جمال جي
جو منهنجو اي جسيل جمالي آهي دماغ

دل ڏهه ڏي جي اڳئين ملي باغ بوءِ جي
وينده سٿو ڪلي جو جلالي آهي دماغ

Soorih Mirani

ٿئي بي مثل خيال ۾ تو بي مثال جي
عالم مثال ۾ ته مثالي آهي دماغ

عالم چون ٿا عڪس آهي عقلِ ڪُل جو
ساڱي تہ ذهن وجود جو والي آهي دماغ

داؤدي کي هئي رنگ سي کيا جلوه نما باغ
سب باغون سي رونق مين زياده هئي مرا باغ

هر باغ کو رونق هئي نسيم سحري سي
رکهتا هئي مرا عين محبت کي هوا باغ

بلبل کو کها مين ني که اي دوست کر انصاف
موزون هئي ترا يا هئي مرا اس سي بهلا باغ

گل پيرهن هئي اپنا گل اندام سمنبر
هئي ميرا وضعِ ارم جنت نام خدا باغ

غنچه هئي دهن گال هين گل جعد هئي سنبل
خط عارض دلبر ني کيا کيسا هرا باغ

هئي سيب ذقن يار کا اور نار سي پستان
عشاقون کو هئي حق سي ملا ميوه وا پهلا باغ

هر عبد حسيني ني هئي باغيچه بنايا
هئي مولوي صاحب ترا موزون بڙا باغ

رديف "ف"

هو دُر کي سوا نه صدف کا شرف
هئي نکلي هين دُر ز صدف

مجهي عشق سودا هئي نه خلف
ميرا شيوهٔ مستي هئي ز سلف

خط بهيجا تجکو مين ني صنم
ميرا دل بهي اسکي ساتهو هئي علف

تيري تيز هئي سيف ابرو کي اگر
کئي عاشق هئي يهان سر بکف

تب غمزه و ناز آفرين هون
جب پلٽن مژگان باندهي صف

مين عاشق خطِ عارض هون
ميري دل کو بهاتا هئي سبز علف

کيا کيا نه مزي تهي جواني کي
گئي وه آکر ميري ني تلف

جب عشق تها تب تها پسند ونئي
اي مطرب سر کهاتا هو دف

مجهي تاج شهي هئي کلاه نمد
ميوي لعل و گوهر هين دُر نجف

هئي امام علي هون غلام علي
مين حق کي طرف جو ميري طرف

تيري پاس هين منعم لال و گهر — ميري پاس هين بيحد سنگ و خزف

مجهي کيا پروا القاب کي هو
هئي عبد حسيني مير اشرف

رديف "ق"

سر کي سودا رهي ء دل کي قلق — عاشقن جو سو آه پهريون سبق
تيغ ابروئي يار سر تي لڳي — ضرب جهڙي کيو جگر کي سڪ
دل گهر يا تفن ڪيئي بڌي تا مرون — چاه غبغب جي آهه کهڙي عمق
آسمان تي به ٿيو نمايان آهه — لال ڇنسارياڙ جي کا شفق
مُنَوّر روئي يار جو پهتو — آسمان تي چون تا جهنکي افق
معنن نه مرند و ڪڏهن محبت کان — آهي پورو اسانجو نظم و نسق
جي اگڙ منهنجي يار پائين پيو — صدق مان سر کيان آءٌ تو تا صدق
ڪين هلندو لگام تي پورو — مان زمانه جو اشهب ابلق
بازا ايندو نه بي حيا تي کان — جو ادا هوندو اصل کان احمق
نکري في العفو وڃ و فرقتهٗ — روح جي مون مرجي رهي کا رمق
مرد ڪشن تهنجو آهيان ديرينه — اتي وار منهنجا ٿيا جو رمق

ناحق کاڻ کا کڻ مَنُ کي اسان
مسانگي آهيون اسين سدا بر احق

سنائون کسکو مين اب اپنا داستان فراق — گواهئی سر په مري آ کي آسمان فراق
کهين هئي مست کر رهتا هئي لامکان فراق — مين جا کي لاڙ نگا لاهوت سي نشان فراق
کهين هئي عقل معيشت کو اس سي کچه نسبت — زبان کو کب هئي بهلا طاقت بيان فراق
فراق آتش سوزان هئي لاشک و لاريب — تن ضعيف همارا هئي آگد ان فراق
يه ديکهه کسي مزي سي طعام کهاتا هوئ — شراب خون جگر لخت دل هئي نان فراق

Soorih Mirani

رهيگا بسط مين وه بي وفا بي رونق
مين ديكهه آئي نگا دلبر كا چاند سا مكهڙا
ابهي فراق نهانه مين مفت رهتا هئي
وصال يار تو خلد برين هئي اي زاهد

كيا هئي قبض ني اسقدر عز و شان فراق
گر آسمان تلك اُٺهه جاوي نه ربان فراق
رها نه جب كوئي باقي هئي همزبان فراق
سُنا جو تو ني هئي دوزخ وه بيگمان فراق

ليا هئي عبد حسيني كو گهير پيري ني
هوا هئي يارو ابهي اسكا نوجوان فراق

مان آهيان ماه لقا من موهن بندءِ مشتاق
تڏهن رقيب كي ني قدر عافيت معلوم
ابهي تورونءِ آزار تو اساني كري
ڏسي جو وادئ مجنون ۾ هكڙي رات رهي
عَسَس كي هاٿ ٿيو آرام ۾ لش كا وٿر
چون تا تازه جوان ويو سو وٺي الفت جو
غنيمت آهي جي پنهنجي پرين كي آه پسند
اگرچه آهن سهڻان گهڻا زماني ۾
چون حسين سڀئي تو كي شاه سهڻن جو

رقيب ناكس كي مفت مونسان آه نفاق
جڏهن ونيس وراڻي دسي وڃيس فراق
رهي نه گهر ۾ تو زاهد منان هو آهي عاق
كري نه مُنعم پنهنجي پسند قصر رواق
عجيب مونوٽ آيو كنڌ سو كڍي تياق
ڏسي نه سيم سواهاڙي كو تو سيمين ساق
ولڻ نه كنهن كي تو كنهن ڪهه گرچه عاشق
مگر سين كا آهي يار طمطراق مطاق
سڌ ين مونكي تا مولا كري سڀئي عشاق

جي دشمني كند وُشمن هو مونسان اي سانگي
سو پنهنجي نيت نيندو نه ٿيندو مونكي شاق

رديف "ك"

ديد روئ نازنيني چون ماه تابان سيكنك
چون از دل صد پاره آم مشاط شانه ساخته
چشم خروسي لب چو من بوسيدم و آوله زد
من بت پرستم برملا تو خود پرستي زاهدا

افتاد پيش آن پري آئينه حيران سيكنك
مينمود بس مجموع آن زلف پريشان سيكنك
باما عداوت ميكنه مرغ سحر خوان سيكنك
انصاف كن در اين و آن اي پاكدامان سيكنك

بهر خدا اي دلربا رحمي بحالِ مَن بکن — تا چند باشي تند خواي جاجانان سيکنک

عبد الحسينم از ازل پابند آن زلفِ دوتا
مارا گرفته اين بَلا چون مارِ پيچان سيکنک

حال دل جو آهي چوڻ کان وڌيک — سوز آهن سيجي سهڻ کان وڌيک
قسمتِ بد کان ٿي پيا آهن — بي مروت سڄڻ ڏڄڻ کان وڌيک
پاڻ کان اهڙو آءُ پريِ ٿي پوان — نه ليڻ ۾ پوي ليڻ کان وڌيک
زيست کان اهڙو ٿيو آهيان بيزار — نه مُجڙو ٿيو آهي هجڻ کان وڌيک
جڏهن غزل جوڙيان ٿئي رڙان ۽ رئان — ميهڻ وسندو آهي گجڻ کان وڌيک
حور غلمان کي آءُ ڪريان ڪيئن ڏي — سي نه هوندا ڪڏهن سڄڻ کان وڌيک
ساقيا مونکي مئيِ محبت ماڻ — مست آهيان پيار مرڻ کان وڌيک
سوز سهڻ جي سا ڙي کيا سوراخ — پرت دل کي ڪيو پرڙ کان وڌيک
جيو مشاطر پيون ٿڪبي پاڻهون — واه دلبر آهن گنيڊ کان وڌيک
تنهنجي فرقت ۾ اي پرين پيارا — مونتي صدما رسيا مرڻ کان وڌيک
قرض مونکي چمن جو جيا لا ماڻ ڏي — اي مناجو هجي پرڻ کان وڌيک
تيو هجيءَ کان کواي پرين نقصان — لال لب لال ٿيا چمڻ کان وڌيک
تنهنجي پاڙي جا اي پيارا پرين — سي ٿو جاڻان ڪُتا هرڻ کان وڌيک
حيدر بچاءِ گدا کي جيو نه چوَن — ٿيو غزل آهي چوڻ کان وڌيک

تنهن پرين سان تو پرت ڪئي سانگي
سخت دل جنهنجي ٿي پهڻ کان وڌيک

پير و جوان زاهد جهان هين جهان تلک — سب مهربان اپني هين نامهربان تلک
گرتي پڙي سي پهنچ نه اپني مکان تلک — لاکن خيال جاتا هئي اڙ لامکان تلک
دالي چهپا کي سبزي دکها تا هئي برگ بهي — پاس تبان تو سبکو هئي منظور بان تلک
دکهن ڪا خيرخواه دعاگوي خانه هون — شکوه کسي کا آتا نهين هئي زبان تلک
جيتي بهي جنکو لگتي هي ته وجاتي هي بجس — ان ناکسون کا پهنچا شرف آسمان تلک

باندهي پڙي هين اب رسنِ خام مين تو ~~ لاتي تهي باندهکر کبهي شيرِ تهران تلک

کافر خيال مين تري هندوئي خال کي ~~ جانان پڙيگا همکو تو هندوستان تلک

اس کام پر فدا کرون ساقي کي سر سدا ~~ لگ جائي کب صراحي گردن دهان تلک

آتا نهين هئي دل په ميري دهيان اور کا ~~ وابسته هئي خيالِ خيالِ بتان تلک

کچه عمر صرف خدمتِ پيرِ مغان مين کر ~~ پڙهتا رهيگا کتني کدورتي کهان تلک

خورشيد تب هئي جب که کري ذره پروري ~~ ورنه شعاع شمع کو بهي هئي زبان تلک

جانا تها تب جو خم پڙا ابروئي يار مين ~~ گوشه مژه کي تير کا کهنچا کمان تلک

عبد الحسين شير خدا شاه لافتا
حامي رهيگا تيرا جهان مين جنان تلک

رديف "گ"

جو ٿئي عاشق کري نه دل کي تنگ ~~ عشق خوبن جو آهه قيد فرنگ

جي نه آهي شراب انگوري ~~ مونکي ساقي پري ڏي کاسهٔ بنگ

آسمان ئي اڏامي اڄ وينڊو ~~ توسن طبع جو چکيان تو تنگ

جونه ماري غزال غزلن جا ~~ طبع منهنجي نه آهه مثل پلنگ

سرخ رخسار کئن چوان آهي ~~ گلبدن جا هزارين آهن رنگ

تن نازک ملائم آهه مگر ~~ دلِ دلبر نه آهه سخت ز سنگ

آهين پيارا پرين تون بي پروا ~~ ملقا منهنجا ماه رواڻ بنگ

يار وبڌ جو رڙيون رقيبن جون ~~ جي لڳي کو کڏهن وير منهنجو بنگ

کئن روزي رسائي تو رازق ~~ ڏس نه داتن ساکئن ٿو پرجي سنگ

عشق کان منهن نه موڙ اي سانگي
هي نه ناموس وارن آهي ننگ

چشم دلبر نه آهه مثل پلنگ ~~ دل منهنجي نه آهه آهوئي لنگ

آهه مننا رمز موهن اڙهنگ   ماهرو مهربان شوخ وشنگ
ڪئن نه ٿئي تنگ عاشقن جو نصيب   دهن نازنين ته آهي تنگ
سنگدل يار سان تو دل لايان   شيشهٔ دل کي تو هڻان نه سنگ
تار آهيان طلب ۾ آءٌ تنهنجي   نيڻن جهڙي هوڙ يو نسنگ
پاتو مون پاڻ زلف جو زنار   وڌو دلبر جي ڊره مونکي ونگ
خال هندوي آهه منهنجو خيال   مونکي پنڊت پيار آب ازگنگ
پئي ٻه ٻئي تيز تيز پنبڻن جا   خوب خوبن هنيا سي دلکي خدنگ
لاهه مون تان تون خار خار رقيب   مهرباني ڪري مٺا گلرنگ
سوز تنهنجي ۾ جي سڙان ته ڙران   شمع رو تنهنجي آءٌ آهيان پتنگ
پرت مان پُرپرين پيالو پيار   از رهٔ پرتگال يا از پينگ
حُسن تنهنجي هاڪ هُلجي وئي   در ري و روم هند و نزد پشنگ
دلپسند آهه ڪيئي مهراڻي   باغ کان خوشنما آهي سو جهنگ
ڏو مڪان ڪيترا مڪان ڪيا   رنگ ڪيئي ڪيا آهن بيرنگ
آهيان آئينه دل آءٌ دنيا ۾   ٿئي ذرو آشنا نه مون سان زنگ
عاشقن جي ته آلا لاءِ رقيب   هونري مار تن جي آهي تفنگ
آهه سالم سڀئي نها نه ۾   سير حاصل ڇون تا ملڪ فرنگ
نفس امارهٔ ڪيم نصرت   ٿيو لقب منهنجو ها نصرت جنگ
ڪاڻ ڪي ناصح ڪرين نصيحت لو   ڪين سمجهن تا ڪنهن جي مست ملنگ
آءٌ تنهنکي چئون ٿي ڏينداس   مونکي زاهد ڏي جي پيچ پنگ
هاله مسجد ۾ ڪيئي قضا قامئي   چشمهٔ آب پاڪ ۾ هو نهنگ
وئي گهائي آمد سرما   ٿي ٻُڌڻ ۾ اچي صداءِ ڪلنگ
مئڪشو وقت وجد جو پهتو   چنگ مطرب ۾ آيو آهي جنگ
ٿيو جهڙالو ۽ نڌمي باران   مطرب خوشنوا ڇيو سارنگ
سيءَ سرودن ۾ پارهٔ آتش   تيز تاثير ٿيو سرود تلنگ

پوءِ پڙهن کي عاشقانه غزل
پهرين مطرب ملائجي مرڻ نگ

واديءِ عشق ۾ ته مجنون کان — آءٌ وڌي ويس ڪيترا فرسنگ
آهه زنبور زهر ور زاهد — جو هڻي ٿو ڏکوئين کي ڏنگ
جت سادات جو رهي قبضو — مومنو آهه سو فدڪ جو ڍنگ
حرف آخر ۾ هيءُ زير يا زبر — آهي اهڙو ٿيو هن غزل جو ڍنگ
شاعرن سيني پاڻ تان لاٿو — حيدري هاڻ ڪٿ ڪري ٿو رنگ

نام ڪٿهن طرح نازش اعمال
آلا ننگي ٿي پهنجو سانگي ننگ

رديف ل

اقليم سخن منهنجي قلمرو ۾ ٿي داخل — مضمون جي ملڪن تي تسلّط ٿيو مڪمّل
هن وقت سڄي مملڪتِ نظم تي منهنجو — هلندڙ آهي هر چار طرف حڪم هلايل
گلزار سخن جي آهي مضمون جي گلن مان — هي نظم سندم تازه و تر عطر چڪايل
ٿي صبح رسا منهنجي ته رستم جو ڪمند آهه — هر معرڪي ۾ جنهنجو آهي رعب جمايل
جولان ڪري ٿو هي قلم منهنجو جهان گرد — استاد ازل جو آهي گهوڙو هي گهمايل
مضمون سندي منزل ڪري ٿي طئي چشمن ۾ — شبديز قلم منهنجو آهي خوب ڪمايل
جنهلاءِ ٿي ته تڪليف پسندي جي معاف آهه — قابل ڏسي هن نظم کي قابل ٿيا قايل
پا ترجلد هن ميدان محبّت ۾ اچي پير — مون سان ٿي مليا قرب جا جيڪي ها قبائل
مون بره جي ديوان جي جا منجهه آهي بندي — تنهن مان رقم عشق آهي منهنجي چڪايل
مذڪور محبّت جو آهي ڪنز قدري — مُلّن جا منجهايل ته آهن پوءِ مسائل
سرسبز سندم مزرعهٔ اميّد ٿيو هي جو — من منهنجو مليحن سان اصل کان آهي مائل
پياري آءُ پرين منهنجي ڪان پلڪين پري ٿيا — گردن ۾ جن يار جي هٿ منهنجا حمايل
سيد وست پرين دل گهر يود لله ڪہ سلام آهه — انداز ۾ ءِ ناز ۾ ءِ حسن ۾ ڪامل
درد و الم و حسرت و ارمان ڏنا تو — آخر ڪنديون چاهي ته عجيب آهه اوائل
اي ماه لقا تنهنجي محبّت جا مٽي ٿي — سؤ باڙ سجي منهنجا آهن مينهن وسايل

كا امر بي خطا صادر ٿي آهي جو جنهن کان
مسدود آهي راهه رسُل بند رسائل

سردار حسينن جا آءِ سرڪار مُنهنجي
اي منهنجا مٺا بوسه لب جو آهيان سائل

هاڻي ته سڄڻ تان ڪندس آءِ ساهه کي صدقو
سر منهنجو اگيءَ آهه مثل گهور گهمائل

تنهنجي لب شيرين کان ٻڌي تلخيءَ گفتار
جانهن ته مٺاڻيءَ آهي پر زهر ملائل

اي ماهه لقا جيڪو آهي من منهنجو مٺهايو
مونکي تاوڙن تنهنجا سڄڻ زلف ميٺهائل

منٺار مٺا مهربان منهن موڙ تون هن ڏي
اي سهڻا سڄڻ سانگي آهي تنهنجو سڪائل

هئي شرم جو گلرو هو ميرا گل کي مقابل
يا مجهه سا غزلخوان بهي هو بلبل کي مقابل

نسبت هو رقيبون کي تئين کون سي مجهسي
هوگا خر عيسىٰ کبهي دلدل کي مقابل

سب اهل خرد اسکو تو ديوانه سمجهتي
جو بهنگ کي کاسه کو کري مُل کي مقابل

هوناکه مين وه اس سي رگ جان هو معطر
کيا مُشک کي خوشبو چلي کاکل کي مقابل

هوجاويگا هر طرف مين مشهور نظرباز
بنوائيگا بنگله جو کوئي پُل کي مقابل

بيقدر هئي بيخواسته جو وصف بتون مين
شاعر جو کري زلف کو سنبل کي مقابل

مين عبدالحسيني هون کبهي خوف کي ماري
تکيه کو کرونگا نه توکُل کي مقابل

کسکي آمد کي خبر هئي در گلستان آج کل
چهچهي هين بلبلون کي گل هئي خندان آجکل

مانع شغل جواني هوگئي شيخي عبث
کچهه نه بن آتا هئي مجهسي اي ميري جان آجکل

خوب رندون نے نکالي درد دل دنيا کي بيچ
زاهدون کي واسطي باقي هئي ارمان آجکل

شاذ ني گرهئي تو آکر ديکهه ميري نظر کو
لعل گوهر سي بهرا هئي اپنا دوکان آجکل

رفته رفته تيري دولت سي پهنچ جاونگا وه
اي جنون چاک گريبان تا به دامان آجکل

کب پهري آنکهون مين تهي کب وه گريبان گير تهي
پي رهي هين ديکهه طفل اشک دامان آجکل

نه براي زهد ريا دلب جانجش يار
پهيرتا هون هاته پر تسبيح مرجان آجکل

ديکهه ميري نظم رنگين کي رسائي کا مزا
نظم هئي جادو هئي يا هئي تيغ بران آجکل

هئ بهی عهد جنون وقت طرب فصل بهار
جهوم کر آتا هئ بادل مئ برسان آجکل

مئ کشون کا نفع نقصان هئ نه کچھ اسکی گلی
زاهد بهی پیر کیون جلتا هئ نادان آجکل

حیدری کا نظم رنگین هوتا هئ یوسف جمال
اسکی بس مثل زلیخا هونگی خواهان آجکل

بتکده مین اس صنم کو دیکھکو آیا هون مین
ملگئی آپس مین بلکل کفر و ایمان آجکل

کھول دیگا عقدهٔ مشکل کی تئین مشکل کشا
پیر پیران شیر یزدان شاه مردان آجکل

یهه پریشانی نهین هئ بی سبب عبد الحسین
یاد آیا یار کا زلف پریشان آج کل

پھر بهار آئی چمن مین مئ پرستان آجکل
اور هی کچھ لطف رکھتا هئ گلستان آجکل

غل مچا هئ باغ مین مرغان خوش الحان کا
گل په بلبل سرو په قمری هئ شادان آجکل

کیا بجا لاؤن لب جان بخش جانان کی ثنا
لعل هئ یاقوت هئ یا هئ وه مرجان آجکل

نغمه سنجان چمن مین سی هون مین بهی جو شنوا
لیک دنیا مین کهان هین لو قدردان آجکل

شعر کا چرچا اٹھا جاتا هئ دنیا سی ولی
کب گران قدر سخن هو جو هئ ارزان آجکل

خون کیا شیرین هئ هم فرهاد ترش کا حسن نئی
سر اٹھا رکھتی هین سب خار مغیلان آجکل

مئ بهی هئ مینا بهی هئ ساقی بهی هئ مطرب بهی
منکشف عمر هئ بعید لطف یزدان آجکل

ایکدم مدت میئی یهه بنایا هئ غزل
شاد هون پڑھ جسکو شهر آشوب خوبان آجکل

حیدری کی مصرعه کیا دلچسپ هئ عبد الحسین
تھام لیگا هاتھ تیرا شاه مردان آج کل

قابل دیدار هئ سیر گلستان آجکل
کر رهی هین چهچهی مرغ خوش الحان آج کل

طائر دل اب نه کیونکر هو گرفتار بلا
دام وار هی زلف پیچان هین پریشان آجکل

حسن روز افزون کو تیری دیکھکر ای مهلقا
هئ خیال روی مین آئینه حیران آجکل

یا خدا اس گلبدن سی کب مین هونگا همنوا
جسکی خاطر مثل بلبل هون مین نالان آجکل

ناز خواهی کر رهین دیکھئی کیونکر رقیب
شیر قالین بنگیا شیر نیستان آجکل

ساقیا هئ ان ... ین مئ پرستی کا مزا
شاهد خندان هو بر مین پر هو پیمان آجکل

تيري جوتي کی ستاره کي چمک کو ديکهکر / ذرّهٔ سا نظر آتا هئي خورشيد رخشان آجکل

دهوم تهي عبد الحسين هر طرح کی کهيلي شکار
اب نه کچهه باقي رها هئي دل مين ارمان آجکل

رديف "م"

رخ جان بخش جانان ياد آيم — بحمد الله که قرآن ياد آيم
جتي ڪُوڪُو بيم قُمري جي ڪن تي — تتي سرو خرامان ياد آيم
غرض چاهِ ذقن دلبر جو ڏسندي — عزيز و ماهِ ڪنعان ياد آيم
ڏنم ماهِ دو هفته کي منوّر — رخ پُر نور جانان ياد آيم
وري سيني ۾ شوق مئڪشي ٿيو — پگو پيمان پيمان ياد آيم
نظر جي شيرِ قالين تي ڪئي جيئن — تتي شيرِ نيستان ياد آيم
بهار آيو ۽ سودا جو ٿيو سوّدو — وري دشت و بيان ياد آيم
وري آلا ٿيا ٿي سر زخم دل جا — سنده پنهنجين جا پيڪان ياد آيم
ڏسي ذرّات عالم جي چمڪ کي — رخ خورشيد تابان ياد آيم
ٿيس اميدوار آءٌ مغفرت جو — جڏهن سڀ پنهنجا عصيان ياد آيم
جڏهن وحدت کان ڪثرت کي ڪيم ڌار — تڏهن گبر و مسلمان ياد آيم
جڏهن ٿيو ماه نو لامع فلڪ تي — تڏهن ابروءِ خوبان ياد آيم
پرين ڏيئي ويو ڇلو نشاني — ڏسي خاتم سليمان ياد آيم

وري عبد الحسين از شوق مافوق
مزار شاه ذي شان ياد آيم

اي صبا يار کي رساءِ سلام — محب منتار کي رساءِ سلام
يار جا ويل ڪڏهن نه وسرن تا — در و ديوار کي رساءِ سلام
اي صبا منهنجي دل صفا آهي — يار وا غبار کي رساءِ سلام

باغ ۾ جي وڃين اي باد صبا — مهنجا گلزار کي رساءِ سلام
يادگيري ڏي همصفيرن کي — بلبل زار کي رساءِ سلام
وري بلبل جي معرفت مهنجا — گل بي خار کي رساءِ سلام
جن ۾ ڪيا سون شڪار هرڻن جا — تن ڪوهسار کي رساءِ سلام

جن ڏنا آهن سوز سانگي کي
تن وضعدار کي رساءِ سلام

السلام عليڪ اي يار سندم — اي مهرو گلرخسار سندم
منهنجي توري ساعت ڪين سهي — اي همدم دار نه ڏي يڪدم
آءُ عاشق تنهنجو آهيان سچو — اي سهڻا تنهنجي سر جو قسم
آهي ياد نه مونکي توکان سوا — بس لطف سچو تنهنجا يار اٿم
منهنجي دل ڏي سگهي تنهنجي سوز ڪئي — منهنجي دل کي وڌا تنهنجا ستم
مون توکي ڏني دل اي دلبر — آهه تنهنجو سيالو ٿڌو ڪم
ڪئي طائر دل پابند ڪنهن — تنهنجي زلف ڏوتا جو آهه خم خم
هي ذڪر سڪ سڀ گذري ويندا — رهي ياد سدائين سوز و الم
ڪڏهن توکي ڏسي اکيون نه ٺريون — ڪڏهن ملندا سون اي ساه سندم
وري ياد زمانو سو آيو — ڪئين کلندا وهندا هئاسون ٻئي هم
تون لطف ڪندو هئين مون تي ڏا — آءُ شڪر ڪندو هوس تنهنجا اڳم
اسين عاشق آهيون نياز ڪريون — آهي ناز ڪرڻ ته اوهانجو ڪم

بس ڏاڍو ورائي سندس سانگي
آهي اشهب تيز روان قلم

مثبر حق شاه لافتي اجو قسم — بيشڪ آهي سو مصطفيٰ جو قسم
آهي ڪوڙ ڏئي آلا اڄ جي خطا — ڪي بيشڪ توکي بيخطا جو قسم
نه ڪريان آءُ دشمني ڪنهن سان — توکان مهر ۽ وفا جو قسم

چشمِ مگون نه مونکي کيس مخمور   مونکي ساقي سندءِ سخا جو قسم
مفت رحمت نه ڏيو طبيبن کي   مون نه کا ڏو آهي دوا جو قسم
کين ڪڍندس آءُ خارِ صحرا کان   مونکي پنهنجي برهنه پا جو قسم
نه وڻن ٿيون اکيون غزالن جون   ياره جي چشمِ سرمه سا جو قسم
تانه دم ڙي لهن جي دُرِّ عدن   دُرِ دندان با صفا جو قسم
خاکساري عجب غنيمت آهه   مونکي خوبن جي خاکپا جو قسم
آءُ خورشيد کي ڏسان ذرّو   عارضِ پاک مهلقا جو قسم
چڙ آهي دلين جو دُزدِ حنا   کفِ رنگين دلربا جو قسم
حيدري آه جهڪي الفت آلا   حضرتِ عشق پيشوا جو قسم

جيکو عبدالحسين آهي سو
بيخطا آهه خود خدا جو قسم

ازل کان محو هس عشقِ بتان ۾   تڏهن پيدا ٿيس هندوستان ۾
پڌم دل يار جي مُوي ميان ۾   مکاني پاڻ کي کيم لامکان ۾
سا تيزي نيل جي دريا ۾ ناهي   رواني جا آهي طبع روان ۾
کريان شهد لا آءُ شهد و شکر ۾   حلاوت اهڙي ٿي منهنجي زبان ۾
اچي وئي ياد مرهانِ چمن کي   سندم نغمه سُڻي باغ جنان ۾
اسان ٿيڻ ۾ جيجسا آلا شو جي   نئي ڏسجي اُها ڪنهن نوجوان ۾
مُنهن سرِ عشق جي جيو موناڪي شاباس   جڏهن آءُ پاس آيس امتحان ۾
تڏهن اهلِ زمين عبرت ۾ آيا   هلا بازي جڏهن کيم آسمان ۾
پيار پيڙو بهت مان پُر پيالو   وڏي اميد الله پيرِ مغان ۾
سخا جهڙي ڪريو حضرتِ عشق   ڪرم اهڙو نه هو قاآن خان ۾
ٿي مرهير سرتي کي سڏي جيو   لهي ٿو ڪين کي ڪيڏو اسان ۾
گرامي قدر منهنجو تيغ جي موڏي   نماري نازنين نازِ گران ۾
خرابي خرجسو جنهن ۾ پوي ٿو   رهي خوبي نئي ٿهڙو خاندان ۾

ترنّم توکريان تازن گلن تي — آهيان بلبل برهه جي بوستان ۾
مناسب ذقن سي مهوشن جا — نه هوندا اهڙا امبوا صفهان ۾
تکا پيڪان پنبڻين جا اسانکي — پري هڻ يار ابرو جي ڪمان ۾
آهن انوٽ رديون سپ پوتڪاڻي — عجيب و عيب آهي هي ادهان ۾
گدا جي آه هيءَ دلچسپ مصرعه — لڦون پيچي ويون منهنجي زبان ۾

اي سانگي نڪري ويئي تيزيءَ سندي
مگر برش آهي تيغ زبان ۾

پيئي به پيئي ڦهڻا پرين زلف گره گير ٿيم — تنهنجي ڪاڪل جو قسم
پيچ به پيچ پيارا آهي زنجير پيم — جهن کان گردن آهي خم
در تنهنجي اي دلآرام ڪيس ديوانو — هي ٿيو حال سندم
پر اهو شڪر آهي ڦهڻا اي جانب جاني — زلف زنجير ٿيم
مون چيو نڪته موهوم دهن ڦهڻو ڏسبي — ٿو ڏسان ملڪ عدم
ڪوئي دلڪش ۾ سندءِ مون ڪيو ويندي معلوم — پيو جنت ۾ قدم
مفت مون لئي نه روا رکه تون جدائي جاني — اي دلآرام سندم
خون منهنجي جي نه واجب آهي تعظيم ڪڻ — آهيان آهوءِ حرم
آهي اشهب هي اهو جهنکي صبا کان سبقت — پي لڳن منهنجو قلم
بيخطر معرڪهٔ نظم ۾ مضمون جو — مون ته برپا ڪيو علم
ڪير جو ٿيندو ڀلا شعر به اهڙو موزون — منهنجو هي آهي ڪرم
آهي سيني کان مٿي تذڪرة الشعرا ۾ — نام منهنجو به رقم
نه مليو مونکي ڪڏهن بوسهٔ لب دلبرڪان — عمر ورهن ۾ ويم

آهه گرفتار محبت جو آهيان
اي سانگي پيچ ڪاڪل جا پيم

ڪي ڏينهن ذوق شوق سان فصل بهار ۾ — منهنجا هئا جهچها چمن روزگار ۾

مرغان دهر معظامي دلچسپ ٿيا
سنڌي ڏياڙون آهي هي يڪتا هزار ۾

لالا ٿي دلتي داغ جي آهي نه هڪڙو آهه
آهن هزار داغ دل داغدار ۾

طبع روان کي منهنجي آهي سا روا لڳي
تازي نه هوندي ٿي هڙي ڪهڙي جوئبار ۾

ڏسندي رهي جا وحشت آهوئي چشم يار
نا ڪو ڪڏهن قرار دل بيقرار ۾

سرڪار عشق جي کان ملي سا نه اقتدار
اميد هي رهي دل اميدوار ۾

سيماب کان به سرس اٿس اضطراب تنهن
نا هي قرار منهنجي دل بيقرار ۾

پابند مون ڪئي آ ڪيو پيهي پرت جي
وابسته دل سڄڻ جي آهي وار وار ۾

رانجهن جي لاءِ هير تري تار تي جيئن
هڪ دل سڄڻ جي آهه طلب تار تار ۾

سهڻي چيو ٿي تار جڏهن يار جي لڳي
ڏسجي نٿو تفاوت تانگهي ۽ تار ۾

نڪري پينو رمان چيو سسئي تي سوز تنهن
ڪوهيارا تنهنجي قرب وڌيري ڪو هسار ۾

موهل کي راڻي ٿي چيو ملند اٿو ڪنهن محل
قسمت جو ڦير جي وري آيو مهار ۾

ليلان ٿي لا انجا تو چنيسر جي چاهه کي
نا توجهه پائي نه جنهن جو ٿي محو نعار ۾

شيرين جي شوق ۾ تڪيو فرهاد بيستون
پرزا مون لهڻي دل ڪئي پرين جي پيار ۾

آلام و فغان و درد ملو يو فراق يار
سڀ ڪرڪنار يار اچين جي ڪنار ۾

ناز و ادا و غمزه و انداز عاشقي
آهن نگار ڪيترا هڪڙي نگار ۾

مون لا تو انتظار ملي پهنجي يار سان
بيٺي ويو رقيب رليو انتظار ۾

دل کي لڳي تا نير جڏهن ياد تا پيون
شاد ليون ۽ سنخن شوق جي تيا ٿي شڪار ۾

بي اختيار ٿئي تو فراق و وصال يار
سانگي گذار جي تو شڪار ۽ ڦهار ۾

خدمت اندر رکان نه دوا ٿي صنم
آهيان طيان مثل تنور اي صنم

بام ته ڄڻ جو آهي طور اي صنم
تون نه آهين بلوهٔ طور اي صنم

باغ ۾ گلگشت جڏهن تو ڪيو
گل کان ٿيو بلبل کي نفور اي صنم

پائي تو پين ڏسجي جلوهٔ ماتو هن
آڪاسما بيشڪ بلور اي صنم

مونکي نه ڏهڪار آهي ده ڄڙي غم
ڪسئي متي اهڙو اي صنم

هڪڙو نه پاڙيئي اي پرين جي ڪيئي — وصل جا وعدا نه وفور اي صنم
مون کان ڪو صادر ٿيو آهي قصور — نام کان مهنجي ٿيو نفور اي صنم
آءٌ نه آهيان لائق خُلد برين — تون نه آهين غيرت حور اي صنم
جيڪس مُلن کي نه معلوم ٿيو — آهي سندم ربّ الغفور اي صنم
آءٌ ندوري جانب سجدي سان — تهنجو جي حاصل ٿئي حضور اي صنم
باءِ نه پيارا پرين ابرو مپيچ — ڪر نه غزبين سان غرور اي صنم
حيدري آيو ڏسي هي غزل — ڪثرت مضمون به ظهور اي صنم
منهنجي جي هن نظم کي ڏسندو گدا — چوندو غزل آهه ضرور اي صنم

چاشني تهنجي جا چپن جي چکي
ٿئي تنهن سانگي کي سرور اي صنم

بس خانه بدوش ميگذاريم — چون باد صبا وطن نداريم
زينت ده وکوه و دشت و گلشن — چون ابر بهار سبزه واريم
مرغان چمن به نغمه سنجي — گفتند که ما چمن نداريم
يکسان چون نيست باغ هستي — جائي چون گل ايم جائي چو خاريم
بلبل صفتم به باغ دنيا — جز گل دگر نه دوستداريم
مرغان چمن به نغمه سنجي — ياري بکنيد چون ياريم
ما خاک نشين به باغ هستي — سرسبز ترين ز مرغزاريم
در باغ سخا مثل اشجار — از برگ و بار زير باريم
دشمن نه بود دام به دنيا — خود را ز خودي خود نگهداريم
هستيم پياده پا به ظاهر — بر مرکب نفس شهسواريم
شوقي ز شکار داشتم مجدي — آخر يقين شده که خود شکاريم
لاريب شکايت ست از خويش — چون شکوهٔ نگار مينگاريم
هنگام حوادثات مشکل — خود را به خداي خود سپاريم
از ديدن چشم يار مخمور — دائم به خمار مي گذاريم

عبدالحسین به کربلا رسید — چون ابر بهار روز باریم

هر زمان با دوستداران سوختیم وساختیم — با دل بریان به یاران سوختیم وساختیم
من به شوق آتشین رخسار یار نازنین — صورت هندوئی بیجان سوختیم وساختیم
جلوهٔ ذاتی نمایان در صفات آمد مرا — در خیال شعله رویان سوختیم وساختیم
در شب یلدا بپاس خاطر احباب خویش — صورت شمع و چراغان سوختیم وساختیم
در نظر لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللهِ داشته — روز و شب با روزگاران سوختیم وساختیم
برق میخوردیم باریدیم باران بیخطا — صورت ابر بهاران سوختیم وساختیم
باعث سوز دلم شد آتشین رخسار یار — زان غم و اندوه ارمان سوختیم وساختیم
پخته مغزم در جنون دارم مگر سودای خام — زان چو مرغ نیم بریان سوختیم ساختیم
آب میکشتیم گاهی جوش میخوردیم گاه — مثل مئی با میگساران سوختیم وساختیم

نارسد گلزار پیشم چون خلیل عبدالحسین
زان سبب در درد جانان سوختیم وساختیم

خوشنوا بلبل آهيان چمن هستيءَ ۾ — جو ترنم توکي پاسو تو کريان مستيءَ ۾
گلسان سنهنجي نه ملاقات اصل کان آهي — ڪين آيو هو جنهن باغ سخا هستيءَ ۾
چهچهن منهنجن ڪيو چار طرف ۾ چرچو — ورنه هو گلشن ايجاد سڀو ليستيءَ ۾
آهيان سوءِ بازڪيان پاڙ تو پا ٺهين پروا — ناهيان شڪر جو اڌ ائيڊ وُ ڪري ديسيءَ ۾

سڙهي ساڙُ ڏئي سهتو سچو مون وريو
مليو منٺار ميو ساڻگي آهي سستيءَ ۾

مئی کا میخانہ میں پیا میں خُم — عقل عقلا هو گیا تب گُم
رام هو گا رقیب کب مجھ سی — کبھی سیدھا نہ هو گئی کا دُم
راستبازی کا تجھ سی هوں خواہاں — بانکپن کب تلک کریگا تُم
اشهب طبع آسمان پرواز — میرا رکھتا هئی آسمان پر سُم

سرکو کھائیگا کب تلک ناصح
کوئی کھتا نھین ھئی اسکو تمُ

کھا عبد الحسین کو پیر مغان
کُل موجود کي زمين هئی اُم

حضرتِ عشق کي سلام کيُم
بُتِ کافر کي رام رام کيُم

حسب طاقت نه ڪڍيون تاکيد
طلب يار ۾ تمام کيُم

خاص خيل عشق ۾ ٿيس خاصو
پاڙ کي پاڙ ماري عام کيُم

ڪڍهين ساڙ مون رهائي ڪئي
دوست ۽ دشمن جو احترام کيُم

سجده تائين رهيو نه ڪڍهن جو سر
قرب دلبر ۾ سو قيام کيُم

گرچه قاصر رهيس آءٌ بيٺڪ ۾
قرب ۾ يار جي ڪلام کيُم

جونه مجنون کان ٿيو نه کيو فرهاد
اهڙو الفت ۾ انتظام کيُم

ڏسي محراب ابروءِ دلدار
حضرتِ عشق کي امام کيُم

زلف ۽ رُخ سڄڻ جا ياد ڪري
صبح کان روئي روئي شام کيُم

نار پستان نارسيده مِلَن
آرزو اهڙي خام خام کيُم

ڪين وسرين تو جي وساري ٿو
پيهه مان يار ڏي پيام کيُم

جيو مشّاط طائرِ دل لاءِ
زلف دلبر کي دام دام کيُم

مَن پيئي تڪڻ مٽيءَ پيالو ڪري
کاش سر کي کوري جام کيُم

ڏي دولت ئي تڪڻي اي ساقي
ٻي درهم پاڙ کي غلام کيُم

زاهدا مٽي جو آه جا مذکور
خواب و خور پاڙ تي حرام کيُم

مرشدي اعجمي يزهن رتبن
پهنجو عبد الحسين نام کيُم

نهين تجھ بن مجکو چین ملا مجھی تیری جور جفا کی قسم
کیئی تمنی مجھپر جور و جفا انکر که نهو ری ستم جفا
مجھو عشق نی اپنا غلام کیا غم و دیج و الم امداد کیا

ذرا غیر سی میرا دل نه لگا مجھی مهر و مهر و وفا کی قسم
ولی اپنی وفا سی مین نه پھرا مجھی خوبو میری خدا کی قسم
وہ هسکی عطیه سیئنی لیا مجھو اپنی اس آقا کی قسم

بسر کرتی رہی خوبون کی ثنا از غمزۂ ناز و ادا
یہہ ہوم اپنا کام رہا مجھی اپنی طبع رسا کی قسم

جب گیسو کی جالی مین پڑا تب طائر دل پابند ہوا
باقی نہ رہا امید رہا مجھی یار کی زلف دوتا کی قسم

ہا جب سی دن تیری ساتھہ لگا ہی خوب سی اسکی پھار گیا
تیری الفت مین کیا کیا نہ سہا مجھی اپنی صبر و رضا کی قسم

میرا طائر دل جو ہوا یہ جو تھا تیری زلف کا اسیر
کیا تیری کرشمہ سی کار پڑا مجھی تیری ناز و ادا کی قسم

ہی وادی مجنون جوش فزا کوئی اسمین اب باقی نہ رہا
ہی میری اور گدا کی سوا مجھی اپنی آبلہ پا کی قسم

کیا خوب جسی نی سعر کہا جو مولوی صاحب ہی یکتا
ہی انکی کلام مین فیض جدا مجھی انکی صدق و صفا کی قسم

اس نظم کی تھی اقلیم جدا ای حیدری مین نی اسکو
بڑی مشکل سی ہی فتح کیا مجھی اپنی ذہن و ذکا کی قسم

میرا جب کہ عدم سی قدم نکلا تو عبد الحسینی کہلایا
نہین غیر کو مین کبہ جانتا مجھی اس شاہ و شہدا کی قسم

ردیف "ن"

ھینئوں بیت جٹ — مصرع مرپور و شیند

تو ھنجا سھنا آھن ڏند پرين جي ڏند آھن دلبند
تنھنجا لب شيرين از قند پرين سندءِ کار و ابرين

جن سان عاشق ٿيا پيوند پرين انھي بند سين خرسند
رڏا فکر ۾ تنھنجي بند پرين تنھنجا عاشق دردمند

تنھنجا ابرو مثل کمان سڄڻ تنھنجا تير نگا مژگان سڄڻ
نگر سينا تنھنجا نيشان سڄڻ جي جا من سندءِ خرابان

جي ڪين پيچن حرمان سڄڻ نڪو تنکي تيغ ازمان سڄڻ
تنھن زخم سڀان خندان سڄڻ سي خان رھن خورسند

تنھنجو خال سيه مشکين ميان تھن خير آ ڪيا حسينين
اھڙو ڪٿھن ھند آھي ڪٿين ميان جا روم خراجين ميان

بل ساري رڙهءِ زمين ميان تنھنجي عشق ڏيا يادين
تنھنجو ٿيو ڏين متين ميان جو سيکھن کي ٿيو پسند پرين

تنھنجي سونھن جو ٿيو سارنگ منا تنھنجي عشق ڏيا
کيا ڏحڙن گلزار رنگ منا وڏا قرب جو ڪڪر رنگ منا

کيا گوڙ ڏ گوند ڏينگ منا آيا عاشقان انرنگ منا
جڏي شرم حيا ۽ ننگ منا تن ورتي تنھنجي بند

اي سانگي تنھنجي طبع رسا حضن سبقت کئي ازبلا
جا گلشن نظم ۾ تنھنجي صفا تنھنجي فيض جي جي ڪان ادا

گل تازو سخن جا آھن تن جا نکھت ڦھلي جاءِ بجا
جنھن کان آھن مشام معطر ٿيا تنھنجي وصف مراي پُرقند پرين

آهي قلزم عشق ٿيو موجزن
ٻيڙا ڪشتيءَ عقل جا آھن گرن

سي عاشق آسن جي نتا کي ڇڳن — پريا وِرهه ۾ تا ويچارا وڻن
وٽي تو نه سهڻن کي مرد مسن — تڏهن چو پين تا شهر ٻکڻ
نه رهند اکڏهن نيش کا نيشترن — نه ڦِٽن کان يا ز اينڊا اهل فن
ڏسي گل پوي ياد تو گلبدن — چُرن چاڪ دلجا نه سرِ چمن
پلاڏ دل کي کڻ تي نسَّلي تڏهن — پهڻ جا جڏهن پو ٻلبل پڻ
وڃي ٻابان واديءَ ۾ مجنون ٿيان — وَريا بيستون ۾ ٿيان ڪوهڪن
لڳا وار پهنجا پني دمبدم — پوي ياد ٻلبل سنڌم سيمتن
آءُ عاشق آهيان آهه ڪا ڪِ علاج — سندم ضعف دل لاءِ سيب ذقن
اسانجو مکان پٽ آهي اڏکان — آهي بي نشان جي نشان دهن
سلي مونکي جي معلقا ڪئن محل — ڪريان حال دل ٻر ملا من وعن
اسانجي :: ل تنهنجي اي شوخ و سنگ — شڪستي ڪئي ڪاڪل پرشڪن
اهو آهه آزار عاشق جي لاءِ — نه هرهڪ جو ڪم آهه اي جانمن
غم يار دوزخ برابر پيا — ڪيو مون ٻهني جو ورائي وڻن
وري پيچ سيميدا ڪا ڪل جا پيا — لٿي سر بجي ڪين مرگز لهن
جي وِرهه ڪان ڪو وقت واندو مٿي — محبّت جون الفت جون ڳالهيون ڳجن
ڪي طبع رسا آهه لعين جي ليت — تا مضمون موزون جا واهر ڏهن
تي ٻلبل ٿکي ضمنهجا سي — ڦِڪو گل کي ڪيو منهنجي گلبدن
آهي سلڪ دندان دلبر عجيب — ٿيو حيقن ڪان شرمنده دُرِّ عدن
آهي سخت بي شرم دنيا دون — ڪري کهڙا غمزا تي سا پير زن
جتي زاهدستن جو ميلو ٿي — اُها شال آباد هُئي انجمن

غريب الوطن آهه سانگي سدا
وطن ۾ رهن سال اهل وطن

شاهه مردان ڪا نام ليتا مرين — اسکو اپنا امام ليتا هون
لعين سرما مين خواهش خلعت — اپني ڪملي سي ڪام ليتا هون

کوئی دلبر تلک پہنچنے کو
اشہب خوش خرام لیتا ہون

اُڑ نہ جاوی وہ ہفت منزل سی
توسن طبع لقام لیتا ہون

آسمان اسکا سائے ادنیٰ ہئی
جب اسکا لگام لیتا ہون

گو سلامی ہمین کوئی تو کیا
اپنی دل سی سلام لیتا ہون

دولت عشق مجکو ہئی حاصل
بخت سالک غلام لیتا ہون

پھر بہار آیا آگئی مستی
مئی و مینا و جام لیتا ہون

یار کی نار نارسیدہ ملین
دل مین وہ فکر خام لیتا ہون

دل تو دیتا ہون اسکی ہیچون کو
کاکل مشک فام لیتا ہون

چھیڑ کر زلف یون کہا گلرو
آج بلبل بہ دام لیتا ہون

جلوہ سنگ حیدری دیکھون
فکر اسکا مدام لیتا ہون

مین ہون عبد الحسین الفت مین
گوئی سبقت مدام لیتا ہون

مونکي ميڙين مهلقا يا جامع المتفرقين
دوست دلبر دلربا يا جامع المتفرقين

پنهنجو لائق ڪري لائق لاهه سڀ عيب و عيبا
دل گهريو ٿيئي دل صفا يا جامع المتفرقين

شل محبت جا ملي منٺار دل جي يارسان
آءِ وسايان ميڻهڙا يا جامع المتفرقين

دل تان منهنجي درد دوري دفع ٿئي يڪبارگي
خوش ٿيان با خوش لقا يا جامع المتفرقين

پرت مان طالب ٿي پنهنجي پرت وارن جو ٿيان
بي وفا ٿيئي با وفا يا جامع المتفرقين

دوست پنهنجي دلربا دلدار دل جي يارسان
گڏ گذاريون ڏينهڙا يا جامع المتفرقين

پنهنجي پياري دلستان سان دمبدم همدم هجان
منهنجي آهي التجا يا جامع المتفرقين

پانءِ مثل گڏ مثال شير ۽ شڪر هجن
آشنا سان آشنا يا جامع المتفرقين

مون سان گڏ گوڏي وهين دلدار آءِ ڏينهڙا
غمزه و ناز و ادا يا جامع المتفرقين

ڪٿ ملان هُن شهسوار چمن کي هن حال سان
جو آهيان آءِ پياده پا يا جامع المتفرقين

هن موهن منهنجي منٺار سان مونکي ملاءِ
قرب جا پائي ڪٽرا يا جامع المتفرقين

مونکي پنهنجي گلبدن سان ٿورو ٻاني ڪر ملاءِ
آهيان بلبل خوش نوا يا جامع المتفرقين

سي سلسل تي رسامن مهنجي گردن ۾ پون — ياڪجا زلف دوتا ياجا مع المتفرقين
راست بازان محبت سان به راه راستي — ڪج نه ٿئي سو ڪج ادا ياجا مع المتفرقين
لال لب جي سامڻي معجون ياقوتي ملي — جا مفرح دل ڪشا ياجا مع المتفرقين

شال شوخن سان هجي سينه به سينه لب به لب
يا طرب سانگي سدا ياجا مع المتفرقين

ٻره ۾ يار بيقرار آهيون — درد تنهنجي ڪان داغدار آهيون
شاد آهيون ڪڏهن، ڪڏهن ناشاد — ڪڏهن پيادا ڪڏهن سوار آهيون
گل تي بلبل صفت محبت آهي — ٻره جي باغ جا بهار آهيون
هڪڙو هي افتخار بس آهي — اسين پابند زلف يار آهيون
مست آهيون، ۽ مئي پرست سدا — نازنين يار تي نثار آهيون
عمر خوبن جي خدمت ۾ وئي — نه به شوخن ڪان شرمسار آهيون
نه ڪنار آهي بحر الفت جو — طلب دلستان ۾ تار آهيون
ٻره جي بحر جا آهيون تارو — تار تانگهي مان آر پار آهيون
تا ڏسون آهي دل گران هرڪو — دوست دشمن جي دل تي بار آهيون
تنهنجا آهيون ۽ تنهنجي الفت جا — جان من جي جوابدار آهيون
تنهنجي سرڪار ۾ اي سهڻا سڄڻ — نوڪري جا اميدوار آهيون
نڪي مارين نڪي جيارين تو — يار تنهنجا شڪرگذار آهيون

آهيون سانگي وَ يا آهيون ديسي
پر اي سهڻا سڄڻ سچار آهيون

دل گهري يار ري جيان نه مران — محب مننار ري جيان نه مران
چيو عاشق تي دار في هسوار — زلف جي تار ري جيان نه مران
چاه مان چيو چڪور کي رات — ماه رخسار ري جيان نه مران

ڪاري ڪاڪل جو آهيان سودائي — تو شب تار رهي جيان نه مران
گو جيڪا هي سا آهه قاسڻ جي — زلف خمدار رهي جيان نه مران
آهيان آءٌ حميده قامت تي — بره جي بار رهي جيان نه مران
ياخدا موهي مهر باڻي ڪو — تنهنجي آثار رهي جيان نه مران
جيو بازار مڃي بازاري — سڄو بازار رهي جيان نه مران
ڪش اچي ڪين سايه طوبيٰ — تنهنجي ديوار رهي جيان نه مران
جيو بلبل نه بيو نه گهرجي تو — گل گلزار رهي جيان نه مران
آءٌ شوقين عنبر لبيب آهيان — گل بي خار رهي جيان نه مران
جنهن ڪيو آهه مونکي مستانو — تنهن طرحدار رهي جيان نه مران
ڪرمنا مون سان وصل جو وعدو — اهڙي اقرار رهي جيان نه مران
بره جي ٻجهڻ جي آهيان — زلف جي جار رهي جيان نه مران

هم سبق ساڱي آهيان بلبل جو
گلبدن يار رهي جيان نه مران

غنچه دلبر جي آءٌ دهن کي چوان — گل مفن برگ گل تهن کي چوان
ابروئن کي هلال سان تشبيهه — ماه رخسار من موهن کي چوان
گل کان نازڪ وجود دلبر جو — گلبدن ڪٿي آءٌ تنهن بدن کي چوان
نرگس نيم خواب نيڻ سڀئي — ڪٿي آءٌ بيدار تن سڄڻ کي چوان
وارنان وار مار مارن تا — مار وارن جا عاشقن کي چوان
سرخ رخسار يار از گل نار — لال گون لعل کان لبن کي چوان
دل وجان کان عزيز جي آهين — جانمن ڪٿي نه دل گهرن کي چوان
گلبدن جهڙي بوءِ خوش ناهي — ياسمن نسترن سمن کي چوان

حامي ساڱي اسانجو حيدر آهه
هي مبارڪ آءٌ مومنن کي چوان

حبِ حيدر جي جي نه دل ۾ رکن — اهڙا مردود ساڻ مهڻن نه لڳن

وار واسينگ وار ڙنگ هڻن — سي نه مانڊڻ ڀليا پليا نه منڊن

ڪاڙا ڪنڌ ڙ قريب جا ڪاڪل — منهن رخسار مار تا لڙڪن

ڏسهن جو آفتاب عالمتاب — سڀهن ميان سنڌءِ سدا روشن

منهن اڳيان تنهنجي من گهريا محبوب — ڏهه سان مهر و ماه تا چمڪن

منهن مبارڪ سنڌءِ ڏسڻ لئي يار — ورو شب تا ملڪ فلڪ تا اچن

قمر ياذني اشاره ابرو جو — جي ڪرين تان مڃا فرمان اُٿن

جي اچين سير لاءِ باغ ۾ يار — اُٿي تسليم لاءِ سرو چمن

پير تنهنجي جو نهن لئل آهي — ماهِ نو آسمان تي ٿيو روشن

جيڪي تنهنجي جُتي جو تئو نه ڏسن — رشڪ ڪن دل ۾ سي ٿڪيل ٿڪجن

مئڪشن جو تڏهن پيو من مسرور — جڏهن اچي موج مئي جو تا به ڏهن

ماه کي پي آهي ڪمال و زوال — بي زوال آه هي سنڌءِ جوبن

آهي سانگي اسانجو خام ڪلام
عام ڇهڙا اسانجو تڙا سخن

دوست دشمن ٿي انتظار آهيان — سڀ جوان سپ ٿي بار آهيان

بلبلن جو آءُ رازدار آهيان — مرهه جي باغ جو بهار آهيان

عشقبازي ۾ هوشيار آهيان — نازنين يار ٿي نثار آهيان

آهيان مشتاق ڪاري ڪاڪل جو — ٿيو گرفتار زهر مار آهيان

اژدها جو تا مونکي جاڙ يار — آءُ نه يارن جو يار غار آهيان

ڪيئن اعتبار آهيان اي يار — يار يارن جو آءُ نه يار آهيان

هاڻ مونهني کو حرف ڪونه ڪي — پاڻ تنهنجي نه اختيار آهيان

راز مخفي نه برملا ٿيندو — رهڻ ۾ آءُ مهد بار آهيان

ڇهل ڇهاو سال عمر اشم — مڪتب عشق جو نه بار آهيان

ٿيو ڏو تنهنجو مان مستن ۾ — زاهدن وٽ جي وقار آهيان

ناهه مونکي ڪا منّت صياد خود بخود تي پيو شڪار آهيان
شڪر مانغ آهي شڪايت ڪان يار تنهنجو شڪر گذار آهيان
پاڻ تي گرم دل ڏسي توکي مثل سيماب بيقرار آهيان
تو اچا آءَ طلب ۾ تنهنجي نگاه شوخ تنهن ڪان نه شرمسار آهيان
توکي گولي لڌم هزارن مان ڪٿي نه آءَ يار طرحدار آهيان
مونکي پيچيده پيچ باز ڪيو جو آءَ پابند زلف يار آهيان
توکان دلدار بوسهٔ لب جو اي عجيب آءَ اميدوار آهيان
چوڏ سان باغ ۾ آءَ لالا کي پاڻ سارو آءَ داغدار آهيان
باغ الفت جي آهيان آءُ بلبل نغمه پرداز گلعذار آهيان
آءَ لاريب باغ هستي ۾ خوش نوا مرغ نامدار آهيان

لائي جا زور اشهب گردون
آءَ سانگي مٿس سوار آهيان

پرين سان پرت مان پيمان جيڪي ڪياسي ياريان موٽ آگيان عاشق جي ها تنجا آهن ناله اجاريا مون
وڃي جي آبرو دنيا ۾ عقبيٰ ۾ سلي آخر دُر غلطان تي پياسي شڪ جي جسهتن ساهاريا مون
ڏئي هڪ جام مئي سرشار ساقي مونکي ماريو جي جهنڊا ۽ پرندا ۽ درندا جام ماريا مون
سندءِ سخيتون سڀڻ سا ۽ سيئي سهجون آءَ تمن تو ستم سر تي ولهو ويلا وره ماسي وساريا مون
وڃي فردوس ۾ جانو مون حورن جي حوالي چگا سي ڏيهن جي گهورن ۾ تنهنجي يار گهاريا مون
مبارڪ مونکي مشاطه ڏيني تي هيج مان هرهه سڀڻ جا ڪيس ڪارا ڪالهه موڙهل تي سنواريا مون
جنهن گهرندا تلا تنکي وري بيٺو پيري ڏيندس جهمين جا چار لک نقدي سجين ڪان اڌاريا مون
متي ڪان پرپرين ڪا متي تا ئين صفا توکي پرين پيار ايسي هنجا پرت مان نينڻ ناريا مون
رهي بوء محبت تي اصل غنچه ڪان جنهن گل ۾ اهي هن گلشن هستي ۾ سي گل تي نهاريا مون
جيو تي باغ ۾ بلبل درودن ۽ دعائن سان ها جنهن تي گل گهٽان گلچين الهي نارين تا ناريا مون
خزان آئي تبسم سا سڻي آواز بلبل جو جيو گل تي نه قسمت ڏيهن گلشن ۾ گذاريا مون
ڪڏهن ڪا ڪئي مهراني سجين ياد سا آهي سڄڻ سا ٿي ڏنا جي مون سي سانگي نه ساريا مون

دلِ عُشّاق لینی والی ہین
کانمین یار کی جو بالی ہین

زلفِ مشکین یار کالی ہین
مار ہیری یہ ہاتھ پالی ہین

ایکدن ہونگی آفتِ جان وُہ
اب جو محبوب چارسالی ہین

رُخ دلبر سی اسکو کیا تشبیہ
عارضِ چاند پر تو چھالی ہین

ایک ہی وضع رکھتی ہین ہم ہو
ایک سانچی کی گویا ڈھالی ہین

اپنی کملی و دلق سر ہامین
خاص ابری ہین یا دوشالی ہین

جوکہ داڑہی کہتی ہین زاہد
وُہ تو رندون کی دونوالی ہین

کیا ابوالحسن مولوی نی گہر
طبع کی بحر سی نکالی ہین

ہم ہین عبد الحسین ای زاہد
زخم دل بہی ہماری آلی ہین

دیکہنی مین جو آتی تاری ہین
میری آہونکی وہ شراری ہین

پاک اجداد جو تمہاری ہین
وہی ہادی بحق ہماری ہین

یا ابوالحسن مولوی صاحب
نظم تیری تو پیاری پیاری ہین

آسمان پر خیال آپکا ہی
بیت خوبی مین خودستاری ہین

اسکی الفاظ سب ہین لعل و گہر
قافیہ لیک سنگ پاری ہین

ایسی مضمون خوب لاتی ہین
کہ پری شیشہ مین اتاری ہین

کیسی کیسی غزال غزلون کی
آپ ہی نی شکار ماری ہین

نہ ہوئی تعشق آپکی خدمت
سامنی تیری شرمساری ہین

جوکہ سیّد کی ساتھ بغض رکھی
اسکا دوزخ مین گہر سنواری ہین

شاعرون کی زبان ای زاہد
حضرتِ عشق کی نقاری ہین

کیا حسینون کا دیکہنا ہی گناہ
قدرتِ حق کی وہ نظاری ہین

سیف ابروانون کی ہی چمکات
تیر مژگان نہین کٹاری ہین

ہمکناری چہڑائی پیری نی
اب تو ہر کام سی کناری ہین

حُبِّ جنکو نہ ہوگی حیدر کی
وہ تو انسان نہین نکاری ہین

غمِ شهدا ۾ مومنن کي مدام
چشم گريان هين يا فواري هين

لقين عبد الحسين هئي غم اپنا
غمِ شهدا کي ٻيه پڪاري هين

چيو مون يار کي آخر سنڌ ۾ خدمت ۾ آئيندا سون
چيائين جهجهو لائق آهين ڦرا سور ڏيندا سون

جيم چوتو ٻيوڙين هن دلِ خوني کي اي دلبر
چيئين هن رنگ نازڪ سان اسين هٿڙا رڱيندا سون

چيو مون اي ڪمان ابرو نه هڻ پيڪان ٻيئڙن جا
چيئين هنجي ته دل بيشڪ ٻچي تيرن سان ٽيندا سون

چيو مون رحم ڪر عاشق تي اي محبوب بي پروا
چيئين گستاخ کي لاريب وارن کان وٺي ويندا سون

چيو مون آبرو عاشق جي رکه ڪر خوف خالق جو
چيئين دريا ۾ انکي بيگمان ٻوڙي ڇڏيندا سون

چيو مون بعد مهنجي شال اينديئن مهنجي مرقد تي
چيئين توده جي ڏسندا سون لتاڙي هنکي ويندا سون

چيو مون طائرِ دل نکري ويندو ڦٽڪي ڦاهي مان
چيو مشاطه زلفِ نازنين کي پيچ ڏيندا سون

چيو مون رحم ڪر چيئي ظلم ري ٻيو ڪين ڄاڻان تو
چيم آرام ڏي چيائين ته ڏاڍا سور ڏيندا سون

چيو مون سڻ غزل مونڏي تون ڪڻ چشمِ غزالي کي
چيئين اهڙين رڙين سان ڪين هرگز لم ٽيندا سون

چيم ڪر ڏيان اي دلدار آئون عبد الحسين آهيان
چيئين تون ته اچ ڪان ڪربلا ڏي ڪاهي ويندا سون

ڪڙن سان ڪجهه نه ڪر تائي جون ڳالهيون
مٺن سان ڪجهه نه ٻيهر منائي جون ڳالهيون

اسان سان ڪجهه نه آشنائي جون ڳالهيون
اي سهڻا سڀ ڪر سچائي جون ڳالهيون

چڱو جي آهين يار ڪر ڪا چڱائي
ٻلن کان ٻئي ٿيون ٻلائي جون ڳالهيون

اهي منهنجا منا ڦاڦاڪئن هڻن ٿيون
ضعيف سان زور آزمائي جون ڳالهيون

ڏنگا يار آهي هي ڏاڍي ڏنگائي
سڌن سان ڪجهه ادائي جون ڳالهيون

سڀئي يار ڪار مهنجا تون مونکي
جدائي ڪري جو جدائي جون ڳالهيون

مناسب نه آهي منا جي ڪندين تون
وفادار سان بي وفائي جون ڳالهيون

رماڻيندين يا تون رلائيندين رڻ ۾
سڀئي ڪر تون مون سان صفائي جون ڳالهيون

مڏاڻي مڏائي هي مشهور آهي
ڇڳا ڪن سدائين ڇڳائي جون ڳالهيون

اي طبع رسا مدح ۾ مهوشن جي
رهسا آهين تا ڪري سائي جون گاليون

اسان کان نه تخواهان آهيو بندگي جا
اي خوبو ڪرين تا خدائي جون گاليون

دري وصل جي وقت ۾ جو ڪرين تو
محبت جي بدلي لڙائي جون گاليون

اسانوت آهن داستان دل دهي جا
اُنهاوت آهن دلربائي جون گاليون

رقيبن جي ڇهي گفتگو پاڙ ۾ جئن
لڪا ڪن لڪن سا لپائي جون گاليون

نفن ٿيون سي سهڻن کان سانگي سدائين
جي ڪن نازنين خود نمائي جون گاليون

طلب مال و زر آئون ڪين ڪريان
طمع بيشتر آءُ ڪين ڪريان

حال دنيا جو مونکي ٿيو معلوم
خواهش ڪم و ڪراءُ ڪين ڪريان

گرچه آهيان نحيف پر يارو
ڪنهن کان هرگز حذر آءُ ڪين ڪريان

تيغ ابرو هنڌ جي ما هلقا
ٿنهنکي سا ٿهون سپر آءُ ڪين ڪريان

ڪوئي جانان ۾ جي نه هئي تعظيم
تنهن ماڻ هرگز گذر آءُ ڪين ڪريان

دار دنيا ۾ جز غم شبير
يا خدا چشم تر آءُ ڪين ڪريان

آهيان عبدالحسين اي سانگي
سوءِ دريا نظر آءُ ڪين ڪريان

جو آنکهين سهه سي دنبالدار رهتي هين
انهون ڪي آگي تو آهو شڪار رهتي هين

صفا اگرچه هم آئينه دار رهتي هين
غبار خاطر اغيار و يار رهتي هين

جهان مين اهل جهان بي شمار رهتي هين
مگر وه ڪم هين جو يارون سي يار رهتي هين

يه جانئي ڪه ڪوئي مار گنج هوگا ڪوئي
جهان مين اور تو بسيار مار رهتي هين

ولي وه ڪم هين جو آوي جنهونسي بوءِ بهار
چمن مين گل تو هميشه هزار رهتي هين

مين مستحق هون انهين سي اي پري پيڪر
هزارون تيري جو اميدوار رهتي هين

اگر رقيب هون مارڪ ديا ڪه هووين رفيق
فدا هون اپني جو تجهه پر نثار رهتي هين

خدا بچاوي انهونسي هر اڪ مسلمان ڪو
جو گالي ديتي هين دربار ڪو يار رهتي هين

غریب ملک عدم کو اگر ہیں جاتے تو کیا
ہمیشہ دہر میں کب مالدار رہتے ہیں

نہی زمین تو ہے رتبہ مساوی ہر کسکا
جہان میں مفلس اور شہریار رہتے ہیں

بعید زہد وریا سے ہوئے تو دلبر سے
ہزار شکر کہ ہم ہمجوار رہتے ہیں

وہ میرا ولی اپنا مجھی کرے نہ کرے
اسی خیال سے خاطر فگار رہتے ہیں

خدا کے واسطے ہمت تو عاشقونکی دیکھو
کہ ایک دل ہے مگر غم ہزار رہتے ہیں

ذرا سمجھ کے تو چھیڑا کرو فقیرونکو
وہ اژدرے ہیں جو مخفی بہ غار رہتے ہیں

میری تو خلقت سیماب سے ہوئی شاید
جہان کو رہتے ہیں وہاں بیقرار رہتے ہیں

بنے تلاش میں انکی میں بنگیا جوگی
لٹھ زلف تیری جو بس مار وار رہتے ہیں

ہزار لطف ہیں کرتے نقیر کی تدبیر
کبھی کہ ہم جو وہ مجھسے دوچار رہتے ہیں

گرے ہیں خلق کی آنکھوں سے جو کہ عبد حسین
وہ دلق پوش سدا اپنے یار رہتے ہیں

جو دل کے آئینہ کو بے غبار رکھتے ہیں
وہ ساری خلق خدا سے پیار رکھتے ہیں

رئیس جو ہیں وہ سب نوکرون کو جون پولاد
پگھار دیتے ہیں لکن پگھار رکھتے ہیں

وہ سرفروش جو واثق ہیں عشقبازی میں
نگار اپنے کا دلبر نگار رکھتے ہیں

بہ لطف پیر مغان مے پرست کامل ہیں
پری کو شیشہ میں یکدم اتار رکھتے ہیں

جنہوں نے پائی ہے لذت حلاوہ تما کے
کب اپنے سر پہ وہ دنیا کا بار رکھتے ہیں

ہمارا قدر مشقت کا انکو کیا معلوم
جو یار ہوش اندر کنار رکھتے ہیں

الہون کا دوست نہی مصدر عنایت ہے
جو کارساز کو مختیار کار رکھتے ہیں

کھلا کے ہاتھ پہ مشاط زلف کو بولے
وہ سنگدل ہیں جو افعی کو مار رکھتے ہیں

ملا ہے یار مجھے ایک بھی مشقت سے
وہ کیا ظریف ہیں جو یار یار رکھتے ہیں

نہ امتیاز مجھے نیک و بد کا باقی ہے
جو ملگیا اوسی ہم اپنا یار رکھتے ہیں

وہ مے پرست ہوں کاسلکہ کاسہ سرکو
ہمیشہ پیر مغان پر نثار رکھتے ہیں

ہوا عشق ہے انکا سنبھال عبد حسین
جو چشم سے ہی سنبالے رکھتے ہیں

در دولت ڪان گرچہ دور آھيان — دل دھان ساڻ در حضور آھيان
اي غريبو نہ غير ڏي ڏسجي — حال غربت ۾ بي غيور آھيان
مست آھيان حُسُن پرست سدا — عشقبازي ۾ باشعور آھيان
جا بجا آھہ جلوهٔ جانان — ڪين محتاج ڪوه طور آھيان
ويس ڪان ڪين تو وڃان باهر — ڏيل ڪان گرچہ آءٌ ڏور آھيان
شوخ چشمن جي بس ڏسڻ خاطر — ظاهرا آيو منجهہ ظهور آھيان
مفت زاهد ڏين ٿا خوف وخطر — حق تو فرمائي آءٌ غفور آھيان
شيشهٔ دل شڪستہ ناهہ فقط — بيو سراپا سڄوئي چُور آھيان
منهنجو من ناهہ منهنجي قابو ۾ — اي قريبو آءٌ بي قصور آھيان
بس ڪفايت ڪريان تو ڪملي تي — ڪين آءٌ عادي سمور آھيان
مون سڄڻ کي چيو تہ اي سهڻا — سڪ تنهنجي ۾ بي صبور آھيان
آھيان مائل آءٌ مھجبين سان — طالب حور ني قصور آھيان
يار فرمايو ڪين نفرت سون — نار تون آھين آءٌ نور آھيان

سُور مون کي ڏئي ڪندو ڪوڇا
آءٌ ساڱي سڄوئي سُور آھيان

جي جيان ها يار پرين سان — اڄان اُڏامي هوند اکين سان
آخر اميد الله ۾ آهي — جو ملائيندو من موهن سان
محب منا آءٌ ملو يان تنهنجي — سينو سيني سان ۽ چپڙين سان
ڪندس ٻرمن گل جي ٻتئي — گڏ بيس آءٌ جي گلبدن سان

هاڻ هنيو سون نيهن نخرو
ساڱي پوي شال ڪم سڄڻ سان

آءٌ سڄڻ سهڻا سدائين تو کي ساريو ساريان — جهڙي ۾ تنهنجي هجون هر هنڌ ها ريو هاريان
تون نہ ياڻين تنهنجي مرضي من موهن مهنجا مَنا — مهت تو سُنا اي پرين مهنجا آءٌ ياريو ياريان

شل اچين منهنجي اڱڻ محبوب منهنجا مهلقا — تنهنجي خاطر خير جا ديدار آءُ ڏيارنيو ديداريان
ڪين جي واري سگهان ٿو توکي اي وينلا — پر آءُ پنهنجي ساهه سر کي تو تان واريو واريان
ري ڪجل ڪارين ڪڪوريل ٿيو اکڙين اي عجيب — تنهنجي اي پيارا پرين گهورڻ ۾ گهاريو گهاريان
لب به لب سينه به سينه تو سان ٿئي اي جانمن — آءُ اکين ۾ دل کي اي دلدار ٺاريو ٺاريان
خنده دندان نما مون تي ڪري جيڪو رقيب — رشڪ مه آءُ اشڪ تو لئي روز ڳاڙيو ڳاڙيان
ڪنهن سان ڪنڍ نه ڪريو مون سان هو آءُ جا ڪريان — نفس ناڪس کي ته جنهن جنهن روز ماريو ماريان
مونکي هتي هيٺ ڏسي مرهڪ ڪري روز رقيب — آءُ نه تنهن ملعون کي هر وقت ٺاريو ٺاريان

بحر الفت جي طلاطم ۾ آ ميان سانگي سدا
تنهن تيئن ته هي طلب جيڪي آءُ ٺاريو ٺاريان

اکيون جنهن اکين سان ماڻڪ اڙن ٿيون — لڙن ٿيون لڙن ٿيون لڙن ٿيون لڙن ٿيون
پرن جي ڪمان ۾ پريو تير مژگان — هڻن ٿيون هڻن ٿيون هڻن ٿيون هڻن ٿيون
ڏسي منهن مٺي مهلقا جو هي اکڙيون — ٺرن ٿيون ٺرن ٿيون ٺرن ٿيون ٺرن ٿيون
محبت ۾ ٺهران سيج سيل واريون — ترن ٿيون ترن ٿيون ترن ٿيون ترن ٿيون
ڪجل ري جي ڪاريون عجيبن جون اکڙيون — وڻن ٿيون وڻن ٿيون وڻن ٿيون وڻن ٿيون

رقيبن جون اکڙيون ڏسي سوز سانگي
سڙن ٿيون سڙن ٿيون سڙن ٿيون سڙن ٿيون

بخت جو امتحان ڪريان نه ڪريان — شوق عشق بتان ڪريان نه ڪريان
نار مون تي نه پيئ تفاوت ڪو — وصف موءِ ميان ڪريان نه ڪريان
ٿيو هوس دل کي آهه نيرن جو — يار ابرو ڪمان ڪريان نه ڪريان
لال رخسار يار ياد ڪري — چشم کي خون فشان ڪريان نه ڪريان
خال هندوءِ يار ياد ڪري — سئر هندوستان ڪريان نه ڪريان
طبع منهنجي گران ڏسي تي چيو — بار ناز گران ڪريان نه ڪريان
آهي ڪريو رقيب سان ڄيڏو — تيز تيغ زبان ڪريان نه ڪريان

نا مهربان جو مهربان آهي
تنهنکي آئون مهربان ڪريان نه ڪريان

پلهٔ سخن هو زمين تي پيو
تنهنکي آئون آسمان ڪريان نه ڪريان

رنته رفته گدا کي مان رسي
طبع پنهنجي روان ڪريان نه ڪريان

پنڌ پنهنجو اچا پري آهي
لامڪان ۾ مڪان ڪريان نه ڪريان

جي جواني نه آهه همت آهه
پاڻ کي نوجوان ڪريان نه ڪريان

دشتي نه آزرده خاطر نازڪ
حال دل يار سان ڪريان نه ڪريان

خاطر گل آئون گڏ جي بلبل ساڻ
جهڳڙا چاه ۾ مان ڪريان نه ڪريان

دهن يار بي نشان آهي
تنهنجو ظاهر نشان ڪريان نه ڪريان

ڪاراڪاڪل ڏسي ڦريبن جا
تنکي اڻجي گمان ڪريان نه ڪريان

پاڻ آءُ پير تي پيو آهيان
ڪار پير مغان ڪريان نه ڪريان

ڪوئي وحدت ۾ پاڻ سان سانگي
پاڻکي همنان ڪريان نه ڪريان

رديف واو

زاهد جي جون مونکي صفات آهي نه چا ٿيو
صوفي جي جون مونکي نه ذات آهي نه چا ٿيو

انسان کي آهي آبرو جو قطره بڪافي
بغداد ۾ جي آب فرات آهي نه چا ٿيو

مالڪ ڏني مفلس کي نه املاڪ قناعت
منعمن جي مال زڪوة آهي نه چا ٿيو

هن خرقهٔ پشمين ڪلاه نمدي سان
مت ڪين ڪريان توري بنات آهي نه چا ٿيو

پيالو هوئي چپن ني ويا لب بر لب دلبر
جهڙ پر آهي وصل سارات آهي نه چا ٿيو

سو مرد آهي جو نه جوي پر ڪري انصاف
همت نه آهي جي رگو وات آهي نه چا ٿيو

حافظ نه آهي جنهن سان هئي آبد ايران
شيراز ۾ جي شاخ نبات آهي نه چا ٿيو

ڏس خاڪ نشين کي ملي دولت ديدار
ملن کي جي رسوس مان نجات آهي نه چا ٿيو

هن گلشن هستي ۾ جي از گردش گردون
بلبل جي عوض زاغ جي لات آهي نه چا ٿيو

انسان ۾ گهر جي جو نهي جلوهٔ ذاتي
اي حيدري جي حسن صفات آهي نه چا ٿيو

جي عبدالحسيني آهين ٻيءَ در ڏي سڏي ڏيان
ڏاتار جي کو صاحب ذات آهي نه ٻيو

دل گهريو يار دلستان آيو — من موهن مهنجو مهربان آيو
آيو مهرو منو اڱڻ منهنجي — قرب مان يار قدردان آيو
چاهه مان مون ڪيو ڪُهي جو سوال — دل اقدس ۾ سوگوان آيو
هڪڙي پيا پيا آتش گهڻگهو — آهي پيغام يار کان آيو
دانهُ خال کي ڏنم ٻي اچا — دام زلف سبب ڦتان آيو
دلڙي ۾ جگر کي ٻي راحت — نام جي تنهنجو ٻه زبان آيو
مونکي ايندو ڏسي چيو مهرو — منهنجو هي مست مدح خوان آيو
آم جي مشت استخوان عاشق — پرت ۾ تنهنجي پهلوان آيو
منهنجا شيرين سخن سُئي فرهاد — ٻي چيو هي ٻه رازدان آيو
دوست دشمن جو خيرخواه تُجي — هڪو قسمت سان مهربان آيو
ڪل يوما بتر آهي آخر — پير ٿيو جيڪو نوجوان آيو
مهرباني ڪري اڱڻ منهنجي — راحت جان و رهزنان آيو

جانهن ريءَ ساعت سري نٿي سانگي
سو سجڻ يار سيگهه مان آيو

الفت جو محبت جو صداقت جو وفا جو — وادي ۾ وڃون مجنون کان اهو درد هو ورتو
پايان نه کو دنيا ۾ نه ٿيءَ منهنجو مخالف — پر زور ڪري ٿي ٿئي نه سو الله کي پر تو
هر رنگ ۾ دنيا جي ڪجهي ڏنگ ڪو آهه تو — دشمن نه تجي ڪنهنجو ۽ دشمن نه ڪجي ڪو
ٿيا يار وفادار گهڻان منهنجا مهربان — پر تن مان ادا مونکي نه ڪنهن ڪين سڃاتو
گو مانُ ٿئي جن ياڪ جن يار وفادار — پر آهه و هاڻ جنهن کان ڪنهن کو نه ٿيو آتو
ڪنهن سان آٿون پانهنجا وسئون ڪيڻ وڃايان — مون سڀ کي ٿي پاتو جي مونکي ڪنهن نٿي پاتو
جو ڀيو هو ئي لاٿو ڪجي رفتار سان تنهن سان — مرڻ سان ڪجي مهمان کي ڏجي لولو

گلزار زماني ۾ ڪجي سڀ سان مروت
هي ڪل اسو جهنڪي نه ڪنهن جهوري نه جهلو

همت آهي جرات آهي دل آهه مقوي
جو آيو مقابل سو وري گهرڪي نه ڇهتو

دنيا جي ڏرنگن سان نه ڪنهن من نه ملائج
هي بازي اُها آهه جو هت لائق نه ڪا تو

پتڻ جي ڏسي راند عجب مونکي هي آيو
هي حڪم هجي شاه کي ماري وڃي گولو

يا رد نه ڪجي آسرو ڪو پير فلڪ جو
ڇا انکي ڪبو جو گهڙي ماسو گهڙي ٿولو

منظور ٿيو هن نظم ۾ سڀ قافيه سنڌي
ليڪن نه ڪنهن علم جو هن ۾ نه ٿي تورو

پيريءَ ۾ نه اچي ڪو نه ڳڻي ڪو ڪيو تاثير
جو تازه جوان ٿئجو نه سانگي آهي سرتو

صبح صادق وري نمايان ٿيو
هر ڪنهن مطلبن جو خواهان ٿيو

وري بازار دهر جو ٿيو رواج
رونق هر دوڪان زسامان ٿيو

ڪو منفع ٿيو ڪنهن ڪمايو ڪو
مفت ڪنهنجو نه مور نقصان ٿيو

سڀ ڪنهن نرخ کي گراني آهه
ليڪ نرخ سخن نه ارزان ٿيو

باغ ۾ بلبلين مچايو شور
غنچهء گل مگر ڪو خندان ٿيو

مهوشن ڪينجا هت حنائي ڪيا
جنهن کان شرمندهء شاخ مرجان ٿيو

ڏند دلبند صاف ڪيا سهڻن
جهن کان بي آب دُرّ غلطان ٿيو

ڏچپن سان مساڳ ٿيو مائل
لعل کان سرخ سرد وچندان ٿيو

وري وارڻي مشاط واسيا وار
زلف دلبر نه پيچ پيچان ٿيو

جو هو محبوب عالم نوخيز و
اڄ ٿو ڏسجي نه آفت جان ٿيو

وه حسين جي زلف جو جهٽڪو
يڪ تڙ جنهن ڏٺو سو حيران ٿيو

عاشقن جي نه چشمن کي ٿي سي
آه ابر بهار گريان ٿيو

٢ ڏونن محبت جي پيس طلاطم ۾
بحر الفت کي آهه طغيان ٿيو

ني مودت جي موج سر بفلڪ
ڪشتيء دشمني کي طوفان ٿيو

وري آيو بهار اي ساقي
مئي گلگون جو سڀ ڪو خواهان ٿيو

مطرب خوشنوا مبارڪباد
تنهنجو آواز خرم مستان ٿيو

آهي جوش جنون وجد ۾ رقص
عاشقن لاءِ دين ۽ ايمان ٿيو

راحت دوستان ٿيو شعر مهندو
دشمنن لاءِ تيغ بُرّان ٿيو

طائر فڪر منهنجو فوقيت
آسمانن تي آهه پرّان ٿيو

جو نه ٿيان پنهنجي نظم تي نازان
جيڪو ورد زبان خوبان ٿيو

سانگ دنيا نه آهه اي سانگي
سمجهيو سا ٽيهه جنهن سو نادان ٿيو

مومنن جي مدد تي اي سانگي
شير يزدان شاهه مردان ٿيو

جو اکين سان نه ڏٺو ڪنهن سو ڏسون ٿا يارو
جو ڪنن سان نه ٻڌو ڪنهن سو ٻڌون ٿا يارو

جا وفا بعد اسان جي ڪئي اسان سان جنهن
سي ڪي جانون ٿا مگر ڪين ٻڌون ٿا يارو

آهن وکٽي ڪريون دل آهي ورهن ڪانئي
پنهنجي دل لاءِ سدا پاڻ سڪون ٿا يارو

ديدهءِ بازي جي نه ڪم ۾ آهيون پڪ ملڪا
باوجود انجي نه سهڻن کان سڪون ٿا يارو

هو جوانيءَ ۾ حسينن کي ڏسڻ لاءِ وڃڻ
پاڻ کان پاڻ نه پيريءَ ۾ وڃون ٿا يارو

هئي جوانيءَ ۾ گهمڻ جي ۽ فرٽ جي لذت
آهه پيريءَ جو سبب جنهن کان سمهون ٿا يارو

پاڪي پنهنجو جڏهن منهن نه وٺي تو تنهن لاءِ
منهن وٺو پنهنجو پيري پاڻ گهمون ٿا يارو

ورلا ڪي ٿيا جو ويا آهيون محبت ۾ مري
ملڪ الموت کان پي ڪين ڊڄون ٿا يارو

سانگي درياءِ محبت جا شناور آهيون
واه لهرين ۾ محبت جي لڏون ٿا يارو

زلف دلبر جو منهن متي جو ٽڪو
آهه واسينگ نانگ جو ٽڪو

سي مسلسل سهلا ۽ مرغو لا
قدرت حق جو تن ۾ پيو ٽڪو

مونکي دلبر جي منهن مبارڪ جي
ديدهءِ بازي جو ٿو رهي ڪٽڪو

يار پيو مونکي ڪاري ڪاڪل جو
لال رخسار يار تي لٽڪو

دوست دلبر الڳ اسان جي آءُ
نه نمائش سان يار جي هٽڪو

ذره بهه نيس در جهان دائو
نه ذري محب تو سندو منڪو

مون ملوڪن کان پڇي ملوڪ ڏٺو — يار جي نازڪ بوڪڊ مان جُهڪو
راست سمجهيو مون سادہ لڇي ڪان — جي زور اوس هيٺون اکيان رَڪو
تيغ ابروءِ يار بس خمدار — عاشقن تي سندس سدا سَٽڪو

پهلواني آهي نہ آه اِها
ساڱي سمجهو بچا بچي پَٽڪو

هو ڪالهہ عجيبن جي اکاڙو نظر آيو — پر دل جو اني يار ڏي لاڙو نظر آيو
باهو جنهن قيمت سان نظر پار نشاستن — تنهن وقت رقيبن ۾ بگاڙو نظر آيو
گلگشت ڪندي گلشنِ ايجاد مان مونکي — پيارو اي پيارل مونکي پاڙو نظر آيو
زربفت زري زينتِ دنيا آهي ورنہ — آيو جو عدم کان سراگهاڙو نظر آيو
يکسان نہ ڪنهن زور زماني جو هلي ٿو — جو تازه جوان هو سو ڪراڙو نظر آيو
هرجائي ڏسان ڦيرو ڪمتر جو حساب آهہ — دنيا تہ سڀي مونکي ترا ڙو نظر آيو
خاصن لئي سواري آهي عامن لئي تيامت — ڳا ڏي سڀي وهٽن جي نہ واڙو نظر آيو
خنجر هڻي نيڻن جو ڏيو دلدار ڪسي دل — اهڙو نہ ڪنهن ظلم جو تاڙو نظر آيو
حيئن جيئن تہ حبابي جا اُنا مينهن تي تن ٽُٽن — گوڙهن جو ڳڀن تان سونکي ڳاڙهو نظر آيو

جو سهڻو سدا رهڻ جان جا تہ آهن
ساڱي سو سهڻي سالا جي ساڙو نظر آيو

درد دل جي کي لکايون ۽ لکون ها يارو — ڪڏئي جانان ۾ وچيڪين ٽِڪون ها يارو
جي حسينن کان پري پاڻ پنيون ها يارو — هوند سهون نہ سهون ها نہ سڪون ها يارو
تهنکي دل ڏيون ها سندس لاءِ ڪئون ها يارو — جي لکن مان ڪو وصندار لهون ها يارو
پيچبازي ڦاسون جي ذڪري ها يا ٿيلا — پيچ ڪاڪل ۾ نہ پيچيدہ ٿيون ها يارو
ٿئي رهائي ها تنهن طبع رسا ڪي — رهسن زلف رسا کي جي رهون ها يارو
جي اسان ساڻ ڏنگائي ذڪري ها تہ ڏنگو — ابروءِ يار کي هڻ ڪين لکون ها يارو
جي سڪي دل جي اسانجي نہ هجي ها هيڏيون — سهڻي سهڻن جي ڪنهن ڪين سهون ها يارو

تنھنجي بلبل کان به وڌ نغمہ سرائين ھا ائين
عشقبازن جي سچي جي نہ ھجي ھا سنگت
ڪثرت عام کان لذت آھي تنھائي ۾

جيڪو گل گلشن ھستي ۾ ڏسون ھا يارو
انھي ٽولي ۾ وچي ڪين ٽڪون ھا يارو
ورنہ وحدت ۾ وچي ڪين لڪون ھا يارو

سانگي پائيون ھا نہ ڀي خضر کان ڀي عمر دراز
وصف ڪي زلف رسا جي جي رسون ھا يارو

تڙي دريا ۾ لوڪ لھوار و — پر شناور تني عاسق اوڀارو
آبرو آھ عاشقن جي جھجھي — چشم گريان وھي ٿو جنھن نارو
آھ عنقا صفت محبت تي — مون نہ مانو ته ٿو آھي سارو
پوي قسمت سان مان نرخ نال — وري پيھر به يار جي دارو
ڪھڙا ڪھڙا نہ ڏينھن ويا گذري — ھي به پورو ٿيو ورھ ويچارو
مشڪ بيقدر جنھن ڪيئي سو آھ — خال رخسار يار جي ڪارو
يار اڇلا ڀيو اڄ لعاب دھن — آسمان نان لھي پيو تارو
پرت مان مان مونکي پيار ڪري — محب منٺار منھنجو دل وارو

آھي سيارو رقيب پر سانگي
پرت وارن کي ڪٿي پوي پارو

پھرين اکيون اکين سان اچن ٿيون لڙيو لڙيو
زلف رسا جا پرت مان پيچن ۾ پائي پيچ
سوز درون کان آھ اسانجي اکين ميھمان
پايان وچان مڪان جڏي لامڪان تري
مون دل ڏني ۽ درد محبت جو تو ڏنو
ميھون لڳيون محبت تنھنجي جون بيشمار
عاشقن جان ڪڏھن ڪڏھن آءٌ تون ڏرا حوال
آھي ادا تنھنجي حسن جي سرڪار ۾ ائين

تنھنجي پنيان پرت مان پوي دل اڙيو اڙيو
قابو قريب ڏيب سان ملڪن دل ڪڙيو ڪڙيو
خون جگر وھيو وھي ڳاڙھو ڳڙيو ڳڙيو
لاچار تنھنجي دري اچي تو لڙيو لڙيو
ھي وڃ ٿيو ھن سو ته پيارا پڙيو ٿيو
جند جان سان اجانب تو سان جڙيو جڙيو
نولاءِ من موھن آءِ رھا تو رڙيو رڙيو
سھڻا ڪي سچ چوان تو آءِ سانگي تڙيو تڙيو

مُنار منو مونکي پا ٿيندو — نا تو نيهن نيا ٿيندو
پرت مان مونکي پيارو پرين — پيچ پرت جا پا ٿيندو
تو تان تهنجو عاشق زار — سر تان گهوري گهما ٿيندو
ڪين سليندس عام کي سا — لٽون جا سچ مون سان لا ٿيندو
هيم مان آءِ هلي ويندس — ساجن جي نه سڌا ٿيندو
گوندر هي گذري ويندا — مولو محب ملا ٿيندو
جتي جتي ٿيندو زلف دراز — تتي تتي ورهه وڌا ٿيندو
در تي عاشق دلبر جي — دو نعمان درد دکا ٿيندو
پرت وارن کي پيارو پرين — پرت مان پاڻ پسا ٿيندو
وعظ نصيحت مفت ڪري — زاهد مونکي ڪالا ٿيندو
واڻ هئين نه وڏو ٿيندو — جيڪو پاڻ پڌا ٿيندو
تهنکي ڪهڙو خوف و خطر — پاڻ جريو جو جوا ٿيندو
لال گلن تي ڪارا يار — ڪاڪل ڪنهن لنڪا ٿيندو

غيرت کي غيرت ڪان نه ڪڏهن
سانگي سونهن سلا ٿيندو

اسين عقل کان آهيون عاري عزيزو — اسانکي پرت آهه پياري عزيزو
زياده آهي فيمتي عمبا کان — اسانجي اها خاڪساري عزيزو
سدا عشق وارن کي در عشقبازي — قرار آهه ٿيو بيقراري عزيزو
اسان جهڙا مسڪين جنهن کيا مقرب — ڏسو عشق جي بردباري عزيزو
رهيا دهر ۾ فند فتنا ۽ بازي — وڃان گاله ويئي ورهه واري عزيزو
پرين جيئي پنهنجي جا دلبر اسانکي — سي ڪرهي لگا کان ڪاري عزيزو
اتي تي در تاڪي مئي خود نمائي — جتي سب هانوري ۽ ياري عزيزو
اسان پاڻ ڪنهن سان نه ڪيا و رت — اسان سان ڪنهن ڪير ياري عزيزو
نه تا سن تا عاشق جي جنهن جي ڪس — جتي آهه وارن جي عاري عزيزو

پڙهي پرت جي پٽ سدا ۽ پرين سان
اما ڇنڊي هُئي هاري تاري عزيزو

ڏيو شاب جهن ۾ هو شوخي جو چرچو
هجي شيخي آهي شرمساري عزيزو

سياهي مان وارن جي آئي سفيدي
۽ گذري وئي گلعذاري عزيزو

عجب هو اهو جنهن جواني جو عالم
نه هئي جهن ۾ ڪا انتظاري عزيزو

تنهن سر گريبان ۾ جهڪي اچي پيو
جنهن پاڳ پاڻي سنواري عزيزو

عمري جا جواني جو جهان هو جنهن ۾
ٿي خوبن سان ٿي خوشگذاري عزيزو

آهي دوست ۽ جيڏي جي جواني
اسان ۽ گڏا سا وساري عزيزو

هو باغن ۾ هر بلبلين ساڻ گڏجي
گلن جي ڪئي سير ٿي ڪاري عزيزو

نهاري جا نيرنگ ذرا ڏنا سون
ڏسو ائين اوهان کي ٿي ساري عزيزو

اوهان ۾ هنيرڪين پيچي پچون تا
ڪڏهن رانڌ جا هاسون هاري عزيزو

Ali Mohmmed
Pardai Akli
C/o M

ٿون عبدالحسين جيءُ نه الحمد لله
پرين سان اسان پرت پاري عزيزو

جنهن مونکي ٿي ڏنو ٿي جيو تنهن چريو چريو
پنهنجي پرين ڏي مرن جو ڏنو ٿي وريو وريو

ٿي دلربا جيوءَ نه حنا آهه رنگ دار
خون جگر مان منهنجي نه هٿڙا پيو پيو

ڏي مونکي رونار جيون جاه ما هزار
ڪر تون علاج منهنجو جي آهي ڪريو ڪريو

وهڻيندي درد محبت جي ڏوه تمام
دست حنائي منهنجي نه دل ٿي ڏريو ڏريو

فرقت ۾ پنهنجي حال ٿي مون پاڻ ٿي رنو
سيڪهن جيو ٿي عشق ديونگر ڏريو ڏريو

طالب سو آهيان تنهنجي محبت جي مرض ۾
اي من موهن منا آءُ جيان تو مريو مريو

قسمت نه ڏس جي فال به فرخ نٿي پري
اٿلي پوي ٿو بخت جو ڪارو ديريو ديريو

پيري پسي سنڌ جيو منسٽن ٿي جاه ما
نيڪنام نيهن جن هو سو آخر ٿريو ٿريو

نهئي جيو وهان ٿي محبت جي موج ۾
تا نگهو ۾ تنهنجي يار جي خاطر تريو تريو

اي مار جي ملير جا سي ڏينهن ياد ڪر
چيلن جي چانگ اينڊي هٿي جهاچريو چريو

سسئي جيو ٿي پٻ جي لهڻ ٿي پائي پير
پيمان پرت جو نه نڀائي ساڻ ترڪيو ترڪيو

سچا آهي سنگ محبت نه انسان سنگدل
جن ريءَ نه دم سريو ٿيا سو ساڱي سريو سريو

مونکي سڄڻ جي جستجو تازه به تازه نئو به نئو
آهي اهائي گفتگو تازه به تازه نئو به نئو

ويو سڄڻ جو دل کسي منهنجي من ۾ لڳو سچا
تو رهان به ياد او تازه به تازه نئو به نئو

منهنجي پرين سان تل نه ٿئي توڙي جڙهي منجهي
ماه به ماه ماه نو تازه به تازه نئو به نئو

يار منهنجو يار ٿئي منهنجي دل بهار ٿئي
آهي اهائي آرزو تازه به تازه نئو به نئو

خير خوشي سان بي خلل تو سان هجان آءُ هم بغل
تو کان ٿيان آءُ کام جو تازه به تازه نئو به نئو

عطر هجي ويا اگر مشک کي ڇا کريان مگر
سانگي سڄڻ جي گهر جي بو تازه به تازه نئو به نئو

تخت زمرد تي نه گل جو جلوس ٿيو
آب روان به جلد اچي پائبوس ٿيو

رخسار زرد عاشق صادق جو جنهن اڳيان
زردي ۾ کهربه رنگ آهي سندروس ٿيو

زلف سياه کاکل مشکين جي ياد ۾
منهنجي نظر ۾ عاج آهي آبنوس ٿيو

تاثير ڇا کيو يار جي رخسار آتشين
مون کان اڳي نه زاهد آهي مجوس ٿيو

کهڙي هٿون اسين وري وحدت جي در تي
کثرت ۾ آهي نفس اساڻو نفيس ٿيو

هن وقت ۾ بچي نئو ذات و زمان کي
ناموس نام آهي پلوائو پلوس ٿيو

سانگي سچي سلاءِ نه ٿئي ٿو ۾ اساڻو ڇا
آباد جي ٿيو رهي ويران روس ٿيو

بلبل آءُ آهيان عشق مونکي آهه گلشن جو
الله نگهبان رهي منهنجي چمن جو

سو مرغ نه آهيان جو ٿيان تنگ قفس ۾
عاشق آئون مغبچه غنچه دهن جو

سچ اهل صور جهنکي نه معدوم چون ٿا
موهوم سو نقطه آهي دلبر جي دهن جو

آهن منهنجي محبوب جا سي زلف مسلسل
بيقدر آهي جنهن کان ٿيو مشک ختن جو

صلواة پڙهي دم کريان انتي نه به ٿئي بار
حال آهه نزاکت کان هي دلبر جي بدن جو

بيل دکيو آهه مونکي تازه جوانن
شکوه آءُ کريان کهڙو ويلا چرخ کهن جو

بازار محبت ۾ جڏهن پير مون پاتو
بس سيمتن سان کيو سودو مون تن سون جو

دعوا تو کريان ابروءَ دلبر جو ڏسي بيت
هي هکڙو سندم بيت نه مت آهه ڪڻ جو

عشاق زماني جي سنڌ تا سو ڪيلي بستاد
اڄ حافظ وه مائب ڪي پلا ڪيو ڏسي تو
موت طبع جي دريا مان ڪيا گوهر مضمون
موتي تل نهن اعتبار اچيو ڪو ڪه پتو
فرقت جي نه صدمن ڪا نجده ضعف دل آهي
اندا سخن سارو گدا ئي آهي روشن
باشد که بگويد بجواب غزل من

پهتا تا رکن پرت هي ڪمر ناه ڪچن جو
جرچو آهي ڏس چار طرف منهنجي سخن جو
جا ئيتو جي گدا آه ڏنو ملڪ عدن جو
تو وت نه قريب آهه جڏه تدر سخن جو
تنهن لاءِ تو درڪار سندءِ سيب ذقن جو
آسنڌو تسون قافيه ڪئي شمع لگن جو
واقف نه آهي جيدري مضمون نجي تن جو

سر سبز سندءِ هوءِ خط رخسار سدائين
بوسه نه ڪو سانگي کي ڏني اي يار چين جو

ڪنار و سرحاصل آهه مهراڻ جي گهاري جو
زمرد وار آهي دامن ڪهسار جو سبزو
سدا سا وارهن سهڻا هي وڻ پٽ شال گهنجي جا
اساني پي تنهن مرڪي ڏيهين خير خوبي لڙائي شين
جڏهن ڪٽهن ملا بارا پون تنهن وقت ڪيتي م
ڏين جي وکن جوءِ ڀهاڙيءَ جوءِ بولي جو
هزار و سه صد و پنج آهي بسنه هجري سن هجري
هنيو ميان وڌل تهجي وطن کيا آهه آڻ يا ڏيکو

هنير کيتي مر سي دلڪش شڪار آهي سباري جو
ءِ خوش آهي دگر سو سر گهاري جي ڪناري جو
سو قارهو سگ ڪري سال تو گو ڏنه مرگنائي جو
وڏا قارها سدا ماريا اسان ان ميرا وکهاري جو
ڏيهي جرچو ڏسي سو گوه موت سو ماري جو
ٻتهن جو گهوم جو نجي پر موزون نمر و هاري جو
محرم جي اڻا ڏيکي آهي ءِ ڏيهن اگاري جو
اچي سو ڙب مان ڪيتي ءِ م تو مو نکي نهاري جو

ڏيکي سايه مان سالئي وڻ جي وينڊ جيکواي سانگي
ادا سو بيٺا آهي جو سکه تنهنجو وسلاري جو

رقص جو ڻ پي ڪيو وجد ۾ طهمان آيو
گرچه دنيا جي ڪمي ۾ آهيون تر دامن تيا
فارغ البال آهيون ها ڻ اي جانب جاني
بامزان تون جو لهي آئين اچيا سهڻا سائين

مست تنهنجو جو قيامت ۾ غزل خوان آيو
پاڪ تنهنجو نه پرين پرت ۾ داما ن آيو
هڪڙو سرهو سو سچو يار تان قربان آيو
سيني هانو تي فلڪ تاد مهه تابان آيو

ني سيب ناهه پريشان ٿي سنڌ ۾ دل دلبر
ياد تنهنجا اي پرين زلف پريشان آيو

مفت مون عمر سڀي صرف محبت ۾ ڪئي
مونکي اي يار انهي ڳالهه جو ارمان آيو

آءُ در تنهنجي تي دلدار وڃي آيس درد
مونکي دهشت ڪري ڌڪو ڌڪي دربان آيو

لاف آئينه صافي جي هڻئين ٿي آخر
رخ پر نور ڏسي يار جو حيران آيو

شوخ پنهنجي کي ڏسي ايندو چيم شڪرخند
منهنجي هر درد جو دلدار ٿي درمان آيو

پرت مان يار جڏهن منهنجي اڳ ٿي پاتو پير
منهنجي دل ۾ ته تڏهن دين ۽ ايمان آيو

شب فرقت ۾ ڏسي حال سچو منهنجو ڏکيو
صبح صادق ٻه ڪري چاڪ گريبان آيو

نام زر نظم سنڌ ۾ آب ۾ ۽ تاب ۾ ٿيو
صدف دل مان ٿي مضمون دُر غلطان آيو

شير قالين ٿي وڃا جيڪي روازي ها رقيب
مونکي ايندو ڏسي پيو شير نيستان آيو

عالم ايجاد ۾ آهن هي لباس جا مزا
ڪوبه عالم ارواح مان عريان آيو

واٽ ويندي ته لڌو سوراسان اي سانگي
جو مقدر ۾ لکيو هو سو اسان سان آيو

آزرده دل اي دوست زِ تقدير تنهنجي جو
دل لائي دلارام سان دلگير تنهنجي جو

معلوم آهي آزادگي مشڪل سان ملي ٿي
پابند وري زلف گرهه گير تنهنجي جو

جي هير نه آهي ته پو رانجهو ٿي ڪبو جا
رانجهو جي نه آهي ته وري هير تنهنجي جو

دل صاف جي آهي ته دورنگي ڪا تنهنجي دوئي
پيرين پئي پهرين پوءِ زنجير تنهنجي جو

ڏسجي نٿي ياري ۾ سندن گرمي محبت
دل سرد تڏهن مثل بيان شير تنهنجي جو

باطن ۾ جلن تلخ طبيعت جي ڪنهن سان
ظاهر ۾ اهي سان شهد و شير تنهنجي جو

حاصل نٿي سوڪٽ مان ۽ ٿوڪڻ مان نه گي
جي ماڻهو نه آهي ته تڏهن مير تنهنجي جو

مطلب نه ساجي مطلب آهي گهر جي نه بزرگي
مولا جي مريدي مان ملي پير تنهنجي جو

پو ڪي جو اميد ڪري ڪٽڪ لُٽُ جي
ٻجڙا ڪري ڪم طالب توقير تنهنجي جو

ماري شڪي پاڻ مرڻ کان نه بچائي
سگهي نه شڪاري ٿي نه نخچير تنهنجي جو

بيخوف و خطر سانگي ڏجي داد سخن جو
ڪنهنجي نه اکيان صورت تصوير تنهنجي جو

عارض کي سنڌءِ آءِ مهه تابان نه چوان جو
ابرو کي هلال مهه رمضان نه چوان جو

پرپيچ پيارا سي آهن دام دلين جا
پيچيده ڪاڪل کي آءِ پيچان نه چوان جو

تيو سرخ ۾ دلچسپ مٿن رنگ حنا جو
هٿڙن کي سنڌءِ پنجهءِ مرجان نه چوان جو

آهن سي نظر باز سنڌءِ ڪاريون ۽ ڪجليون
چشمن کي سنڌءِ چشم غزالان نه چوان جو

تيو مال پريشان ته سنڌم پرت ڪان جهجي
تنهن زلف پريشان کي پريشان نه چوان جو

مصروف رهي وصف ۾ تي گلبدنن جي
هن طبع کي آءِ بلبل نالان نه چوان جو

نڪرن ٿا مسامن مان سنڌم عشق جا شعلا
هن جسم کي آءِ سرو چراغان نه چوان جو

بي جان آءِ آهيان تنهنجي جدائي ڪان اي جاني
تنهن لاءِ اي جانب توکي جانان نه چوان جو

جنهن ۾ نه ٿو حاصل ٿئي سنڌءِ يار تماشو
سو روز آءِ محشر کان دوچندان نه چوان جو

استاد سخن آهه گدا شاعر يڪتا
آءِ اهڙي سخندان سخندان نه چوان جو

رنگين سي سخن تنهنجا ڏسي حيدري توکي
بي شائبه آءِ شاعر شروان نه چوان جو

سانگي سنڌءِ تصوير صفاتي ڏسي توکي
هن عالم اسباب ۾ انسان نه چوان جو

غلام آهيان آءِ شاه مردان جو
شهنشاه لافتيٰ شير يزدان جو

ڪمينو ته طالب آهي نان جو
رهي ماهرو مرد کي مان جو

بابين زور بازو اسان کان ذرو
کڄي ڪين ٿو بار احسان جو

آهي پرهين مستن جي بازي اها
رهي ٿو جتي عقل انسان جو

بنا يار جي پيو تنهن ۾ به پياءِ
ملي توکي جي باغ رضوان جو

مبارڪ اوهانکي هجي مئڪشو
ويو گذري هي ماه رمضان جو

آهي مرهم گل بجز ناءِ نوش
رهي ٿو هنيئر زور خفقان جو

دوا منهنجي سيا جي سهٿان سنڌءِ
آهي سيب مرهو زنخدان جو

چوان ٿو وتان تن چپن ڪان ڇي
ڪيو جن ٿڪو رنگ مرجان جو

سو شوخن جي شوخي جو تيغ ٿو سٽي
لڳي جنهن کي ٿو تير مژگان جو

سو طيار ڪئن طائر دل رهي
مسلسل جو گيسوءِ پيچان جو

اصل کان اِها ڙيءَ آهيان آءٌ ٿيل — پريشان زلفِ پريشان جو
ٿيو چاري اسان تي لکيو ٿو گهمي — رقيب آهه نطفو بني جان جو
ٿيو هن طرز ۾ تنگ ميدان طبع — رهيو ڪو نه ڪو جوش جولان جو
پلاڪئي نه شهرن ۾ مشهور هجي — گدا جهڙي شاعر سخندان جو
لڙي لاٿي جن ويو جيڏو ڙي — رهي ٿهڻي ٿل راز پنهان جو

دري هاڻ ٿيو آهه جوشِ جنون
کپي سڱ سانگي بيابان جو

هرگز نه معتقد ٿئي سو مرد قال جو — واقف ٿي حال جو هجي صاحب ڪمال جو
هر روز طبع تي هجي مد مو زوال جو — تڏهن انتظار ڪجهه وڪيڏون اعتدال جو
عاشق آهيان جميل سڄڻ جي جمال جو — طالب آءٌ آهيان يار عديم المثال جو
ابروءِ يار مونکي ته ياد آيو عيد رات — دلبر ڇپي ٿو منهنجي هي ناخن هلال جو
مُشڪِ خُتن ڪري جو مُعطر دماغ خلق — ادنيٰ نمونو آهه سو دلبر جي خال جو
زلف سياه يار ۾ پابند ڪئي نه ٿيان — اشهد ڪان حق پسند ڪيو اَشهد بلال جو
شوق شڪار ناهه مگر سڱ ٿو ڪريان — ان سنگدل جي ياد ۾ يار وجبال جو
چورائي دل کي يار جو نه د حنا ويو — جهنڪي نه ڏيپ عسس جو نه ڪو ڪوتوال جو
جاڻان ٿو آءٌ يقين جڏهن تهنجي دلبر سو — ڏنگو نڪن ۾ آيو ته ڏهن حرف دال جو
زاهد مون ٻُڌو آهي طوبيٰ جو وڻ پسند — موهي ٿو منهنجي مَن کي آهي نونهال جو
ڄاڻان ٿو آءٌ جدائي آهي وصل کان وڌيڪ — شاهي کان ٿو لذيذ ٿئي اُپ پال جو
آئيان ٿو فرد فرد ۾ مضمون مختلف — ياد آهي وضع منهنجي غزل کي غزال جو
لعنت خدا جي تهني سڀجي خلق جن ٿڪون — ناحق جهن مارو جوان محمّد جي آل جو
مولا علي جي جهنڪي محبّت نه دلبر آهه — سو نامراد ڪين آهي نطفو حلال جو
مُنعم گهرن ٿا عِزّ ۽ مفلس گهرن ٿا مال — خواهان ڏسان ٿو ڪو نه ڪو آءٌ ذوالجلال جو
دنيا تي جو ٿا حلوه فروشي جوان ڪن — واجب ادب رکڻ نه آهي پير زال جو
ظاهر کي ڏي ٿي چڙهي وري باطن تي ڪن نظر — الله کان گهرڻ آهي مطلب سوال جو

هن شعر ۾ روان نه ٿي طبع روان سندھ
آئي جا کريان هي ڪم آهي خاص خيال جو

مرزان وصال ويو مري تنهنکي ته ورها ٿيا
آهي گدا اچا تا ٿُن طالب وصال جو

ديکي رهيو وطن ۾ وري حيدري وجي
هن با وفا به هاڻ ڪيو ڪم وصال جو

سانڍه ناهِ هي ته گن رجو مڪان آهه
دنياجي سانگ ۾ او هين سانگي سنبالجو

چه خوش نصيب ڪسي را علي ست ياورِ او
بلامڪان رسد آنرا ڪه هست رهبرِ او

خبر ڪند ز محبان بروزِ محشرِ او
به مومنانْ ڪند امداد جام ڪوثرِ او

خدائي عزّ وجل مصطفيٰ پيغمبرِ او
پس از رسول خدا شد وصي برادرِ او

طلب بديگر گر شد بگشت حاضرِ او
بهر جدال و قتال آمده ست صفدرِ او

بحڪم خالق اڪبر ز جمله موجودات
بعزّ و شان و شرف بيشڪ است برترِ او

ڪسي ڪه ڪاشت به دل مزرع محبّت او
سحاب رحمت بارد مدام بر سرِ او

ز دست خويش عنانِ ادب نبايد داد
خدا نگويم اگر گويم ست مظهرِ او

تو عين وحدت بڪشا ڪه ڪثرتِ فيضش
بهر ڪجا نگوي باطن است ظاهرِ او

ڪز حُبّ آلِ محمد ڪسيڪه شد وحشي
سبق ز هند مقرر گرفت مادرِ او

پس از محمدِ عربي به جمله مخلوقات
بحڪمِ قادرِ قيّومِ است قادرِ او

ڪُشاده خاطرِ عبدالحسين باش ڪه چون
ز افضلانِ جهان افضل ست قنبرِ او

لطفِ لطيف شامل عالم اگر نه هو
تو شاهِ راهِ عشق مين ميرا گذر نه هو

احمد سي تا به مهدي هادي هؤ موجزن
درياءِ فيض حق جو ڪهين مختصر نه هو

ڪشتيءِ اهلبيت ڪا هئ ناخدا خدا
امواج حادثات سي اسڪو خطر نه هو

ابروءِ يار مثلِ هلال آوي گر نظر
ٺهري جو اسپ چسم تو هرگز بدر نه هو

پروانه وار جلني ڪي پروا نهين مجهسي
پرواءِ شمع رو ڪو ميري جب خبر نه هو

دلبر هو بر مين چارده ساله دو ساله مئي
خواهش زياده اس سي مجهي عمر بهر نه هو

دندان ولب کي ياد مين روياهون عمر بهر
کيون اشک ميري چشم کي لعل وگهر نه هو

عبد الحسين تيغ زبان بر سرِ عدو
ايک وار ايسا مارجو پهر باخبر نه هو

رفتم وما يوس گشتم چون نه ديدم روئی او
پس درين خو سنده ام ذی کوئی او

خالِ مشکين بر رخش يا دانهٔ دامِ فريب
هست بهر طائر دل دام تارِ موئی او

بر لبِ جو سرو را ديدم ستاده در چمن
آه کردم ياد چون آمد قدِ دلجوئی او

يک نظر ديدم پريرو کرد کارم را تمام
دل بافسون برده از من نرگسِ جادوئی او

غرهٔ شوال شد هر کس نشاط عيد کرد
روزه ميدارم نديدم چون هلالِ ابروئی او

من بعيد از يار هستم عيد روز ماتم است
عندليب خاطرم را خوش کند گل روئی او

زرد رنگ از زهر گشتم چون مرا عبد الحسين
نيش بر خاطر زده مار سيه گيسوئی او

چاهه مان يار غزل هي هو جوابو منهنجو
آهي الله سجايو کيو لايو منهنجو

بيت بازي تي کئي پاٽ ۾ سهڻن ٿهنلاءِ
منهنجي دلدار هو ديوان ڳهرايو منهنجو

توسن طبع نه هو تند اجايو اهڙو
عشق مهميز سان ڪوتل هي کڏايو منهنجو

هو فصاحت ۽ نزاکت جو سدا طبع رهيا
هرڪنهين معرڪه ۾ رعب جمايو منهنجو

حضرتِ عشق تي کيا عاشق ومعشوق شمار
پاڻکي يار تڏهن يار چوايو منهنجو

تي لکايائون تڏهن تذکرة الشعراء ۾
سڀ کان پهرين برقم نانءُ هو آيو منهنجو

ڪنهن چيو واه نه ڪنهن آه چيو ڪنهن شاباش
هي غزل سوزمان مطرب تي سرايو منهنجو

تڏهن دلدار هلي آهي اگرڙ تي آيو
جڏهن الله وري بخت ورايو منهنجو

گل تي خندان ۽ هوا وجد ۾ جنبان اشجار
بلبلين هي هو غزل باغ ۾ ڳايو منهنجو

اوچ ۾ عشق جي ۽ موج محبت ۾ رهيو
ڏين پائين نه ڪڏهن پيرن ۾ پايو منهنجو

مختلف موزنه تيس ماه رخن سان مورا
رانبي يار جو تيو سو لئي هو رايو منهنجو

آئي قلب جي اغيار ته پرواناهي ۽ ماهروين کي نه معلوم آهي رايو منهنجو

ياد شيرين کي ڪري فال جي خاطر فرهاد
بيستون ۾ آهي ديوان گهرايو منهنجو

حسن آباد ۾ هو ڪاله حسينن جو هجوم
سيني سهڻن کان ٿيو سهڻو سوايو منهنجو

سوين سر دار ڪٽي سر اچي حاضر ٿيا ها
پاڻ تان يار تر سر گهوري گهمايو منهنجو

دوست دشمن نه ڪنهين وقت ۾ ڪو آڪو
مرتيو ڪنهن نه گهٽايو نه وڌايو منهنجو

ڪربلا ۾ ٿي جيئو ڪوئين کي شهه ڪرب بلا
آءُ اهو آهيان جو جبريل هو دايو منهنجو

لطف سان پنهنجي عطا ڪيائين طلب جيڪي ڪيم
منهنجي صاحب نه ڪڏهن روح سڪايو منهنجو

آهي دلچسپ هي ٿي مصرع موزون قليچ
ماڻ هُما کان نه هُمايون ٿيو سايو منهنجو

رهي سانگي جي نه سهڻن سان سدا ئي صحبت
عمر جو وقت ويو ڪو نه اچايو منهنجو

مونکي لاچار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
ايذا ۽ آزار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

ڪنهن ۾ طاقت هئي محبت ۾ ڪري چون چرا
مون سان تڪرار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

ڪنهن کي مقدور جو مذڪور ڪري حڪم سوا
راز اظهار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

دَرِ دولت کان نه عاشق ٿئي ڪڏهن پل پاسي
پاڻ کان ڌار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

درد فرقت ۾ مونکي ڏيئي وڌو رنج ملال
خاطر افگار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

ڪين ماپيان ٿو آءُ ڪپڙن ۾ خوشي کا مونسان
پرت مان پيار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

ڪهڙو مقدور هو ملن جو نه منصور کي پاڻ
نه سر دار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

اشهب طبع کي منهنجي هٿي محڪم مهميز
تيز رفتار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

خواب غفلت ۾ هُئس آءُ خوب خوشي سان سُتم
مونکي بيدار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

وصل جو واعدو وري دوبارو نه عنايات عظيم
آه اقرار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

جلوه گر باغ ۾ پنهنجو گلِ رخسار ڪري
قدر گلزار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

جو اگهڻ منهنجي لڇڻ کان ۽ ملڻ کان مون ران
آهي انڪار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

پيچ ۾ پيچ پرت جا مونکي پائي پنهنجو
هو طلبگار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

ظلم اهڙو نه ڪو نادر کان نه ضحاڪ کان ٿيو
يار اغيار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

بارڪ الله آهي منهنجي گهچي لئي پنهنجو
زلف زنار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

سڀئي عشاق اچي جمع ٿيا پر مونکي — سڀ جو سالار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
گوشوارن پر وجهي پنهنجي ڌر غلطان ڪي — آه شهوار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
اهڙو وجادو منهن ڏنو ۽ نه ڏٺو ڪنهن آهي — زلف ڪي مار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
طلب نقد ڪري طالب زر ٿي ايڏ و — قلنه ڪلدار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
مونکي من دور تصوّر ڪري پاڻهين پنهنجو — ناز بردار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
پنهنجي منهن کي منهنجي منهن ساڻ ملائي ڇهتي — سرخ رخسار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
هرڪوئي جاني تو آهين توئن رقيب اي رهزن — تو کي ڪمدار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
عشقبازيءَ ۽ محبّت ۽ وفاداريءَ ۾ — مونکي هشيار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
دين ودنيا کان ۽ عقبيٰ کان نه آهي منهنجي — دل کي بيزار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
مئي پيڻ لاءِ نزاڪت کان پيالو منهنجو — گل بي خار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو
ڪو غزل اهڙو وچيءَ مونکي سڻائي سائل — حڪم يڪبار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

دل گرفتار ڪرڻ لاءِ ا ساڱي آهي برو
ساڱي سيڱار ڪيو ڪنهن ڪيو دلدار ڪيو

رديف "ه"

لطف الله جو نرالو آهه — جان عالم جو هي فسانو آهه
منتظر ٿيا شائقين هن تي — گل خندان جو ٽبو زمانو آهه
رهي افسانهٔ عجائب وچو — هنطرح هر ڪوئي روانو آهه
لال رخسار نازنينن تي — خال دانهٔ فريب دانو آهه
ماه طلعت ڪٿي به غمزه وناز — ڪيڏي طوطي ويو شهانو آهه

ڪٿي اج آهه انجمن آرا
ساڱي دنيا سڀئي بهانو آهه

منم غلام غلام تو يارسول الله — فدا ز صدق بنام تو يارسول الله

زکفش پائ تو نازش گرفت عرش برین   نماند حسد کرام تو یا رسول الله
یقین بر منهٔ کرّوبیان بہر سبقت   کبوتر لب بامر تو یا رسول الله
شده ست پست ز بام تو عالم ملکوت   بلامکینی مقام تو یا رسول الله
زسہر اگر بہ مدینہ زخوبئ قسمت   کنم بہ صدق سلام تو یا رسول الله
خصوص صندل از بہر درد سر باشد   زرنگ گندم فام تو یا رسول الله
تو گفتهٔ کہ علي هست لحمك و لحمي   فدا بطرز کلام تو یا رسول الله
کسیکہ دشمن آلِ علي ست دشمن تست   چنین رسیده پیام تو یا رسول الله
بہ کربلای معلّی چون شد شهید حسینؑ   بسوختند خیام تو یا رسول الله
ز کربلا سوئ کوفہ زکوفہ جانب شام   برفت آل تمام تو یا رسول الله

هزار شکر کہ عبدالحسین شد نامم
فدا بر آلِ کرام تو یا رسول الله

یقین شود متغیّر مزاج طفلانہ   گهي عقيل برآيند گاه دیوانہ
یقین ست بیک حال پختہ مغزانرا   جنون بہ سر بود و نیا رموز فرزانہ
بہ گرم و سردی دوران بہ گردش گردون   نمي شود متبدّل مزاج بیرانہ
بد انکہ منجمد آمد درو هوای روی   بخاطر کہ نماند یگانہ بیگانہ
اگر بہ اندک اسباب شد شکستہ بجي   زیادہ زین نبود عیب بزم رندانہ
بہ هیچ وجہ خیال مکن کہ بد سازد   طبیعتي کہ ز اوّل بود کریمانہ
زمین دهر نباشد بحالت دائم   گهي بود چمنستان گاه ویرانہ
خیال کردم بہ شمع عاشق نبود   زند بہ کشتن او بیر خویش پروانہ

چہ میبرایں عبدالحسین زنخوت لبس
بجز تکلف نبود بجشن شاهانہ

نرڪي خواهش سیر چمن آهہ   اگو ڏکین لذّت م وطن آهہ
مُعطّر منهنجو پیارو گلبدن آهہ   نہ مثُ نگهت م چمن سا نسترن آهہ

چون اڪثر تا دنيا پيرزن آهه — طلب ۾ تنهنجي ڀيو سارو تمن آهه

اسانجي بخت جيئن چڪر ۾ دائم — گدا آهي ۽ ڀيو چرخ ڪهن آهه

اماڪن ۾ مڪين ايمن ڪونهي — ڇپائي ۾ زمانه جو چلن آهه

نه ٿي راحت فزا دنيائي دون جا — اصل کان منتشر دار المحن آهه

جوانن مان آهي پيري نمايان — جوانمرد آهه جو مرد مسن آهه

ڪريتو بخت ڪهن ڪهن کي گران بار — وگرنه هر ڪو انسان هموزن آهه

پرت جي پار تي ڪو پهچو ناهه — مسافت قرب جي ڪوه ڪن آهه

چون سڀ مونکي تا استاد عاشق — اصل کان عشقبازي منهنجو فن آهه

سهي دنيا خودي کان ناده خالي — زري پرزي ۾ مونکي اهڙو وطن آهه

زماني ۾ اها شيرين نه آهي — جي ڏسجي تو ته هر ڪو ڪوهڪن آهه

وڏي هيءَ گردش گردون بازي — ڏسون زن مرد آهي مرد زن آهه

مخالف جي مزا نوٽئي — اسانجي دل ته سناءِ صف شڪن آهه

ڏنگن مان وئي آهي نڪري نڪائي — مگر آهي ته زلف پرشڪن آهه

گلن سان تنگي آهي ڪنهن جي تشبيهه — نزاڪت ۾ زياده گلبدن آهه

سخن سنجي ڪريان ٿو ڪانه تن ۾ — ڀري سهڻو سهڻي سيمتن آهه

ڪمان ابروءِ هيٺ پنبڻ جا پيڪان — ڇپائي منهنجو عاشق گر ڪرن آهه

گل خندان جان ٿيندو ته ٿيندو — معطر تر اجان غنچه دهن آهه

رخ پرنور کي خال سياه کي — ختائي جي جوان مشڪ ختن آهه

پريو چيت چيئو جو چوندو جريو — در دندان جو مٽ درِ عدن آهه

سي منهنجو دل گهريو دلدار دلبند — سندم دل چوهه ما جهن تي جهڪن آهه

ڪڙو جهنجهن مونسان ڪيو سارو — منوماڪي کان منهنجو من موهن آهه

ڪجهيءَ ۾ پار جي زيبا آهي ها — سدا سهڻو سو سارو نورتن آهه

مٽ ما تهن جي ابروءَ جو اشارو
سو سانگي لاءِ سڪاري سهن آهه

رديف همزه

واه واه وار رنگا دلبر جا برت سان آويز سندءِ
مشڪ کي جن ڪيو مات مڪر زلف سي عنبر بيز سندءِ

ڪارا ڪجل اکين عجائب غمزا جن جا آهن غرائب
ٻه جا تير اجن ڪيو نائب چالڪ جهڙي چنگيز سندءِ

آهن مقوس بار جا ابرو بيشڪ شڪل ڪمان برزو
تير مژه بس تيز سندن ڪو خلق مر سي خونريز سندءِ

رستم دستن سان موجهي رزم بزمان نام ڪيو
زال اگيا ٿي علم ويو جنهجي تيغ ابرو سان تيز سندءِ

جنهجا عاشق طالب آهن سي سيني تي غالب آهن
روح سچن پيا قالب آهن گبر بهو دلانگيز سندءِ

لالاب منتار پرين جا لولو ڏند دار ارپرين جا
زلف مسلسل يار پرين جا مانگ آهن سمر بيز سندءِ

درج سندا ڏيکيو ڏنا سو زلف سندا زنجير ڏنا سين
ترڪن جانا تير ڏنا سون عشق مر تي آميز سندءِ

آئين سوار سخن جو يڪتا نڪو ڏٺا مثل جا
مون ميدان قرب مڪاهيا شوق سندا شبديز سندءِ

او ٿو گد اگر پنهنجو سارو مون به وڃايو پنهنجو وار
حيدري هاڻ تو واري وار و طبع جنهجي آهي تيز سندءِ

سانگي عاشق جيڪي سالڪ تنهنجا قادر جوڙي ٿو ڪم ٻه
جين جن جو ڏسن ٿيو يڪدم خائف رهن شب خيز سندءِ

برملا جي ڪريان حال شب هجران آءُ
صبح صادق کي ڪريان چاڪ گريبان آءُ

حضرت عشق عبث زور ٿو هيڏا لائي
مونکي جاڻي ٿو آهيان رستم دستان آءُ

جو جبل کان نه کڻيو ٿيو سو کڻي اي زاهد
ٿو ڪٿان بار محبت آهيان انسان آءُ

زاهد خشڪ جي خشڪين نه ڪيو خشڪ دماغ
ترب وارن تي آهيان ترب سان قربان آءُ

سٿير قالين نه رقيب آهه ٻلا تنهنکي ڏسي
منهن نه مرڙيان جو آهيان شير نيستان آءُ

آهيان زور آور لايان تو بزمان سان زور
پرت مر تنهنجي پرين آهيان پهلوان آءُ

جيڏي منهن مونکي ڏيکار اي جانب جاني
جان ٻلب آهيان جدائي کان اي جانان آءُ

موڪلائي مر چپن جي ڏي چپچاه مان يار
سوڪڙي سڙي عمر پاڻما سمانيان آءُ

گڏي گوندر مرويو تنهنجو ڪريان ڪهڙو بيان
شعلرو تو کان سوا لطف زمستان آءُ

آهيان پيچيده قسمت کان ٿيو پيچيده
زلف پرپيچ مر تنهنجي ٿيو پيچان آءُ

جي ٻکيا آهه عجيب اچي خوش ٿيو ڪالهه
مرغ بريان جي طرح ٿيو آهيان بريان آءُ

قدر عافيت معلوم تڏهن ٿئي پيار — ٿئي پريشان ٿيو جڏهن آهيان پريشان ڪئي آءٌ
خال هندو نه ڇڏي ڏين ته سنگهن ڏي سيٽا — بوءِ وڃڻ مان ڪنهن مشڪ کي نقصان آءٌ
لال لب امل ڪان پوءِ لال مِنا تنهنجا ملپيا — جو وڃان هاڻ سڄڻ بار بدخشان آءٌ
دلپسند آهن دلبر جا حنائي مٿا — تن سان مٿ ڪين ڪريان پنجهءِ مرجان آءٌ
پرت مان پاڻ پيارو پهي موني سنا پرتو — هاڻ چو ڪنهنجي ڪنان منت احسان آءٌ
آهي اميد ته ناچن جئن زاهد جند — جي حشر وقت مان اين لي غزلخوان آءٌ
اڄ گهڻا آهه خيالات مرخاقان سخن — حيدري ڪي نه جوان شاعر شروان آءٌ

ڪهڙو سڪه ساري سڄڻ يار تي سر هو سانگي
چوڻو شامر ڪري خوبو تيان خندان آءٌ

ڪين ڪفني سامت پايان ڪڙه ديبا ڪئي آءٌ — ڪين مستي سامتايان شوڪت دنيا ڪئي آءٌ
زينت جانان مر پايان زهر تو سهبا ڪئي آءٌ — گردن آڦي تو جا ٽان گردن مينا ڪئي آءٌ
ڪاڪل پيچيده موني آهه پيچيدو ڪيو — سر سر پايان تو سدائي زلف جي سودا ڪئي آءٌ
مشتري سو آهيان بازار محبت جو سدا — سر ڏئي سودي وٺان هوند زلف جي سودا ڪئي آءٌ
منهنجي سهڻي جا آهن سهڻا صفا دلبند ڏند — تن سان تل هرگز نه جاتان لولوءَ لالا ڪئي آءٌ
نازبروه نازنين تو تي ڪريان تنهنجي نثار — تو نه پايان تنهنجي خاطر خاطر شيدا ڪئي آءٌ
نيڻ نازڪ نازنين جا نمايان نيم خواب — ڪئن ڪريان تشبيه تن سان نرگس شهلا ڪئي آءٌ
ٿي ڪجي موهوم دلبر جي دهن جي گفتگو — ڏس ڪريان تو بر ملا راز دل اخفا ڪئي آءٌ
گلبدن گلرو جوان يا آنت جان نازنين — جا چوان بي ترس ظالم تنهن بت ترسا ڪئي آءٌ
مو ڪئي آهي يار جي موءِ ميان جي جستجو — دام م آڻيان تو يار و بيگمان عنقا ڪئي آءٌ
مون ڏنا مٿا احنائي پنهنجي دلبر يار جا — جا ڪريان اي حضرت موسيٰ يد بيضا ڪئي آءٌ
آءٌ ڪڏهن قمري سامت ٿيان افضل المخلوق — سرو سان تل ڪئن ڪريان تنهنجي قد رعنا ڪئي آءٌ
ٿئي جڏهن هر جا عيان حسن بقائي يار جو — جلوهءِ ذاتي تڏهن سمجهان نه رخ زيبا ڪئي آءٌ
جا نئين تنهنجي جبين جي چڪان هوند جلا سان — جا ڪريان قند و نبات و شهد حلوا ڪئي آءٌ
تو منا ايان مان ماهڻ سندا شنام تخ — تو بجا جاتان سڄڻ جي غمزهءِ بيجا ڪئي آءٌ

Soorih Mirani

جهڙو وڻي ٿو نِرتون نهاريان سرو ۽ شمشاد کي
نت ڏسان اي نازنين تنهنجي قد بالا کي آءٌ

روز ڪان دلبر درود ديوانه تنهنجي ڏسان
هوند جانان ڏسان نون تون يثرب ۽ بطحا کي آءٌ

ويچي اعليٰ ڏسان تعلق نام تي ادنيٰ ڏسان کان
يڪ نظر سان تون ڏسان اعليٰ کي ۽ ادنيٰ کي آءٌ

ڏيئي راه هدي آهي پيٿ ڏٺي سو رهيو جهلو
ياد تون هر دم ڪريان تنهن مرشد و مولا کي آءٌ

تنهن مان ٿيو واحد وجودي جنهن ٿيون يڪتا ڏٺي
هي رموز عشقبازي ڪٿ جوان جهلا کي آءٌ

ٿيو آهي پي ساخته تخت سليمان کا تيز
ڪٿ جهليان هن طبع جي اسپ جهان پيما کي آءٌ

خير خوبي تمام سان سدا سنگت سلا هئو سدا
تون ڪريان هي عرض دائم خالق يڪتا کي آءٌ

ناجي حامد جي جي مصرع آه موزون دلفريب
هي نه عيب آهي جو ڪريان تنهن سان طولا کي آءٌ

حامدا تنهنجي غزل جو ڏيئي گد اسهڻو جواب
تون جوان تاڪيد سان تنهن افصح الشعرا کي آءٌ

سو ڏهنيو موکي غزل جوڙيندي آهي ياد پيو
ڪٿ وساريان حيدري جعفري سخن آرا کي آءٌ

درس سانگي آه جهڙن دلبرن سان دل جي دوستي
ياد تون نت نت ڪريان تنهن سوخ بي پروا کي آءٌ

ڏسي قسمت کي پري کان آءٌ
تون ڪريان چاڪ گريبان آءٌ

بلبلين کي وجهي وسري نغمه
باغ ۾ ٿيا ن جي غزلخوان آءٌ

آهيان پيچيدگي قسمت کان
پيچ ۾ زلف جي پيچان آءٌ

منهن نه موڙيان آءٌ رقيبن کي ڏسي
جو گدا کان ٿيان گريزان آءٌ

ناهيان ناصح آءٌ گنهگار نٿو
آهيان عاصي نه اصل کان آءٌ

پختو عشق کي موڙي نه سگهان
جي جهان ۾ سير دستان آءٌ

ديده بازي جي سبب ٿيو آهيان
نه دلدار جي دربان آءٌ

تون ڪريان ساه کي ۽ سر کي ٿيو
ڪاڪل يار تي قربان آءٌ

ٿيو اصل کان نه ڏوهاڙو آهيان
اي بتو بنده فرمان آءٌ

منهن منور ڏسي محو ٿيو
آهيان آئينه جئن حيران آءٌ

موکلاڻيان تو مٿا تنهن ڏيکار
جان بلب ٿيو آهيان جانان آءٌ

تون بنان ڪيئن ڪريان آءٌ سير بستان
شعلهءِ لطف زمستان آءٌ

Soorih Mirani

لعل لب منجا مٿي موتين ملبا — چو وجان ھان ٻدخشان آ
مون ڏنا تنهنجا حنائي ھٿڙا — چاڪريان ٻنهنڊ مرجان آ
يار ڪيا وار پريشان آھن — تي پيو آھيان پريشان آ
تي امين تي امانت رکجي — چو چوان آھيان سخندان آ
حيدري تو ٿي وساري ويئي — حيدري ڪي نه وساريان آ

ٿئو اصل ڪان نه آھيان اي سانگي
بندهٔ شاه خراسان آھيان

رديف "ي"

روح راضي ڪجي ڪجي نه ڪجي — عشقبازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
پوءِ ھيڻ ۾ ٻه دل ڏنارن لاءِ — پرت نازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
عشقبازي ۾ تا حتي المقدور — جانگدازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
دل دلارام ساڻ لائي وري — جانبازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
موڙ جي منهن مٿي محبت کان — يارانزي ڪجي ڪجي نه ڪجي
خوش ڪرڻ لاءِ خاص خوبن جي — روبيازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
خاص خدمت ۾ خوبرون جي — ترڪنازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
جي حقيقي نه عشق ٿئي حاصل — نه مجازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
پاڻ محمود جي ٿئي محبوب — ته ايازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
پيو نخوت مان ناز پرور يار — بي نيازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
سخن مقابل جيو مٿي محبوب — دلنوازي ڪجي ڪجي نه ڪجي
يار کي جيئن رحم ڪري چاھين — سرفرازي ڪجي ڪجي نه ڪجي

خال هندوءَ کان سانگي خاص جي
ڪارسازي ڪجي ڪجي نه ڪجي

پيارڇ پرت جو پيالو اَلايا ايّها السّاقي
سودن پا نوش آءُ آهيان سدا ملان جاوراَحمق
لبالب جام تنهن ماڏي ڪه دڻ ڪي جو دل آئي
سود رپا دل آهيان اظهر اثر سيني پُراز گوهر
ڪَرَڪل آه مولاڻي نظر اعلىٰ نه ادنيٰ ڪي

اساڻجو ملڪ بنگالو اَلايا ايُّها السّاقي
آهيان مشهور متو الو الايا ايّها السّاقي
شراب ناب جُوسالو الايا ايّها السّاقي
جو آهي زخم دل آلو الايا ايّها السّاقي
اساڻجو آهه هي چالو اَلايا ايُّها السّاقي

نڪو سانگي نه ڪو جو ٻن وڃاو سرڪي اگوٺا ڦن
فقط رهجي وڃو نالو الايا ايّها السّاقي

يار فرمايو محبّت نه مٺيون تا هاڻي
جيو مشاطه نه وارن کي وٺيون تا هاڻي
وعدهٔ وصل ۾ ٿيو عشق اساڻجو وصال
چاه نڪري وڃو چرچو نه رهيو دنيا ۾
وڃي محبّت جي هوا نڪري زماني ماصفا
شڪر کان ۽ وڃو شڪايت کان زمانو گذري
ديده بازي ۾ سڀ عمر ڪئي صَرف اسان
ڪڏهن سهڻن جي جيئن ٿي هاڃين جلجڻ ڪا

تيغ ابرو سان قتيل دل کي قتلون تا هاڻي
پيچ پيچيده ڪُڪاڪل کي پيئون تا هاڻي
لحد دل ۾ محبّت کي لڪيون تا هاڻي
هي جيٺ ناهي نه جنجل ۾ جنيون تا هاڻي
هان ابابيل صفت واءُ جهنيون تا هاڻي
بس حيا ئي جا ادا ڏيهن ڪنيون تا هاڻي
شرم کان هجبون اکيون ڪين پٽيون تا هاڻي
پنهنجا هٿ پير چمون تا ۽ چنيون تا هاڻي

عشقبازي ۽ نظاره کان حسين جو ڪڏهن
سانگي مُنهن ڪين مٺيون ها سو منيون تا هاڻي

نظامي آءُ آهيان هن عهد جو آهيان نجامي
خديو عصر آءُ جانان نه ٿي پيو آهيان ن
اصل کان آهيان آءُ زنّار دار مشرڪ مست
ڏسو ساري زماني کي وڃي هي وڃي آهي
پڪاپڪ ۾ ٿيا سو ڪيڏي کڇايو کي

غزل ۾ منهنجي ڪئي ڪا نه ڪا آهي خامي
ملي جي خامس آلِ عبا جي خدّامي
اسان کان ٿئي نه ٿي ڪڏهن ڪينڪا اسلامي
خدا بچائي اسانکي نه عيب خود ڪامي
اسان ٿا حق آهي هر حال ۾ ٿيو حامي

اسانجي ظاهر ۽ باطن کان ٿيو خبر ۔ آهي مضمون اندر عشق ڪي ٿيا ڪنهن کي نامي

مساوي نفع ۽ نقصان آھ مستن کي — بلند نامي آھي عاشقن کي ندامي
ٻلاڪو هوند و محبت جوهان ملن ۾ — جا رهزن خاص آهي تنهن ملڇا ڦي ڇا عامي
مُلن کي ڪٿي رهي معلوم مانُ مستن جو — گدڙي کي ڪهڙي خبر ڇا هي زور ضرغامي
مقابلي ۾ سو مستن جي ڪٿي اچي مردود — جهلينديو زاهد ڇا زور ضرب خيشامي
ملي اي منڪشو مونکي سڀئي مبارڪ ڏيو — ڪبوتر آندو محبين ڪان نامہ نامي
پرت جي پيچري ڪان پير پاسي ڪٿي پايان — آهيان اصل ڪان محبين سان آئي انجامي
عجب هي آھ ته جي سخت سنگدل آهن — خدا الحين تي ڪئي ختم نازڪ اندامي
گلن کي سا نزاڪت ڪئي عطا صانع — ڏني جا صانع سهڻن کي آھ گلفامي
جيم راحت بخشي آهي محبين کي — اسان نه ڪونه ڪو عاشق بڙو ڪو آرامي

ڪئي مون قرب سمجهان جهڙي تهڙي حالت ۾
اي ساڱي حسن جي سرڪار جي سرانجامي

منڻار ميرا ميڏا اهسڻا ن هئي — دلدار سڄڻ دل کسڻا ن هئي
هي من موهڻ ميڏا ڇُهرُو — جهندي لال گلان دي لسڻان هئي
شوخان دي شڪايت سانسي — جي حال ڏکان دا ڏسڻان هئي
دل يار محبت منڻار دي وچ — هر ويل اکيان نون رسڻان هئي
نت صحبت ڪامل نال ڪرڻ — سولوه پاڙهس نال گسڻان هئي
جاوات رنيو پي ويندي هون — تنهن راه ڪو آخر رسڻان هئي

اي ساڱي ڪيا آخر تيسي
وچ بهت پيارل پسڻان هئي

لانئي جي لوڙ هي ۾ رهڻ لاءِ ڪن جي — ڏيکاري جي دشمن کي مگر لوڙي لکن جي
گل جي هجي خواهش ته وڃان جانب گلزار — مونکي آهي ڪوشش ۽ ڪشش گلبدن جي
آئي نگهت گل ڪان آهيان بيزار اي بلبل — بُو مونکي پسند آهي ڦي گل پيرهن جي
مون صاف دلي سان سڀي عمر گذاري — صحبت جا رهي مونکي سدا سيمتن جي

آءُ عشق نه پرستش ڪريان ٿو ٻنهي آهيان ٻروس
الله محبت منهنجي دل ۾ ڪئي ٻنهي جي

خالِ رخ دلدار جو لوگير آءُ آهيان
ٿي مور نه مونکي وٺي بو مشڪ ختن جي

چپ ڇنهنجا چنبد و وتان جيو ڏيجا جيبين
ڏي چاه مان مونکي ته جيئي يار چپن جي

آءُ مشهد ۾ شڪر ٿيد مٺڙو ڪريان ڪيڏي
مون چاشني جا آه چکي تنهنجي چپن جي

تعزيرون ڏي تنهنجي مون تقصير ڪئي آهي
پروانه مٺا يار مونکي آهِ مُلن جي

هڪ بيءَ کي شرط ۾ سرساه بيءَ ڏيون
ڏيکي اي پرين پرت مان ڪرانديان جي

تنهنجو آءُ هوا خواه ٿيو آهيان تڏهانکو
ٿي ڪين وڻي مونکي هوا ٻهنجي وطن جي

ريزالو رقيب آه ڇڪاسڻ ۾ چريو ٿيو
خارش تنهن کا روءِ کي مٺان آه کلن جي

مون لعل قلندر جي مٺائي آهي پاسي
لالي آءُ ڏسان تنهنجي سهڻا يار گلن جي

واجها ٿيندي ويو ورلا سهڻو مونکي سيئي
مرسم ورهي آڻي اي پرين يار پلن جي

سرساه وچي نڪري نه ٿي وعدہ خلافي
سهڻا آهي سانگي کي سدا پاس سخن جي

طبع موزون نه ڏني خالق اڪبر مونکي
جو نه تحسين چوڻ سڀئي سخنور مونکي

جي نه اڄ ساقي دوران کان ملبو جام نه جيا
حدو ڪوثر نه عطا ساقيءَ ڪوثر مونکي

نفس امارہ سان ٿي جنگ مقرر منهنجي
فتح ڏئي تنهن ٿي مگر فاتح خيبر مونکي

عترتِ اطهر پنهنجي جي محبت ڪئي عطا
حضرت ختم رسل شافع محشر مونکي

تڏهن جانم ٿي نه هي هو آهي هو آهي هي
جڏهن معلوم ٿيو عرض ءِ جو هر مونکي

صاف مشرف آهيان آئينه صفت دنيا ۾
مضطرب ٿيندو سو جيڪو ڪندو ششدر مونکي

بي پريءَ کان نه پري مونکي وڃڻ جي خواهش
خود اڏاريندو وڃي جاءِ خاطر مونکي

بي وفا مرغ نه آهيان جو وڃان ٿي رخصت
جي قفس مان ڪري صياد ڏئي سو در مونکي

واديءَ عشق سان آءُ تهين مٺا يان مولا
دور گردون به جي ڏئي ملڪ سڪندر مونکي

قدر دولت نه اٿم هوند وٺان اي ساقي
دختر رز جي مٺي کا عوض زر مونکي

موسم گل وري آهي ءِ لڳو باد بهار
ساقيا ڏي ڀري جام مئي احمر مونکي

اي صبا ياد ڪندو آه ڪڏهن هو گلرو
سيمتن ماه لقا يار سمن بر مونکي

مون لئي منظور ڪيئون آتش فرقت دائم
سڀ پيو سهڻو آهي جيئن ڪ سمندر مونکي

آرزو هوس لفظ موهوم مثالِ دهش
عشق سهڻي جي ادا تري ڪيو اظهر مونکي

فرض بي منهنجي پرهندن ني بخدمت يار
نامهٔ يار رسائي ٿو ڪبوتر مونکي

ڪُنتُ ڪنزاً مخفيان معلوم ٿيو ان قول گدا
نازنين يار جي ڪيو نيهن نشانبر مونکي

وامق و قيس ۽ فرهاد ۾ ماتر گذ ڇي
وادي عشق ۾ پنهنجو ڪيو رهبر مونکي

سيئي مومن آهن اخوان سندا مري سانگي
فخر ڪهڙو آهي جي ناهه برادر مونکي

آهه اميد نه ڏيکاري غزل جوڙي جلد
حيدري جي من ڪان بموزون ۽ بهتر مونکي

صدق سان ۽ دل و جان سان آهيا عبدالحسين
ڪن هن محتاج کي ڪڻ هن در جو ڪيو حيدري مونکي

بندهٔ خاصهٔ الله سندي
دوست و دشمن جو خيرخواه تجي

آهي رحمن پڻ سو رب رحيم
ميڪشو پاڻ تڏهن گناه تجي

طبع رکجي نه رکجي اهڙي روان
جي نه دريا تجي نه واه تجي

اهڙو ڪجي ره محبت ۾
جو بين لاءِ پاڻ راه تجي

پوءِ طالب سڏائجي پهرين
طلب يار ۾ تباه تجي

ڪين ڏينداً محبتي مجرا
جي نه ڪاهيد مثل ڪاه تجي

لئون لڳو ساڻ لا ابالي تي
پرت ۾ پهرين بادشاه تجي

شب يلدا ۾ جي هجي جهد ۾
ڪين محتاج روئي ماه تجي

يار ڪا تيار جي گهري ڪا پو
قرب ۾ يڪ قلم ڪياه تجي

ڪين عاشق سڏائجي جيسين
پرت ۾ جي نه پاڻ پاه تجي

عسڪري خود عجيب آهي تڏهن
حضرت عشق جي سپاه تجي

سر مهري جي هئي تڏهن به متا
تلخ ڪامن سان ڪين ناه تجي

جي نه هُجي طاقت ڪُلهه دلري
سانگي جو صاحب ڪلاه تجي

دردن ڪئي ڏوم ڏام دلِ ناتوان تي
صد ماهزار منهنجي رهيا آهن جان تي

واچڙي وانگي ڦرندو وتان آءُ روز شب
آهيان ڪرهِ زمين تي ڪڏهن آسمان تي

عاشق چيو تي چاهه مان تي دار تي سوا
بازي وجهان ٿو هاڻ چڙهي رهيمار تي

جيڪي ٿئي سو ٿئي جان جلي ياڪ سڙ وڃي
شوخ جواب ڏيندو ڪين ڪي شڪوه زبان تي

سوڻ ۾ سڙندو مونکي ڏسي ڪنهن نڪو قبا
ارمان مونکي رهجي ويو سارئي جهان تي

نالي وڻ ڪان جو ڪرين لفظ اي نانين
نا مهربان اهڙو نه تي مهربان تي

نڪري وئي نه هاڻ روئي ڏرميان ساٿن
هڪڙي نظر پوي ٿي ڪمان وعيان تي

ظاهر تفاوت آه قديم وحديث جو
پوڻ هوڪر ٿي حلوه فروشي جوان تي

بيشڪ مڪان جو ٽهي بيشڪ مڪين ٿجي
ساڳي جي پروسو هجي عمر روان تي

اسانجو بخت خوابيده وري بيدار ٿيو آهي
بحمدالله سڄڻ سهڻو اسانجو يار ٿيو آهي

وري ايندو اڱڻ منهنجي ڪري مهر مهرباني
ترُ بان اڄ رقيبن جو اهو اقرار ٿيو آهي

اجي قاضي عشقبازي کي لڪائو ٿا اجهو ڪنهن کان
اسانجو راز مخفي بر سرِ بازار ٿيو آهي

اجي ڪار و ڪار هاسي سي سيءَ اجاتنا عشقبازي م
عجيبن وٽ اسانجو عيب هي نروار ٿيو آهي

چمن ۾ چوطرف کان بلبلين جا ... آهي
گلن کان اڄ گلستان قائل ديدار ٿيو آهي

ڏهي ور هن ڪا پنو آيو آهي ... سانڍ
ڏسي منهن ياڪ مرشد جو اکين جو زار ٿيو آهي

گلِ گلزار جيڪي آهي اڄ ڪان اڄ اسانجي گهر
معطر هو سڄو لي غيرتِ گلزار ٿيو آهي

اڇي پوءِ ويو ڪراچي ڏڪيا وري ابوته ايندي سلون
ميانجو ملڪ ڍڻائي ڏيس وري تيار ٿيو آهي

جوي ٿو پير کي بلبل وطن ڏي واجهي واڳون
اسانجو يار هو ماڻي وري اغيار ٿيو آهي

گران خاطر ٿا ڏسڄن سپڄي آهن پير شاماغ
خدا جاڻي فقيرن تي هي ڪهڙو بار ٿيو آهي

ستايش سر بسر تي آتش خنجا تهنجا م
غزل اول کان آخر تائين آتشبار ٿيو آهي

اسانجي دل آهي مشرب دي اسين ڪاهين ٿا مذهب دي
اسانجو اسانجي دل جو هي تڪرار ٿيو آهي

وٺي هي مصرع سوزون آهي ساڳي کي مرشد
حسن جي فرح جو سهڻو سڄه سلار ٿيو آهي

راستي آهه رمز رحماني — سرڪشي آهه ڪار شيطاني

يار پڇندي تان آهيان قرباني — جيڪو محبوب آهه لاثاني

چاهه غبغب ۾ ٿيندي غوطه هڻي — نڪري ٿيندو ٿيو ماه ڪنعاني

ذڪر دلبر جو دل ۾ ٿيو ثابت — نڪري پاسد ٿيا سيئي ثاني

بي خلل ناهه عيب کان خالي — آخر آهي طبيعت انساني

عيب جوئي مٽس معاف ڪريو — دل منهنجي نه آهه ديواني

بخت منهنجي کان جو ڪريان فرياد — شڪوهٔ يار آهه ناداني

حُبّ حيدر جي جي نه آهه پلا — ڪٿي ڪم ايندي سا مسلماني

ڏسي آئينهٔ روئي دلبر جو — ڪئي حاصل هميشه نگراني

ڏهان غلام محمدي ڪي گل ا — سنڌ ۾ آهه ساڳيو خاقاني

حاجي و شيعهٔ عليؑ ولي — شاعر و سيّد خراساني

آلا موصوف در همه اوصاف — طبع منهنجي نه آهه فراني

فارسي شعر شد بعزماليش — آهه هنديءَ ۾ آتش ثاني

مونکي پڻ شوق شاعري جو ٿيو — ڏسي تنهنجا غزل به طولاني

تنهنجو موزون ڪلام اي سانگي
آهه بيشڪ هي داد سبحاني

زلف دلبر جا مشڪ فام ٻئي — طائر دل لئي آهن دام ٻئي

هڪ طرف وار ٻئي طرف رخسار — ڪئن مقابل ٿيا صبح شام ٻئي

نار پستان نازنين جا — خاص مشهور آهن خام ٻئي

چشم مخمور يار جا بيشڪ — بي مدام آهن سي مدام ٻئي

عشق والفت جو سي محبت جو — يار تو کي ڪريان سلام ٻئي

دوستي ۾ حيا ٻئي ائي يارو — وهم وانگر هي آهن وام ٻئي

ڪاسهٔ سر ۽ ڪاسهٔ گردون — آهن ابتا ٿيل هي جام ٻئي

جنکي مرسل چيو آهي سبطين — مومنن جا آهن امام ٻئي

هڪڙو شبر آهي ٻيو شبّير درد هڪجهڙو آهن نام ٻئي
بخت واقبال ٻئي نه ڪر باور بي وفا آهن غلام ٻئي
درحقيقت نه ڪثرت وحدت واحد آهن اهي مقام ٻئي
مرتضائي ۾ ٻيو گدا باهم ڏسجي تان هڪ تين هي لهر ٻئي

جهنگي دارين تاجون سانگي
هي نه آهن مقام عام ٻئي

محب منتار وضعدار آهي قسمِ حق اسانجو يار آهي
سرخ ثريا جو عذار آهي تنهنجو ڪوجنهن گل انار آهي
بادهٔ ناب خوشگوار آهي زاهدن لاءِ زهر مار آهي
جان ودل ڪن نثار جانان تي عاشقن جو اهو شعار آهي
هيڪو مولا علي وَليّ خدا شاهِ دين سيرِ ڪردگار آهي
جهڙو ظاهر ۾ تهڙو باطن ۾ عاشقن کي نه اختيار آهي
مون سيانو آهي زماني کي شتر مست بي مهار آهي
جو لکيو هو ازل ۾ لوح قلم هي اهو نقش ۾ نگار آهي
بيت ناهن هي گل تنزيل آهن طبع منهنجي جو هي بهار آهي
نه ڪنهن توسگهي جور وح جو بار اهڙو فرقت ڪا نجسم زار آهي
بيشڪ آتشڪده جي اي زاهد نور مون لاءِ تولئي نار آهي
تيغ ايران جي آهه جوهر دار سيف ابرو به وسمه دار آهي
منهن مبارڪ تي تنهنجي آهه نقاب رخ خورشيد في غبار آهي
بي گمان زهر دار مار سياه زلف دلبر نه پيچدار آهي
افضل الحاج ۾ شريف گدا شاعر سنڌ وضعدار آهي
اي گدا پنهنجي هاڻ تي پيري پاڻ کي ڪهڙو انتظار آهي
زيب نغزاڪ تنهنکي ڪرجاني سرڪسا نجو نه تن تي بار آهي
شعر گوئي ۾ حيدري هنرجا مثل خورشيد آشڪار آهي

دلِ عاشق دونيم جهن ڪان ٿئي — تيغ ابرو اُها ترار آهي

شعر گوئي بفڪر جو ٿو ڪرين
سو نه سانگي سنڌءِ شڪار آهي

هن سڀني غزل جي ڪنهن به بيت ۾ بلڪ سڀني غزل ۾ الف جو اکر ڪونه آندل آهي ؛

پهچي محبوب دوست دلبر جي — نت طلب ٿي سند مسمنبر جي
محب هنجو منو سڄڻ سهڻر — نه خبر تو رکي مون مُضطر جي
خرچ دولت جنهن تونگر ڪن — تني همت هلي نه بي زر جي
ملحدن کي جنهن نه هوند وهند — حُب گهر جي تني تي حيدر جي
مون جهڙي ورني ٿهنجي چپڙن جي — نه ٿي لذّت وٽ شڪّر جي
دل نه ڏي تون دور دولت کي — پرت منظور رکه پيمبر جي
ڪهڙي تعريف دل گرفته ڪري — زلف دلبند جي نه منتر جي
مست تنکي نه مفت ڪين ونن — جي حڪومت ملي سڪندر جي
بحرِ غم ۾ ٿي گهر جي ڪشتي ميئ — تنهءِ ضرورت نه جهنڪي لنگر جي
تنهءِ تو نخچير خوب ڪيتي ۾ — ڪين لذّت ٿي وسري گودڙ جي
خوب مردن کي زور ٿو گهر جي — تي ضرورت نه جنکي زيور جي
حرف پڙهين نه هن غزل ۾ وڌم — تيز ڏس طبع هن سخنور جي
جڏهن جوڙيندو تڏهن خبر پوندي — حيدري جي هنئي نه جوهر جي

جو نه ٿيندو به صدق عبدحسين
تهنکي ملندي رڃي نه ڪوثر جي

دل گهريا يار چوٽي دل موهيئي — محب مستار چوٽي دل موهيئي
جڏهن راپونه هوءِ رهائڻ جو — تڏهن ڊندار چوٽي دل موهيئي
ناز وانداز سان اچي موهيون — ڪري گفتار چوٽي دل موهيئي
جڏهن انڪار توکي هو ڪريو — ڪري اقرار چوٽي دل موهيئي

ناز و انداز سان ڪرشمو ڪري … اي وضعدار جو ٿي دل موهيئي
غير زيور سڄڻ تون هئين سهڻو … ڪري سينگار جو ٿي دل موهيئي
برهه ۾ ٻي خبر ڪري مونکي … اي خبردار جو ٿي دل موهيئي
رخ پر نور کي نقاب مان … ڪري اظهار جو ٿي دل موهيئي

هو نه سانگي جي لطف جو لائق
پو ڪري پيار جو ٿي دل موهيئي

جڏهن پوڻاري سينا ڏسڻ نظر تنهنجي شيلا خوبان تي … ڪنڌ پن اي دلدار ٻيڪدم تنهنجي صلوات جانان تي
جڏهن منهنجي اکڙ ايندين پرت ماءِ پرين پيارا … دوگانو آءِ شڪراني جو پڙهندس تنهنجي دامان تي
پرين پو پيچارڙي سان اسانکي پيچ ۾ آندو … اسان ڪان پيهي پاسٽين پيچ تنهنجي زلف پيچان تي
تڪا جي تير ڪاوڙ مان ڏسيا تواءِ ڪمان ابرو … پرت ماءِ دل اسانجي ٿي تنهنجي پينٽين جي پيڪان تي
جڏيا جوڙ بي سود ونگرا واه وقت وصال دلبر جا … پريشاني اسانجي پيئي وڃي زلف پريشان تي
ڪٿ پون پٽ نديءَ وره تي ويا اچا ٿي ڪين توسان … آهي خندوا اسانجو خاص تنهنجي زخم خندان تي
وڃيون جي باغ ۾ بلبل ترنم تنهنجي طرفان ٻيجي … سنبل تي يا سمن تي گل تي نرگس تي ريحان تي
جنڌي سب يار ياور ڏيادڏهن ترڪي جيڏو توهين … اهو هي ويو تهنا اسانجو آهه ارمان تي
چوي ٿو توکي سانگي نهين مگر ديو ڪين ماهي تو … آهي هي حرف اي دلدار منهنجو تنهنجي دربان تي
وڌڻي پيرون ٻيجي زنجير اي حال ڏجا ٿي تو … متڪا منهن تي سهندا سو رکي سر منهنجو سندان تي

سعيد جي آهون قد بالا کي ساري سونهان سانگي
ڪريان تمري سفت تو کو بلاشڪ سرو بستان تي

توبي في الفور دل فدا ٿي پيئي … منهنجي پوري سا مُدعا ٿي پيئي
دل هئي شوقين شوخ چشمن تي … نه هئي نيت مبتلا ٿي پيئي
نهن دل کي لڳو تيو آخرڪار … تي مزا ڪيائين جو مزا ٿي پيئي
دلربا تنهنجي درد دوري کان … جان تن کان آهي جدا ٿي پيئي

نغمه سنجي ۾ ٿي تصور ڪري
بي سبب طبع بيوفائي پئي

خون منهنجي مان هٿ رڱي قاتل
ٿي ڇپائي جڳائي حنائي پئي

ساڃاهه نه ٿو ڪئي تڏهن سڻا
هئي بي حيا ادا بجا ٿي پئي

گل رخسار يار ياد ڪري
بلبل طبع خوشنوائي پئي

نظم منهنجو ڏسي جيو ڪمرهن
واه تصنيف دلربائي پئي

طبع منهنجي فنا وجود ۾
بي خطا آهه خود ثنائي پئي

خوش رخن کي ڪري دعا و ثنا
طبع خود منهنجي خوشنمائي پئي

بلبل طبع نغمه سنجيءَ ۾
آهه مشهور جابجائي پئي

وصف زلف رسا ۾ زور ڪري
طبع منهنجي آهي رسائي پئي

عشق ۾ مشڪ ڪٿي رهي مخفي
اي پيرين پرت پرملائي پئي

زلف کي مشڪ سان ڏنم تشبيهه
اي بتو مون کان هيءَ خطائي پئي

طبع ڪشتي بحر الفت ۾
ناخدا هئي سا باخدائي پئي

تون ٿي آهين پڇيو رقيبن ٿي
دل گهريا يار سا دعائي پئي

جنهن ڏٺو ٿي غزل جيو تنهن ٿي
واه تصنيف بي بهائي پئي

روءِ روشن ٿي واه پيچي ويا
هو صبا منهنجي لئي مسائي پئي

نه مسلمان جڏي نه ڪي هندو
زال دنيا نه بي حيائي پئي

خال هندو جو روءِ دلبر تي
منهنجي دل تهنجي مبتلائي پئي

ڪٿي نه شافع سو ٿيندو محشر ۾
خاڪ جنهنجي آهي شفائي پئي

مومن جو جنهن آهي مدفن
سا زمين آهه ڪربلائي پئي

هن غزل کي سڻي گدا جيو مار
طبع سانگي آهي بلائي پئي

نلش بجا جو ڪو مثل آهي
تيغ ابرو جو ڪو ڪتل آهي

هي غزل منهنجو بي بدل آهي
دشمنن لاءِ خير الامل آهي

سرتسر ٿيو نرمل معاني سان
مختصر منهنجو هي غزل آهي

بادشاهي انهن گدائيءَ ۾ — شال شاهي سند مڪمل آهي
ويو محبت جو مان ماڻهن مان — خلق ۾ تنهن سان خلل آهي
تن قاضي جي آهي ڪا هيڏي — ماڻي ڪاڻ جو سو ته مَل آهي
جنهن ملا بوتي ميندا رومال — جڳ ۾ مشهور سو جمل آهي
آڙ بن چيو گدا سُٺي هي غزل — هي ته انصاف جي محل آهي
مفت دلتي نه آهي جوش جنون — طلب يار ۾ تتل آهي
جنهن ڏٺو مونکي تنهن چيو بيشڪ — برهه جي بحر ۾ ٻُڏل آهي
بي خبر آهن تن کان حامل عرش — قرب وارن کي جيڪا ڪل آهي
ڪين مائل ٿي محبتين سان — دل منهنجي نه اڳ ڏڏل آهي
تن عاشق ۾ ناهي خامي ڪا — آتش عشق جو پڪل آهي
تاپچين ۽ سڙن رقيب رُليا — مون سان دلدار هم بغل آهي
تلخ دشنام جنهنجا ٿيا شيرين — مَن موهن منهنجو سو منل آهي
گردن يار ۾ گلن جو هار — وصل جي وقت جنهن جبل آهي
مونکي ڏي يار ڪا چپن جي چُمي — دار دنيا نه هڪڙو پل آهي
چشم دلبر ڏسي ٿيان نه چريو — ڪوهرن ۾ پيو ڪجل آهي
دل ٿي جهنجي هزار داغ پيا — ماهرو تنهنجو سو مُتل آهي
ڪوءِ جانان مان آءُ ٿي جا ڪيڏي — زلف پيچان ۾ دل ٻڌل آهي
آهه پرپيچ ياڪ مار سياه — زلف دلبر جو پا ڳتل آهي
جو ٿيو پڙهين تون تهنجي اي زاهد — دل عُشّاق خود پيتل آهي
آهي جو شخص طالب المولى — ٻن جهانن کان سو ڇُٽل آهي
آهي هي جڳ سڄي جنگ جدل — تنهنجو رخسار ڀي جن جل آهي
حيدري آهه بي مثل شاعر — نانءُ جنهنجو ميون وڏل آهي

کهڙي ساره ڪريان سند هر سانگي
محب منهنجو ته بي مثل آهي

صرف سڀ عمر ڌرم سچائي ٿي — بارڪ الله سا سچائي ٿي
وئي وارن مان جا هئي ڪارائي — آخر اُها اچي صفائي ٿي
نه اکين ۾ رهي ڪڪورائي — آهه عينڪ سان آشنائي ٿي
ڇهل ۽ چار سال بعد عيان — هي نهار نه ۾ بيوفائي ٿي
نه اهو رنگ روپ رونق آهه — پهچي جانم تي ساپرائي ٿي
آهه پيري رهي جواني مان — ٿي جدائي منهان مدائي ٿي
نه رهيو اقتدار جسماني — پختگي ۾ اچي کپائي ٿي
ٿي جواني نه بيوفا آخر — جا پرائي هئي ساپرائي ٿي
لبِ شيرين جي ماهرون جا — تلخ تر آهه سا مٺائي ٿي
تن جوانن مان نڪري ويا آهن — ڪير مان نڪري جان ملائي ٿي
جيڪي ٿيڙو ٿيو مگر معلوم — آهي دنيا جي بيوفائي ٿي
هڪ آهي هزار سرصد وده دو ١٣١٢ — جنهن ۾ دريا جي ڇائي ٿي
جتي پاڻي ڪٽ من هو ڪونه آيو — اهو ميدان ۾ هو ترائي ٿي
ڪيترا گوٺ ٻوڙ ڪيا برهم — متوطن ويا نوائي ٿي
ويو حسين مان نڪري غمزه و ناز — اهڙي دريا جي ڪم ادائي ٿي
نيٺ ڪم آيو بنگلو جيڪب جو — وڃي ويٺا سون دلڪشائي ٿي
× بنگلو جي ۾ ميرِ شاهنواز — اچي ساڪن ٿيو سانگائي ٿي
اچي وارڻ ٿي اهڙي تند هوا — ڪيترين ويون شيون هوائي ٿي
تنهن سان شامل اچي هو مينهن ٿيو — راتي ڪاري سيه سوائي ٿي
جاءِ مطرب هو رعد جو آواز — نچون ڪنو ٿيون نه دلربائي ٿي
خير خوبي سان ڏينهن ويا گذري — گذري جا عمر سا پرائي ٿي
پوءِ جو ذيل غزل به داخل ڪيم — جنهن ڪان ديوان جي ٽرائي ٿي
× سير عاصل جبل تي هو بنگلو — دلکي مرغوب خوش نمائي ٿي

آهيان عبدالحسين ڪٿي و غم
منهنجي مولا جي هٿ خدائي ٿي

حالتِ ضعف ۾ ادا مونکي   طلبِ يار ني تڳا مونکي
يادگيري نه سروِ قامتِ يار   آهه پيريءَ جي ني عصا مونکي
شوخ ٽيان جيکو شاهه مونکي چئي   شادِ ٽيان جي چوي گدا مونکي
ني رڳي نت سرود شادي کان   وه گدا جي صدا سدا مونکي
جي سُٺان ڪٿ ڪلام ماتم جو   ياد پيئي شاهه ڪربلا مونکي
باوفا يار ناهي عمد ناهي   آهي جنهن عمر بيوفا مونکي
ابتدا ۾ ڪريان آءُ ڪهڙو ناز   آهي در پيش انتها مونکي
طلبِ غير و حرص دولت کان   تون بچائيندين ياخدا مونکي
نفس امّاره ني ڏني نصرت   لطف سان شاهه لافتا مونکي
ڪربلا جي نه خاڪ پاڪ سدا   آهي هر درد جي دوا مونکي
نه ڪيا بنگ ني شراب ڪيا   چشمِ دلبر جي ڪيا نشا مونکي
منهن اگيان ٿيئي مهرو ماه بيٺي   تا نظر ۾ اچن ذرا مونکي
پيچ پايان ٿو ياد آيو اٿم   ڪاڪلِ دلربا دوتا مونکي
هن سلامن سان شل سلامت هوءَ   محب منهنجي جي مڪا مونکي
مهرباني محيط ٿو جاڻان   يار جي موڪليا چلا مونکي
من لگن تير تنهنجي پنهنجين جا   شال ترچين سي تڪا مونکي
حق ڏني آهي باغ هستيءَ ۾   بلبلِ طبع خوشنوا مونکي
مونکي مرشد کان ٿيو خدا حاصل   گل ساڻ بلبل ڪيو آشنا مونکي
ترڪ الفت ڪريان ڪري نه سگهيس   يار ياور چئي چڪا مونکي
نه خبر آهي ڪنهنکي تنهنجي ڪا   نه خبر آهي ڪنهنجي ڪا مونکي
مونکي ڪافي ني حب حيدر جي   ڪين گهرجي ٿو ماسوا مونکي
تنهنجي قدمن تان ٿيان آءُ قرباني   آهي هيءَ محب مدعا مونکي
مهرباني ڪري سو تنهنجو لقا   شال ڏيکاري ٿي مهلقا مونکي

حال دنيا جو چار ڏينهن چنگو
آهي سانگيءَ جيو صفا مونکي

ڪُل يومٍ هُوَ فِي الشَّان آهي
تنھن سبب کان دل حيران آهي

ولي ئي ماڻھن مان محبت نه ڪري
هر ڪو هيڪ ٻئي کان گريزان آهي

جھنگي پاڻيون سو ٿڙي ٿيءُ ڏسمن
اي اما تنھنجو نه ارمان آهي

سيکو ڪيڙن ۾ رهي ٿو قاتل
آهي آنه اد جو عريان آهي

جھنگي احسان ڪريٿو پابند
عين انسان سوئي انسان آهي

وجد ۾ هوند وڃان آءُ نه ڪري
تنگ دنيا جو بيابان آهي

ياد ۾ ڪنھن گل خندان جي وري
بلبل طبع ٿي نالان آهي

جي بھار آيو اھڙي حالت ۾
اي جنون دست وگريبان آهي

فرقتِ يار ۾ آيو ساوڻ
تير باران ٿيو باران آهي

آهي سو درد محبت ٿيڪ
جنھنجو دارو نه ڪو درمان آهي

حال منھنجو ڏسي هرڪو ٿي چيو
خير هي خواهش جانان آهي

جنھن ڏٺو موکي چيو تنھن بيشڪ
قرب مان يار ٿي قربان آهي

پاڻ کي پاڻ نه مون ڪيو پابند
زلف دلبر ڏس پيچان آهي

جي ڪيئي مون کي پريشان سو پاڻ
زلف ظالم به پريشان آهي

عشق جي تنھنکي بلا ڪٺي جي خبر
جيڪي خون جو نه خواهان آهي

ڏسي سهڻن جو حنا لائل هٿ
ٿيو يقين پنجهٔ مرجان آهي

سو به هن طرح ۾ جوڙيندو غزل
حيدري خاصهٔ يزدان آهي

هن غزل جو ڏئي گدا جلد جواب
جو ڪي سر پنج سخندان آهي

تنھنجي سودا جي دوا سھڻن جو
سانگي سو سبب زنخدان آهي

ڏي سنيھا اي صبا منھنجو وڃي دلدار کي
جو مبدل ڪيئي پرين انڪار هينئن اقرار کي

جي اچين منھنجي اڳيان محبوب منھنجا مهلقا
سڪريا قربان ٿي پرتئون جھان پيزار کي

حاضري ۾ ٿي رهي دائم اڳيان دلدار جي
آهه ڪو توبھ تنوا سا کان دوست جي ديدار کي

ڇرچتون فاني ۾ آهن دولتِ فاني ڪا وڏ
جڏ عقل جي نقد کي ون عشق ڪيميا ڪار کي

جي ڌ سين محبوب منهنجو رهندا تا ناهي شڪ
ڏوڙ ۾ داخل ڪرين توڙ جبّه ۽ دستار کي

هو خريدارن جو بس يوسف جي سر تي اڙهام
حق ڏني رونق عجائب حُسن جي بازار کي

ڪئين ڪريان ڪنهن کي جوان آءُ درد دلجو داستان
ثمر ساري صرف ڪيم سڪندي سنڌ ديدار کي

جڏهن اکيون تنهنجي ڌسر لئي دل به تڏهن داهڻو
تا سڪن منهنجا سدا ءِ گوش تنهن گفتار کي

قرب درگاه لطيفي تئي نصيب عبدالحسين
هي سوال آهي سدا ءِ حيدرِ ڪرّار کي

زلفن کي پيچ پا ٻجي ڪاڪل سنوار جي
بوسه ڪنار سان دلِ عاشق ڏنار جي

پهرين نه سرتان عاشقِ مضطر کي وار جي
وارن کي بوءِ روئي منوّر ٻئي وار جي

هرٽا اگي جي محبتي پهنجي کي مار جي
ڀهتر هي آهه امنگي جو ماري جيار جي

نوڪر ٻجي غلام ٿئي ياڻ مار جي
سيکي ڪجي پهه يار سان گڏ جي گذار جي

افسوس هڪڙو آهي هجن سر هزار جي
هوند وار وار يارِ تان هڪ هڪ کي وار جي

اي مَن موهن منا کو مئي پرِ ڳال مان
پيالو پريم جو پهه پيارل پيار جي

پيرِ مغان جي خدمتِ اقدس ۾ آهي عرض
آيو بهار کي مئي گلگون پيار جي

تنهنجي ديوانگي نه تئي زنجير جو ضرور
زلفِ روتا ۾ پهنجي سو واڳي وهار جي

منهنجي اگڙ هو نوڙ مجسّم جي پائي پير
اکڙين ۾ ڏئي اوٺارو نن ۾ وهار جي

جي سر ڏني ملي نه هي سودو ٿيو سهري
بيشڪ سوڙيئي بوسهٔ لب کي اڌار جي

غلمان وحور جنّت فردوس جا مزا
سب ڏيئي هڪڙي بوسهٔ لب کي اڌار جي

دار جي وري ڏيڻ جو تمسڪ نکي ڏجي
هندوئي خال يارِ کان بوسه اڌار جي

دل کي بجاءِ نقطهٔ پرڪار ڏئي مقام
ڪثرت جي دائره ڏي نه هرگز نهار جي

صورت ۾ آهه جلوهٔ ذاتي ڪندو ظهور
ٿيندو ثواب حسن ڏي نت نت نهار جي

نامِ خدا سنڀال متان کو نظر لڳي
پائي ڪجل اکين ۾ نه ٻئي ڏي نهار جي

پيمانهٔ پريم ڏ دريا جي ياڻ پُٽ
سهڻي مهار ساجنڻ پار ٻوهو پار جي

تنهنجي ڪمان ابرو جو انصاف جا ٿيندس
پنٽين جا ٿيو موڪي وڃن آر پار جي

مردانگي سان ڪوئي محبّت ۾ رکه قدم
هرگز نه آهه مشغل همّت نه هار جي

سر تي جهلن ٿا شاد ٿي تهنجي اي جفا يار
ابرو جي عاشقن تي اچي ٿي ترار جي

آءُ جيو نه سر خرو ٿي جوان واه واه واه
ابرو جي منهنجي سر هيٺ سهٺو ترار جي

تيغ زبان سان تنهنجي ملامت ڪري مدام
هان مار جي رقيب ڪريل ڪيءَ ڪار جي

جٿ نٿي ڪري ڪجي مرد دشمن سان دشمني
جي ٿي سگهي رقيب جي ڪاٽي ڪي ڪار جي

ساقي بعيد شرط مروت کان آهي هي
اعتبار کي پيار جي مئي يار نثار جي

اعجاز عيسويءَ ۾ نه هو جيڪي تو ڪيو
حيرن کي مار جي ۽ مئن کي جيار جي

خواهش نه باغ جي نه گلن جي ڏسڻ جي آهه
حاصل ٿئي مراد ملي گلعذار جي

مشاط گرچه مار هي پاليل آهن مگر
زلف روتا کي روز سنياڻي سنوار جي

گهورن سا گهائي چيري ۽ ڇوري چڙ تو ڪري
اي شوخ چشم محسني مجنون مار جي

جي ٿي سگهي نه زاهد خارج جي ٿيڻ سان
مئخانه جو نه صحن مصفا بهار جي

جي مَن موهن مِنو منهنجو منڌار يار ٿئي
جواهري حال سان هوند گوشه گذار جي

ڳن ڳايجن رقيب جا شڪوه ڪجي نه ڪو
ويلو جو وِرهه جو وڃ تنهنکي وسار جي

عشوه عجب عجيب ۽ غمزه غريب ڪر
مُرڪي مٺا سڙي دلِ عاشق جي ٺار جي

جي آهه هڪڙي طرز مضمون بيو غزل جيو
جي طبع دار جي نه پيلا اهڙي دار جي

تو نه گل سان گڏجي ويهه ۽ سڻ منهنجا ڇچو
بلبل کي آئي منهنجي مقابل بهار جي

نازو ادا و غمزهٔ جادو صفت ڪري
دلڙي سدائين سانگي جي دلبر ڏُتار جي

ڪيائين وري ٿي مرهم جيلا هزار جي
ليلان وڃايو داستر هٿ ڪيائين هار جي

مول جي عشق ۾ اچي محڪم ٿيو مينڊ ۾
ٿي پاڻ پيو شڪار ڪيئين ٿي شڪار جي

جانئيو تماچي جام جي نوريءَ جي نينهن ۾
ڪينجهر ۾ نهجي هٿ سان هلايائين جار جي

راڻجن جي لاءِ هيرته هر هلي ٿي وڃي
تنهن ڌم به ڌم ٿي هلايا هزار جي

ڪوتن ڪرڻ ۾ مارئي سارو منو مليو
سالم رکيائين سيل نه راسياءِ دار جي

سسئيءَ نه در جي لاءِ وندر ۾ ٿي ورتنا
ڪنهن ته اهڙو ڪنهن محبت جو بار جي

سهڻيءَ ميهار لاءِ نري تار ٿي چيو
ترهو طلب جو تار جي نا اهڙو تار جي

بلبل کي گل سان خوش ڏسي ڇا ٿيندو هنجو حال
هن حالت فراق ۾ آيو بهار جي

مستي اسانجي گنبد گردون کان ويندي پار
دِن جوش ڄڻ جنون ۾ آيو بهار جي

هي فکر مونکي آهي نه عُقبيٰ ۾ ڇا ڪريان
دنيا ۾ تو تان ساهه ۽ سر ٿيو نثار جي

بادِ صبا سوءِ مونکي رسايو پيام يار
ني مرغ نامه بر نه رسايو سوار جي

جِلِّيان عذاب مان خطِ آزاد گي مليو
بخشيو ڪر هن به بوسهءِ رخسار يار جي

آئون بارڪ الله جيئُ تو وجهان تهر طرف مليو
ڪا طالبن جي ني پوي ڪَن ني تنوار جي

وا ٿيندا ڪيترا گل مضمون پر شميم
سانگي سدا ۽ دل ۾ رهي خار خار جي

گل کي جڏهن چمن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي
بلبل ڪي جهنجهن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

بلبل صفت ڪيم ٿڏهن فرياد الفراق
ڪهن باغ جي گلن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

زلفِ رسا ڪي سار ٿي پريشان ٿيو هنجو حال
جي مشڪ ڪي ختن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

آيو وري سندءِ لبِ جانبخش جو خيال
ياقوت کي يمن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

دلبند آهن سندءِ دُرِ دندان با صفا
موتي جنبيو عدن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

جيڏي ڏئي نه توکي ڏسَم تو بنا نه بي
جي يمنجي پيرهن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

بيتاب بي ستون ۾ هو شيرين جي شوق کان
هي حال ڪوهڪن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

ڪلندي شراب پيندي ۽ ڳالهائيندي ڪيتي
جي دوست دوستن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

توکي جڏهن پسند پيئي منهنجي بي پري
جي مرغ ڪو پرن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

آوارگي پسند جڏهن منهنجي توکي ٿئي
ڳهاربند ڪو گهرن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

مَتي ڪي ڏسي ٿيو خون جگر منهنجو اي عجيب
پيالي جو جڏهن چپن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

آڳهه ۽ مسافر افتاده حال سٿي
ويڙل جي ڪو وطن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

تنها پسند جو ٿيان ۽ جو ٿيان گوشه گير
بڻ تڻ ۾ ڇا جهنجهن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

مهڪن جو يا نزاڪت جو يا ڪ ناز جو
ٽڪنڊو پر جي ڪو سمن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

مجنون جي وادي ۾ وڃي هڪڙو ۽ جيڏي
آهو ٽنڪل پٽن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

عبدالحسين جهڙن سان ڪجي ڳالهه حال جي
لائق جي ڪو لڪن ۾ ڏٺو مون ته ياد پيئي

قرب وارا پرين ڪلال نه ٿي
بولا وارن سان ٻي خيال نه ٿي

بيگمان بيشهٔ محبّت ۾
شيردل جي نه ٿئي شغال نه ٿي

پڄنه مغزن سان اي رقيب رليا
خام ڪر خير خر دجال نه ٿي

دوست دشمن بڻجي پون تا ڪلا
دوستن سان به دلجو حال نه ٿي

پا ٿئي پهچين به منزلِ مقصود
برہ جي رهندڪان بتّال نه ٿي

تونکي ناصح ڪئي نصيحت هي
خاص مدّاح خط وخال نه ٿي

عمر پنجاه کي رسي سانگي
سال ويا گذري طبع سال نه ٿي

پرپيچ ناڳ پون ٿا پهري ڪئي ڪئي
سي زلف جا زور آور زهري ڪئي ڪئي

رخسار تي چپن تي پرن تي جبين تي
تا پيچ پائن ڪاڪل قهري ڪئي ڪئي

ابروءُ وسمه دار تي خط تي ۽ خال تي
دلڙي اسان جي آخر ٺهري ڪئي ڪئي

مومل ڏسي پئي ڏي لوداڻي ڏي ڪاڪ ڏي
ڪاهي ويو جي ميندرو مهري ڪئي ڪئي

ظاهر ۾ زمانه ۾ صورت ۾ شان ۾
پيا خيال پيا پڇائن دهري ڪئي ڪئي

سورن کان بڪهي ڪان ۽ ڪُتن کا چراخ کان
تپ ڏي جرڪن وٺن ٿي تا شهري ڪئي ڪئي

حامد ڏسي گدا ڏسي ۽ حيدري ڏسي
پران ٿي منهنجي طبع جي بحري ڪئي ڪئي

اُن دلربا جي جان ۾ دل ليم خيال ۾
سانگي اٿو ويو آهي جو پهري ڪئي ڪئي

آئون طرحدار يار تان صدقي
پهنجي نازڪ نگار تان صدقي

سي مسلسل سدا ۾ مرغولا
زلف جي وار وار تان صدقي

جو مٿي تي مڻي جي آهي تهڻ
جيرهٔ زر ڪنار تان صدقي

جي نه ٿيندس ته بس خجل ٿيندس
خنڙي جي جيار تان صدقي

يار تان ٿيو خرس قربان پئي
آءٌ تيان تنهن نثار تان صدقي

[illegible]

چو اگي عندليب کان نہ ٿيان — پهچي آءُ گلعذار تان صدقي
عاشقن ۾ ڪيو سرخرو مونکي — لال رخسار يار تان صدقي
آهيان نازڪ خيال چو نہ ٿيان — نازنين نازدار تان صدقي
ڏسي رونق چمن جي چئو بلبل — باغ تهنجي بهار تان صدقي
شوخ ٿي مونکي ماري شوخ چيو — آءُ پهنجي شڪار تان صدقي
مونکي صد ما ڏني زها نہ چيو — اهڙي آءُ بردبار تان صدقي

صدق دل سان ٿي تون اي سانگي
شاهہ دلدل سوار تان صدقي

جدائي ۾ نہ اي جاني جدي ڪي تو جهين گهر جي — مگر هي نيهن جو ناتو نباهي سونهن گهر جي
پيالو پرت مان پُر يار يارن کي ڏني گهر جي — ڀلو آيو شراب پرتڪالي کي پيئي گهر جي
سندو ساقي جي از لطفِ الٰهي ڏي پرکري پيالو — شراب ارغواني جو پرت مان سونهين گهر جي
دلين جي آهہ تا سائين جي ساقاهي اي مشاطہ — مڪر رڪاڪلِ پيچان کي وت ڏاد و ڏين گهر جي
چون سڪرات کان تا سخت اکڙيون انتظاري کي — مٺن کي صفت اي ڪهڙو دلاسو جو ڏين گهر جي
ادا کو عاشقن ٿي فرض جي آهي نہ هي آهي — نشا بر نيهن جو ناتو نباهي سونهين گهر جي
شريعت رو آهي هي مسئلو منظور ڪيو ملن — ڪنهي ڪا هي ملي دعوت آهي سنت ڪين گهر جي
پيئي حسن ساهہ پيندي کي هي تنهن پيچي بسم قاتل — هتان پهنجي جي ڏئي دلبر ڪنهو ڪاروڪين گهر جي
ذڪر تون سانگ صورت جو سدا احسن تي حيران — جتي جانب ڪري جلوه اتي عاشق ٿيئن گهر جي
ادا مستن جي شرب ۾ مقرر حڪم هي آهي — سدا سهڻي تي سر ڏيئي ساهہ سان صدقو ٿين گهر جي

جي سچ پائين تون اي سانگي سندءِ هو نيهن ۾ نالو
بحبّ حيدر ڪرار منِ جگ ۾ جيئين گهر جي

سدا سانگين جي جهوپڙ ۾ ڪنوڏڻ نماڪين گهر جي — رهي تو تاڪ تون جي پيچي پاڪي پين گهر جي
ڏجي مون مر نہ مارن کي جي پيچي تاڏ جي پاڻو — سوا پهنجي پهوارن جي پيالي ڏين ڏين گهر جي

عمر ماروي ملي جا ائيو سندس من جو ملهم مشڪل — ڏکن رهيءَ ڏٺ نه هٿ اينءَ تنهن ڏوتي ٿيءَ گهر جي

وري سا مصرع دلڪش ٿرن ٿيئي ياد ڪر سانگي
نه حُبّ حيلهءِ محترا هن جگ ۾ جياڻ گهر جي

بنا دلبر ته ڪئن ٿئي معطر ڪي ڪيٺ گهر جي — پري جو جام وهم جو جام ڏئي سوپرين گهر جي
جڏهن تون ڪيهڙي واري وائي يار تو وڳون — تڏهن تان پاڻ سان پرمل نيڻن ڪي پي بيڻ گهر جي
ورنهم آءُ ونڊ جي ور ڏيان مرهون ور تولئي — جدائي ۾ نه اي جاني جڏي ڪي تو جياڻ گهر جي
ڪري ڪاسا هسيئي جي وري ڪر هل اچو ڪاهي — تڪيئي ٿي اي پنهون پرمل اهو تو ريٺ گهر جي

پنهون تهنجي نه پو واري ڪري تهنجي نه ڪر پروا
نه سانگي پر تڙن پرين ساڻ پرياري ٻيڻ گهر جي

بنا پونهن جو نازڪ تماچي ڪي ڏيڻ گهر جي — ڪڪي ڪاري ميايئين ۾ نه نيڻن سان پيڻ گهر جي
تماچي جام سانگي جي چڙهي گادي مٿي گنڌري — چيائين چاه مان مهي محي ڪاري ڪيٺ گهر جي
جبيرن وٽ ڪئين جابون ملاحن سان ڪئين ميلا — سدا ڪينجهر سندو ڪارو مٺو پاڻي پيٺ گهر جي
جبيرن جي اچي پيو دام ۾ سو جام جامن جو — بلائي برکام بيشڪ هٿيڪو هئن ٿيڻ گهر جي

سدا پائي نه اي سانگي سندءِ هوءِ نيهن ۾ نالو
چله ڪئين جيرن سان جبيرن سان جيڻ گهر جي

ڪري ترهي ڪي تهورون تکي تهه ماترڻ گهر جي — محبت ۾ منئي مينهن جي موجن ۾ مرڻ گهر جي
پنهون پيارا پرين پلپل کجي پوءِ هيئت جي پوءِ واري — پرينجي پر تڙن پرهل پرڻ سان نت پرڻ گهر جي
سدا ڪائي ڪليو سهڻون ڪتا ڪيرن ۽ ڪيڙ نه ۾ — عمر موڪيئه ڪا تڙ جي نه ڪيرن ڪان ڪرڻ گهر جي
ڪلاچي ڪئن ۾ مانگر مڇ ملاحن سان ڪي ڪاري — ڪنڊيءَ ۾ تيءَ نه قابو سهڪيري ڪئن ڪرڻ گهر جي
پيا پيچ جت پون پلپل تها پيڪان پنبڻن جا — الي صد پاش ٿئي سينو سورن ڪي پرڻ گهر جي
ڏرپائي جا آهي تڙين جي دنيا دهن دولاب ٽ — تڏهن دل ذوق تهن ڏوئي جي ڏوپن تي ڏرڻ گهر جي

پلا مانهنجا ٿو پارين پاه ٻاهران چوڪرين پر پر
نه گهر جي ٻي ڪري ٻولي پر پاڻ مِري گهر جي

سُڻي سڳهو ٿيو سانگي هي مصرع حامد جي
محبت واريءَ موران نه ڏوگهن ڪان ڌڻي گهر جي

محبت سان مڃي مهران نا رهن جنهن تري گهر جي
نه سُهڻي توکي ساهن رهي پسي واهر ورڻ گهڙي

پرت کي چاڪندو پاڻي وچي پوءِ پيش پرين جي
ڪري ڪُن ڪيترا ڪهڪا نه ٿهني ڪن ڪري گهر جي

تري وچ تار مڇرون سهي ڦريون سدا لوڏا
ورڻ ڪان اي ولهي توکي محبت ۾ مرڻ گهر جي

مُنهنجون موجون ڏسي ڀهندان وڃڻ جي ڪم نه ڪا وائي
جڏي سبب خوف ۽ خطرا ڏٺي تي دل ڌري گهر جي

جي سانڍي سوز ساهن جو سدا سالم رهي سڳهڻي
پره جي ٻاه ۾ توکي نه پانڌن جنهن ٻري گهر جي

اُهي لهريون اهي لوڏا اُها دهشت اهو دريا
ورن آهن هي وحدت جا نه ڏيکن ڪا ڌري گهر جي

چڙا جهڙن هنڌ تا چونگارين وچ تت قرب تا ڪي آهي
مڃي مهار جي توکي ڪٿي ڪان ڪئي ڳري گهر جي

اُها حامد جي سانگي ڪي وڻي تي مصرعه موزون
نماڻي نيهن جي ڪي نيٺ مِن نپ ۾ رڙي گهر جي

مون لا ٿو ڪيس وارن کي نه تنهنجي ذات هي ڪاري
پر تنهنجي پيا وارهُ قسمت سان سفيد وسرخ نگاري

اچا مو فڪر وارن کي ڪريان ڪارو جوانيءَ جن
وري پيري ڦري آئي ادا مونکي تنهجو ڏاري

اڃا اَلآن ڏند آهن جي اُوپڻ ويا نه ٿيو مشڪل
ڪڏهن ڏندان مصنوعي سان چٻند ڪين ساري سو

ڳلن ۾ گهنج پيا اعتر ۽ چهرو سارو ٿيو وري
نه گويا تخته سيمين ٿيو آهي قلمڪاري

جڏهن آئي ڪهن سالي لڳي هنڌ سارتان لالي
وڃي سا عمر متوالي هئي جنهن ۾ پرت پياري

جوانيءَ جو عجب جوبن خوشيءَ جو هيس هوش حسن
سوا هو سڪر جي هنڌ وائين جو رنگ ها لاري

هميرخواهش نه ٻي آهي اگر آهي ته هيءَ آهي
خدا جي فضل سان سنگت سلامت شال هجي ساري

اُهي پيريءَ جا پيدا ٿيا جواني جا ويا چرچا
هو جنهن ۾ شوق ۽ شادي وئي سا عمر عياري

تنهنجي جهڙن طرح سان قادر نه ڪو ڪاري تي اي سانگي
جڏهن لهجي نه پيريءَ عيا سان ڪان تي گنهگاري

بيداد آن بُتِ رنگين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وسٽي
بفڪر آن تن سيمين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

رهي تشويش دائم دلربا جي وصل جي مونکي
نه ٿي دلکي ڪڏهن تسڪين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

ڪڏهن توفير حاصل ڪان ٿي در محفل خوبان
سدا ديدار خواهش تمڪين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

عمر ساري گذارڻ پئي عمو ساري گذارڻ پئي
بدلداري دلِ سنگين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

اجا اميد هئي دلکي ته آخر پهچي دلبر ما
ببوسم آن لبِ شيرين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

اِگي اي دلربا مون ۾ نه هو هي عيب پريئي جو
جڏهن ٿيس عاشق ديرين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

ڇني مون عمر پنهنجي سو سبر صرفِ سخن سنجي
ڪئي ڪنهن ڪانه ڪا تحسين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

حنا لائي سُهاري ڪي ڪريان ڪئن سرخ اي سانگي
بشوقِ آن ڪفِ رنگين سڀجي ڏاڍي اچي ٿي وئي

تڪرا ڪري لگام ڪي پُرزا الوند ٿي
طبعِ روان جو تند ٿو جهندم سمند ٿي

فڪرِ رسا جو سخت مسلسل ڪمند ٿي
هر بند بند حسن معاني ۾ بند ٿي

منٿن چپن جو يار جي مذڪور ٿو ڪريان
هان نظم منهنجو ڪئن نه صلهٖ ذرِ قند ٿي

مدّاح آهيان آءُ قدِ بالا ڪي يار جو
آواز ڪئن نه شعر جو منهنجي بلند ٿي

ممڪن آهي جو آتش ذرقت ۾ يار جي
بيتاب دل اسانجي طپان جون سپند ٿي

دنيا جي سڀ خلاف آهي رسم عاشقي
رهيا نجي صنم ڪي ته راضي نوسند ٿي

باريڪ آهي رشتهٔ الفت اي دوستو
الله جي ڪرم سان سا مضبوط تند ٿي

آڻيان تو آءُ ڪنهن نه جا مضمون گرم سرد
منهنجو ڪلام جو نه جوانن لئي پند ٿي

هي قرّة العيون خدا يار خان سندم
لطفِ خدا سان سال سدا ارجمند ٿي

اميد آهي سانگي ته سڀڪن دعاءِ خير
جي دوستن ڪي شعر سندم دلپسند ٿي

شاد ڪنهن وقت ۾ يار دل ناشاد ڪجي
جو ويو گذري زمانو سو وري ياد ڪجي

قيد قسمت جي قفس ۾ ڪيو قابو پوءِ جيا
مرغ دل ڪهڙو تڏهن شڪوهٔ صياد ڪجي

جڏهن بيزار اسان کان ٿيا آهن اهل وطن
وادئ قيس وڃي وڃي آباد ڪجي

آهي هي مشڪل پنهنجا به مخالف ٿي پيا — هڪ ٻئي جو شڪوه ڪجي ڪنهن ٻئي وٽ فرياد ڪجي

خرد سالي ڪان نه مُلن جون چمنا نون چکجن — حضرت عشق ڪجهه اول ڪان ئي استاد ڪجي

تهنجي ٻرڻ ئي رکي سر ڪجي قاتل مهنجو — خاص مرضي جي اها آهي نه ارشاد ڪجي

مست جي پنهنجي وجهي زلف جا زنجير وها — تهنجي خاطر نه طلب هرهر حدّ اد ڪجي

وصل جي وقت نه ڪپڙن جو نه زيور جو ضرور — جلوه گر عاشق تي حُسن خدا داد ڪجي

دل ڏجي تا ڏجي اهڙي کي جو دلدار هجي — جي ڪجي يار پيارو نه پريزاد ڪجي

نا تراشيده آهن سي نه چمن جون چوبون — قد دلبر سان نه مَٽ سروِ شمشاد ڪجي

هن زماني ڪان نه بيزار آهيون اي سانگي
جي هجي همتِ عالم ۾ ايجاد ڪجي

ٻي طبيعت نه آهي جي آهي مستي آهي — پنهنجي مشرب ۾ صفا حُسن پرستي آهي

عندليب آهه نه مون جهڙي ڪٿي نغمه سرا — بلبلين سان جي پريل گلشن هستي آهي

پيچبازي ڪان نه ڪاڪل جي ٿي پيچان خاطر — پُرشڪن زلف ڏسي دل ٿي شڪستي آهي

ناهي هموار اصل ڪان نه زماني جي زمين — هر بلنديءَ جي پس و پيش ۾ پستي آهي

شاه مردان جي مدد آهي نه پروا ناهي — زال دنيا جي اسان ڪان جي ٿي خستي آهي

وجد ۽ رقص ۾ عشاق بآواز بلند
عشق سانگي کي جون تا نه الستي آهي

بيقلا بيت جي ڏسي ڪاڻ اڪر ڪري — مضمون شناس تنکي ون تا گهر ڪري

پائين ٿيان منو ٿئي محبت ۾ بند بند — جي نسشڪر گره نه هيٺ ڪٿي شڪر ڪري

توصيف خال وخط ڪري سو ڪم رقيب سان — جو ڪم نه تهنجي ضربِ تيغ و تبر ڪري

پيشن سا تهنجي ياد کي ڦيرو نه ملن — تڏهن ڪئي چوان وڏا ڪم ٿي سيم در ڪري

مشڪل نه آهي شاعر تي شعر جو چوڻ — پر نظم ڪم جي سوچ دلين ۾ اثر ڪري

تاريخ اڄ ستاويهين ماه نومبر آهه — آچر جمعي ڏينهن وينا سون خيمي کي گهر ڪري

انهن ڏينهن سن ۱۳۱۲ [illegible]

جن سال سخت ميھن وسي ڪيو سڪار آهه
آهن ڪريون زمين تي ٻيڙيون ثمر ڪري

هر هڪ کي اهڙو ورهيه آهي جو ني بيان آهه
پاڻهين ٻجن تا پاڻ دو حد ڪري

بوٽن جي باس کان نه معطر دماغ ٿو
خوشبوءِ اهڙي عطر گلاب و اگر ڪري

پر از گياه دامن ڪوهسار ٿي سڄي
سبزو ڏسان ته جيڏي ڏسان ٿو نظر ڪري

بارڻ جي نئين مان ٿو وهي پاڻي هي سڀ جو
يا چشمهٔ حيات وجي ٿو گذر ڪري

باتيتر طلوريون چپن ۾ تيون ڪين ڪنگا
تتر سوين ونن تا وڻن ۾ ولر ڪري

لوڙي ڪوٽ هند ۾ آهي نه ٻي سبب
ويا انجا سناه جانب جنت سفر ڪري

هي سارمين آهه جتي شهريار سنڌ
هر شڪل ايندا ها چاڪر فر ڪري

آهن نشان هي رضا ديدگان سنڌ
اشراف جي ڏسن نه وجن چشم تر ڪري

دنيا جو چار ڏينهن آهي جيتڪي يقين جاڻ
هارائي جو هتي سو هتي ٿو ظفر ڪري

ويو ٿڪجي آهي نو سن طبع روان تنهن
سانگي سمور و نظم جو ميدان سر ڪري

سنڌ مجلس ۾ جهنڊ ۾ ماهِ طلعت نام ور هو تي
رقيب روسيه ڪارو ڪي تنهن ڪام ور تو تي

نصيحت تي ڪئي ناصح تعجب تنهن کا هو مونکي
نه زاهد خشڪ جا اهڙو خيالِ خام ور تو تي

طما جي کي ڪيو گندي مقيد دام ڪاڪل ۾
ته ڏهن ڪينهن ڪناري جا رهت ۾ جام ور تو تي

هنجي تشويش ۾ بلبل نه آءُ ڪنهن تي ڪريان نغمو
چمن ۾ گل جي هت ۾ جنهن گلفام ور تو تي

لبِ جانبخش جو بوسه گهريم اي من مهنجا
نه جاتئي نقد محنت جو مون ترڪان وام ور تو تي

تيم خواهش ڪيي ٢ ڪاسهٔ سر کي ڪريان جام ر
ڏنو مون تي جو تنهنجي لب جو بوسه جام ور تو تي

ودئو مون ڪاڪلِ پيچان کي پاڻي پنهنجي گردن ۾
نهايت ياد لئي پنهنجي هٿان مون دام ور تو تي

هجر کان ياد رهندو هو رخ پرنور دلبر جو
خيالِ ڪاڪلِ پيچان مون وقتِ شام ور تو تي

وئي قا وصل جا واتو ڪئي هر بار اي همدم
ڪڙو انجام تنهنجي من موهن انجام ور تو تي

جڏهن ڪئي مهر اي ٿهرو نه ٿي ڪا وصل ۾ ويرٿ
وگرنه هن مسافت ڪيتري اقيام ور تو تي

برهه جي جڏهن لڳي بازي ها سوداگر سوين آيا
اما الڪائت اسان سودا جو سودو جاندر ور تو تي

اسان انجام ها اي حيدري ها وامق و مجنون
انهن سان گڏ مون حضرت عشق کا انعام ور تو تي

كيو نبيءِ دوسر مولا جي هي دينِ متين ظاهر
ويا نه كافرن ماڻهن اڃا اسلام ورتو ٿي

بُتِ خودڪامِ جڏهن ٿيو رام تڏهن ٿي عام آسايش
اي سانگي ور نه ڪنهن فرقت ۾ ڪو آرام ورتو ٿي

جي غزل ۾ ٿي سندم طبع رواني جاني
آفرين چوندو مونکي روح فغاني جاني

مست لا يعقل اڄ ڪالهه جو آئون ڪين آهيان
اصل کان طبع سندم آهي ديواني جاني

آءٌ تنهنجو اي منا عاشق صادق آهيان
ماهرو منهنجو تون محبوب آهين جاني جاني

هن لئي حيران نه زليخا هئي تو لاءِ جهان
ڪئن چوان تو کي ڀلا يوسف ثاني جاني

هڪڙي جلوه سان ڏني ٿئي ڪون ومڪان کي رونق
بي نشان ڪئن ڪيئي عيان رهي نهاني جاني

حسن تنهنجي جو عجب نسخهء دلڪش آهي
تنهن ۾ موجود آهي حسن معاني جاني

گلِ رخسار تي تنهنجي نه ڪريان ڪئن نغمو
آهيان بلبل نه ڪريان رهي مرخواني جاني

تو سوا منهنجي سري ڪين ڪو ڪنهن طرح ڪٽڪو
في الحقيقت تون آهين روح رواني جاني

پير تنهنجي جو لٽل تنهن ٿيو ڪيئي پير فرڪ
ماه نو آهي ونش سائي نشاني جاني

بندگي تنهنجي جي قمري صفت اي جن جهان
مون گهڻي تنهنجي ۾ پائي آهي گهاني جاني

تنگ رنا موس دل وجان نه ڪيم تو تان نثار
پاڻ تان لاتم آينده تو داني جاني

مهرباني مون گهري تنهنجو ڏسي حسن جمال
ڪين مليم نه آهين ظلم جو باني جاني

جو نه عُشّاق سدا تير مژه سان مارين
تو وٽ آهين اهي ابرو ڪماني جاني

عاشقن جو نه اهي وقت ۾ ودي هوش ڦري
تنهنجي اکڙين ۾ ڦري سرمه جي ڪاني جاني

قدم شرفا جن ما بي ۾ ذره ڪو نه رهيو
نقد جهن وٽ آهي تنهنجي آهي خاني جاني

پاڻ پيري ۾ جي ملندا سين نه پوئين رو جيا
وصل رهي گنهي جي ويو وقت جواني جاني

يار سيڪو تو سدا اڄي مگر آهي مشڪل
ڪين ٿيندا ڪنهن ناني وزباني جاني

عالم ايجاد ۾ ايجاد هزارين ٿيا حسين
شوخ تنهنجو ڪو نه ٿيا خلقيو نه ثاني جاني

گرچيا استاد هو آئينه صفت ٿيو ششدر
اهڙي تصوير کي ڏسندي ٿيئ سماني جاني

لطف ڪر لطف زماني ۾ رهي نام نڪو
حُسن تي ناز نه ڪر جو آهي فاني جاني

موڪليان خدمتِ اقدس ۾ تو آءٌ دلبر
هي غزل آهي سندم حال زباني جاني

منهنجي رتبي کي ته ڏس عبد حسينؑ آهيان
سا تهِ شاهه شهيدان ۾ فنا ٿي جا ٿي

چڱن چوڌرف مُنهنجا جَني
مون محبت دمن موهن سان ڄڻي

سو سبب آهيا ٿيو گرانيءَ جو
دمن وارن جي آهي هڪڙي هڻي

ناميوياڻي ٿوري آهي گهڻي
آهي ڪانئي زهر جي هڪڙي وٽي

مون ملوڪن کان ڪيو ملوڪ خيال
ناز بيجا ڪيو جي جاڻ جڻي

جا محبت مري وئي آهي
لحد دل ۾ سا مون آهي لڳي

ڪيو نهانه زبان کي اهڙو سند
وات گويا هو زخم جو وڃڻي

دل ميري کي ڏوئي صاف ڪئي
اهڙو آٽيان ڪيئي ڪا ڪوڙي ڪئي

ڪيترا ڦيرا ٿي وياتا آهن
دشمني جي مون دلئان پاڙ پٽي

رستگاري جي راهه ڳولي هي
مون ٿي تنهنجي پاڻ گهر جي گهٽي

ماري چو عمر جي ڪوڻ ۾
سنهنجي لوڻ آباڻ آهي لڳي

زلف زنجير ٿي پيا ياري جا
عشق پاڻي بجهي ۾ آهي ڳئي

دانئخال خوبرويين لاءِ ؛ ؛ ؛ ؛
سنگ وانگر اي سانگي دل ٿي ٻڌي

لڳي بادِ صبا آهي گلن کان رنگ گلشن کي
آءِ کا سا بلبل آهيان ڀڳي پاڻ تنهن جا گل جي دامن کي

قفس ۾ ٿي چيو بلبل ته ڪيو صيّاد جا مون ڪان
جڏهن ايو موسم گل ۾ چمن ڇوڙي نشيمن کي

ڀلا آيو وري ٿي ۽ گل جي آمد ٿي سبب ناهي
چمن ۾ گل ڏسڻ آيو آهي بلبل جي مدفن کي

جڏهن آدم ۾ آهي جلوهءِ ذاتي ڪند و جنود
ته هن ڪيهن طرح سان شيطان جمڪائي ٻهي گردن کي

امير المومنين حيدر ڪري مدد ٿي برحق ⁂
اي سانگي مونته ورتو آهي محمد اينجي دامن کي

تيغ زبان ته پهچي ٿي برش عيان ڪري
لي آسمان زمين نهاين آسمان ڪري

جوهر عيان نه ٿيندا ڀي تيغ زبان ڪري — موج سخن ڪاڻ ٿي دريا روان ڪري

بلبل ڪان وڌ زبان سندم تيغ ٿي نغمه سنج — گل وجد ۾ اچي وڃي اهڙو بيان ڪري

ابروءَ کي ٿيو اشارو نه پنبڻون چري ڏيو — جئن پاڻ ۾ مقابلو تير و ڪمان ڪري

فيض قدوم حضرت عشق آهي بيگمان — پيريءَ ۾ مونکي يار اچي نوجوان ڪري

سر منهنجي ٿي ڪري نه ڪري ڪوه دهر دو — پر دلربا نه مونتي ڪنهن دل گران ڪري

الله کي جي عرض ڪريان ٿو آءٌ روز و شب — ان دلبرن کي مونتي وري مهربان ڪري

جي زخم کو لڳي نه ڪريان واه واه واه — تير قهر سان يار هي سينو نشان ڪري

هرهڪ هڏي مان منهنجي صدا ايندي ۾ حيا — جي حد منهنجي يار ٿي امتحان ڪري

هندوءَ خال يار جي توصيف تو ڪريان — تسخير طبع منهنجي ٿي هندوستان ڪري

اهڙو ڪيئي ڪاڻ بخت آءٌ آٽيان اي دوستو — آءٌ التماس وصل ڪريان يار ها ڪري

خالي ڪڏهن نه مئي ڪان رهي ڪاسه مراد — پورو سندم سوال هي پير مغان ڪري

جاڻان نه پوري موئي ميان هي ٿي گفتگو
سانگي جي عشق ٿيو مڪان لامڪان ڪري

مون آندا نظم جا گل و ريحان نظر ڪري — تن سان برابري ڪئي ڪنهن جو بصر ڪري

تيغ زبان کي هاڻ ڪڍان تو بنيام مان — اعدا جي جا هجوم کي زير و زبر ڪري

ڏيکاري آهري بهش تيغ زبان من — دشمن ٿي برق جئن پوي تڪرا سپر ڪري

دريا قدم ٿي توسن طبع روان تيز — هر صف ماڻ جلد باد صبا جئن گذر ڪري

بدخواه کي ڀڄي ۾ وڃي نظم جو ڪمند — يڪدم جڪي وڃان آءٌ ميدان سر ڪري

اهڙو ڪريان آءٌ نوڪ سنان قلم کي تيز — جهنڪي ٽيبي پري ڪان مخالف حذر ڪري

هان ڪيو تو ٻڌي اکيءَ روباه جون ٿيون — ڳجها ۽ گرڙ جيتي شير نر ڪري

مجلس ۾ جو وڃي تو ڪري يا علي مدد
سانگي سو معرڪي ۾ سدا ءِ ظفر ڪري

فصل گل آيو ۽ سودا جو ٿيو سامان آهي — ڪيو وري جوش جنون دست و گريبان آهي

باغ ۾ لاشڪ بلبل ڏسي ٿا باش جڏهن
بعد مردن به هي قران گلستان آهي

حور جنت به ايا زاهد سي ما ڦلنا
جنکي دنيا ۾ عطا حق کان پرستان آهي

يار سهڻو ڏسي تنهن ٿا نه مائل ڪر دل
ڏسندي آخرت اهو دشمن ايمان آهي

شعر منهنجو نه آهي قابل تعريف مگر
زلف برهم جي ٿنا ۾ ٿيو پريشان آهي

بارڪ الله جنهن تنهنجا ڏسي زلف دراز
يا دراز آهن اهي يا شب هجران آهي

ڪيترا منهنجا غزل جو ٽڙيل آهن گم ٿيا
جنجوائي دوستو دل ۾ رهيو ارمان آهي

ڪيئي جا ڄمڻ نه رهندا جيڪي آهن باقي
جمع تنهن ڪيتم سڀئي جنجو ٿيو ديوان آهي

نظم منهنجو ته ڪٿي هن ڪيم وزن کان ويندو
پرهيا هڻ ۾ نه ٿيو محتاج غزلخوان آهي

آهي ساخته سو مستحق خلد برين
آل حيدر جو جو هن وقت ثنا خوان آهي

زال دنيا جي نه ڦندي ۾ ڦاسڻ جو هئا
جو مرد گار ٿيو منهنجو شه مردان آهي

ٿو ڪان صلح صفا سيئن ٿا سدا ءِ سانگي
پالڻي پاڻ ڪيو مون اهو احسان آهي

هاڻي اسانجي آهه توڪل ڪريم تي
فوج سخن جي آهه سواري غنيم تي

هي مصرعن جي ٿي سبب آهي نه صف ڪشي
ٿيو مستعد سپاهه هي آهي مقيم تي

نوڪ سنان کان نوڪ قلم آهه تيز تر
تيغ زبان صفائي ۾ سبقت ڪئي سيم تي

هي سر فروش عشق ها مضمون سنئان سوار
سي حملو ور ٿيا عقل جي عسڪر عظيم تي

زير نگين ٿي مملڪت نظم بيقلم
ارشاد عشق هي ڪيو طبع سليم تي

قائم ڪئي فوج فڪر رهيا فهم ساڻ جو
اعتر تفهيم حرف رکن تا تفهيم تي

آهي اصل کان حسن پرستي اسانجو ڪم
بيهڪ اسانکي آهه رهه مستقيم تي

مرض محبت آهه اصل کان ٿيو لاعلاج
ناحق رکو تا حرف هي هر حڪيم تي

جي ملڪدار آهن مسند نشين ته ها
آهي جلوس پنهنجو به پهنجي گليم تي

حاسد حسد جو ٿو ڪرين تنهن ٿا هر ورد
الله ڪئي عنايت نعمت نعيم تي

ٿي حڪم تنهن کي ڏئي نٿو بي مقصود آهه
لعنت ڪرڻ نه لائق آهي لئيم تي

دل پاش پاش جنهن ڪئي سانجهي اي پرين
پنبڻين جي پلڻن آهه ڪرينه گيهم تي

شوخ بعيد شرط مروت کان ٿي ڪرڻ
بي مهر حديد غلام قديم لي

مشڪين زلف تهنجي جي مونکي اي گلبدن
ڀيجي ٿي روز بوءِ مُعطّر شميم ني

آميان نحيف اهڙو جو نورتا اُڇ ولاءِ
ممڪن آهي ڪرياڻ جو سوار ڀي نسيم ني

چغلن جي چئي لڳي منهنجا اي شوخ سنعلرو
چو سرد مهر ٿئين تون سانگي سقيم ني

دل گهريو زاهد تيان پر مون کان مسرور ني ني
مهلقا جي منهن تي سڙهي دلکي مسرور ني ني

وامق و فرهاد و قيس آهن نشانبر يهو جيا
ملڪ غيرانه محبّت ڪنهنجي مشهور ني ني

اهڙي حالت ۾ آءِ همچشمن کان ڪئن مخفي جهان
مردمان چشم کي ڀي آهي مستور ني ني

داد مردي جو ڏنو سون عشقبازي ۾ مدام
عمر لوڙي ٿي ادا ٿي پرت پر پوري ني ني

وصل خاطر يار جي ويا وقت واڄهون پا ٿينديون
گذري ويو دور جواني دور پر دوري ني ني

مست ڪيو مونکي خمار آلوده اکڙين يار جي
تهنکي مئي ساقي ڏي جهڙي چشم مخموري ني ني

ماڻهي سان ملڪ مولا ۾ گذاريو مون مدام
سب ميسر ٿيو ولڪن تهن کان مغروري ني ني

تو چپو تهڪ محبّت ڪر ڪري آءُ ڪئن سڱهان
مون کان اي منتار مهرو واهڙي منظوري ني ني

بعد ابجي ڪيترائي دار ني هسوار تيا
پر ادا ڪهڻن کان ادا سا ڪار منصوري ني ني

ڪونه ڪو انسان ٿي يڪرنگ دنيا ۾ هيو
ڪنهنجي ڏاڙهي عنبرين اي يار ڪافوري ني ني

ڪين ادنيٰ ٿيندو اعليٰ مان زر و مال چشم
بنگ خاصيت ۾ هرگز آب انگوري ني ني

خانهٔ حق مان ڪرڻ رستو گهريو سب ٿي مگر
حيله ڪرار ڙي ڀي ڪهڻنکي دستوري ني ني

زهر کان خالي نه ها سون پر هينو سو ڪونه نيش
مون کان اي سانگي ڪڏهن ڪاڪار زنبوري ني ني

گل سان بلبل جو عشق جيا آهي
اوءِ نه مون جهڙي جا وفا آهي

يار جهڙو ڪو گل ۾ اي يارو
غمزه و نازِ و ادا آهي

لطف گل ۾ جهڙ تبسم ناهه
زلف سنبل صفت ڀيا آهي

سرخ رخسار يار چون گلنار　　　سبزهٔ خط ته دل فزا آهي
آهي سهڻو سندس سو غنچهٔ دهن　　　حُسن جهنکي ڏنو خدا آهي
داغ لاله کي جهنجي رشڪ کيو　　　خال مشڪين سو بي بها آهي
صاف سهڻو سندس سمن بر آهه　　　جهنجي تنهنجو سدا فدا آهي
نسترن ۾ نه ياسمين ۾ بوءِ　　　عرقِ گلبدن ۾ جا آهي
هڪڙي دلبر ساڻ سري جا گُڻ　　　سڀ گلن ۾ مجال ڪا آهي
سرو ۾ ناهي نانءُ جي رفتار　　　گل زگفتار يار سا آهي
جعد سنبل نه آهي هڙئي دراز　　　زلف دلبر ته اهڙ ڊگها آهي
خطِ طغرا ۾ ڪاتبِ قدرت　　　درج ڪيو زلف کي دوتا آهي
اکيون ڦاٽوڙيون آهن نرگس جون　　　چشم دلبر ته سرمه سا آهي
آهي گل نار سرخ پر سرخي　　　رخِ دلدار جي جدا آهي
وري بلبل کي مون ساڻ تشبيه　　　هو نه مون جهڙي خوشنوا آهي
نه مزو هنجو آهه يڪ رمزو　　　هنکي بس تنهنجي اکتفا آهي
منهنجا سي داستان دردانگيز　　　جنهنجو شهرو ٿيو جا بجا آهي
بارڪ الله منهنجي طبع رسا　　　مدحتِ زلف ۾ رسا آهي
منهنجي شيرين ڪلام تي هرڪو　　　مثل فرهاد مبتلا آهي
بعد فرهاد و وامق و مجنون　　　مون ڪئيو عشق جو لوا آهي
ويو وجود آهي آشنائيءَ جو　　　نام جو هرڪو آشنا آهي
آهيان يڪتا آءٌ عشقبازيءَ ۾　　　عشق مون کي نه بي خطا آهي
آءٌ جوڳي ٿيو پايان گردن ۾　　　زلف دلبر اگر بلا آهي
سيب غبغب سنگهان نه ليان سرهو　　　منهنجي سودا جي سا دوا آهي
قدِ بالاءِ يار ياد اٿم　　　منهنجي پيريءَ جي سا عصا آهي
دل هوائي ٿي ساڻ تو هر ڪنهنجي　　　ڇا ڪا اهڙي لڳي هوا آهي
جيڪي ممنوع آهي مذهب ۾　　　سو نه مشرب ۾ سڀ روا آهي
بي خبر ٿي معاف آهي سو　　　باخبر جو ڪري خطا آهي

زور لائين وحيدر ري تهنجي — صاحبِ طبع سو ادا آهي
هاڻ يڪتا ز شاعران قديم — باقي هڪڙو رهيو گدا آهي
حاجي و سيّدِ خراساني — پيرِ پاڪيزه پارسا آهي

حب ساڻگي کم جي حيدر جي
شان ۾ جنهنجي لا فتيٰ آهي

منهنجي دل جنهن تي مبتلا آهي — زلفِ دلبر اها بلا آهي
نازنين آهه گرچه هو ڦمڙو — زلف دلبر نه اژدها آهي
گرچه آهي ڏنگو پر ابرو يار — منهنجي حاجت ڪندڙ روا آهي
صاف رخسار يار تي ڪارو — دانهٔ خال خوشنما آهي
تنهنجي عاشق کي سايهٔ ريوا — خاص از سايهٔ هما آهي
طائرِ دل جي ڏس ڦسائڻ لئه — زلفِ دلبر تنبو روڻا آهي
هڪ طرف وار ٻئي طرف رخسار — صبح هي آهه هر مسا آهي
پاس خاطر ڪري نٿو ڪنهنجي — فڪر منهنجو نه ٻي ريا آهي
سيکوئي تو گذاري دنيا ۾ — ٻيجا پاڪ باحيا آهي
سونهي مرشد اسانجو آهه ادا — شان ۾ جنهنجي هَل اتيٰ آهي
گرچه سارو وجود اٿم عصيان — پرادا چشم بر عطا آهي
آهي عنقا صفت ني مهرووفا — نام لئي سيکو آشنا آهي
تو ڪريان ذڪر فنا جو بيان — فڪر فقرن منجهي فنا آهي
دير گدر آهه زينتِ اقبال — هي جرس جي صدا صدا آهي
در دولت تي تنهنجي اي ساقي — حُبّهٔ سائي جو موڪل سا آهي
ڪُل حسين مير موتوت آيو آهه — هر طرف شور مرحبا آهي
ڪئن گدا مون کان ٿيندي تضمين اڄ — دل نه ٻئي طرف مبتلا آهي
بنوان بڄز غزل استاد — حيدر آباد ۾ گدا آهي
[illegible] — [illegible] عصا آهي

پارسائي اهو آهي جنھنجو
پارسائي ۾ پارسا آهي

ورد واڻ کي ڪئي وسار ڇڏيو
حيدري يار باوفا آهي

مونکي دلبر سان سو ملائيندو
جو ڪوئي سامع الدعا آهي

طرز هڪڙي ۾ ٻيو غزل ٿي چئي
طبع منھنجي عجيب رسا آهي

تنھنجو حامي هميشه اي سانگي
شير حق شاه لافتا آهي

الاهي منھنجي اکڙ منھنجي دل جو يار اڇي
نھي نکي سوئي ناکر اکين جو تار اڇي

چمن جي سير کان دلکي نه ڪو قرار اڇي
گلن جي ديد کان دلکي تو خار خار اڇي

سمن ۽ ياسمن ونسترن سا ڪڪره
اُتي ٿئي باغ جتي منھنجو گلعذار اڇي

خزان نه چاڻي ڇڏيا برگ برهه جابجا
الاهي باغ محبت ۾ ڪو بهار اڇي

جيو ٿي ياد ڪري يار مونکي مستي ۾
هڻا ڪنس نيڻ مژه جي هڻي شڪار اڇي

سوئي آهي سر تھنجي اي سر جيڏن گھر جي
قدوم پاڪ تان جو يار جيئي نثار اڇي

بلائون سر تي ڪتان يار جون جي زلف دراز
ٻچجي ۾ منھنجي ٻوٽ لئي سو مشڪبار اڇي

اکين هي ناهن مونکي نه اک اٿا گھر جي
جا دير جاءِ منھان يار سان روچار اڇي

تن ڏ زياده ٿئي مستن ۾ منھنجو شان ۾ مان
جڏهن ڪنار ۾ سو شوخ شانن لڙ اڇي

جي مرد آهين نه ثابت قدم ٿي ميدان ۾
مقابلي ۾ اگر سوا جي نزار اڇي

پيارو يا نه آهيان آهي تند توسن طبع
اچي يچا لئي جي گھوڙ ڪو شھسوار اڇي

اي سانگي آتش فرقت کان تو ڪريان فرياد
هي خون آه منان سنبر شعله بار ڪري

کسي سے هرگز نه مجھکو کينا هے
صاف غلغش سے اپنا سينا هے

الفت آل حيدر ڪرار
اپنے دل کا يهي دفينا هے

جوکه قائل نهين هے مروت کا
کون کهتا هے اُسکو بينا هے

دلکي کو نهي پسند سر ما مين
هوتا ريشم سے هے مرينا هے

جسمین رهتا هئی کلمهٔ توحید
دل تو میرا وهی مدینا هئی

نه پهرا کب مراد پر اپني
پهر جو گردون برنگ مینا هئی

رشک سی جسکی هو وی آب گلاب
هان میری گل کا وه پسینا هئی

کف رنگین یار نازک سی
نهین ممنوع مئی کا پینا هئی

یار سی لاؤن سوزن مژگان
زخم دل کا میری جو سینا هئی

قفس تن مرا هئی گر کهنه
مرغ دل بیگمان شمینا هئی

بحر الفت مین جام مئی سرشار
حیدری اپنا وه سفینا هئی

تب تلک گرم صحبتی کر لے
جب تلک جگ مین اپنا جینا هئی

دل نه خالي هئی اپنی عبد الحسین
مئی الفت سی پر لبهه مینا هئی

جب سی که ساکن در جانانه بنگئی
هر خاص و عام دهر سی بیگانه بنگئی

رهتی تهی آگ مجهسی هی نامرد شیخ جی
دامن لیا جو مردونکی مردانه بنگئی

جو جو که غوطه زن هوئی وحدت کی بحر مین
کثرت کو چهوڑ قطره سی دردانه بنگئی

حجره مین دل کی رکهه لیا بُت کی خیال کو
هم آپ گویا غیرت بتخانه بنگئی

مجهسی هزار عاشق شمع جمال یار
پروانه کی جو جان کی پروا نه بنگئی

مسنون کی سرگروه هین مجنون کی بعد هم
صحرا نورد وادی ویرانه بنگئی

مجنون کا ذکر کیا هئی جو خال سیاه کا
دانا جو دیکها دانه دیوانه بنگئی

پیر مغان کی لطف عنایات دیکهکر
مسجد سی اٹهکی ساکن بتخانه بنگئی

عبد الحسین نازش هستی کهان تلک
اوّل جوان تهی آخر پیمانه بنگئی

عاشق اگر هو عشق مین کچهه دم نه ماریئی
معشوق جیت لیجئی اور آپ هاریئی

مشکل پڑی تو شیوهٔ مردانگی هئی یه
یا مرتضی علی کی نه کسکو پکاریئی

شیرین کی شکل کهینچی تهی فرهاد کوه پر
تم اپنی دل په یار کا نقشا اتاریئی

عاشق نوازي آپکو شایان هئی اي دلا … ملعون رقیب عاشق دشمن کو مارئي
دو کالي سانپ یار کی بس زهردار هین … مشاط کچهه سنبهال کی زلفین سنوارئي
تاخیرمت کسو نه هو فصل بهار مین … گرنقد ها تهه مین نهین جاکر اُدهارئي
اس طرز تو مین طبع روان کرکو دیکهئي … کهه دیجئي جواب ذرا دم نه مارئي

ثابت قدم جو کوئی رهي دوستي مین هو
عبدالحسین اپني تئین اوسپه وارئي

دست آوارگي مین جاناهئی … اندنون اپنا دل دیوانه هئی
بلبلون سی کهو کهان هئی بهار … بیوفا دیکهه یه زمانه هئی
مصرعه غیر هو گئی دلچسپ … حسن تیرا عجب شهانه هئی
دانهٔ خال دلفریب کو دیکهه … دل کو دیتا هئی جو که دانه هئی
سُنکی میرا غزل کهینگی لوک … یه عجب طرح کا ترانه هئی
هین جهان ساقي و مئی مطرب … اپنا زاهد وهان ٹهکانه هئی
هئی عبث گلرخون کو دل دینا … اپني خاطر مین خار کهانا هئی
شور گهسکهر هئی قُم باذنِ الله … دمِ عیسیٰ تو راگ گانا هئی

اب هئی عبدالحسین وقت نشاط
کوئی جانان مین آج جانا هئی

ڳالهه اهڙي کڏهن ٻُڌي نه سُئي … آهه عالم جي پرده پوش سئي
تنهن حیاتي همیشه حاصل کئي … جا محبّت جي معرکي ۾ مُئي
عاشقن چشم تر سا سون لاءِ … پوکه پوکي جیکا هُئي سالُئي
دل وٺي درد ڏين ٿوا اي دلبر … ٻول اهڙي اساکي کانه هُئي
آملون پاڻ ۾ ميتا ٿهڙو … یکدل تن سان نه کراي دوستي روئي
تیئن مون کان رقیب آهه پگو … جئن فراري تئي پلي کان کُئي
کیو سانوڻ ۾ سر هوئي کائین … دور سائي جبل جي سبز پُئي

مرد آهين نه نڪري ٿي نروار
جنهن ساڱي سفر ڪيو سنسئي

قطعه تاريخ از جناب سڪندر القاب خسرو قباب مير صاحب مصنف هزهائينس سرڪار مير عبدالحسين خان دام اقباله

اس جگ مين هئي نه جائي عيب چين — عقل پر هئي عشق کي پلٽن کا نير
تب طلب تاريخ کو ميني کيا — جب هوا پورا ميرا ديوان بخير

مطلقاً ديوان ساڱي مين نهين
با سر و بت کها هاتف که غير ١٣١٠

ولهٗ

ختم شد ديوان ساڱي در صيام — خواستم تاريخ ختمش معتنه
قابلِ تعريف اين ديوان شده — بي سر کم گفت هاتف مختصر ١٣١٠

ايضاً

نبوده سبب خاطر من بکلفت — دلِ صافيم بود مائل به الفت
کشيدم چو تيغ زبان را به شوکت — ديارِ سخن را گرفتم به همت
روان شد چون در نظم طبع روانم — زبادِ صبا برد يکبار سبقت
ز تصنيف هرگونه گلها شگفته — به باغ دلِ من ز جوش محبت
چو غرّه نمايان شد از ماه رمضان — شده ختم ديوان ساڱي به بهجت
چون من بي سر فکر تاريخ جستم — بگوشم ندا داد هاتف که عظمت ١١٣٠
گدا شد به تصنيف تاريخ گوشه — دريغ فن که ادا فرو نيست قدرت

به مشرب جلالي و عبد الحسينم
چگونه نباشد کلامم به حشمت

وَلَهُ از مير صاحب دام عمره سنڌي

سوز سانگي هن مون تصنيف ڪيو
ياد ما ٿهن پڻ سوين ڪافيون ڪيون
آهي تنهن نسخه جو جامع ٿيو ۽ شوق
علوي القادري ميو ن وڏل
تنهن ڪا ٿيو بيو فارسي ۾ ٿيو تيار
تڏهن تنهن وچ ۾ غزل پڻ تي حيم
آه سو ديوان سانگي ٿيو تمام
تنهن جي ٿيو تاريخ ابجي با خوشي
با سرِ ياري اهو ديوان نظم

جنهن ۾ ڪافين جو سراسر شغل هو
جي زبان تي آهن رهجي ويون
تنهن وٽ آهي جنهنکي تنهن جو آهو ذوق
رهنمائِ سالڪان صاحب عمل
آهي لطائف لطيفي آشڪار
تن مان ڪي گم ٿيا ڪي هت جمع ڪيم
غرّهٔ ماهِ صيام هنگام شام
ماه مارچ ۾ ز سن عيسوي
ٿيو آهي هاتف چيو بالخير ختم

جلد مڃي جو ڙڌا جي خواهش آهي ٿي
ناهي مشڪل سانگي جي مهلت ملي

تاريخ تصنيف ديوان سانگي ساخته گزيده درگاه عزّ و جلّ ميان وڏل علوي القادري متخلص به حيدري .

مير صاحب ذو الڪرم عبد الحسين خان نامور
مير صاحب ڪهين ڪافين جو عجب تصنيف ڪيو
بعد تنهن جي پيو به لطائف لطيفي نظم ۾

مدح تنهن ممدوح ۾ اي طبع مضمون خوب آڻ
هڪ ڪتاب سوز سانگي جو هو سارو سوز سان
مدح مرشد ۾ ڪئي تصنيف پڙهو جهين ياد ڪ

فارسي هندي ۽ سنڌي ۾ هي ديوان جديد
جو ڪيو تصنيف ان سر ڪلر عالي آه ماڻ

تنهن ٿيو تاريخ جو ڙط جو خيال ۽ فڪر ۾ هُئس تا پوءِ فرخ ڪا فال

قابل تعريف جو آهي آءُ تنهن تي ڪريان
جڏهن پڙهان پڙهيو ديوان ساڱي بي مثل

قافين ۾ تنگ پر طبع ساڱي پاتا ڏاڻ
واسطي تاريخ جو ترڪي منهنجي طبع تاڻ

باسڙي خواستار لطف مونکي حيدري
ٿيو آهي هاتف چيو ديوان ساڱي ختم

از قلم محمد بخش واصف
حيدرآباد سنڌ

۲۴ سپتمبر ۱۹۵۱

ڏکين لفظن جي معنيٰ

صفحو	لفظ	معنيٰ	صفحو	لفظ	معنيٰ
١	ماهِ تابان	چمڪندڙ چنڊ	٣	پند	نصيحت
"	روئي	منهن	"	عصمت	ستر ۽ سيل
"	چاهه	کوهه	"	شڪرخا	کنڊ کائيندڙ
"	زنخدان	کاڏي	"	مژگان	پنبڻيون
"	مرغ	پکي	"	ڪائوس ڪئي	ايران جا بادشاهه
"	زلف	پوپل وار	"	پيرمغان	ساقي
"	مستوري	لِڪَ	"	هُما	هڪ لڪل پکيجو ڦاتو ڪائي
"	گوئي	اڃي	"	استخوان	هڏو
"	گردون	آسمان	"	صاحب قِران	اهو شخص جنهن جي جنم وقت زحل ۽ مشتري هڪ ئي برج ۾ هجن.
"	ڪهن	پراڻو			
"	نوبت	وارو، پير			
"	ابرو	ڀرون	٤	نريمان	هڪ پهلوان جو نالو
"	بُتان	محبوبَ	"	قند مڪرر	اهو مصري جا ٻه ڀيرا صفا
"	تيغ زن	تلوار هڻندڙ			ڪيل ڪجي ـ معشوق جالب
٤	بت شڪن	گهنڊ ٻڌل، ونگ وارو	"	مدرس	استاد ـ پاڙهيندڙ
			"	جبين	پيشاني ـ نراڙ
"	مهلقا	چنڊ جهڙو	"	قواعد	قاعدا
"	رقيب	معشوق جو ٻيو عاشق	"	ديرينه	آڳي اڳ، گهڻن ڏينهن اڳ
"	ڪاڪل	ڪنڍڙا وار	٥	رَشڪ	ريس
"	طائر	پکي	"	نارسا	پهچندڙ جيئن آهه رسا
"	مژه	پنبڻي	"	نخوت	وڏائي.
"	موهوم	وهم وارو	"	سهي	سڌو سنئون
٣	گلگشت	باغ جو سير	"	خال	تِرُ.
"	ادا	نخرو	٤	رخسار	ڳل

Soorih Mirani

٥	رُوسيه	ڪاري مهن وارو	٨	عَمَر	زمانو
"	سرخيل	سردار	"	موصيت	گنهگاري
"	بزم رنگين	رونق واري محفل	"	وجد	جهولڻ
٦	وادي	پٽُ	"	رقص	ناچ
"	قيس	مجنون جو نالو	"	فَتا	جوان
"	درج	لکيل - تحرير	"	گلرنگ	گل جي رنگ جهڙا
"	دل دهي	دل ڏيڻ	"	آڙنگ	آڙاه
"	انتها	پڇاڙي	٩	سيمتن	چانديءَ جي بدن واري
"	صلا	عوضَ	"	خجل	شرمندو - لڄا
"	پيرفلڪ	پوڙهو آسمان	١٠	تجي	زخم - ڦٽُ
"	مُنوّر	روشن، نوراني	"	وسعت	ڪشادگي
"	سمن بر	سمن جي گل جي بغل وارو	"	حلاوت	مٺاج - سلوڻائي
"	چارسو	چئني طرفن	١١	ثمر	ڦل - نتيجو
"	اغيار	ڌاريا	"	روش	ڪلهو
"	نيشڪر	ڪماند - گنو	١٢	پيڪان	تير
"	ڪف	ترِي - هٿ	"	بي شائبه	بنا شڪ جي
"	صفدر	صفون چيرينڌڙ	"	ابر	ڪڪر - بادل
٧	احمر	ڳاڙهو	"	آتشين	باهه جهڙو
"	خارا	سخت	"	مطرب	ڳويو - ڳائڻو
"	عقدهٔ لاينحل	سخت مشڪل	"	مغني	ڳائڻو
"	دزد حنا	اها جاءِ جا مينڌي کان خالي رهجي	"	ڪرشمه	ناز نخرو، اک جو اشارو
"	ضيا	روشني	"	سحاب	ڪڪر - بادل
"	رون	خسيس	"	صَيت	آواز
"	ايمن	امن - پناهه	"	يڪتا	بي مثال
"	محتسب	ڪوتوال - حساب وٺندڙ	"	رجا	اميد
٨	زنگي	شيدي	"	حَزين	غمگين

١٤	طمطراق	ٺٽ - دبدبو	٢٧	شباح	تصوير
〃	خرمن	دَڙ - بار	〃	فلاح	ڇوٽڪارو - ڪاميابي
〃	مشاطه	ڦڻي ڏيڻ واري.	〃	راخ	ٿلهار - رڪ
١٥	گلگشت	باغ جو سير	〃	وماخ	منافق
〃	آبله	ڦِٽَ	〃	صماخ	سوراخ
〃	مرهون	احسانمند	〃	نفاخ	ٽڏو پاڻي
١٦	سمند	گهوڙو	٢٨	موجد واخ	ايجاد ڪندڙ يعني
〃	عادي	عادت وارو	١١	صيد	شڪار
〃	اخگر	ٽانڊو	〃	سرفرازي	بلندي ۽ رتبو
〃	اژدر	اڙدها	٢٩	سپند	هرمرو
〃	دختر رز	شراب.	٣٠	لوا	جهنڊو
١٧	غنيمت	ڪافي - بس مبارڪ	〃	اثمار	جمع ثمر جو
〃	پرتگالي	پورچوگال جو شراب	٣٢	منعم	نعمت وارو، شاهوڪار
١٨	عسار	[illegible]	٣٣	تسڪين	آرام.
١٨	صائغ	جوڙ بندڙ	〃	دُردڪش	گهڙيت پيئندڙ
〃	نادم	پشيمان.	٣٥	خراباتي	شرابي
١٩	سجات	هڪ پوستين جو قسم	٣٦	تگرگ	ڳڙا
〃	ڪلاه	ٽوپ، ٽوپي	〃	سنان	تير
〃	عنب	انگور	٤٢	اشهب بطون	گهوڙو باطن
〃	ثعلب	سيهه جو نالو	٤٣	دراج تڙاڙ	تتر تڪ تڪ
〃	زنار	جنيو	٤٥	عسعس	چوڪيدار
〃	شباب	جواني	٥١	نگار	چٽ - معشوق
٢١	اقليم	ملڪ ولايت	〃	نار	باهه
〃	شطحيات	صوفين جو بيهوش ڪلام	〃	عاخ	ماڙي
〃	مودت	دوستي	٥٢	درد	دوکوف
〃	تسخير	قابو	٥٢	سرزني	جهڙب ڦٽ

٥٣	يَماف	ٿالا
٥۴	خزف	ڪوڙي
〃	قلق	بي آرامي
〃	مشق	چيرا - ڦوٽ
〃	غبغب	ڪاڙي
〃	عمق	اونهائي
٥٥	مرزبان	ٺڪاڻ
〃	عاق	نا رِياڻ
〃	رواق	پيش
〃	نياق	باس
〃	طاق	اڪيلو، لاثاني
〃	قاق	ضعيف
〃	شاق	ڏکيو، ڳرو
٥٧	لنگ	منڊو
〃	پلنگ	چيتو - درندو جانور
٥٨	زنگ	ڪٽ
〃	نهنگ	واڳو
٥٩	درنگ	دير
٥٨	خدنگ	تير
٦٠	مسدود	بند ٿيل
〃	رسل	قاصد
〃	رسائل	خط
〃	مُل	شراب
〃	مشتري	خريدار
٦٢	ذرات	ذرڙا
٦٣	مصفيٰ	هڪ باغ جو پکي سٽ

٦٣	نزار	ٿڪيل - غريب
〃	ڪوهسار	جتي جبل گهڻا هجن
٦۴	قاآن	بادشاهه جو نالو
٦٦	جويبار	جتي نهرون هجن
〃	فرار	ڀاڄ - نفرت
٦٧	سرور	مزو - خوشي
٦٨	رام	مطيع
٦٩	قمر	اُٺ
〃	احترام	عزت
〃	قند	مصري
〃	پند	نصيحت
〃	نگهت	خوشبوءِ
٧١	مسن	پيرو
〃	برملا	ظاهر
〃	سلڪ	لڙهي - ڌاڳو
〃	انجمن	محفل
٧٢	جامع المتفرقين	وکريا ملائيندڙ
٧٣	طرب	خوشي
〃	دلستان	دل ڪسيندڙ معشوق
٧۴	شب تار	ڪاري رات
〃	خميده قامت	ڏنگو قد
〃	برگ	پن
〃	ياسمن - نسترن سمن	گلن جا نالا
٧٥	يارغار	سچو دوست
〃	نثار	قربان
٧٦	مانع	روڪيندڙ

٧٦	ڪليس	وار
〃	لاريب	بي شڪ
٧٩	غيف	ڏبرو
〃	دلق پوش	گودڙي پهرڪندڙ
〃	سمور	ڪپڙي جو قسم
٨٢	طلاطم	لهرين جو ٽڪراءُ
〃	موئي	وار
〃	ميان	وچ
〃	گران	ڳرو
٨٣	شاخ نبات	حافظ شيرازيءَ جي معشوق
〃	زاغ	ڪانگ
〃	خرقه	اگهڙين ٻيل چوغو
٨٤	درس	سبق
〃	آتق	بيزار
٨٥	نمايان	ظاهر
〃	روچندان	ٻيڻو
〃	ارزان	سستو
٨٨	تنهائي	اڪيلائي
〃	فرّخ	سڀاڳو
٨٩	عاري	خالي، عاجز ڪندڙ
٩٠	شيخي	پيري، وڏائي
٩١	پابوس	پير چمندڙ
〃	مغبچه	ڪافر جو ٻار
〃	صور	ڏنڪا اسرافيل جو
〃	مسلسل	لاڳيتا، گڏيل
〃	موهوم	وهمي، شڪي

٩٢	ڪلڪ	ٿال
〃	فارغ البال	واندو، بي اونو
〃	ماند	ڪوڙو، ڇپيل
٩٣	وقير	عزت
٩٤	پنجهٔ مرجان	معشوق جو هٿ
〃	شروان	مٺن جو نالو
〃	مصروف	رُڌل
〃	سرو چراغان	ڏئي جو وڻ
٥	طبّار	آڏو آمندڙ
٩٥	اعتدال	برابري، موافقت
〃	جميل	سهڻو
〃	ناخن	نُهن
٩٧	توسن	گهوڙو
〃	معرڪه	ميڙ، لڙائي
〃	اشجار	وڻ
〃	مايه	لياقت، استعداد
٩٨	مقدور	طاقت، اختيار
٩٩	گوشوارن	پنڙن
١٠١	دار المحن	دنيا
〃	ڪوهڪن	فرهاد
١٠٢	عنبربيز	عنبر ڇڻيندڙ
〃	چنگيز	تاتاري بادشاهه
〃	سمريز	زهر اوڳاريندڙ
〃	شبخيز	رات جو اٿندڙ
〃	سفوش	ڇماندار، ڏنگا
〃	شبديز	گهوڙو

١٠٣	سرواڻ	سنڌ جو نالو	١١٤	حدّاد	لوهار
”	خاقان	بادشاهه	١١٥	برملا	ظاهر
”	ديبا	پٽُ	١١٦	جمل	اُٺ
”	صهبا	شراب	١١٧	تلخ تر	وڌيڪ ڪڙو
”	ترسا	ڪافر، بت پرست	١١٨	عصا	لٺ
”	قمري	هڪ پکي جو نالو	١١٩	يزدان	خدا
١٠٤	طوبا	بهشتي وڻ	١٢٠	تمسڪ	دستاويز
”	گريزان	ڀڄندڙ	١٢١	شڪوه	شڪايت، گلا
١٠٥	مرغوب	وڻندڙ	١٢٢	شميم	خوشبو
١٠٦	شراب ناب	شراب خالص	١٢٣	مرغولا	وڪڙيل، وڪڙهيل
”	لحد	قبر ۾ اهاڃاءِ جتي مردو رکندا آهن	١٢٤	سم	زهر
”	خدامي	نوڪري، خدمت	١٢٥	پريتو	دوست
١٠٧	مساوي	هڪ جهڙو	١٢٦	مصنوعي	هٿرادو
”	ضرغامي	شينهن جي	١٢٧	توقير	عزت
”	خيثامي	شينهن جو	١٢٨	پيسني	هيٺائين
”	نڪهت	خوشبو	١٢٩	حذر	خوف، ڊپ
١٠٩	ڪنتُ ڪنزاً	آءٌ خزانو هوس	١٣٠	ماني	هڪ مشهور مصور
”	ڪاهيد	گهريل، گهٽيل	١٣١	نشيمن	آکيرو
١١٠	دار	ڦاهي	١٣٢	مستحق	حقدار
١١٠	آتشبار	باهه وسائيندڙ	١٣٣	عسڪر	لشڪر
١١١	آتش	اردو شاعر جو تخلص	١٣٤	مستوري	لڪ
١١١	نگراني	نظرداري	١٣٥	خط طغرا	لکڻ جو هڪ نمونو
١١٢	سطين	ٻه ڏهنا	١٣٦	عنقا	هڪ تخيلي پکي
١١٢	وضعدار	جوڙجڪ وارو	١٣٧	گلعذار	گل جهڙي ڳل وارو
”	شعار	طريقو، عادت	١٣٨	سفينا	ٻيڙي
١١٣	مضطر	بيقرار	١٣٩	سني	ٻڌي

سرڪار بلند آثار هز هائنس

میر عبدالحسین خان سانگي

نالو : صاحب خان ميراڻي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورهہ ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڪوٽ ڪٻڙو، تعلق
رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محل
نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

<u>ان ڇپيل ڪتاب</u>

قدرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) ١٩٩٠ ع

سانڍ سهس ڪجن (شاعري) 2021 ع

بره منجهارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) ان مڪمل

موبائل نمبر : 0344 - 3919786

0300 - 3404488

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

سورهه سنڌي ادب

Soorih Sindhi Adab

جي لهوارو لوڪ وهي، تون لوچو وڃ لوهار

صاحب خان "سورهه" ميراڻي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488